

**Oportunitats
educatives
de la infància
i l'adolescència
a Barcelona
2018-2019**

L'Institut Infància i Adolescència de Barcelona realitza l'informe *Oportunitats Educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona 2018-2019* per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona - Institut Municipal d'Educació de Barcelona.

Ajuntament de
Barcelona

Edita:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona - Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IIAB-IERMB)

institut
**infància i
adolescència**

Equip investigador:

Maria Truñó i Salvadó (direcció)
Alba Castejón Company (recerca i redacció)
Adrián Zancajo Silla (recerca i redacció)

Publicació i comunicació:

Laia Curcoll Vallès

Correcció:

Gemma Salvans i Santanachs

Disseny:

El Guateque, agència de publicitat

Barcelona, febrer de 2019

L'obra s'ha de citar de la següent manera:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2019). *Oportunitats Educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona 2018-2019*. IIAB-IERMB i Ajuntament de Barcelona

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement – No comercial – Compartir igual (by-nc-sa) amb finalitat no comercial i amb obra derivada. Es permet copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que se citi la font original i no tingui finalitats comercials; així com remesclar, transformar i crear a partir del material, sempre que es difonguin les creacions amb la mateixa llicència de l'obra original.

Índex

1. Introducció	6
1.1 Marc d'anàlisi	7
1.2 Objectius i estructura de l'informe	9
1.3 Metodologia	11
2. El context educatiu de la infància i l'adolescència a Barcelona.....	13
2.1 Context demogràfic: el pes de la infància i l'adolescència als districtes de la ciutat	13
2.2 El context socioeconòmic i educatiu de la ciutat	17
En resum.....	23
3. L'educació de la petita infància	24
3.1 L'accés a l'escolarització de la petita infància.....	25
3.2 Perfils dels infants usuaris dels serveis educatius per a la petita infància.....	38
En resum.....	43
4. Des de P3 fins a l'ESO.....	45
4.1 L'accés a P3	46
4.1.3 El procés de preinscripció.....	46
4.1.2 La mobilitat de l'alumnat del segon cicle d'educació infantil, de primària i d'ESO.....	52
4.2 La distribució de l'alumnat des de P3 fins a l'ESO.....	54
4.3 Les condicions d'escolarització	57
4.3.1 La repetició de curs en l'educació primària i en la secundària	58
4.3.2 La composició dels centres educatius	63
4.4 Els resultats educatius en l'educació primària i en la secundària..	77
4.4.1 Els resultats en competències bàsiques en l'educació primària.....	78

4.4.1 Els resultats en competències bàsiques en l'ESO	83
4.4.2 La graduació en l'ESO	86
En resum.....	89
5. L'educació secundària postobligatòria	91
5.1 L'accés a l'educació secundària postobligatòria	92
5.2 La distribució de l'alumnat d'educació secundària postobligatòria	104
5.3 Les desigualtats segons sexe i nacionalitat en l'educació postobligatòria	106
5.3.1 Les desigualtats segons sexe	106
5.3.2 Les desigualtats segons la nacionalitat.....	
En resum.....	114
6. L'educació més enllà del temps escolar	115
6.1 L'associacionisme d'educació en el lleure: els espais i caus de la ciutat	116
6.2 Les activitats durant les vacances estiuenques: la Campanya de Vacances d'Estiu	124
6.2.1 Oferta i participació a la Campanya de Vacances d'Estiu (3-17 anys) i en els bressols d'estiu (0-2 anys)	126
6.2.2 Suport econòmic per participar en les activitats de la Campanya de Vacances d'Estiu	131
6.2.3 Suport a la inclusió dels infants amb discapacitat en la Campanya de Vacances d'Estiu	134
6.3 Les activitats esportives: les subvencions per a la pràctica d'esports fora de l'horari escolar	135
6.4 Les activitats artístiques: les escoles municipals de música.....	137

6.5 L'atenció socioeducativa en el temps lliure: els centres oberts.....	138
En resum.....	142

**7. Recull de 10 experiències rellevants en oportunitats
educatives a Barcelona 144**

7.1 Criteris de selecció de les experiències rellevants.....	144
7.2 L'educació de la petita infància	146
7.3 Des de P3 fins a l'ESO	149
7.4 Educació postobligatòria.....	157
7.5 L'educació més enllà del temps escolar.....	161

**8. Orientacions de política educativa a Barcelona: principis,
reptes i recomanacions..... 166**

8.1 Principis de política educativa local	167
8.2 Reptes i recomanacions en matèria de política educativa local .	171
8.2.1 L'educació de la petita infància	171
8.2.2 Des de P3 fins a l'ESO.....	174
8.2.3 L'educació secundària postobligatòria	179
8.2.4 L'educació més enllà del temps escolar	181

1. Introducció

Aquest informe presenta una radiografia àmplia de la situació de l'educació de la infància i l'adolescència de la ciutat de Barcelona. Es tracta de la segona edició d'aquesta anàlisi, i dona continuïtat a l'informe *Oportunitats educatives a Barcelona 2016: l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat*. L'objectiu principal d'aquesta sèrie d'informes és **analitzar i monitorar la situació de l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat de Barcelona, amb un focus especial en les desigualtats educatives**. Són, precisament, la mirada local i la capacitat de copsar l'evolució al llarg del temps de la situació dels infants i adolescents en l'àmbit educatiu els elements que aporten a aquest informe un valor afegit a l'hora d'informar i de promoure el debat educatiu a Barcelona.

L'educació és un dels àmbits fonamentals en l'estudi de la situació de la infància i l'adolescència. A més a més, des d'una perspectiva de drets, l'educació constitueix un dret inalienable i prioritari de tots els infants i adolescents, tal com recullen la Convenció sobre els Drets de l'Infant de les Nacions Unides de 1989 i els marcs normatius espanyols i catalans. En l'àmbit de la infància i l'adolescència, i particularment en el cas de l'educació, pren especial rellevància l'estudi de les desigualtats educatives que els afecten durant el seu procés formatiu. **La recerca internacional mostra que la millora de la qualitat dels sistemes educatius, en especial en els països occidentals, passa inexorablement per reduir els nivells de desigualtats**. Diverses avaluacions i estudis internacionals han posat en relleu que els països que disposen d'un sistema educatiu (nivells de competències, taxes de graduació o població amb estudis postobligatoris) molt eficaç, també són els que tenen un elevat nivell d'equitat educativa. Així mateix, hi ha estudis que demostren que les desigualtats —incloses les educatives— tenen uns efectes negatius sobre altres àmbits, com ara l'econòmic, el laboral o el social. Per tant, l'anàlisi i la reducció de les desigualtats, a més de ser interessants des del punt de vista de la justícia social, també són unes de les eines principals per millorar la qualitat educativa.

D'altra banda, en el nostre context, els ens locals tenen un paper fonamental a l'hora de garantir uns processos d'escolarització que permetin millorar els nivells d'equitat en el conjunt del sistema educatiu. **Les decisions de planificació educativa vinculades amb l'oferta escolar, l'assignació de recursos entre els centres educatius, o la gestió de l'escolarització dels col·lectius més vulnerables** (alumnes socialment desafavorits, d'origen immigrant o nouvinguts) **són factors clau per reduir les desigualtats**, tant pel que fa al seu accés a l'educació com a la seva trajectòria i als seus resultats educatius. Un exemple de la importància de l'àmbit local en la reducció del nivell de desigualtats és que, dins d'un mateix marc legislatiu, municipis catalans amb característiques similars presenten uns nivells de desigualtats molt diversos (p. ex., en termes de

segregació escolar). Per tant, la recerca que en els darrers anys s'ha dut a terme a Catalunya ens permet afirmar que **les polítiques educatives municipals tenen potencial per ser efectives a l'hora de millorar l'equitat educativa a escala local.**

En aquesta introducció es resumeixen les característiques principals de l'anàlisi realitzada al llarg de l'informe. En primer lloc, es presenten els principis generals del marc d'anàlisi desenvolupat. En segon lloc, es recullen els objectius i l'estructura de l'informe. Finalment, es fa referència a l'aproximació metodològica emprada en l'anàlisi, així com al procés d'obtenció de les dades i a la informació estadística que nodreixen l'informe.

1.1 Marc d'anàlisi

Aquest informe pretén captar d'una manera integral totes les dimensions de l'educació dels infants i adolescents de la ciutat. Això significa examinar tots els nivells en què els nens, les nenes i els joves fins a la majoria d'edat¹ desenvolupen la seva activitat educativa, però també els espais educatius fora del sistema formatiu o que van més enllà del temps estrictament escolar. Amb aquest objectiu en ment, i tenint en compte la disponibilitat de les dades i de la informació estadística, l'anàlisi s'ha estructurat al voltant de **quatre grans àmbits: l'educació de la petita infància, l'educació universal i obligatòria (des de P3 fins a quart de l'ESO), l'educació secundària postobligatòria i l'educació més enllà del temps escolar.**

A l'hora d'analitzar cadascun d'aquests àmbits educatius s'han tingut en compte les diferents dimensions d'anàlisi: **l'accés, el procés i els resultats.** L'accés fa referència a totes les qüestions relacionades amb la disponibilitat de l'oferta educativa, així com als mecanismes d'entrada als diferents nivells i dispositius educatius. La dimensió del procés engloba tots els aspectes relacionats amb les condicions d'escolarització i l'experiència dels infants al llarg de la seva trajectòria educativa. Finalment, la dimensió dels resultats pretén copsar el nivell d'assoliment dels infants i adolescents en termes acadèmics. D'altra banda, l'informe també incorpora, com a element fonamental, l'anàlisi de l'evolució temporal dels indicadors clau.

Més enllà de les dimensions d'anàlisi, cal assenyalar que l'informe posa un èmfasi especial en les oportunitats educatives dels infants i adolescents de la ciutat. Això es tradueix, inevitablement, en un **estudi de les desigualtats educatives en cadascuna de les dimensions d'anàlisi.** En aquest sentit, les desigualtats analitzades al llarg de l'informe són les següents:

- **Desigualtats en l'accés.** Són les diferències en l'accés al conjunt dels nivells del sistema educatiu segons les característiques socioeconòmiques dels infants i adolescents. Tot i que, en el nostre context, el segon cicle d'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària tenen un caràcter universal, és possible identificar diferències significatives en l'accés als nivells educatius —com ara al primer cicle d'educació infantil o a les diferents modalitats d'educació postobligatòria—, així com en la participació en activitats educatives en el temps lliure.

¹ Per a l'anàlisi de l'educació de les persones majors d'edat a la ciutat, vegeu l'informe de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2017), titulat *L'educació al llarg de la vida a Barcelona: educació postobligatòria i pràctiques educatives comunitàries.*

- **Desigualtats en el procés.** En aquest cas s'examinen les diferències en tots els àmbits que es poden relacionar amb les condicions d'escolarització al llarg dels diferents nivells educatius.
- **Desigualtats en els resultats.** Les diferències en els resultats es refereixen, no només als resultats assolits en el rendiment acadèmic en proves de competències, sinó també als aconseguits en graduar-se en els diferents nivells acadèmics o en obtenir diferents titulacions.

Com és lògic, no tots els àmbits educatius s'examinen des de la mateixa perspectiva ni a partir de les mateixes dimensions d'anàlisi. Per a cadascun dels àmbits educatius d'anàlisi s'ha prioritzat un seguit de dimensions en funció dels seus objectius i les seves orientacions principals. La taula 1 resumeix les dimensions d'anàlisi prioritzades per a cadascun dels àmbits educatius d'anàlisi.

Taula 1. Dimensions d'anàlisi segons l'àmbit educatiu.

Grup d'edat	Àmbit educatiu	Accés	Procés	Resultats
0-2	Educació infantil (1r cicle)			
3-16	Educació infantil (2n cicle), educació primària i educació secundària			
17-18	Educació postobligatòria			
0-17	Educació més enllà del temps escolar			

Pel que fa a l'àmbit específic de les desigualtats, encara que en el nostre context els eixos de desigualtat són diversos i fan referència a les diferents característiques socioeconòmiques dels infants i adolescents, a les institucions educatives on estan escolaritzats, o a les característiques dels diferents territoris de la ciutat, la disponibilitat de dades ha permès focalitzar l'anàlisi en els **eixos de desigualtat** següents:

- **Sexe.** En l'àmbit de l'educació, el sexe dels individus és un factor clau a l'hora d'explicar els fenòmens de desigualtat. A més a més, aquest eix de desigualtat sol presentar un comportament molt diferenciat segons el nivell educatiu i la fase del procés educatiu analitzat.
- **Nacionalitat.** Atès que les dades disponibles sovint no permeten adoptar una definició més àmplia dels orígens de procedència ni dels culturals, s'ha optat per examinar aquesta qüestió segons la nacionalitat de l'alumnat. Amb l'objectiu de simplificar l'anàlisi, en la majoria dels casos els indicadors analitzats es presenten diferenciats: segons els alumnes de nacionalitat estrangera (estrangers) i segons els alumnes de nacionalitat espanyola (nadius). A vegades, les dades també es presenten segons la zona geogràfica de nacionalitat, d'acord amb la classificació utilitzada pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

- **Titularitat dels centres educatius.** En un context com el de la ciutat de Barcelona, on la provisió privada té un pes significatiu en tots els nivells educatius, resulta especialment interessant analitzar les desigualtats educatives des del punt de vista de la titularitat dels centres educatius, diferenciant, segons els casos, entre titularitat pública, privada concertada, i privada.
- **Territorial.** Les diferències territorials han estat un element important a l'hora d'analitzar i d'entendre els processos de desigualtat educativa a la ciutat de Barcelona. Donada la disponibilitat de les dades facilitades, l'anàlisi es realitza per districtes com a escala territorial en termes de desigualtats.

1.2 Objectius i estructura de l'informe

L'informe té com a objectiu principal analitzar la situació de l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat de Barcelona, amb un focus especial en les desigualtats educatives. Partint d'aquest objectiu principal, es pretén assolir els objectius específics següents:

1. Identificar els principals reptes educatius de la ciutat de Barcelona i desenvolupar recomanacions de política educativa local vinculades.
2. Identificar els principals factors explicatius de la situació i les desigualtats en l'educació dels infants i adolescents a la ciutat, comparant-les amb les del conjunt de Catalunya.
3. Analitzar experiències rellevants de la ciutat que treballen en la direcció dels reptes educatius identificats.
4. Identificar els àmbits educatius en què cal desenvolupar accions orientades a recollir una informació estadística més àmplia i adient que permeti millorar l'avaluació i la diagnosi de les desigualtats educatives.

A partir d'aquests objectius, l'informe s'ha estructurat en vuit capítols: la introducció, cinc capítols dedicats a l'anàlisi de dades, un capítol amb un recull d'experiències rellevants i el capítol final amb les principals orientacions de política educativa local que es poden extreure d'aquesta anàlisi. D'una manera sintètica, els continguts dels diferents capítols són els següents:

- **Capítol 2: El context educatiu de la infància i l'adolescència a Barcelona.** Aquest capítol té com a objectiu principal presentar els principals indicadors socioeconòmics de la ciutat de Barcelona que estan relacionats amb l'educació dels infants i adolescents i que els poden afectar. El capítol recull informació demogràfica, social i econòmica de la ciutat, així com les diferències entre districtes dels indicadors presentats.
- **Capítol 3: L'educació de la petita infància.** Aquesta part de l'informe està dedicada a l'educació dels infants d'entre 0 i 2 anys. A causa de limitacions en les dades disponibles, el capítol recull principalment la situació dels infants escolaritzats en l'educació infantil de primer cicle des del punt de vista de l'accés i de les condicions d'escolarització.

- **Capítol 4: Des de P3 fins a l'ESO.** Encara que el segon cicle d'educació infantil, així com l'educació primària i l'educació secundària obligatòria són etapes diferenciades en el sistema educatiu, s'analitzen d'una manera conjunta en el mateix capítol ateses les interrelacions que s'estableixen entre elles des del punt de vista de l'accés i, també, perquè les desigualtats educatives obliguen a analitzar-les conjuntament. En aquest capítol s'exploren les principals desigualtats educatives en termes d'accés, de procés i de resultats.
- **Capítol 5: L'educació secundària postobligatòria.** Aquest capítol està dedicat a l'anàlisi de les diferents modalitats formatives de l'educació secundària postobligatòria: el batxillerat i els cicles formatius de grau mitjà (CFGM), així com els programes de formació i d'inserció (PFI). Aquesta etapa educativa es considera essencial en la trajectòria formativa de la gent jove, atesa la importància que ha adquirit l'obtenció d'una titulació d'educació postobligatòria. En aquest cas, el capítol se centra en l'anàlisi de l'accés i de les desigualtats que s'observen al llarg de l'escolarització en les diferents modalitats formatives d'aquest nivell educatiu.
- **Capítol 6: L'educació més enllà del temps escolar.** En aquest apartat s'ha intentat recollir tots els àmbits educatius que s'emmarquen més enllà del temps lectiu en el sistema educatiu. Si bé la disponibilitat de dades només permet apropar-se parcialment als diferents dispositius educatius més enllà del temps escolar, el capítol analitza les principals desigualtats d'accés a les associacions de lleure educatiu de base comunitària, a la Campanya de Vacances d'Estiu, als ajuts a la pràctica esportiva fora de l'horari escolar i als dispositius d'atenció a la infància en situació de risc.
- **Capítol 7: Experiències rellevants.** Aquest capítol és un recull d'experiències rellevants per als diferents reptes de la política educativa local identificats en el capítol anterior. La selecció d'experiències rellevants combina iniciatives a escala de ciutat amb altres intervencions significatives que es desenvolupen en els territoris concrets de la ciutat.
- **Capítol 8: Orientacions per a la política educativa a Barcelona: principis, reptes i recomanacions.** El darrer capítol de l'informe ofereix diverses orientacions per a la política educativa derivades de l'anàlisi realitzada. S'hi identifiquen els principals reptes de la ciutat de Barcelona per a cadascun dels àmbits educatius analitzats i es formula un seguit de propostes i de recomanacions en matèria de política educativa local.

Guia per a la lectura de l'informe

Els capítols dedicats a l'anàlisi (capítols 2-6) s'estructuren de la manera següent:

- **Introducció:** s'hi contextualitza l'àmbit analitzat i l'aproximació utilitzada, a més de presentar els continguts i l'estructura del capítol.
- **Anàlisi:** presenta l'anàlisi duta a terme, estructurada d'acord amb les tres dimensions principals: l'accés, el procés i els resultats. L'anàlisi s'ha adaptat en funció de l'àmbit considerat i de la disponibilitat de dades.
- **En resum:** és una síntesi dels resultats principals de l'anàlisi a tall de conclusions.

D'altra banda, el **capítol 7** presenta en profunditat les experiències rellevants relacionades amb els reptes identificats i mencionats al llarg de l'informe. Finalment, el **capítol 8** recull els reptes principals que es desprenen de l'anàlisi, així com les orientacions per a la política educativa local.

1.3 Metodologia

Aquest informe es basa, en essència, en una metodologia de tipus quantitatiu, centrada principalment en l'anàlisi secundària de les dades i de les estadístiques elaborades per les administracions públiques amb competències i responsabilitats en la gestió de l'educació dels infants i adolescents de la ciutat. Aquesta aproximació eminentment quantitativa s'ha complementat, en el cas de les experiències rellevants, amb una aproximació qualitativa basada en la revisió documental i en entrevistes amb informants clau.

L'obtenció de les dades per a la realització de l'anàlisi s'ha vehiculat, fonamentalment, a partir de l'establiment d'una sèrie de taules tècniques amb diferents serveis i institucions amb competències en l'àmbit de l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat de Barcelona. Des del mes d'octubre del 2017 fins al final del procés d'elaboració d'aquest informe (novembre del 2018), es van establir taules tècniques i canals de comunicació periòdics amb les institucions següents: el Consorci d'Educació de Barcelona (CEB), l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB), el Departament de Família i Infància de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS), l'Institut Municipal Barcelona Esports (IBE), la Direcció d'Infància, Joventut i Gent Gran de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona, i la Fundació BCN Formació Professional. Aquest procés de col·laboració ha tingut dos objectius principals: d'una banda, vehicular les demandes de dades cap als diferents organismes i serveis de l'administració pública; de l'altra, establir una relació que permetés disposar del coneixement específic d'aquests organismes sobre el seu àmbit d'actuació per a l'enfocament i la realització de l'anàlisi.

A més a més, l'informe ha comptat amb la valuosa col·laboració d'un Comitè Assessor format per persones expertes en els diferents àmbits educatius analitzats en l'informe i en les polítiques educatives vinculades. Aquest Comitè Assessor ha esdevingut un espai de discussió entorn dels resultats de l'anàlisi, de la identificació dels reptes en matèria de política educativa local, i de les recomanacions recollides en el darrer

capítol d'aquest informe. Els membres del Comitè Assessor han estat: Bernat Albaigés (assessor del Síndic de Greuges de Catalunya), Miquel Àngel Alegre (cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill), Sílvia Blanch (professora de la Facultat d'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona), Montse Blanes (antiga directora de la Fundació BCN Formació Professional), Xavier Bonal (catedràtic de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona), Jordi Collet (professor de sociologia de l'educació de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic), Jordi Longás (professor de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport de la Universitat Ramon Llull), Miquel Martínez (catedràtic de teoria de l'educació a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona) i Aina Tarabini (professora del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona).

2. El context educatiu de la infància i l'adolescència a Barcelona

L'entorn social i cultural dels infants i adolescents configura el context en què es desenvolupen les seves oportunitats educatives i trajectòries formatives. En aquest primer capítol d'anàlisi es recullen les principals dades demogràfiques i socioeconòmiques dels districtes de la ciutat, les quals fan palès que Barcelona és una ciutat amb importants diferències socials entre els diferents territoris. Aquest capítol té com a objectiu copsar la situació demogràfica, social i econòmica de la ciutat, posant un èmfasi especial en aquells aspectes que afecten els infants i adolescents. Aquesta caracterització socioeconòmica ha de permetre analitzar i contextualitzar els resultats obtinguts en la resta dels capítols de l'informe.

La relació entre les desigualtats socials i educatives és un dels elements principals que destaquen els estudis en aquest àmbit. En concret, és conegut que el capital econòmic i cultural de les llars té un efecte important sobre el rendiment i les trajectòries educatives dels infants i adolescents. En el cas de Barcelona, l'anàlisi d'aquestes desigualtats en termes socioeconòmics és especialment rellevant, donat que els diferents territoris disten molt de ser una realitat homogènia.

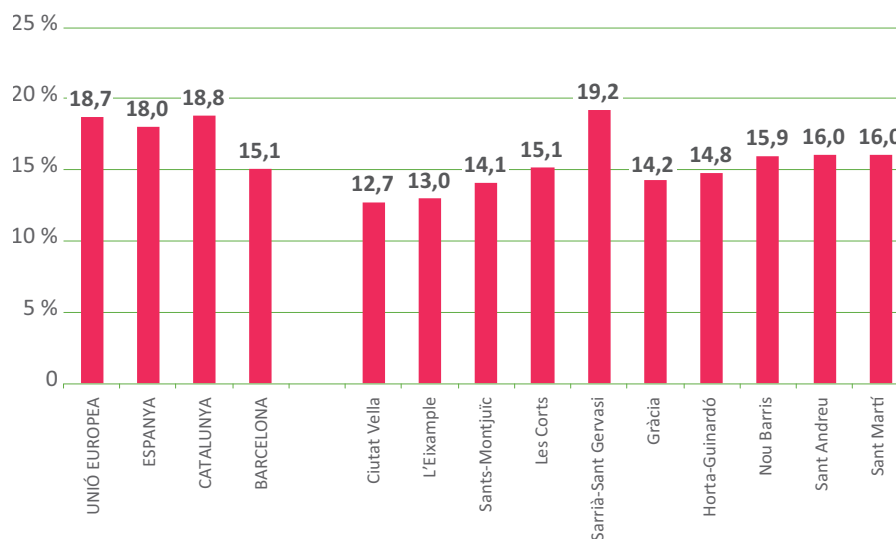
El capítol s'estructura en dos apartats: en primer lloc, es presenten les principals dades pel que fa al pes demogràfic i a les projeccions previstes de la població d'entre 0 i 17 anys; en segon lloc, es caracteritza la situació socioeconòmica i educativa de la ciutat a partir d'un conjunt d'indicadors bàsics relacionats amb la renda, la situació del mercat laboral i el nivell educatiu de la població adulta.

2.1 Context demogràfic: el pes de la infància i l'adolescència als districtes de la ciutat

Barcelona és una ciutat lleugerament envellida en comparació amb el conjunt del territori català, espanyol i europeu. Segons s'observa en el gràfic 2.1, els infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys residents a la ciutat de Barcelona representen el 15,1 % del total de la població, percentatge que se situa gairebé 4 punts per sota de la xifra catalana o de l'europea. Les diferències entre districtes són força rellevants. En el conjunt de la ciutat només hi ha un districte —Sarrià-Sant Gervasi— que tingui un nombre relatiu d'infants superior al del conjunt de Catalunya, mentre que altres districtes —com ara Ciutat Vella, l'Eixample, Sants-Montjuïc o Gràcia— se situen molt per sota de la mitjana de la ciutat. Respecte al darrer informe *Oportunitats Educatives a Barcelona 2016*, sembla que el percentatge de la població infantil i adolescent només ha augmentat molt lleugerament: del 14,9 % l'any 2015 al 15,1 % l'any 2017.

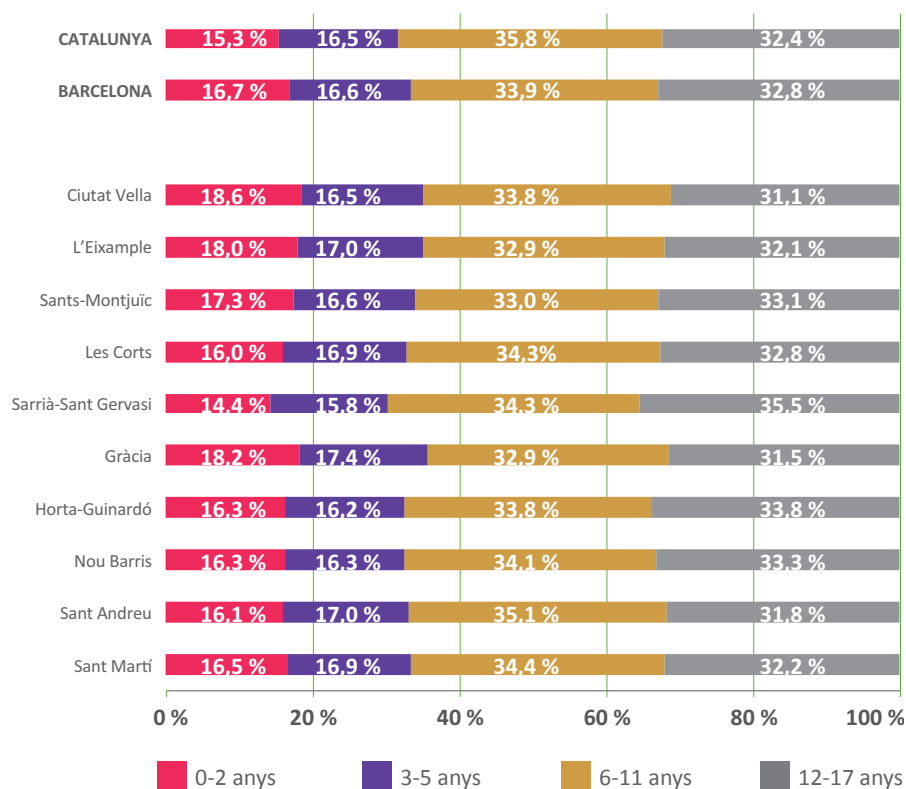
Gràfic 2.1. Pes de la població de 0-17 anys sobre el total de la població, segons districtes (%), Barcelona, 2018.

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Pel que fa al pes relatiu segons els grups d'edat, en el gràfic 2.2 s'observa que, en general, els districtes mostren una tendència similar a la del conjunt de la ciutat, i aquesta, alhora, a la del conjunt de Catalunya. En els districtes de Gràcia, Ciutat Vella i l'Eixample és on s'observa un major nombre relatiu de nadons i infants d'entre 0 i 5 anys (superior al 35%), mentre que Sarrià-Sant Gervasi concentra, en termes relatius, un percentatge menor d'infants d'aquestes edats (30%).

Gràfic 2.2. Distribució de la població de 0-17 anys, segons grups d'edat i per districtes (%), Barcelona, 2018.

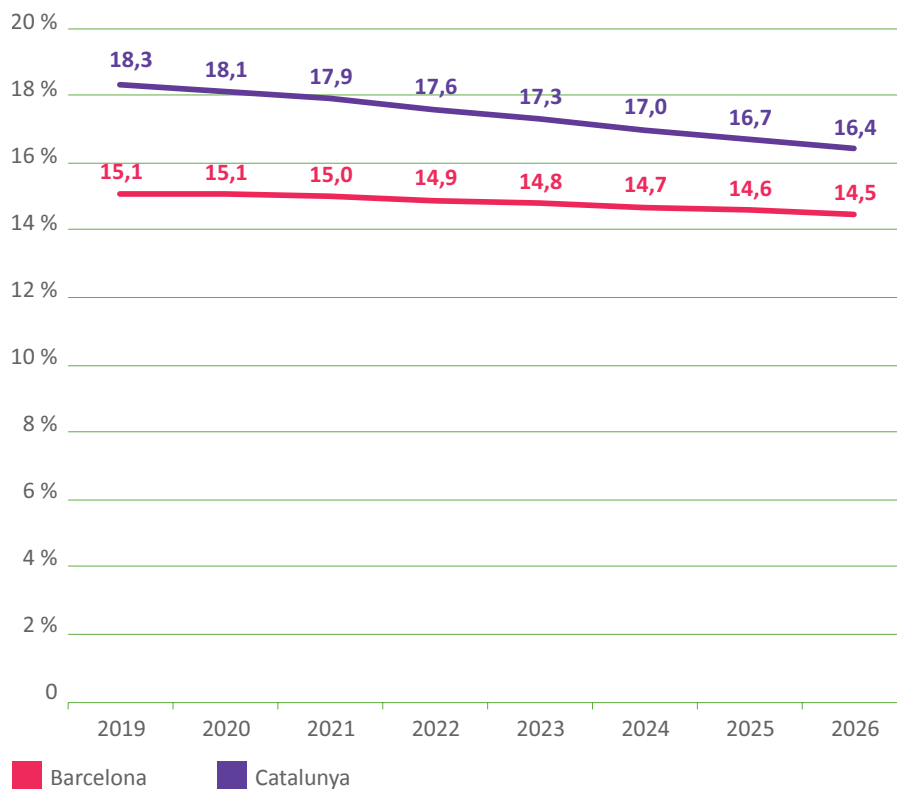

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Tal com mostra el gràfic 2.3, les projeccions de població semblen indicar que la tendència per als anys vinents (2019-2026) és que el pes de la població d'entre 0 i 17 anys disminueixi, tant a Barcelona com en el conjunt de Catalunya. Malgrat això, sembla que el descens del pes relatiu de la població infantil i adolescent de la ciutat serà menor que en el conjunt de Catalunya.

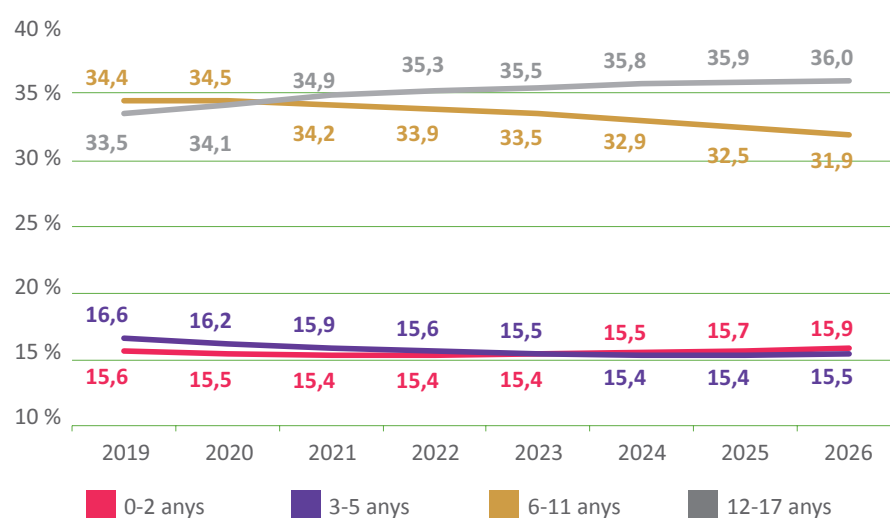
Gràfic 2.3. Projecció del pes (%) de la població de 0-17 anys sobre el total de la població, 2019-2026

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Més enllà de l'evolució del conjunt de la població d'entre 0 i 17 anys, tot seguit s'indica la projecció 2019-2026 segons els diferents grups d'edat (gràfic 2.4). Aquestes dades permeten preveure algunes tendències de canvi en els pròxims anys que cal tenir en compte en la planificació del sistema educatiu i en altres polítiques referents a la infància i l'adolescència. Tal com s'observa en aquest gràfic, el percentatge d'infants menors de 5 anys es mantindrà força estable, en especial pel que fa al conjunt de nous naixements. En les franges d'edat més elevades s'observa una tendència negativa en el grup d'edat d'infants d'entre 6 i 11 anys, mentre que el pes relatiu dels adolescents d'entre 12 i 17 anys sembla que augmentarà en els anys vinents.

Gràfic 2.4. Projectió del pes (%) dels diferents grups d'edat de 0-17 anys, 2019-2026.

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

L'últim dels elements analitzats sobre els aspectes demogràfics de Barcelona és el pes relatiu dels infants i adolescents de nacionalitat estrangera en el conjunt de la ciutat i per districtes (gràfic 2.5). Segons s'observa en el gràfic, a Barcelona, el percentatge d'infants i adolescents estrangers representen el 16,1 % del total d'infants i adolescents de la ciutat. Pel que fa a les diferències territorials, s'observen alguns districtes —Sants-Montjuïc, Nou Barris i l'Eixample— on aquest percentatge se situa per sobre de la mitjana de Barcelona; cal destacar, en especial, el cas de Ciutat Vella, on el percentatge supera en més del doble el del conjunt de la ciutat. En canvi, hi ha districtes en què aquest percentatge és relativament inferior, fonamentalment a Sarrià-Sant Gervasi, on se situa al voltant del 10 %.

Gràfic 2.5. Pes de la població estrangera sobre el total de població de 0-17 anys (%), per districtes, Barcelona, 2018.

..... BARCELONA

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

2.2 El context socioeconòmic i educatiu de la ciutat

Barcelona és una ciutat amb importants diferències internes, tal com s'ha assenyalat en diverses ocasions. Les grans diferències en alguns indicadors —com ara en els nivells de renda de les famílies o en els nivells d'estudis assolits per una part de la població— són, precisament, allò que fa que Barcelona sigui una ciutat socialment desigual i que, segons es veurà al llarg d'aquest informe, ofereixi als seus infants i adolescents unes oportunitats educatives desiguals. En aquest apartat, a més de facilitar les principals dades sobre el context socioeconòmic i educatiu de la ciutat, també s'assenyalen les diferències més rellevants entre districtes.

La taula 2.1 i el mapa 2.1 mostren la renda familiar disponible bruta² (RFDB) dels districtes de la ciutat com una aproximació als nivells de riquesa o de pobresa dels residents de cadascun dels territoris. La mitjana de la ciutat és de 100; per tant, es pot considerar que els districtes que estan per sobre d'aquesta xifra són, de mitjana, territoris més rics, mentre que els que tenen una renda familiar disponible inferior a 100 són territoris més pobres que la mitjana de la ciutat. Amb relació a aquest indicador, les

² Segons l'Idescat, la renda familiar disponible bruta «mesura els ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi. Aquesta renda depèn dels ingressos de les famílies directament vinculats a la retribució per la seva aportació a l'activitat productiva (remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació), però també està influïda per l'activitat de l'administració pública mitjançant els impostos i les prestacions socials».

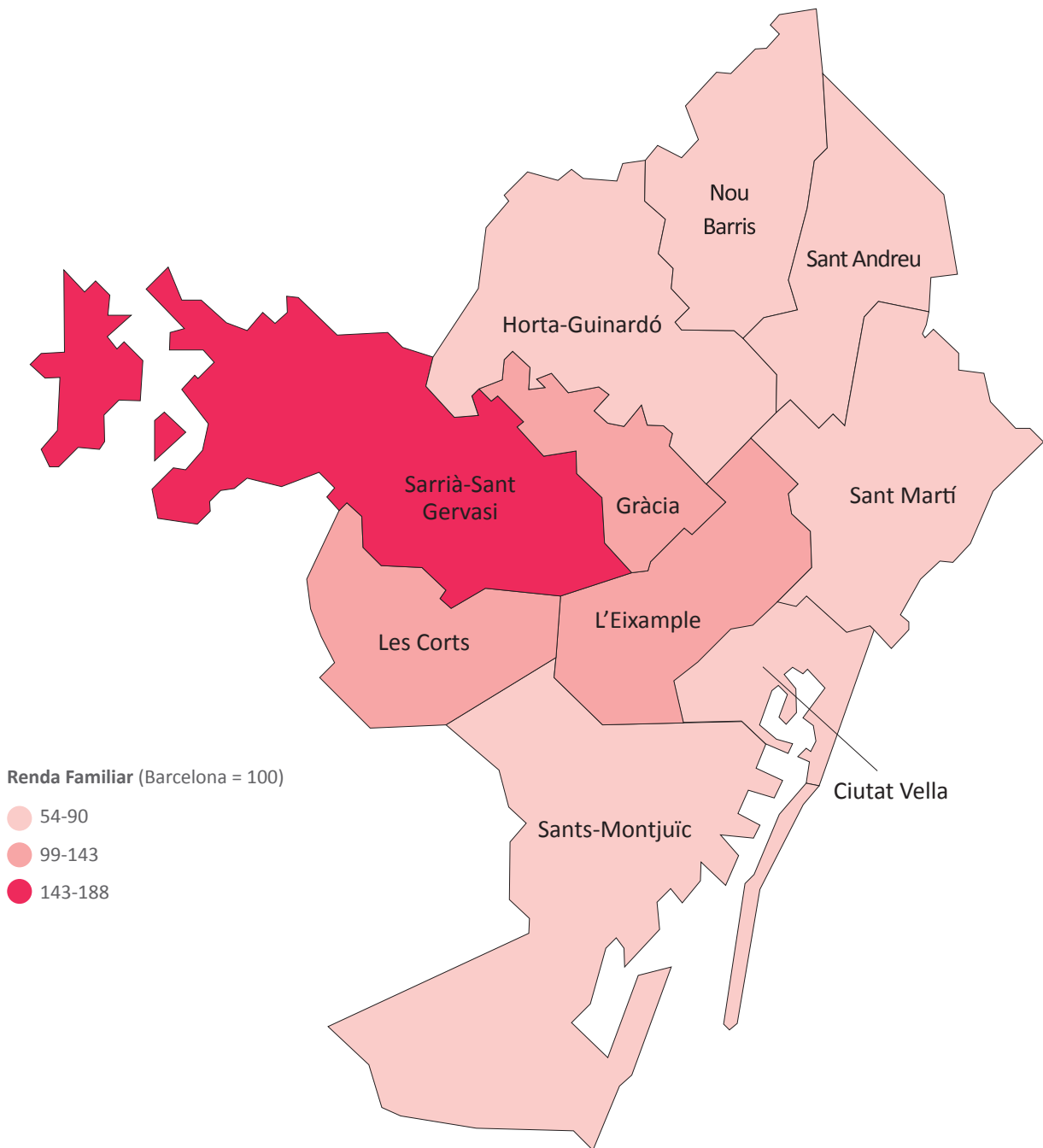
diferències a Barcelona són molt significatives, tal com es desprèn de les dades que es mostren a continuació. D'una banda hi ha els districtes on les rendes disponibles se situen per sobre de la renda de la ciutat: Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, l'Eixample i Gràcia. Els districtes on les rendes familiars disponibles són més baixes són: Nou Barris, Sant Andreu i Sants-Montjuïc. Les diferències entre el districte més ric (Sarrià-Sant Gervasi) i el més pobre (Nou Barris) són molt acusades: un habitant de Sarrià-Sant Gervasi disposa d'una renda que és 3,5 vegades més elevada que la d'un habitant de Nou Barris. Respecte a les dades mostrades en l'informe d'oportunitats educatives anterior, corresponents a l'any 2014, no s'observen grans diferències, tot i que els districtes de Ciutat Vella, Sants-Montjuïc i Sarrià-Sant Gervasi han augmentat les seves rendes familiars disponibles.

Taula 2.1. Distribució territorial de la renda familiar a Barcelona, 2018.

Districte	Renda familiar disponible
BARCELONA	100
Ciutat Vella	85,5
L'Eixample	115,8
Sants-Montjuïc	78,1
Les Corts	138,3
Sarrià-Sant Gervasi	188
Gràcia	105,8
Horta-Guinardó	79,6
Nou Barris	53,8
Sant Andreu	72,8
Sant Martí	86,5

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Mapa 2.1. Distribució territorial de la renda familiar a Barcelona, 2018.

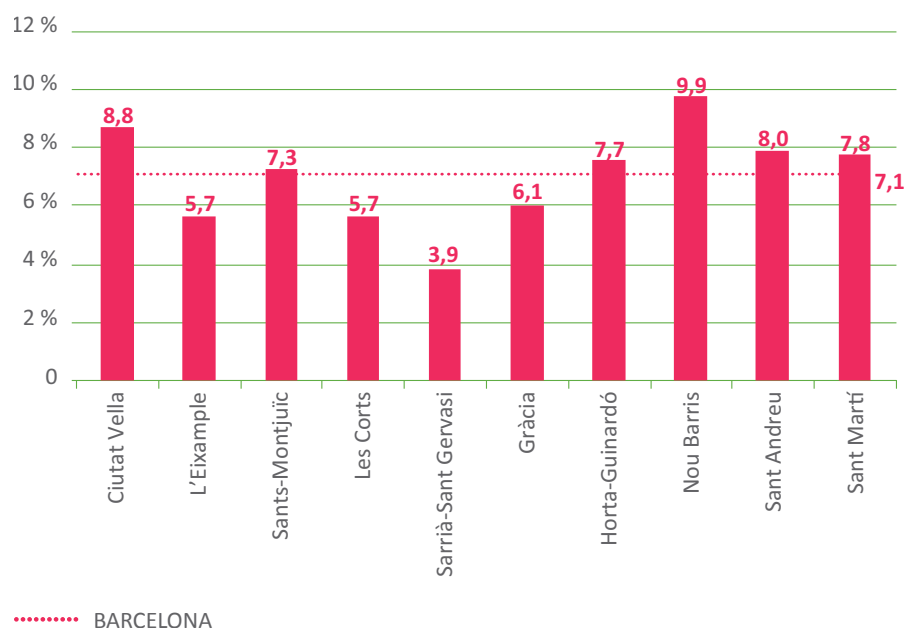

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Més enllà dels nivells de renda de cadascun dels districtes, tot seguit es mostren les taxes d'atur registrat. Tal com s'observa en el gràfic 2.6, en el conjunt de la ciutat hi ha un 7,1 % d'atur registrat. Els districtes on es registra més atur són també aquells on la renda familiar disponible és menor (Nou Barris, Ciutat Vella, Sant Andreu, Sant Martí, Horta-Guinardó i Sants-Montjuïc); tots ells se situen per sobre de la mitjana de la ciutat. Una vegada més, les diferències entre els districtes amb més i amb menys atur són molt significatives.

Gràfic 2.6. Atur registrat, per districtes (%), 2017.

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya, 2017
 Nota: Estimació per districtes a partir de dades facilitades per codis postals

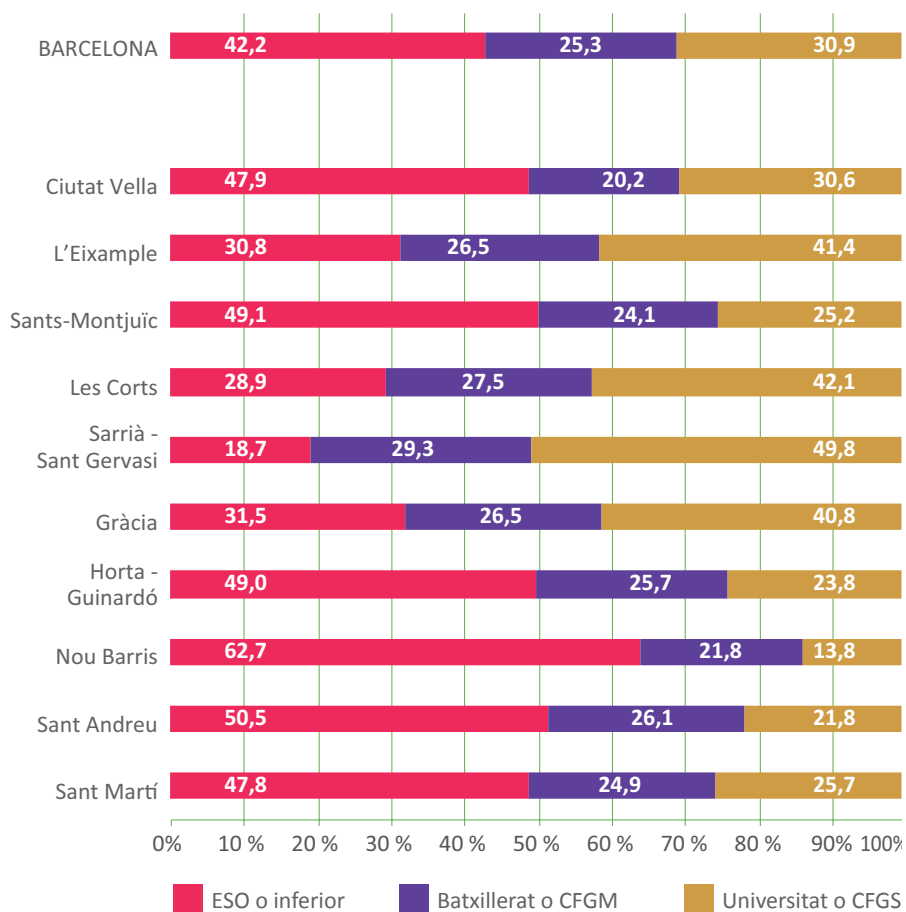
Un altre indicador que aporta informació sobre el context socioeconòmic dels infants i adolescents de la ciutat és el nivell d'estudis màxim assolit per la població del seu entorn. El gràfic 2.7 mostra aquestes dades. En el conjunt de la ciutat s'observa que el grup de població majoritari és aquell que com a màxim ha assolit l'educació secundària obligatòria, i representa el 42 %; en segon lloc se situen les persones que han assolit nivells d'estudis superiors, bé de tipus professional (cicles formatius de grau superior) o universitaris, que representen el 30 %. Només el 25 % de la població de Barcelona ha obtingut un certificat d'educació secundària postobligatòria; és a dir, cicles formatius de grau mitjà o batxillerat. Malgrat que aquesta estructura altament polaritzada —moltes persones en els nivells educatius inferiors i en els superiors i poques en els nivells mitjans— es pot atribuir al conjunt de la ciutat, no es reproduïx en els diferents districtes, si bé les persones amb nivells secundaris postobligatoris representen una clara minoria en gairebé tots ells.

Així doncs, les principals diferències entre els districtes s'identifiquen en aquella proporció de la població que ha assolit uns nivells baixos de formació i en aquella que ha assolit uns nivells superiors. D'una banda hi ha aquells districtes on la població amb nivells d'estudis inferiors —és a dir, que ha assolit l'ESO o menys— s'acosta al 50 % (Sant Andreu, Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó, Ciutat Vella i Sant Martí). Nou Barris supera aquest percentatge d'una manera molt destacada: 6 de cada 10 persones adultes del districte han assolit nivells d'estudis obligatoris o inferiors. El conjunt d'aquests districtes, excepte Ciutat Vella, es caracteritza també per una proporció de persones amb estudis superiors per sota de la mitjana de la ciutat: aproximadament 1 de cada 4. Nou Barris és també, en aquest cas, el districte que se situa més lluny de la mitjana de la ciutat: només el 14 % de la seva població ha assolit estudis superiors.

A l'extrem oposat hi ha aquells districtes on la major part de la població adulta té estudis postobligatoris, majoritàriament superiors, i on una baixa proporció de persones adultes han assolit, com a màxim, el títol de l'ESO. En aquests districtes (Gràcia, l'Eixample, les Corts i Sarrià-Sant Gervasi), almenys 4 de cada 10 persones adultes tenen estudis superiors (en el cas de Sarrià-Sant Gervasi aquesta xifra augmenta fins al 50 %), mentre que aquelles que no han obtingut cap títol més enllà dels estudis obligatoris se situen al voltant del 30 %, excepte a Sarrià-Sant Gervasi, on no arriben al 19 %. Aquestes dades mostren que **Barcelona, pel que fa al nivell d'estudis de la seva població adulta, és una ciutat clarament desigual.**

Gràfic 2.7. Nivell màxim d'estudis assolit per la població de més de 16 anys, per districtes (%), Barcelona, 2017.

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Per finalitzar, la taula 2.2 presenta la distribució de l'alumnat segons si estudia en el mateix municipi on resideix o no; és a dir, aquesta taula mostra, per a cada nivell d'estudis, quin percentatge de residents a Barcelona cursen els estudis a la mateixa ciutat o bé en un altre municipi, alhora que indica quin percentatge dels estudiants de Barcelona resideixen a la ciutat. Les dades d'aquesta taula assenyalen que, en tots els nivells d'estudis, el percentatge de l'alumnat resident a Barcelona que estudia a la ciutat és clarament majoritari i, en tots els casos, molt superior al del conjunt de Catalunya. En aquest sentit, **Barcelona té una capacitat de retenció dels seus estudiants molt alta.**

D'altra banda, **la proporció d'infants i joves que es desplacen a Barcelona per realitzar els seus estudis és elevada, i especialment rellevant en el cas de la formació professional**, on més del 40 % de l'alumnat dels graus mitjans, i més del 50 % en el cas dels superiors, no resideix a Barcelona. Així doncs, Barcelona, més enllà de tenir una alta capacitat de retenció, també té la capacitat d'atraure estudiants de fora de la ciutat.

Taula 2.2. Percentatge d'alumnat que cursa ensenyaments no universitaris al seu municipi o en d'altres, segons nivell d'estudis. Curs 2016-2017.

	Ed. inf. 2n cicle	Ed. primària	ESO	Batxillerat	CFGM	CFGS	TOTAL	
Catalunya	Residents que estudien al municipi	91,1	90,4	83,4	75,6	48,0	40,8	83,3
	Residents que no estudien al municipi	8,9	9,6	16,6	24,4	52,0	59,2	16,7
Barcelona	Residents que estudien al municipi	98,1	97,7	97,3	97,3	92,8	91,8	97,1
	Residents que no estudien al municipi	1,9	2,3	2,7	2,7	7,2	8,2	2,9
Barcelona	Estudiants residents	94,2	93,0	90,8	83,0	57,9	47,2	85,6
	Estudiants no residents	5,7	6,8	9,0	16,6	40,3	50,7	14,1

Font: Idescat, a partir de les dades de la matrícula del Departament d'Educació
Curs 2016-2017

EN RESUM...

- **Barcelona és una ciutat relativament més envellida que el conjunt de Catalunya, Espanya i la Unió Europea:** el pes de la població infantil i adolescent és del 15 % i és menor que en els territoris de l'entorn, on representa entre el 18 % i el 19 %.
- L'únic districte amb un pes relatiu dels infants i adolescents superior al de la mitjana catalana, espanyola i europea és Sarrià-Sant Gervasi, on gairebé 2 de cada 10 habitants tenen entre 0 i 17 anys.
- Les projeccions poblacionals semblen mostrar una **tendència a la baixa del pes relatiu de la població infantil i adolescent**, tot i que a Barcelona la davallada sembla lleugerament menor que en el conjunt de Catalunya.
- **Els infants i adolescents de nacionalitat estrangera representen poc més del 16 %** del total de la població d'aquestes edats en el conjunt de la ciutat. **A Ciutat Vella**, aquest percentatge supera en més del doble la mitjana de Barcelona, ja que **gairebé 4 de cada 10 infants i adolescents** tenen nacionalitat estrangera.
- **La renda familiar disponible és molt desigual entre els districtes de Barcelona:** els habitants de Sarrià-Sant Gervasi disposen d'una renda familiar que és 3,5 vegades més alta que la dels habitants de Nou Barris. Els districtes amb rendes mitjanes més elevades són: Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, l'Eixample i Gràcia. A l'altre extrem, els districtes amb rendes comparativament més baixes, i tots ells 20 punts per sota de la mitjana de la ciutat, són: Nou Barris, Sant Andreu, Sants-Montjuïc i Horta-Guinardó.
- Els districtes on la renda familiar disponible és menor són també aquells que registren més atur, tots ells amb taxes de desocupació per sobre del 7 %, que és la mitjana de la ciutat. Les diferències entre els districtes amb més i amb menys atur són de més del doble: el 10 % a Nou Barris i el 4 % a Sarrià-Sant Gervasi.
- **L'estructura formativa de la ciutat està clarament polaritzada**, amb molta població adulta amb estudis inferiors (ESO o menys), força població amb estudis superiors (CFGs o universitat) i una menor proporció d'habitants amb estudis mitjans. **Les profundes diferències entre els districtes són molt importants:** d'una banda hi ha aquells districtes on la població amb nivells d'estudis inferiors se situa al voltant del 50 % i la que té estudis superiors representa al voltant del 20 % (Nou Barris, Sant Andreu, Sants-Montjuïc i Horta-Guinardó). En canvi, en altres districtes la relació és la inversa: al voltant del 40 % de la població adulta té estudis superiors i el 30 % de les persones adultes tenen estudis inferiors (Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, l'Eixample i Gràcia).
- Barcelona té una capacitat molt elevada de retenció dels seus estudiants, ja que **el percentatge d'infants i adolescents residents a Barcelona que estudien a la ciutat és pràcticament la totalitat** (el 97 % de mitjana, 14 punts percentuals per sobre del conjunt de Catalunya). Així mateix, també té una **elevada capacitat d'atraure estudiants de fora de la ciutat**, especialment en els estudis postobligatoris de tipus professional, on suposen entre el 40 % i el 50 %.

3. L'educació de la petita infància

La petita infància (0-2 anys) és una etapa vital, considerada clau per garantir el dret a l'educació en condicions d'igualtat d'oportunitats (art. 28 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant). La importància d'aquesta etapa és reconeguda pel Comitè dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides, en l'Observació general núm. 7 (2005), sobre la realització dels drets de l'infant en la primera infància, que recomana polítiques globals a favor de la primera infància mitjançant l'atenció a la salut, a la criança i a l'educació durant els primers anys de vida, en especial pel que fa als grups més vulnerables.

Es considera que, en aquesta etapa, l'educació és un mecanisme d'igualació d'oportunitats que beneficia, precisament, els infants que provenen de les famílies més desfavorides. En aquesta mateixa línia se situa la recomanació «Invertir en la infància» de la Comissió Europea³, que assenyalava que la criança i l'educació durant la primera infància són una inversió social per fer front a les desigualtats, així com la necessitat d'intervenir-hi primerencament per reduir-les. A Catalunya, l'educació de la primera infància no és obligatòria ni de caràcter gratuït entre els 0 i els 2 anys, tot i que la Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència de Catalunya, estableix que les administracions públiques han de crear serveis educatius per als infants d'entre 0 i 3 anys i les seves famílies.

Així mateix, si bé l'inici de l'educació obligatòria s'estableix a l'edat de 6 anys, a Catalunya, una gran majoria dels infants de 3 anys accedeixen al sistema educatiu⁴, de manera que, tal com es veurà en el capítol següent, el segon cicle d'educació infantil —per als infants d'entre 3 i 6 anys— és pràcticament universal. En canvi, segons s'explora en aquest capítol, l'educació de la petita infància, que inclou els nadons i infants d'entre 0 i 2 anys, compta amb una cobertura molt inferior. Part del debat entorn del foment de l'accés en aquesta etapa educativa gira al voltant de la provisió pública. Malgrat que en els darrers anys s'han fet importants esforços per augmentar el nombre d'escoles bressol a Barcelona, l'oferta pública de serveis educatius en aquesta etapa continua sent insuficient, donada la seva importància educativa. Més enllà d'això, altres aspectes que requereixen una atenció especial són les desigualtats en l'accés dels infants de menor nivell socioeconòmic i dels estrangers, col·lectius amb un nivell de participació molt inferior al de la resta de la població infantil.

Tal com es va assenyalar en l'anterior informe d'oportunitats educatives a la ciutat, l'educació de la petita infància es duu a terme de múltiples maneres i en diferents espais i temps. No obstant això, si bé els serveis i els dispositius d'atenció, criança i educació a la petita infància que hi ha a la ciutat són molt diversos, l'escassa o la nul·la disponibilitat de dades sistematitzades obliga a restringir l'anàlisi d'aquest capítol als centres definits com de primer cicle d'educació infantil; és a dir, les escoles bressol públiques (de titularitat municipal i del Departament d'Educació) i les llars d'infants privades.

³ Recomanació de la Comissió Europea, de 20 de febrer de 2013: «[Invertir en la infancia: romper el ciclo de las desventajas](#)».

⁴ Segons les dades del curs 2016-2017, a Catalunya, la taxa d'escolarització dels infants de 3 anys se situava en el 93,9%.

D'altra banda, però, cal destacar que Barcelona també disposa de diversos models d'espais familiars com a serveis educatius municipals per a la petita infància que representen una quinzena de dispositius, incloent-hi els de l'IMEB de gestió directa, els del Departament de Família i Infància de l'Àrea de Drets Socials, d'enfocament socioeducatiu i gestió indirecta, i els promoguts des dels districtes de gestió indirecta⁵. Aquests espais familiars de diverses tipologies comparteixen la característica d'oferir als nadons i infants un entorn educatiu estable durant un o dos dies a la setmana, amb un adult de la família de referència i l'acompanyament de professionals.

Finalment, a la ciutat també hi ha diversos dispositius d'educació i criança considerats d'iniciativa social i/o comunitària: una setantena, principalment localitzats en el districte de Gràcia —segons l'informe de l'IMEB del 2015—, sobre els quals no es disposa de dades per aprofundir en la seva anàlisi. Ens referim, concretament, als grups i espais de criança compartida, així com als serveis de criança a la llar per a la petita infància (també coneguts com a «mares de dia»), actualment en procés de regulació per part de la Generalitat de Catalunya (Projecte de decret del 2017).

L'estructura d'aquest capítol és la següent: primerament es presenta un conjunt d'indicadors referents a l'accés a l'escolarització per part de la petita infància, com ara les taxes d'escolarització, els índexs de cobertura i de satisfacció de la demanda, o la disponibilitat de centres educatius de 0-2 anys en el territori. Després s'anàliza el perfil dels infants escolaritzats en llars d'infants privades o en escoles bressol públiques, bàsicament amb relació a la nacionalitat i a les necessitats educatives especials.

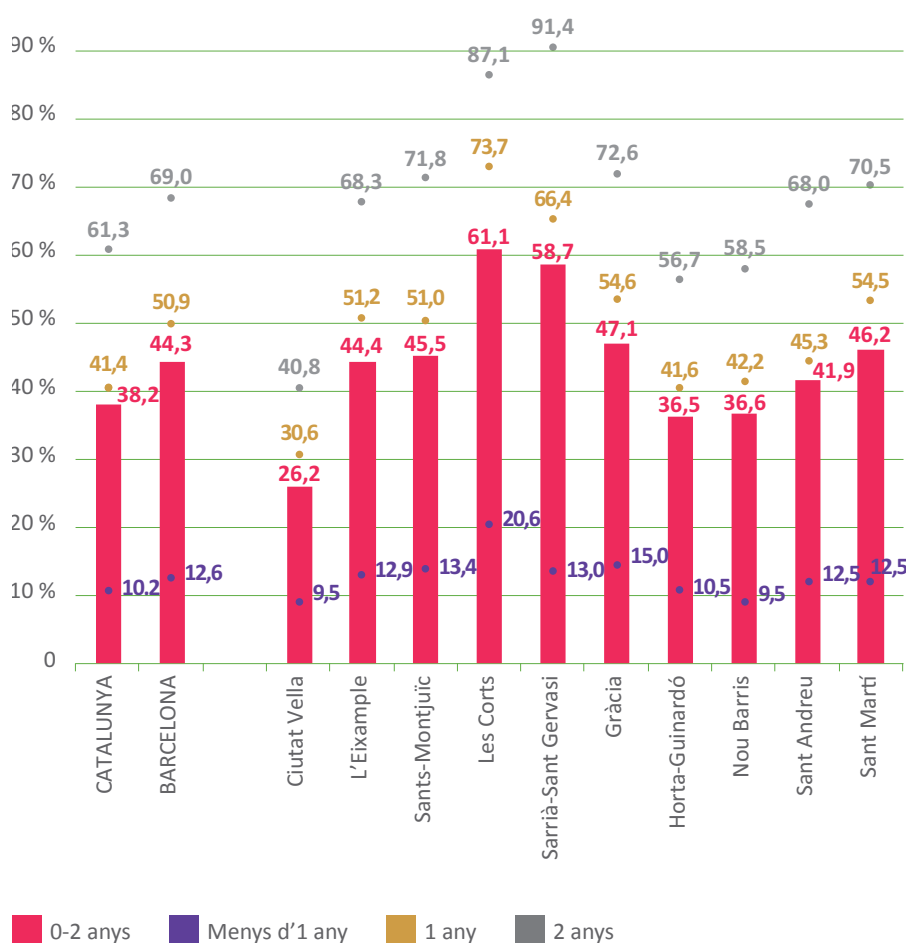
3.1 L'accés a l'escolarització de la petita infància

Segons s'apuntava en la introducció d'aquest capítol, l'educació de la petita infància es desenvolupa en diferents espais i hi intervenen diferents agents. No obstant això, en aquest capítol l'anàlisi se centra exclusivament en l'educació reconeguda en el sistema educatiu, que es coneix com a primer cicle d'educació infantil i es proporciona en les escoles bressol municipals i les llars d'infants privades. A Barcelona, la taxa d'escolarització de la petita infància —és a dir, la proporció de nadons i infants d'entre 0 i 2 anys que assisteixen als dispositius abans esmentats— és superior al 40 % (gràfic 3.1). Tal com es va observar en l'informe del 2016, a Barcelona ja fa temps que s'ha assolit l'objectiu que el Consell d'Europa va fixar l'any 2002, el qual establia que almenys un terç dels infants menors de 3 anys haurien d'estar escolaritzats l'any 2010. Les darreres dades (gràfic 3.1) apunten que, a Barcelona, el 44,3 % dels infants menors de 3 anys estan escolaritzats: 6 punts per sobre del conjunt de Catalunya (38,2 %) i 10 punts per sobre de l'objectiu europeu. La taxa d'escolarització dels infants d'entre 0 i 2 anys és especialment dispar si es desagrega la dada per districtes de la ciutat, així com per grups d'edat (menors d'1 any, d'entre 1 i 2 anys, i majors de 2 anys).

⁵ Vegeu l'informe *Serveis socioeducatius per a la primera infància: anàlisi de models d'espais familiars*, de 2017, realitzat per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona

Gràfic 3.1. Taxa d'escolarització d'infants de 0-2 anys, segons edat i per districtes (%). Curs 2017-2018.

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

En el cas de la variable territorial, s'identifiquen desigualtats rellevants amb relació a la taxa d'escolarització de 0-2 anys. En districtes com ara les Corts o Sarrià-Sant Gervasi, aquesta taxa se situa al voltant del 60 % dels infants, mentre que en d'altres, el percentatge es redueix d'una manera significativa, com a Ciutat Vella, on els infants de 0-2 anys escolaritzats no arriben al 30 %, i a Horta-Guinardó o a Nou Barris, on la taxa se situa al voltant del 36 %. Segons es desprèn d'aquestes dades, els districtes amb una renda familiar disponible menor són també aquells on les taxes d'escolarització de 0-2 anys són més baixes i, per tant, on menys infants estan escolaritzats en aquesta etapa. Tot i que les dades disponibles no permeten analitzar l'origen social dels infants d'entre 0 i 2 anys escolaritzats, semblen indicar que l'accés a les escoles bressol o a les llars d'infants per part dels infants de les famílies més vulnerables és inferior.

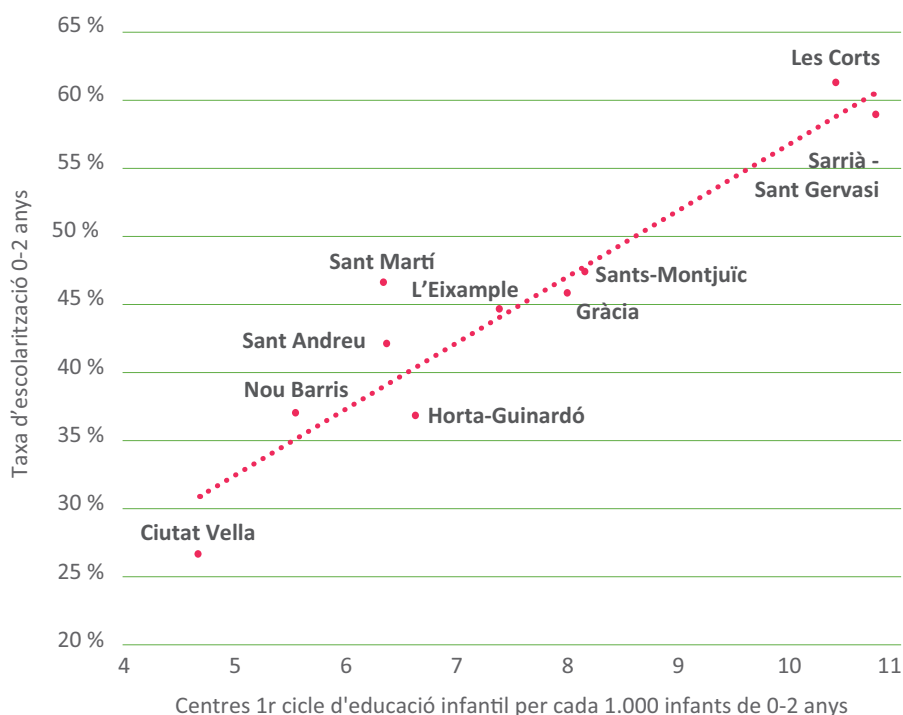
Amb relació al grup d'edat, s'observa una tendència creixent a l'escolarització a mesura que augmenta l'edat dels infants. En aquest sentit, si en el conjunt de la ciutat només el 12,6 % dels infants menys d'1 any estan escolaritzats, aquesta taxa s'incrementa fins al 69 % en el cas dels infants majors de 2 anys. D'una manera similar a les desigualtats territorials identificades per al conjunt dels infants d'entre 0 i 2 anys, l'escolarització segons els grups d'edat és desigual entre els districtes. Pel que fa als infants menys d'1 any, les diferències no són tan acusades. En canvi, pel que fa als infants de 2 anys,

aquestes diferències són rellevants, ja que arriben al 87,1 % i al 91,4 % en districtes com ara les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, respectivament, mentre que Ciutat Vella (40,8 %), Nou Barris (58,5 %) o Horta-Guinardó (56,7 %) presenten les taxes d'escolarització d'infants de 2 anys més baixes de la ciutat.

Un dels factors que poden explicar les diferències territorials en les taxes d'escolarització, tant globals com per edats, és l'oferta educativa disponible. En aquest sentit, tal com mostra el gràfic 3.2, hi ha una correspondència important entre la taxa d'escolarització de 0-2 anys i el nombre de centres de primer cicle d'educació infantil per cada 1.000 infants d'entre 0 i 2 anys en cadascun dels districtes de la ciutat. Si bé no es pot establir una relació causal entre ambdues variables, el gràfic posa de manifest que en aquells districtes on hi ha més centres d'educació infantil per cada 1.000 infants, la taxa d'escolarització de 0-2 anys també és més elevada: a Sarrià-Sant Gervasi o a les Corts —els districtes amb la taxa d'escolarització de 0-2 anys més elevada— hi ha més de 10 centres d'educació infantil per cada 1.000 infants, mentre que a Ciutat Vella aquesta relació no arriba a 5.

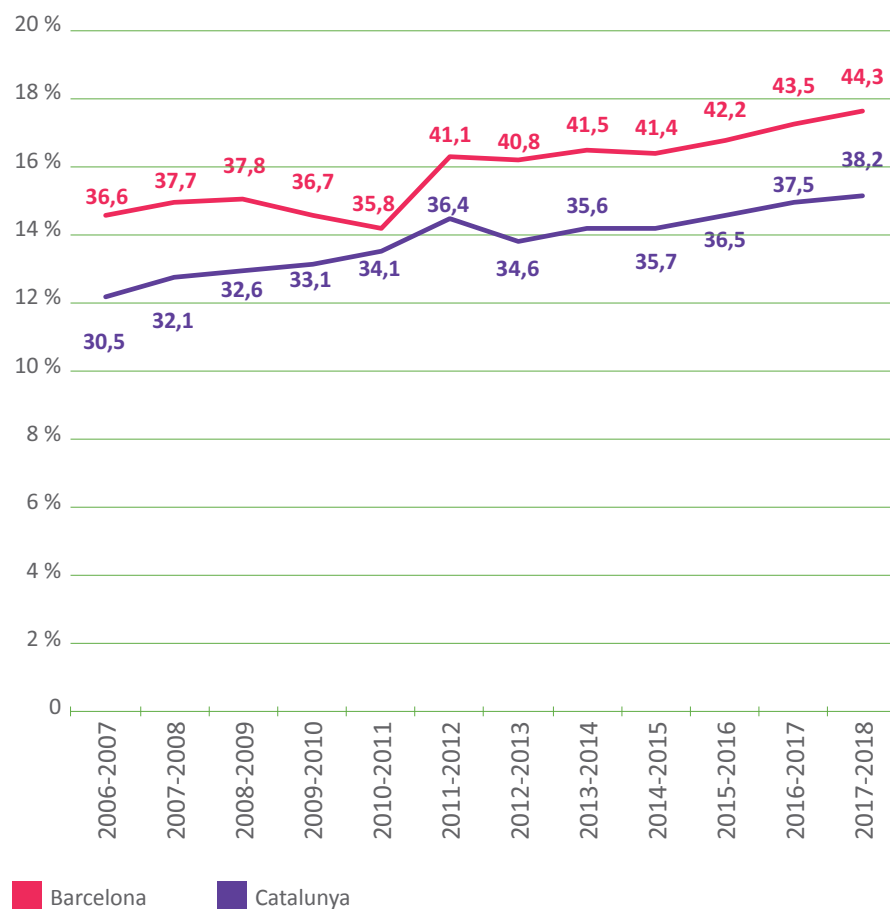
Gràfic 3.2. Nombre de centres de 1r cicle d'educació infantil, per cada 1.000 infants d'entre 0 i 2 anys, i taxa d'escolarització 0-2 anys, per districtes. Curs 2017-2018.

Font: Consorci d'Educació de Barcelona, Departament d'Educació i Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Així mateix, com també es va identificar en l'informe anterior i segons mostra el gràfic 3.3, la taxa d'escolarització en el primer cicle d'educació infantil ha augmentat considerablement en les dues primeres dècades del segle XXI, passant del 36,6 % en el curs 2006-2007 al ja citat 44,3 % en el curs 2017-2018. Aquest augment de més de 7 punts a la ciutat de Barcelona és similar a l'evolució que s'ha produït en el conjunt de Catalunya, tot i que les taxes d'escolarització de 0-2 anys catalanes són relativament més baixes.

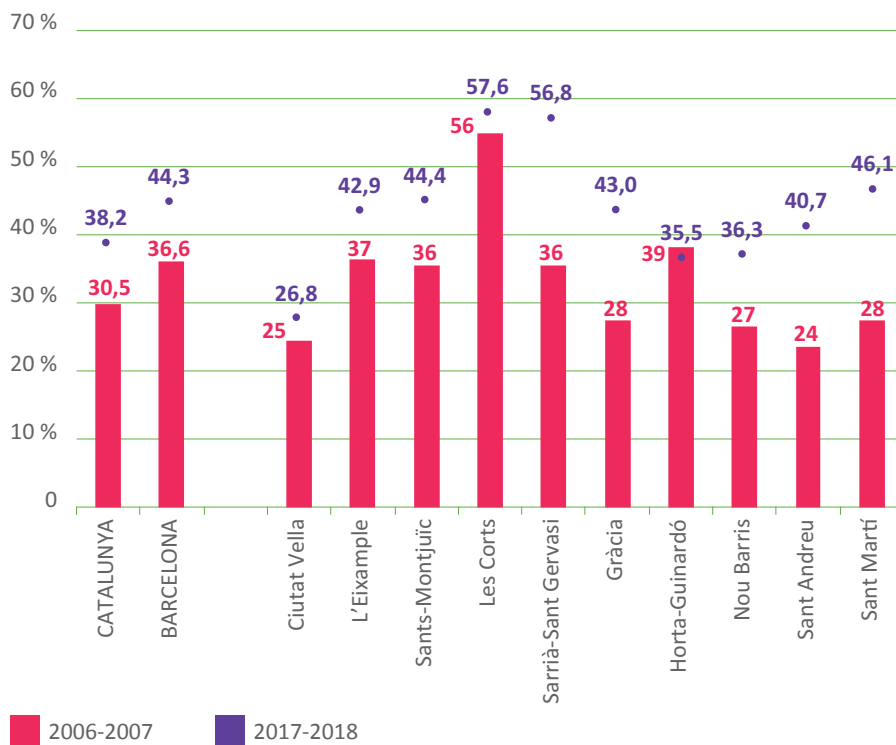
Gràfic 3.3. Evolució de la taxa d'escolarització 0-2 anys entre els cursos 2006-2007 i 2017-2018 (%).

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Si s'analitza aquesta evolució per districtes, tal com mostra el gràfic 3.4, s'observa que la taxa d'escolarització de 0-2 anys ha estat desigual. Mentre que en alguns districtes, com ara els de Sarrià-Sant Gervasi, Sant Martí, Sant Andreu o Gràcia, s'ha produït un creixement molt important, de més de 15 punts, en d'altres aquesta evolució ha estat molt més modesta. És especialment rellevant l'increment gairebé nul registrat a Ciutat Vella, així com el decreixement identificat a Horta-Guinardó, els districtes amb les taxes d'escolarització de 0-2 anys més baixes de la ciutat. En aquest sentit, el creixement que s'observa en el conjunt de la ciutat no ha afectat de la mateixa manera tots els territoris, i ha estat especialment baix en alguns dels districtes que concentren més dificultats econòmiques i socials.

Gràfic 3.4. Evolució de la taxa d'escolarització 0-2 anys, segons districtes, entre els cursos 2006-2007 i 2016-2017 (%).

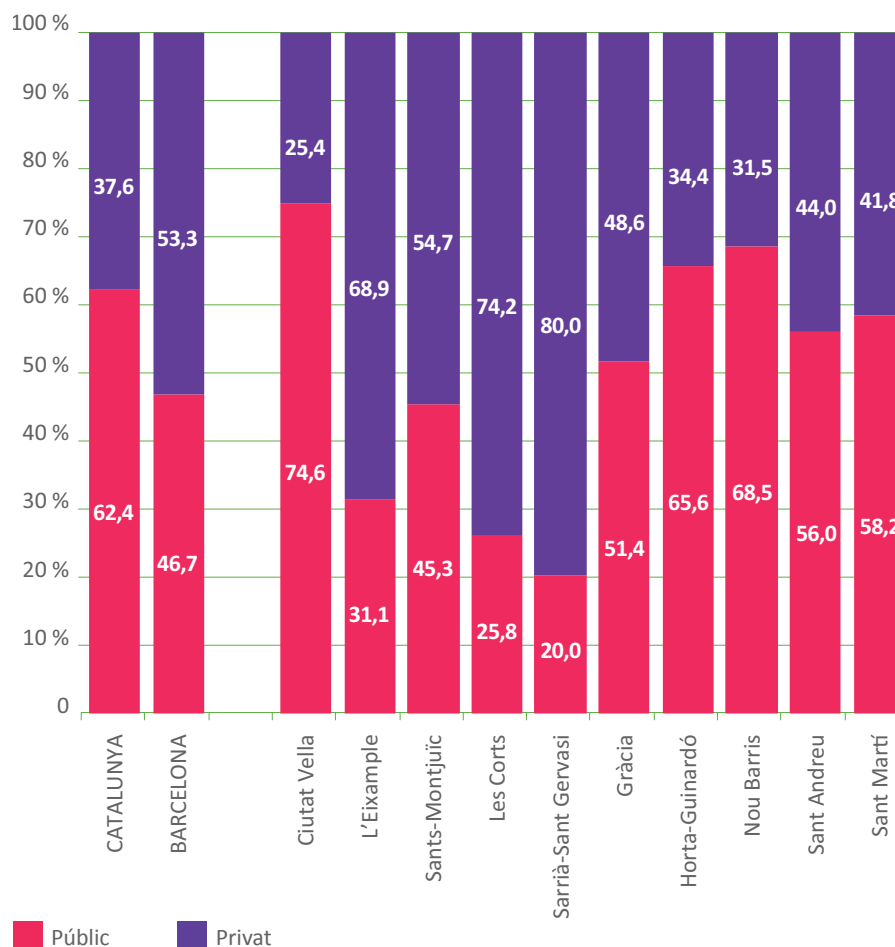

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

D'altra banda, com s'ha dit anteriorment, els dispositius d'escolarització dels infants menors de 3 anys comprenen tant centres públics (escoles bressol) com privats (llars d'infants). El gràfic 3.5 mostra com es distribueixen els infants d'entre 0 i 2 anys segons la titularitat —pública o privada— dels centres on estan escolaritzats. A Barcelona, una mica més de la meitat d'aquests infants estan escolaritzats en llars d'infants privades, encara que la diferència percentual respecte als escolaritzats en la pública és força baixa, inferior als 7 punts. En canvi, en el conjunt de Catalunya, el 62 % dels infants de 0-2 anys escolaritzats assisteixen a centres de titularitat pública. Malgrat el nivell més elevat de privatització de l'educació de 0-2 anys que s'observa a la ciutat, la distribució territorial és desigual, però especialment acusada en alguns districtes de la ciutat. En districtes com ara Ciutat Vella, Nou Barris o Horta-Guinardó, aproximadament 7 de cada 10 infants d'entre 0 i 2 anys escolaritzats assisteixen a escoles bressol municipals. En canvi, en districtes com ara les Corts, Sarrià-Sant Gervasi o l'Eixample, aquesta distribució s'inverteix, de manera que almenys 7 de cada 10 infants estan escolaritzats en centres privats.

Gràfic 3.5. Distribució de la matrícula 0-2 anys, per titularitat del centre i segons districtes (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

La taula 3.1 mostra el percentatge de cobertura pública en el primer cicle d'educació infantil; és a dir, la relació entre el nombre de places de 0-2 anys públiques ofertes i el total d'infants d'entre 0 i 2 anys. Aquest indicador se sol utilitzar per mesurar la capacitat del sector públic a l'hora d'atendre la demanda potencial d'aquest nivell educatiu, que no és necessàriament igual a la demanda efectiva. A més a més, aquesta taula també recull el percentatge d'assignats o de la demanda atesa; és a dir, el percentatge de sol·licituds d'escolarització en escoles bressol públiques que han estat satisfetes.

Segons es pot observar, en el conjunt de la ciutat de Barcelona, la cobertura pública en aquesta etapa se situa en el 20 %, i algunes de les diferències entre els districtes són rellevants: mentre que a l'Eixample i a Sarrià-Sant Gervasi la cobertura pública és aproximadament del 12 %, i a les Corts del 15 %, en una bona part dels districtes de la ciutat aquesta taxa és superior al 20 %, i és especialment alta a Horta-Guinardó, on voreja el 28 %.

D'altra banda, amb relació al percentatge d'assignats⁶, s'observa que, en el conjunt de Barcelona, la demanda atesa correspon a poc més de la meitat de les sol·licituds d'accés a les escoles bressol públiques: el 54 %. No obstant això, hi ha importants diferències entre els districtes: mentre que a Horta-Guinardó i a Ciutat Vella s'atenen gairebé 7 de cada 10 sol·licituds, o 6 de cada 10 a Nou Barris, a Sarrià-Sant Gervasi i a Sant Andreu, en

⁶ El percentatge d'assignats és la proporció d'alumnes que finalment van obtenir plaça respecte al total d'alumnes que van realitzar el procés de preinscripció.

altres districtes la demanda atesa és molt inferior i se situa al voltant de 4 de cada 10; destaca especialment l'Eixample, amb només el 35 % de sol·licituds ateses, seguit de Gràcia i de les Corts.

Així mateix, aquesta taula mostra que el percentatge de cobertura pública està correlacionat amb el de la demanda atesa, ja que s'observa una relació relativament lineal entre aquestes dues variables. Malgrat això, hi ha districtes que tenen taxes de cobertura pública similars i percentatges de demanda atesa molt desiguals: els districtes de Sarrià-Sant Gervasi i l'Eixample tenen una cobertura pública molt baixa, però presenten importants diferències en el percentatge de la demanda atesa (a Sarrià-Sant Gervasi és del 61 % i a l'Eixample del 35 %), fet que es pot explicar per les diferències entre districtes en les dinàmiques de demanda de les famílies.

Taula 3.1. Taxa de cobertura de l'oferta pública 0-2 anys i % de demanda atesa als centres públics, segons districtes. Curs 2017-2018.

Districte	Cobertura pública	% demanda atesa
BARCELONA	19,9	54,1
Ciutat Vella	19,9	66,1
L'Eixample	11,4	35,1
Sants-Montjuïc	19,2	51,1
Les Corts	15,6	44,8
Sarrià-Sant Gervasi	12,0	60,8
Gràcia	23,9	43,3
Horta-Guinardó	27,9	68,5
Nou Barris	22,9	62,3
Sant Andreu	21,5	60,5
Sant Martí	25,1	58,8

Font: Institut Municipal d'Educació de Barcelona

Així mateix, tant la demanda de places en les escoles bressol públiques com el percentatge d'assignats ha variat significativament en els darrers 11 anys, entre el curs 2006-2007 i el 2017-2018. En el conjunt de la ciutat, tal com mostra la taula 3.2, la demanda ha augmentat el 30 % i el percentatge d'assignats gairebé 12 punts percentuals.

Més enllà de les dades generals, hi ha importants diferències entre els districtes. En primer lloc, les dades mostren que en alguns casos l'increment percentual de la demanda és especialment alt. És el cas de Gràcia i de Sarrià-Sant Gervasi, on la demanda s'ha incrementat al voltant del 150 %, i de l'Eixample, que amb un increment del 50 % també se situa per sobre de la mitjana de la ciutat. En canvi, en districtes com ara Sant Andreu (9,3 %), Sant Martí (20,7 %) o Horta-Guinardó (22,7 %), aquest

increment ha estat més modest, i fins i tot negatiu, com en el districte de Nou Barris (-2,7 %) i, sobretot, en el de Ciutat Vella (-16,4 %). Si es té en compte la manera com les variacions demogràfiques han pogut afectar la variació de la demanda, el percentatge de la demanda sobre el total de la població de 0-2 anys mostra també un augment significatiu en la gran majoria dels districtes, excepte en els de Ciutat Vella i Nou Barris, on aquest percentatge s'ha reduït el 6,1 % i el 0,6 %, respectivament.

Taula 3.2. Evolució de la demanda d'escolarització 0-2 anys i de la demanda atesa, per districtes, entre els cursos 2006-2007 i 2017-2018.

	2017-2018				2006-2007				2017/18 - 2006/07		
	Demanda	% demanda/població	Assignats	% assignats	Demanda	% demanda/població	Assignats	% assignats	Variació demanda	Variació demanda/població	Variació assignació
BARCELONA	7.566	18,5	4.093	54,1	5.810	13,6	2.471	42,5	30,2	35,4	11,6
Ciutat Vella	363	15,0	240	66,1	434	16,0	251	57,8	-16,4	-6,1	8,3
L'Eixample	1.116	17,9	392	35,1	742	11,6	177	23,9	50,4	55,0	11,3
Sants-Montjuïc	795	17,9	406	51,1	608	13,3	322	53,0	30,8	34,3	-1,9
Les Corts	357	17,9	160	44,8	276	15,2	106	38,4	29,3	17,6	6,4
Sarrià-Sant Gervasi	388	9,4	236	60,8	159	3,6	52	32,7	144,0	158,0	28,1
Gràcia	864	27,5	374	43,3	336	11,0	145	43,2	157,1	149,8	0,1
Horta-Guinardó	837	20,4	573	68,5	682	15,6	350	51,3	22,7	31,2	17,1
Nou Barris	769	17,6	479	62,3	790	17,7	477	60,4	-2,7	-0,6	1,9
Sant Andreu	716	18,7	433	60,5	655	16,1	313	47,8	9,3	16,3	12,7
Sant Martí	1361	21,6	800	58,8	1.128	16,8	278	24,6	20,7	29,1	34,1

Font: Institut Municipal d'Educació de Barcelona

En aquest sentit, la demanda de places a les escoles bressol s'ha incrementat especialment en els districtes on la renda familiar disponible és més elevada, mentre que en aquells amb rendes més baixes l'augment de la demanda ha estat més discret, o fins i tot ha disminuït. Aquesta dada sembla indicar una tendència a l'alça en la demanda d'educació pública de primer cicle, en especial entre les famílies en situacions socioeconòmiques i culturals més afavorides, mentre que entre aquelles en situacions més desavantatjades, la tendència a l'alça és més modesta o fins i tot nul·la. Si bé la situació de crisi econòmica pot explicar aquestes tendències, caldria aprofundir en la comprensió d'aquest fenomen, en concret pel que fa al descens de la demanda en els districtes més desfavorits, per tal d'incentivar l'accés a l'educació infantil de primer cicle per part dels infants d'aquestes famílies, donat que són aquells en qui més impactes positius té l'escolarització durant la primera infància.

Pel que fa al percentatge de la demanda atesa, les dades mostren que el percentatge d'assignats ha augmentat al voltant del 12 % en el conjunt de la ciutat; és a dir, que en el curs 2017-2018 hi ha hagut un 12 % més de famílies que han aconseguit plaça en una escola bressol municipal d'entre totes aquelles que en van demanar. Aquest augment es produeix en la majoria dels districtes de la ciutat, en especial en aquells on en el curs 2006-2007 el percentatge d'assignació va ser inferior al de la mitjana de la ciutat.

Quant a les desigualtats geogràfiques en l'accés, la taula 3.3 mostra la distància des de cadascuna de les illes de cases de la ciutat fins al centre d'educació infantil més proper. Per al conjunt de Barcelona, el 72,9 % de la població té un centre d'educació infantil de primer cicle a menys de 250 metres de casa seva, mentre que el 25,7 % en té un a una distància d'entre 250 metres i 500 metres. El percentatge de població amb un centre proper es redueix fins al 32,8 % en el cas dels centres de titularitat pública, i fins al 56,7 % en el dels centres privats. D'altra banda, l'accessibilitat a un centre d'educació infantil proper varia d'una manera significativa entre districtes. En el cas del sector públic, en districtes com ara Sarrià-Sant Gervasi o les Corts, el percentatge de població amb un centre d'educació infantil proper se situa molt per sota del de la mitjana de la ciutat. Pel que fa al sector privat, en districtes com ara Ciutat Vella, Sant Martí, Nou Barris o Sant Andreu, el percentatge de població amb un centre proper també és sensiblement inferior al de la mitjana.

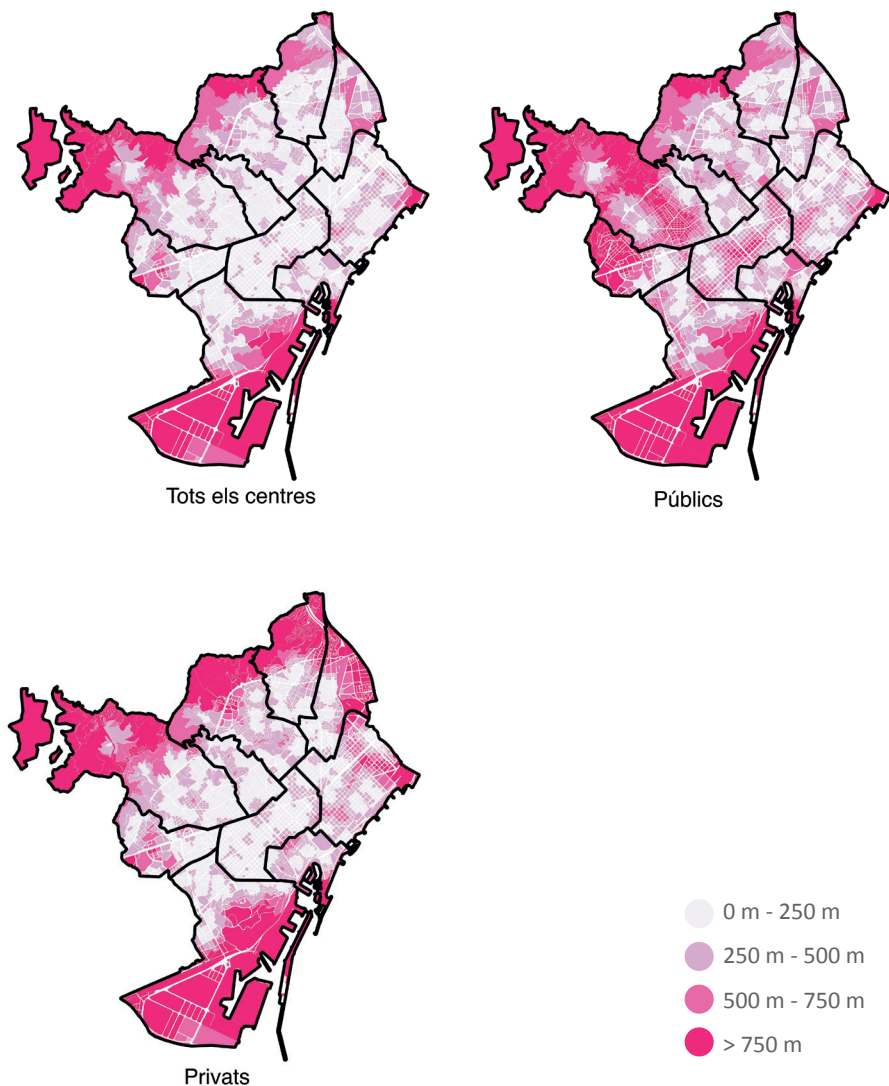
Taula 3.3. Distribució de la població, segons distància —en metres— fins al centre d'educació infantil de 1r cicle més proper, per districtes i per titularitat (%). Curs 2017-2018.

	Tots els centres				Centres públics				Centres privats			
	0-250	250-500	500-750	>750	0-250	250-500	500-750	>750	0-250	250-500	500-750	>750
BARCELONA	72,9	25,7	1,2	0,2	32,8	47,1	16,2	4	56,7	32,8	6,3	4,2
Ciutat Vella	72,3	26,4	1,1	0,2	47,9	48,9	3,0	0,2	42,0	48,5	9,2	0,3
L'Eixample	77,3	22,7	0	0	22,0	45,6	29,6	2,7	72,8	26,9	0,3	0
Sants-Montjuïc	79,8	19,9	0,3	0	27,3	46,2	25,6	0,9	72,7	25,8	1,1	0,5
Les Corts	73,8	23,7	2,5	0	31,5	37,5	16,7	14,3	63,9	32,6	3,5	0
Sarrià-Sant Gervasi	70,3	26,7	2,1	0,8	12,7	28,0	30,8	28,5	67,1	29,0	2,1	1,9
Gràcia	81,2	18,4	0,4	0	42,2	56,2	1,7	0	70,8	27,8	1,4	0
Horta-Guinardó	62,3	36,3	1,3	0,1	33,2	56,2	10,4	0,1	44,3	46,3	4,9	4,5
Nou Barris	72,4	25,7	1,9	0,1	42,7	50,2	7,1	0,1	41,2	30,5	15,2	13,1
Sant Andreu	67,5	30,3	2,3	0	40,0	52,2	7,8	0	48,3	30,3	4,7	16,7
Sant Martí	71,6	27,1	1,3	0	39,0	47,7	13,1	0,2	41,1	37,0	17,8	4,1

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

D'altra banda, el mapa 3.1 mostra la distància des de cadascuna de les illes de cases de la ciutat fins al centre d'educació infantil més proper. Com més fosc és el color de l'illa de cases, més gran és la distància fins al centre més proper. La primera de les imatges representa la distància fins a qualsevol centre —públic o privat—, mentre que la segona i la tercera mostren els centres públics i privats, respectivament. Tal com s'aprecia en la primera imatge, hi ha algunes zones de Barcelona on la presència de centres d'educació infantil és força elevada, i on la major part de les illes de cases tenen algun centre a menys de 500 metres (són les zones de color blanc i de color morat clar). No obstant això, algunes àrees de la ciutat —en particular les situades en zones limítrofes del municipi, com ara el barri de Vallvidrera, el Tibidabo i les Planes, a la part alta de Sarrià-Sant Gervasi, i el barri de la Zona Franca-Port— tenen el centre més proper força lluny, a més de 1.000 metres. Cal tenir en compte, però, que l'extensió de les illes de cases en aquestes zones és especialment gran.

Mapa 3.1. Distribució de la població segons distància -en metres- fins al centre d'educació infantil de 1r cicle més proper, per districtes i per titularitat (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

En darrer lloc es presenten les dades sobre els canvis que ha comportat la tarifació social en les quotes de matrícula en les escoles bressol públiques de la ciutat de Barcelona. Es tracta d'un sistema de preus públics, introduït en el curs 2017-2018, orientat a incrementar l'equitat i a millorar l'accessibilitat en el primer cicle d'educació infantil, cosa que implica un ajustament del preu de l'escola bressol en funció del tram de la renda familiar i del nombre de membres de la unitat familiar⁷.

Pel que fa a la distribució segons els 10 trams de renda, la taula 3.4 mostra que un terç de les tarifacions es concedeixen a famílies que se situen en el primer tram —és a dir, que tenen rendes més baixes—, mentre que les famílies situades en els trams més elevats (del 7 al 10) representen un terç també del total de tarifacions. La proporció de famílies que renuncien a la tarifació social és inferior al 4 % del total (i s'aplica el preu públic màxim del tram 10). Les diferències percentuals entre el curs 2017-2018 i el 2018-2019 són poc significatives.

⁷ La web de l'Ajuntament recull la [normativa de tarifació social a les escoles bressol municipals de Barcelona](#).

Taula 3.4. Distribució de famílies, segons els trams de tarifació social concedits en les taxes de les escoles bressol municipals (%). Cursos 2017-2018 i 2018-2019.

	2018-2019	2017-2018
Tram 1	28,8	31,5
Tram 2	6,7	6,2
Tram 3	5,3	5,6
Tram 4	5,7	5,2
Tram 5	5,8	5,7
Tram 6	10	10,3
Tram 7	8,9	9,7
Tram 8	7,5	7,8
Tram 9	9,1	10,4
Tram 10	8,1	7,7
Renúncies	3,8	3,9

Font: Institut Municipal d'Educació de Barcelona

Així mateix, s'observen diferències territorials importants pel que fa a la distribució de les tarifacions (taula 3.5). En els districtes de Ciutat Vella i Nou Barris, la meitat de les famílies es troben en el tram de tarifació més baix, una proporció molt més elevada que en el conjunt de la ciutat. En canvi, en districtes amb rendes familiars disponibles més elevades, com els de Sarrià-Sant Gervasi i les Corts, la proporció de famílies situades en el tram més alt és molt més elevada que en el conjunt de la ciutat i equival a la proporció de famílies que se situen en el tram més baix.

Taula 3.5. Distribució de famílies en funció del tram de tarifació que se'ls ha concedit en la seva taxa a l'escola bressol municipal, segons districtes (%). Cursos 2017-2018 i 2018-2019.

	Tram 1	Tram 2	Tram 3	Tram 4	Tram 5	Tram 6	Tram 7	Tram 8	Tram 9	Tram 10
BARCELONA	30,0	7,0	5,5	5,9	6,1	10,4	9,2	7,8	9,5	8,5
Ciutat Vella	51,6	8,2	6,8	5,5	4,9	6,0	4,4	4,1	4,1	4,4
L'Eixample	21,9	5,5	4,7	5,0	6,6	10,0	9,8	10,0	13,9	12,8
Sants-Montjuïc	34,9	7,1	6,3	5,6	5,7	11,2	8,2	7,2	7,7	6,1
Les Corts	15,2	5,3	1,4	6,0	4,6	13,1	12,0	11,0	14,5	17,0
Sarrià-Sant Gervasi	17,4	2,4	4,2	4,2	5,8	8,2	11,8	10,5	17,1	18,4
Gràcia	17,2	4,5	4,2	5,2	6,8	13,4	12,1	11,3	14,5	10,9
Horta-Guinardó	27,7	8,2	6,6	6,5	7,5	10,9	9,9	7,0	8,7	6,9
Nou Barris	48,4	9,5	6,1	6,4	4,9	7,6	5,3	4,8	3,6	3,5
Sant Andreu	32,5	7,6	6,1	7,9	6,1	9,7	10,2	6,4	8,9	4,7
Sant Martí	26,5	7,3	5,5	5,6	6,0	12,1	9,6	8,5	9,1	9,8

Font: Institut Municipal d'Educació de Barcelona

Un element d'anàlisi que permet identificar l'abast de la mesura és la proporció de famílies que, a partir de la introducció del nou sistema de tarifació social, per a l'escolarització dels seus fills i filles paguen una quantitat menor que la que pagaven amb el sistema anterior. Aquest preveia un preu únic mensual de 289 euros per infant per a totes les famílies, i les que no superaven el llindar de renda establert⁸ es beneficiaven de bonificacions (del 80 %, el 50 % o el 30 %). Tal com es va apuntar en l'informe d'oportunitats educatives anterior, a Barcelona, en el curs 2015-2016 hi havia un 34 % de famílies que gaudien d'una bonificació en el preu de l'escola bressol. Segons s'observa en la taula 3.6, en el sistema de tarifació social actual, i prenent com a referència que el preu fix anterior s'assimila al tram 7 (una quota de 290 euros al mes per infant), durant el curs 2018-2019, el 65 % de les famílies paguen un preu públic inferior a l'establert en el sistema anterior (trams de l'1 al 6), el 9 % de les famílies paguen el mateix, i el 26 % una quota superior.

A escala territorial s'observa, en tots els districtes, un augment important de les famílies que amb el sistema de tarifació social paguen una quantitat inferior o igual a la que pagaven amb el sistema de preu fix amb bonificacions (taula 3.6). En els districtes on les rendes familiars són més baixes, hi ha un augment molt significatiu de les famílies que es

⁸ En el sistema de bonificacions emprat abans de la introducció de la tarifació social hi havia cinc quotes progressives fins a 1,34 vegades l'índex de renda de suficiència de Catalunya (IRSC). A partir d'aquest límit de renda es pagava el preu públic fix.

beneficien del sistema de tarifació. Fins i tot en aquells districtes on les rendes familiars són més elevades, com ara els de Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, l'Eixample o Gràcia, s'observa un augment significatiu de famílies —aproximadament el 30 %— que amb el nou sistema de tarifació paguen una quota inferior.

Taula 3.6. Percentatge d'alumnat amb bonificació (curs 2015-2016), percentatge d'alumnat en el tram 6 o per sota, en el tram 7, i per sobre del tram 7 (curs 2018-2019).

	2015-2016	2018-2019		
	Matrícules amb bonificació	Matrícules en els trams 1 al 6	Matrícules en el tram 7	Matrícules en els trams 8 al 10
BARCELONA	33,9	65,0	9,2	25,8
Ciutat Vella	53,0	83,1	4,4	12,6
L'Eixample	19,0	53,6	9,8	36,6
Sants-Montjuïc	39,3	70,7	8,2	21,0
Les Corts	13,6	45,6	12,0	42,4
Sarrià-Sant Gervasi	8,9	42,1	11,8	46,1
Gràcia	22,8	51,2	12,1	36,7
Horta-Guinardó	44,4	67,6	9,9	22,6
Nou Barris	58,7	82,9	5,3	11,8
Sant Andreu	34,4	69,8	10,2	20,0
Sant Martí	26,3	63,0	9,6	27,4

Font: Institut Municipal d'Educació de Barcelona

3.2 Perfils dels infants usuaris dels serveis educatius per a la petita infància

Més enllà de l'accés, també és important analitzar quins perfils de població accedeixen a les escoles bressol municipals i a les llars d'infants i les utilitzen. En aquest apartat, doncs, tenint en compte la disponibilitat de dades, que són especialment limitades quant a l'origen social de les famílies, s'aporta informació sobre els infants estrangers i sobre els infants amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE).

En primer lloc, la taula 3.7 mostra el percentatge d'infants estrangers escolaritzats en el primer cicle d'educació infantil. Una primera dada que veiem en aquesta taula és que el percentatge d'infants estrangers

escolaritzats en aquestes edats és molt inferior a la seva presència en el territori. Més enllà d'això, s'observa també una distribució desigual segons la titularitat dels centres. En general, s'aprecia que les escoles bressol públiques escolaritzen en major mesura la població d'origen estranger, amb l'excepció d'alguns districtes, com ara els de Ciutat Vella, les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, on el pes de les llars d'infants privades és superior.

Taula 3.7. Percentatge d'infants estrangers de 0-2 anys escolaritzats, segons titularitat del centre d'escolarització i per districtes. Curs 2017-2018.

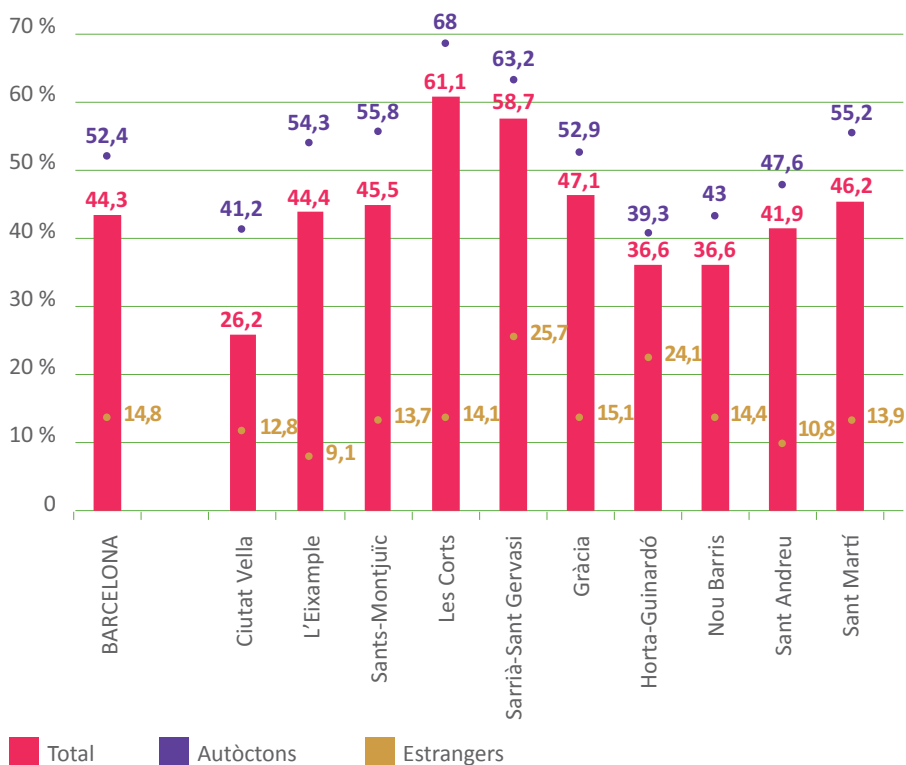
	% infants estrangers 0-2 anys	% infants estrangers 0-2 anys sobre el total d'escolaritzats	% infants estrangers en escoles bressol públiques	% infants estrangers en llars d'infants privades
CATALUNYA	-	5,5	6,6	3,7
BARCELONA	21,4	7,1	10,0	4,7
Ciutat Vella	52,8	25,8	23,3	32,9
L'Eixample	21,9	4,5	5,1	4,2
Sants-Montjuïc	24,6	7,4	13,2	2,6
Les Corts	12,9	3,0	0,6	3,8
Sarrià-Sant Gervasi	12,0	5,2	2,5	5,9
Gràcia	15,3	4,9	5,1	4,7
Horta-Guinardó	17,9	11,8	16,1	3,7
Nou Barris	25,0	11,9	15,3	4,4
Sant Andreu	15,5	4,0	6,1	1,3
Sant Martí	21,8	6,6	8,0	4,5

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Les dades de la taula anterior mostren que la participació dels nens i nenes estrangers en l'educació de 0-2 anys és molt inferior al seu pes sobre el total de la població: suposen el 21 % dels infants menors de 3 anys a la ciutat, però només el 7 % del total d'infants escolaritzats en l'educació infantil de primer cicle. Per examinar amb més detall les desigualtats en la participació en aquesta etapa educativa entre la població estrangera i l'autòctona, el gràfic 3.6 presenta la taxa d'escolarització segons la nacionalitat per al conjunt de Barcelona i desagregada per districtes. Per al conjunt de la ciutat, la taxa d'escolarització dels infants autòctons és 3,5 vegades superior a la dels estrangers: mentre que el 52 % dels menors de 3 anys autòctons van a l'escola bressol o a la llar d'infants, només el 15 % dels estrangers ho fan.

A escala territorial, aquesta distància és especialment rellevant: destaca el cas de l'Eixample, on la taxa d'escolarització dels autòctons és 6 vegades superior a la dels estrangers. Aquesta proporció se situa per sobre de 4 a Sants-Montjuïc (4,1), a les Corts (4,8) o a Sant Andreu (4,4), i és sensiblement inferior a la de la mitjana de la ciutat en districtes com ara els d'Horta-Guinardó (1,6), Sarrià-Sant Gervasi (2,5) i Nou Barris (2,5).

Gràfic 3.6. Taxa d'escolarització d'infants de 0-2 anys, segons nacionalitat i per districtes (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

En el conjunt de la ciutat, la majoria dels infants estrangers que cursen educació infantil de primer cicle provenen d'altres països de la Unió Europea (32,9 %) i representen el col·lectiu majoritari, seguit molt de prop dels infants provinents d'Amèrica Central i del Sud, que representen el 32,5 % (taula 3.8). Els districtes de la ciutat presenten, en línies generals, dues tendències força diferenciades: d'una banda hi trobem districtes on els infants de països de la Unió Europea representen una clara majoria (Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample i les Corts), que coincideixen amb els districtes amb taxes d'escolarització i rendes familiars disponibles més elevades; de l'altra, hi ha districtes on el col·lectiu majoritari està format per infants d'Amèrica Central i del Sud, com ara els de Sants-Montjuïc (38 %), Horta-Guinardó (50,8 %) o Nou Barris (58,4 %). En el districte de Sant Andreu, el col·lectiu majoritari són els infants magrebins, que representen gairebé un terç dels infants d'entre 0 i 2 anys escolaritzats en aquest districte.

Taula 3.8. Percentatge d'alumnat de 0-2 anys estranger, segons zona d'origen i districtes d'escolarització. Curs 2017-2018.

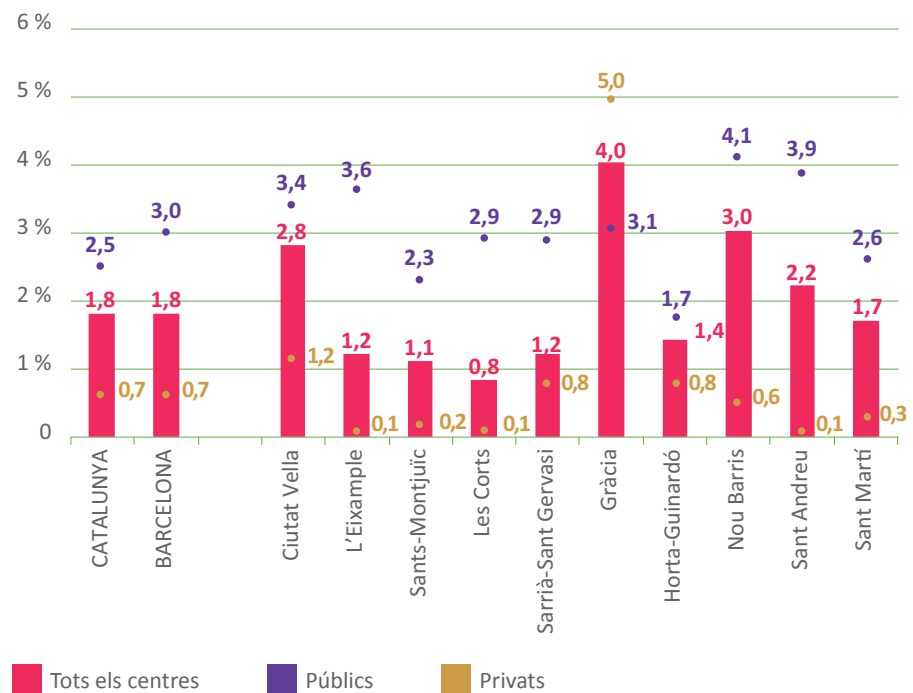
	Unió Europea	Amèrica Central i del Sud	Àsia i Oceania	Magreb	Resta d'Europa	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord
CATALUNYA	28,8	31,7	7,6	15,8	7,2	7,8	1,1
BARCELONA	32,9	32,5	11,4	9,3	8,9	2,9	2,1
Ciutat Vella	39,3	25,8	15,3	15,3	1,8	0,6	1,8
L'Eixample	52,4	17,7	15,3	0,8	9,7	0	4,0
Sants-Montjuïc	26,0	38,0	17,3	13,3	4,7	0	0,7
Les Corts	47,2	2,8	22,2	5,6	19,4	0	2,8
Sarrià-Sant Gervasi	54,3	11,8	13,4	0,8	15,0	0	4,7
Gràcia	60,3	16,4	5,5	4,1	9,6	2,7	1,4
Horta-Guinardó	18,6	50,8	6,2	10,2	7,9	4,0	2,3
Nou Barris	6,3	58,4	5,8	10,5	8,9	8,9	1,1
Sant Andreu	12,5	25,0	4,7	32,8	18,8	6,3	0
Sant Martí	39,3	28,8	12,0	5,2	8,9	3,7	2,1

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Finalment, i pel que fa als infants que presenten necessitats específiques de suport educatiu (NESE), el gràfic 3.7 mostra que aquests representen una proporció força baixa dels infants d'entre 0 i 2 anys escolaritzats. En el conjunt de la ciutat, i d'una manera molt similar al conjunt de Catalunya, els infants amb NESE representen menys del 2 % del total, i es concentren d'una manera més acusada en les escoles bressol públiques. En els districtes amb rendes familiars disponibles més baixes (Ciutat Vella i Nou Barris), el percentatge d'infants amb NESE és superior al de la mitjana de la ciutat. És destacable el cas del districte de Gràcia, on el percentatge d'infants amb NESE supera en més del doble el de la ciutat, i és l'únic districte on aquests infants es concentren d'una manera majoritària en les llars d'infants privades.

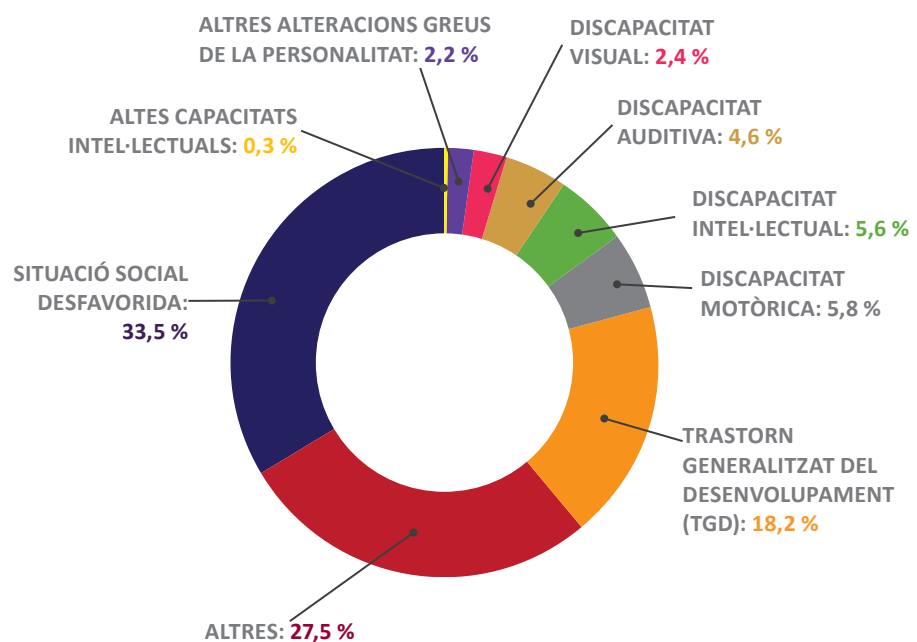
Gràfic 3.7. Presència d'alumnat de 0-2 anys, amb necessitats específiques de suport educatiu, segons titularitat del centre i per districtes (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Més enllà de la distribució dels infants amb NESE en les escoles bressol i les llars d'infants, el gràfic 3.8 mostra la distribució segons la tipologia de NESE identificada. S'observa que el motiu més predominant pel qual un infant és identificat com a NESE són les situacions socials desfavorides, seguides dels trastorns generalitzats del desenvolupament.

Gràfic 3.8. Distribució dels infants de 0-2 anys, amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE), segons tipologia (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

EN RESUM...

1. A Barcelona, el **44 % dels infants d'entre 0 i 2 anys estan escolaritzats en centres d'educació infantil de primer cicle**, taxa que ha augmentat 8 punts percentuals des del curs 2006-2007 i que és 6 punts superior a la taxa de Catalunya.
2. A mesura que augmenta l'edat dels infants d'entre 0 i 2 anys, s'observa una **tendència creixent a l'escolarització**: mentre que el 12 % dels nadons menors d'1 any estan escolaritzats, els d'1 any representen el 50 %, i arriben fins a gairebé el 70 % entre els infants de 2 anys.
3. **Els districtes amb una renda familiar més baixa són també els que tenen percentatges més baixos d'infants de 0 a 2 anys escolaritzats**: mentre que a Ciutat Vella el percentatge és del 27 %, seguit d'Horta-Guinardó i de Nou Barris amb el 36 %, a l'altre extrem se situen les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, on el 57 % dels nens i nenes menors de 3 anys estan escolaritzats.
4. Dels infants d'entre 0 i 2 anys escolaritzats a la ciutat, **el 53 % assisteixen a llars d'infants privades i el 47 % a escoles bressol municipals**, mentre que a Catalunya el pes es decanta més clarament cap als centres públics (38 % i 62 %, respectivament). Ara bé, aquesta mitjana de la ciutat amaga el fet que en els districtes amb rendes més baixes la gran majoria dels infants estan escolaritzats en les escoles bressol públiques, mentre que la relació s'inverteix en els districtes de rendes altes: en els districtes de Ciutat Vella, Nou Barris i Horta-Guinardó, 7 de cada 10 infants escolaritzats van a escoles bressol municipals, mentre que en els de les Corts, Sarrià-Sant Gervasi i l'Eixample, 7 de cada 10 van a llars d'infants privades.
5. La cobertura pública de les escoles bressol municipals és del 20 %; és a dir, **només 2 de cada 10 infants menors de 3 anys a la ciutat van a una escola bressol pública**. Des del 2006-2007, les sol·licituds de plaça a les escoles bressol han augmentat el 30 % en el conjunt de la ciutat. Actualment, **la demanda atesa és del 54 % de les sol·licituds en les escoles bressol, amb un increment de 12 punts percentuals** des del curs 2006-2007.
6. **La introducció de la tarifació social com a mesura d'accessibilitat econòmica en les escoles bressol municipals**, que ajusta el preu públic en funció de la renda familiar, ha suposat que el 65 % de les matrícules tinguin un preu públic inferior al del sistema anterior, que el 9 % tinguin el mateix preu, i que el 26 % tinguin quotes superiors. Això comporta doblar, pràcticament, el nombre d'infants que accedeixen a l'escola bressol amb quotes més assequibles per a les rendes de les seves famílies, ja que en el sistema anterior de preu públic fix tan sols el 34 % dels infants tenien bonificacions. Fins i tot en els districtes de rendes altes —Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, l'Eixample o Gràcia— s'observa un augment d'infants important, aproximadament del 30 %, amb matrícules inferiors amb el sistema de tarifació social.

- 7. A Barcelona, els infants estrangers estan infrarepresentats en el primer cicle d'educació infantil, ja que el seu pes entre la població menor de 3 anys és del 21 %, però només suposen el 7 % dels nens i nenes escolaritzats:** la taxa d'escolarització dels infants autòctons és 3,5 vegades superior a la dels estrangers, i assisteixen sobretot a escoles bressol municipals. Entre els infants estrangers, els procedents de països de la Unió Europea constitueixen el col·lectiu majoritari, sobretot en els districtes de rendes altes i amb taxes d'escolarització de 0-2 anys més elevades. El segon col·lectiu estranger més present és el dels infants de països d'Amèrica Central i del Sud.
- 8. Al voltant del 2 % dels infants menors de 3 anys escolaritzats tenen necessitats específiques de suport educatiu (NESE).** Es concentren, majoritàriament, en les escoles bressol públiques. Els principals motius de les necessitats específiques de suport educatiu són les situacions socials desfavorides i els trastorns del desenvolupament.

4. Des de P3 fins a l'ESO

L'educació obligatòria és l'etapa formativa que condiona d'una manera més important les futures trajectòries dels infants i els joves. Cal tenir present que, per a una proporció important dels infants de la ciutat, aquesta etapa esdevé la seva via d'accés al sistema educatiu i aglutina gran part de la seva trajectòria formativa. Aquest capítol analitza la situació de l'educació primària i secundària obligatòria, així com l'educació infantil de segon cicle, la qual, si bé no és obligatòria, en el nostre país té un caràcter universal⁹. Actualment hi ha 177.212 alumnes matriculats en algun d'aquests nivells educatius a la ciutat de Barcelona¹⁰, en els més de 400 centres educatius d'educació infantil de segon cicle, de primària i de secundària.

És possible considerar aquests tres nivells educatius com una única etapa educativa que finalitza amb l'obtenció del títol d'educació secundària obligatòria (ESO). L'actual estructura i normativa del sistema educatiu estableix una important relació entre aquests tres nivells. La major part de l'alumnat accedeix al sistema educatiu a través de l'educació infantil de segon cicle (principalment a través de P3), realitza l'educació primària en el mateix centre i transita a l'educació secundària, que fa en el mateix centre o en aquells centres d'educació secundària adscrits. És aquest vincle, precisament, el que justifica la necessitat d'analitzar aquests tres nivells educatius d'una manera conjunta, ja que estan condicionats entre ells, no només pel que fa a l'accés, sinó també quant a les condicions d'escolarització i als resultats educatius obtinguts pels alumnes, les tres dimensions principals analitzades al llarg de l'informe. D'una manera similar, les desigualtats educatives durant l'accés, el procés i els resultats —l'enfocament principal de l'anàlisi— estan estretament vinculades i condicionades entre si.

El capítol s'estructura a partir de les tres dimensions principals considerades en el marc d'anàlisi de l'informe. En primer lloc, s'analitza el procés d'accés a l'educació infantil de segon cicle, que és la principal via d'accés a aquests tres nivells educatius, així com la distribució de l'alumnat al llarg dels diferents nivells segons el sector de titularitat. En segon lloc, s'exploren les condicions d'escolarització dels alumnes, principalment amb relació a la distribució de l'alumnat de grups socials específics. I, en tercer lloc, es presenten les dades disponibles vinculades amb els resultats obtinguts en finalitzar l'educació primària i l'educació secundària obligatòria.

⁹ Segons dades del Departament d'Educació, a Catalunya, la taxa d'escolarització de 3 a 5 anys se situa en el 94,5 %, menys d'1 punt percentual per sota de la taxa d'escolarització durant l'educació obligatòria (6-16 anys), que és del 95,4 %.

¹⁰ Dades referents al curs 2017-2018 provinents de l'informe del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB): [La població escolar a la ciutat de Barcelona](#).

4.1 L'accés a P3

L'accés és un dels moments clau per a la trajectòria dins de l'educació obligatòria dels infants de la ciutat. En aquest context, en molts casos, la preinscripció a P3 condiona el posterior procés d'escolarització durant el segon cicle d'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria. En un context on la provisió mixta de l'educació bàsica és una de les principals característiques del sistema educatiu, la distribució entre el sector públic i el privat concertat és un altre dels elements més importants a l'hora d'analitzar els processos d'accés.

4.1.3 El procés de preinscripció

El procés de preinscripció escolar per a l'accés al primer curs del segon cicle d'educació infantil és fonamental per determinar la distribució de l'alumnat en aquesta etapa i durant la resta de l'educació obligatòria. L'actual model de preinscripció escolar de la ciutat de Barcelona es realitza, com a la resta de Catalunya, mitjançant el sistema d'assignació basat en les preferències expressades per les famílies, i es prioritza la proximitat com un dels criteris d'ordenació més importants¹¹. Des de l'any 2012, Barcelona compta amb un model de zonificació escolar que ha incrementat d'una manera significativa la capacitat de tria de les famílies.

Més enllà dels efectes positius o negatius que aquest canvi de model hagi pogut tenir sobre alguns àmbits, com el de la segregació escolar, el fet és que les famílies de Barcelona tenen un mínim de 12 centres educatius amb criteri de proximitat i una mitjana que se situa en 16,7 centres per família¹². A més a més, a part de les dades que es presenten a continuació, cal tenir en compte que el nivell de **satisfacció de la demanda se situa en nivells molt elevats: durant la preinscripció del curs 2018-2019, el 98,9 % de l'alumnat que accedia a P3 va obtenir plaça en algun dels centres demanats, i el 92 % en la seva primera opció**¹³.

Al marge de les dades a escala global de la ciutat sobre el procés de preinscripció a P3, és possible aprofundir en les diferents situacions en cadascun dels territoris de la ciutat, així com en la distribució entre els centres públics i els privats concertats. La taula 4.1 presenta l'oferta i la demanda de places per districtes, així com per cadascun dels sectors de titularitat¹⁴. En primer lloc, cal assenyalar que les dades globals mostren que la ciutat de Barcelona es caracteritza per una situació en què l'oferta de places és superior a la demanda en tots els districtes de la ciutat, a excepció de les Corts, on la demanda supera l'oferta en 6 places.

Tot i això, aquesta sobreoferta s'explica, principalment, per l'elevat nombre de places en les escoles privades concertades que no són assignades durant el procés de preinscripció (1.218 places). En aquest sentit,

¹¹ Tot i la importància atribuïda a la proximitat, la presència de germans escolaritzats en el centre continua sent l'element que atorga una major prioritat en l'assignació.

¹² Síndic de Greuges (2016). *La segregació escolar a Catalunya (I): la gestió del procés d'admissió d'alumnat*.

¹³ Consorci d'Educació de Barcelona (2018). Nota de premsa. *La demanda de places a P3 a l'escola pública supera per primera vegada a la concertada*.

¹⁴ Cal assenyalar que les dades relatives al sector privat es refereixen exclusivament al sector privat concertat, ja que les escoles privades no concertades no participen en el procés de preinscripció escolar gestionat pel Consorci d'Educació de Barcelona.

mentre que la sobreoferta de places a P3 en el sector públic és de l'1 %, aquest percentatge se situa en el 20 % en el cas del sector privat concertat. Evidentment, malgrat aquesta situació de sobreoferta en el conjunt de la ciutat, és possible observar excepcions en alguns districtes. En el cas del sector públic, els districtes de l'Eixample, Gràcia i Sant Andreu presenten situacions de falta d'oferta pública, la qual només cobreix entre el 98 % i el 89 % de la demanda. En el cas del sector concertat, només en el districte de les Corts l'oferta de places cobreix fins al 95 % de la demanda.

Taula 4.1. Oferta i demanda de places de P3, segons titularitat i per districtes. Curs 2018-2019.

	Total				Pública				Privada concertada			
	Oferta	Demanda	Saldo	Oferta/demanda (%)	Oferta	Demanda	Saldo	Oferta/demanda (%)	Oferta	Demanda	Saldo	Oferta/demanda (%)
BARCELONA	14.030	12.760	1.270	110	6.494	6.442	52	101	7.536	6.318	1.218	119
Ciutat Vella	663	576	87	115	388	380	8	102	275	196	79	140
L'Eixample	2.035	1.848	187	110	839	916	-77	92	1.196	932	264	128
Sants-Montjuïc	1.330	1.138	192	117	730	677	53	108	600	461	139	130
Les Corts	799	805	-6	99	325	308	17	106	474	497	-23	95
Sarrià-Sant Gervasi	2.141	1.837	304	117	248	226	22	110	1.893	1.611	282	118
Gràcia	1.049	1.009	40	104	524	586	-62	89	525	423	102	124
Horta-Guinardó	1.439	1.307	132	110	664	652	12	102	775	655	120	118
Nou Barris	1.203	1.127	76	107	703	659	44	107	500	468	32	107
Sant Andreu	1.343	1.236	107	109	768	784	-16	98	575	452	123	127
Sant Martí	2.028	1.877	151	108	1.305	1.254	51	104	723	623	100	116

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Una revisió dels processos de preinscripció dels darrers anys permet afirmar que les situacions de dèficit d'oferta pública o concertada responen, bé a situacions estructurals, com és el cas de l'oferta pública a **l'Eixample i a Gràcia, on en els darrers anys es repeteixen les situacions de dèficit de places públiques**, o a fenòmens puntuals derivats de pics demogràfics que no són necessàriament estables al llarg del temps. De fet, per al conjunt de la ciutat, el nombre de places escolars finançades amb fons públics és un 10 % superior a la demanda total.

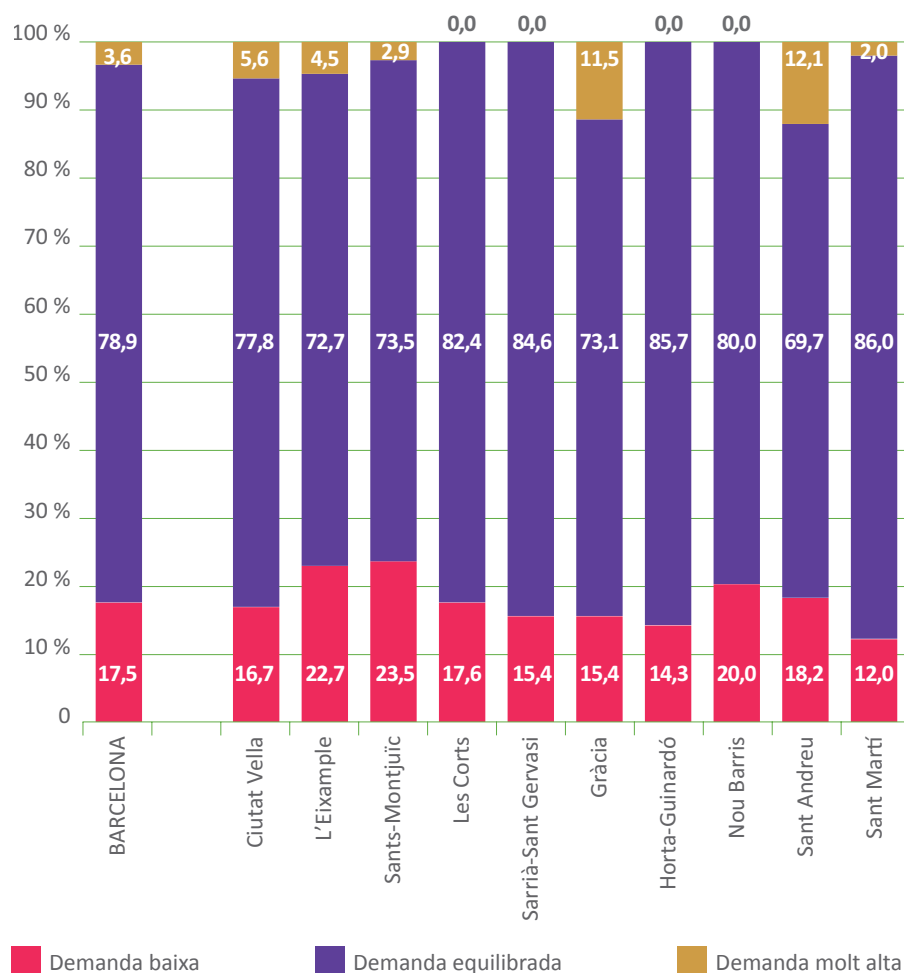

Més enllà de les situacions d'infraoferta o de sobreoferta, un altre dels fenòmens que ha pres especial rellevància en els darrers anys són les situacions d'excés o de falta de demanda en alguns centres educatius determinats. El gràfic 4.1 mostra el percentatge de centres segons districte que durant el procés de preinscripció es troben en una situació de demanda baixa, equilibrada o alta¹⁵. Les dades corresponents al conjunt de la ciutat mostren que **el 17,5 % dels centres educatius estan en una situació de demanda baixa, el 78,9 % en una situació de demanda equilibrada, i només el 3,6 % tenen una demanda molt superior a l'oferta de places**. Encara que la situació dels districtes és relativament similar en el conjunt de la ciutat, cal destacar algunes situacions específiques. Així, per exemple, els districtes de Gràcia i Sant Andreu tenen un percentatge de centres educatius amb una demanda molt elevada, gairebé 4 vegades superior a la del conjunt de la ciutat: 11,5 % i 12,1 %, respectivament.

Malgrat aquest excés de demanda en alguns centres, ambdós districtes mostren un percentatge de centres amb una demanda baixa molt similar a la de la mitjana de la ciutat. En el cas dels centres amb una demanda baixa, cap dels districtes no presenta un percentatge que sigui significativament superior al del conjunt de Barcelona, tot i que és possible destacar els casos de Sants-Montjuïc, l'Eixample o Nou Barris, on el percentatge de centres educatius amb una demanda baixa se situa relativament per sobre de la mitjana, entre 6 i 2,5 punts percentuals. Per al conjunt de la ciutat i en la majoria dels districtes, les situacions de demanda baixa són un fenomen més rellevant que les situacions d'una demanda molt alta, la qual cosa s'explica bàsicament per la situació d'excés d'oferta que es recollia en la taula anterior.

¹⁵ Les diferents situacions de demanda han estat estipulades directament pel Consorci d'Educació de Barcelona. En aquest sentit, les dades presentades fan referència a les sol·licituds en primera opció per a cada grup-classe del centre educatiu. Aquells centres educatius amb una demanda per a cada grup igual o inferior a 15 sol·licituds han estat classificats com a centres amb una demanda baixa; entre 15 i 35 sol·licituds, amb una demanda equilibrada; i més de 35 sol·licituds, amb una demanda alta.

Gràfic 4.1. Percentatge d'escoles amb alta i baixa demanda de places, segons districtes. Curs 2017-2018.

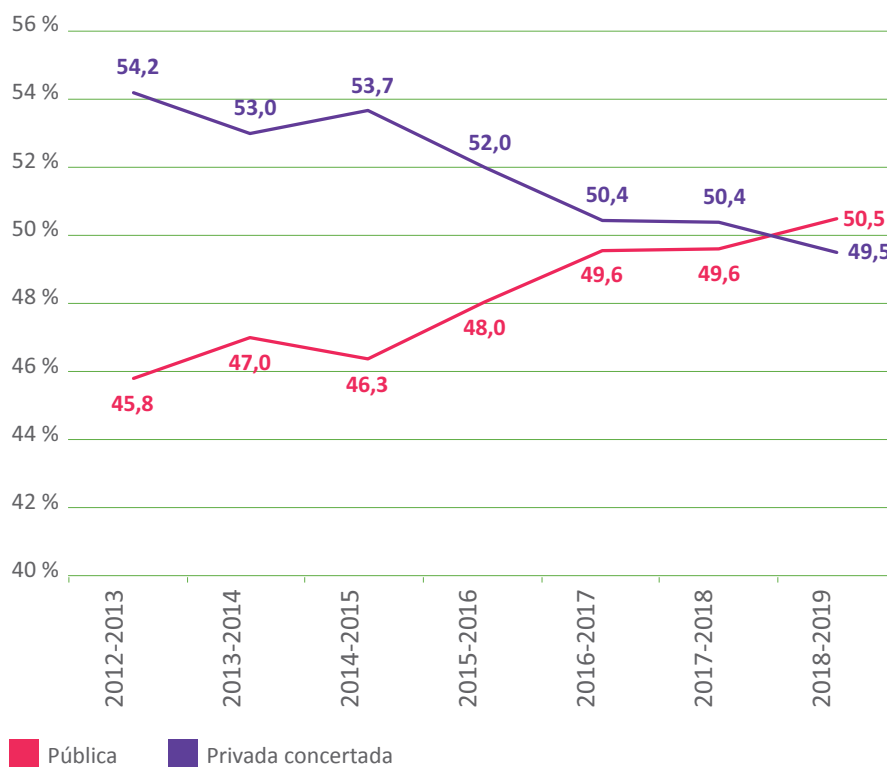

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

D'altra banda, el gràfic 4.2 mostra informació retrospectiva sobre l'evolució de la demanda en primera opció corresponent al sector públic i al privat concertat. Desd'un punt de vista històric, la ciutat de Barcelona s'ha caracteritzat per una demanda superior d'escoles privades concertades, al contrari del que succeeix en el conjunt de Catalunya, on la demanda del sector públic acostuma a ser superior a la del sector privat concertat. Tot i això, en els darrers anys les diferències s'han anat reduint d'una manera progressiva i, de fet, les dades de preinscripció del curs 2018-2019 mostren que, per primera vegada, la demanda de places en el sector públic és superior a la del sector privat concertat. **En el darrer procés de preinscripció de P3 per al curs 2018-2019, el 50,5 % de les sol·licituds indiquen com a primera opció un centre públic, mentre que el 49,5 % especifiquen un centre privat concertat.** Més enllà de l'escassa diferència entre ambdós sectors de titularitat, les dades sobre l'evolució de la demanda mostren un important canvi de tendència pel que fa a les preferències de les famílies entre els dos principals sectors de titularitat, i s'incrementa d'una manera progressiva el pes del sector públic en les preferències d'escolarització a P3 expressades per les famílies.

Gràfic 4.2. Evolució de la demanda de places de P3, segons titularitat dels centres entre els cursos 2012-2013 i 2018-2019 (%).

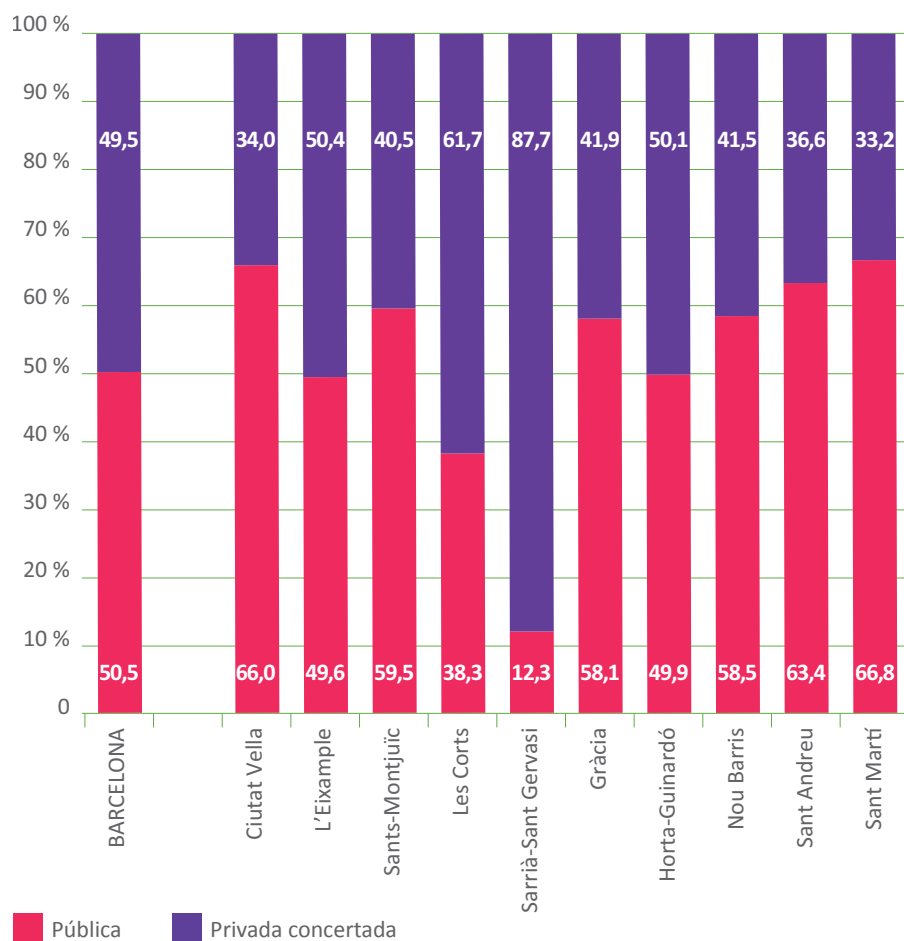

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Tot i la tendència d'augment de la demanda en centres educatius de titularitat pública en els darrers anys per al conjunt de Barcelona, hi ha diferències significatives entre els diferents districtes (gràfic 4.3). Dels 10 districtes que formen la ciutat de Barcelona, en 6 d'ells la demanda de places públiques supera la de places del sector concertat, encara que la demanda en el sector públic només se situa per sobre del 60 % a Ciutat Vella i a Sant Martí. En aquest sentit, s'observa una relació entre la demanda de places públiques i el nivell socioeconòmic dels districtes. De fet, els dos districtes amb una major renda per càpita —Sarrià-Sant Gervasi i les Corts— són els que tenen una menor demanda de places públiques: el 12,3 % i el 38,3 %, respectivament.

Gràfic 4.3. Demanda de places de P3, segons titularitat del centre i per districtes (%). Curs 2018-2019.

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

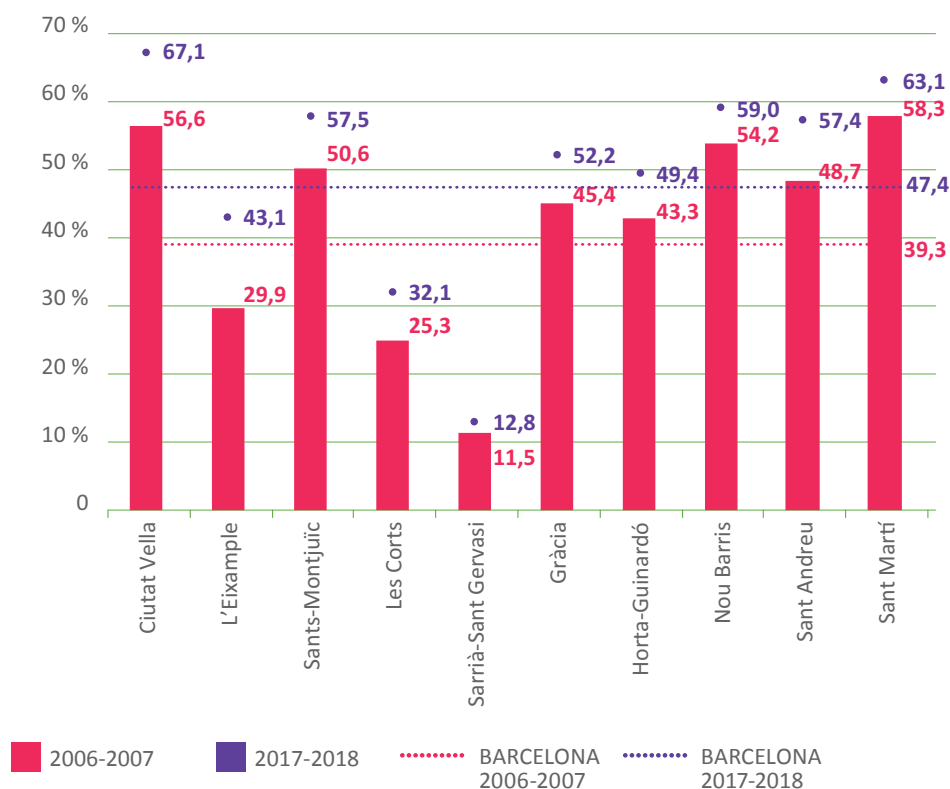
Els factors que expliquen aquest augment de la demanda de places en centres públics durant els darrers anys no s'han identificat clarament. En aquest sentit, és possible determinar tres factors principals que poden explicar l'augment de la demanda de places públiques. En primer lloc, la crisi econòmica dels darrers anys ha pogut produir que algunes famílies hagin optat per centres de titularitat pública com a mecanisme per reduir els costos derivats de l'escolarització¹⁶. En segon lloc, una altra de les causes de l'augment de la demanda de places públiques pot haver estat una millora de la percepció social de la qualitat dels centres públics en alguns contextos. En tercer lloc, l'obertura en els darrers anys de nous centres públics en molts dels districtes de la ciutat ha pogut incidir en el canvi de preferències de les famílies cap al sector públic.

Tot i que no es disposa de dades retrospectives sobre la demanda durant el procés de preinscripció que siguin anteriors al curs 2012-2013, la informació relativa a l'alumnat de 3 anys matriculat segons el sector de titularitat pot aproximar l'evolució de la demanda de places en els diferents districtes de la ciutat. El gràfic 4.4 sintetitza aquesta informació mostrant l'evolució de l'alumnat de 3 anys matriculat en el sector públic entre els cursos 2006-2007 i 2017-2018. Si es pren en consideració

¹⁶ Encara que no existeixen dades oficials que permetin comparar d'una manera directa els costos associats amb l'escolarització dels centres públics i la dels privats concertats, l'informe de 2017 del Síndic de Greuges sobre les condicions d'escolarització alertava sobre les dificultats dels alumnes amb menys recursos per sufragar el cost de l'activitat complementària que es desenvolupa en els centres concertats.

l'evolució relativa d'aquest indicador, es pot observar que **pel conjunt de la ciutat la matrícula pública ha augmentat un 20% (8,1 punts percentuals) i que, els districtes on més ha crescut la matrícula pública són els de l'Eixample (44 %), les Corts (26,7 %), Ciutat Vella (18,5 %) i Sant Andreu (17,9 %).**

Gràfic 4.4. Matriculació en el sector públic de l'alumnat de 3 anys (%). Cursos 2006-2007 i 2017-2018.

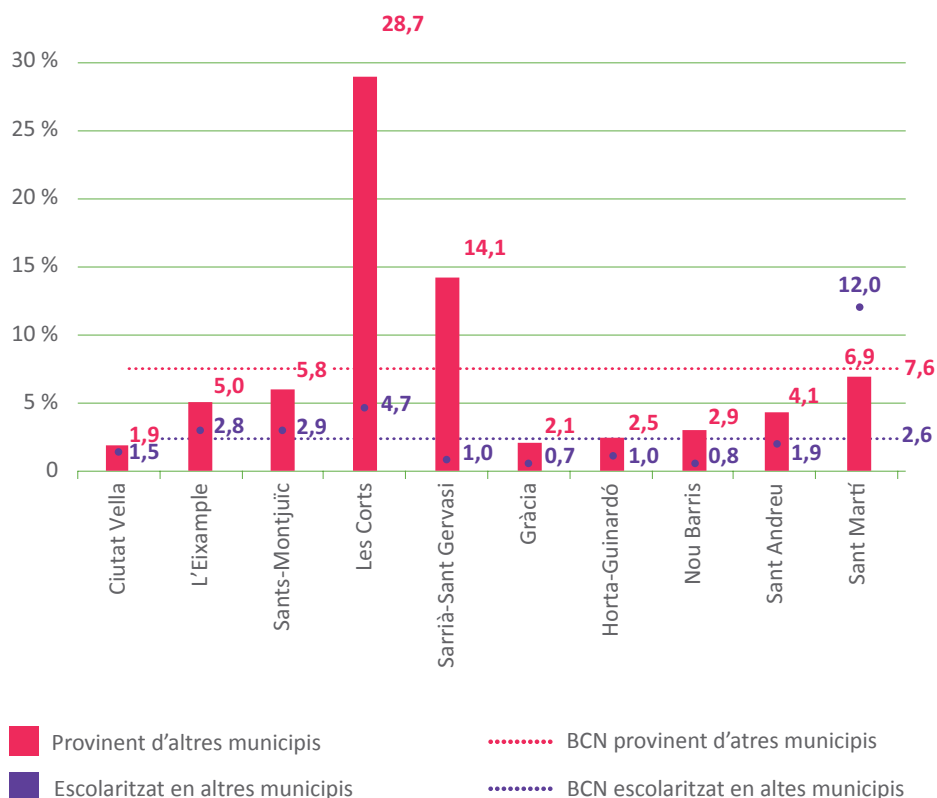

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

4.1.2 La mobilitat de l'alumnat del segon cycle d'educació infantil, de primària i d'ESO

Finalment, un dels darrers aspectes vinculats amb l'accés al segon cycle d'educació infantil, a primària i a ESO és la mobilitat de l'alumnat. En primer lloc, el gràfic 4.5 presenta el percentatge de l'alumnat matriculat a la ciutat de Barcelona, i en cadascun dels districtes, que prové d'altres municipis, així com el percentatge de l'alumnat resident que s'escolaritza en altres municipis. Els districtes de les Corts (28,7 %) i Sarrià-Sant Gervasi (14,1 %) són els que tenen una major proporció d'alumnat provinent d'altres municipis, i és més de 2 vegades superior a la mitjana de la ciutat. En el cas de l'alumnat resident que s'escolaritza en altres municipis, les Corts (4,7 %) i especialment Sant Martí (12 %) són els que n'acumulen majors porcions, fet que s'explica, segurament, per la seva situació fronterera amb altres municipis. Més enllà dels casos assenyalats anteriorment, les dades desagregades per districtes mostren que la mobilitat intermunicipal a Barcelona no és un fenomen particularment rellevant, ja que en la majoria dels districtes els percentatges d'alumnes que provenen d'altres municipis o que s'hi escolaritzen no superen el 5 %.

Gràfic 4.5. Alumnat provinent d'altres municipis o escolaritzats en altres municipis, segons districtes (%). Curs 2017-2018.

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Al marge de la mobilitat intermunicipal, la ciutat de Barcelona presenta elevats nivells de mobilitat intramunicipal entre districtes durant l'escolarització obligatòria. La taula 4.2 presenta la distribució de l'alumnat del segon cicle d'educació infantil, de primària i d'ESO segons el districte d'escolarització i de residència, i mostra, en la línia diagonal, la capacitat de retenció de cadascun dels districtes de l'alumnat resident. En primer lloc cal destacar que 1 de cada 4 infants de Barcelona no s'escolaritza en el seu districte de residència, i que aquest percentatge varia d'una manera significativa entre els diferents territoris: del 87,3 % de Sarrià-Sant Gervasi fins a només el 60,4 % de Gràcia. Malgrat aquesta variabilitat, les dades mostren que la major part de la mobilitat escolar entre els districtes es produeix entre territoris directament fronterers. Entre els districtes amb un nivell de mobilitat més alt cal destacar els de les Corts i Gràcia, on al voltant d'1 de cada 4 alumnes residents s'escolaritza a Sarrià-Sant Gervasi. Altres fenòmens de mobilitat interdistrictes rellevants a la ciutat són el 15,7 % d'alumnes residents a Ciutat Vella escolaritzats a L'Eixample, el 15,6 % d'alumnes de Nou Barris escolaritzats a Horta-Guinardó, el 13,3 % d'alumnes de Sants-Montjuïc escolaritzats a les Corts, i el 13,1 % d'alumnes d'Horta-Guinardó escolaritzats a Gràcia.

Taula 4.2. Distribució de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, primària i ESO, segons districte de residència i districte d'escolarització (%). Curs 2017-2018.

		Districte d'escolarització										
		Ciutat Vella	L'Eixample	Sants-Montjuïc	Les Corts	Sarrià-Sant Gervasi	Gràcia	Horta-Guinardó	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí	TOTAL
Districte de residència	Ciutat Vella	73,1	15,7	4,5	0,6	3,0	0,5	0,2	0,4	0,1	1,9	100
	L'Eixample	3,1	71,0	3,1	3,3	9,9	4,8	2,7	0,3	0,2	1,6	100
	Sants-Montjuïc	3,2	6,6	71,7	13,0	4,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	100
	Les Corts	0,1	2,8	3,3	66,3	26,9	0,3	0,2	0,1	0	0,1	100
	Sarrià-Sant Gervasi	0,1	1,2	0,1	6,9	87,3	3,7	0,5	0,1	0,1	0	100
	Gràcia	0,2	5,4	0,2	1,4	24,0	60,4	7,2	0,5	0,3	0,5	100
	Horta-Guinardó	0,2	1,6	0,1	0,4	4,2	13,1	72,4	4,5	2,2	1,3	100
	Nou Barris	0,2	0,9	0,2	0,2	0,9	0,7	15,6	74,7	6,2	0,4	100
	Sant Andreu	0,2	1,9	0,1	0,3	0,9	0,5	3,6	5,0	82,3	5,3	100
	Sant Martí	0,5	8,4	0,2	0,8	1,8	0,6	2,2	0,4	2,8	82,4	100

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

4.2 La distribució de l'alumnat des de P3 fins a l'ESO

Més enllà d'altres aspectes vinculats amb l'escolarització de l'alumnat segons les seves característiques socioeconòmiques, un dels resultats directes dels processos d'accés a l'educació infantil de segon cicle, de primària i de secundària és la distribució de l'alumnat entre els centres de titularitat pública i els de titularitat privada. La taula 4.3 presenta la distribució de la matrícula entre els diferents sectors de titularitat segons el nivell educatiu i el districte. En primer lloc cal destacar que, al marge del canvi de tendència descrit en l'apartat anterior, Barcelona continua tenint un nivell d'escolarització en el sector privat molt superior al de la mitjana de Catalunya en els tres nivells educatius considerats. En termes generals, la matrícula pública en els tres nivells educatius analitzats se situa sempre per sota del 50 %, de manera que oscil·la entre el 46,7 % en el segon cicle d'educació infantil i el 36,3 % en l'ESO.

De nou, aquesta situació general amaga diferències territorials significatives que, a més a més, varien entre els tres nivells educatius. En el cas de l'educació infantil de segon cicle, en 6 dels 10 districtes de la ciutat, l'escolarització en centres públics és majoritària (Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Gràcia, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí); en el cas de l'educació primària, aquest nombre es redueix a 5 (Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí) i, en el cas de l'ESO, a només 3 (Sants-Montjuïc, Nou Barris i Sant Martí). La matrícula en centres de titularitat privada en qualsevol dels tres nivells educatius analitzats és especialment significativa a Sarrià-Sant Gervasi, les Corts i l'Eixample.

Taula 4.3. Percentatge d'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, d'educació primària i d'ESO, segons titularitat i districte. Curs 2017-2018.

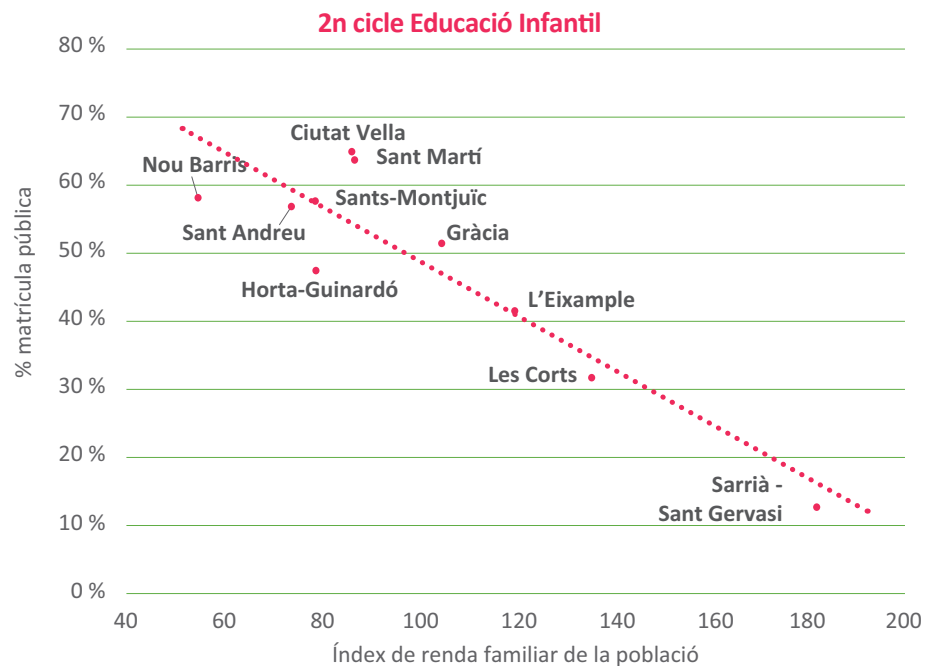
	2n cicle Educació Infantil			Educació primària			ESO		
	Pública	Privada concertada	Privada no concertada	Pública	Privada concertada	Privada no concertada	Pública	Privada concertada	Privada no concertada
CATALUNYA	67,4	31,3	1,3	67,7	31,1	1,3	63,5	35,2	1,4
BARCELONA	46,7	51,7	1,7	43,4	54,9	1,7	36,3	61,7	1,9
Ciutat Vella	65,0	35,0	0	57,7	42,3	0	47,4	52,6	0
L'Eixample	40,7	57,8	1,5	33,5	65,4	1,1	23,6	74,8	1,6
Sants-Montjuïc	57,9	42,0	0,1	57,4	42,6	0	55,6	44,4	0
Les Corts	31,6	55,6	12,9	28,3	56,2	15,5	26,6	62,8	10,6
Sarrià-Sant Gervasi	12,7	86,0	1,2	12,2	86,8	1,0	13,6	83,0	3,4
Gràcia	51,7	47,0	1,3	47,0	51,7	1,3	27,8	70,7	1,5
Horta-Guinardó	47,6	50,1	2,3	42,0	56,7	1,3	32,9	66,1	1,1
Nou Barris	58,1	41,9	0	59,0	41,0	0	59,7	40,3	0
Sant Andreu	56,9	43,1	0	54,5	45,5	0	38,5	61,5	0
Sant Martí	64,2	35,8	0	64,4	35,6	0	60,3	39,7	0

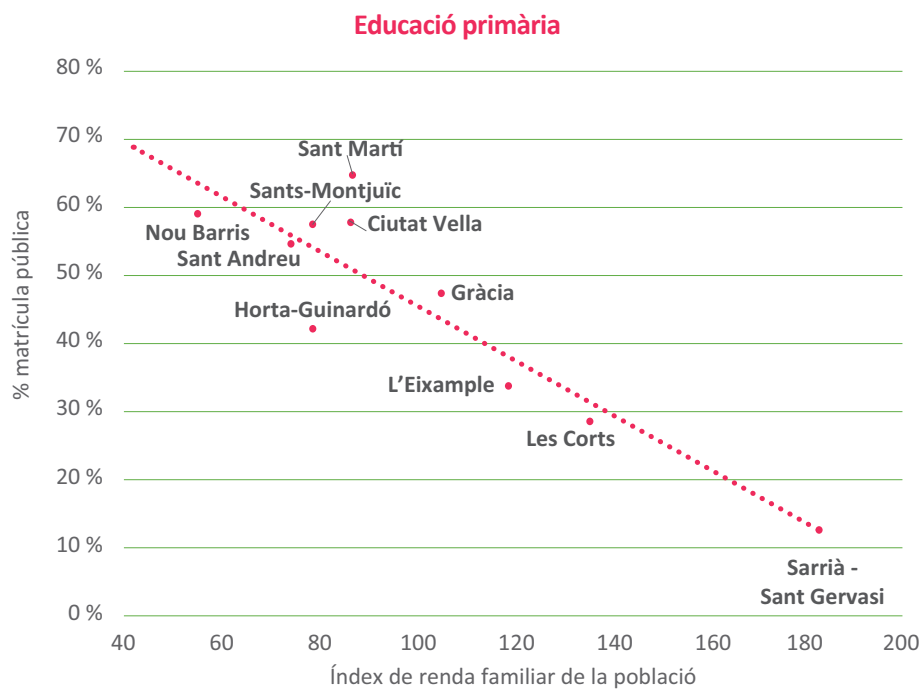
Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

L'augment progressiu de la matrícula privada que s'observa en alguns districtes de la ciutat al llarg dels tres nivells educatius analitzats pot obeir a dos motius principals. En primer lloc, al fet que el canvi de preferències en l'escolarització cap a l'educació pública que s'ha observat en els darrers anys (gràfic 4.2) encara no s'hagi traslladat als nivells educatius superiors (primària i ESO), donat que gran part d'aquest alumnat va realitzar el procés de preinscripció abans del canvi de tendència. En segon lloc, al fet que les famílies tinguin preferències d'escolarització diferents segons el nivell educatiu. En realitat, des d'un punt de vista històric, la ciutat de Barcelona ha tingut un percentatge de matrícula privada lleugerament superior en l'educació secundària en comparació amb la primària.

Més enllà d'altres factors, la principal característica per explicar el nivell de matrícula pública i privada en els districtes de la ciutat és el nivell socioeconòmic. El gràfic 4.6 mostra, d'una manera sintètica, la relació entre la renda familiar de cadascun dels districtes i el percentatge de matrícula pública en cada nivell educatiu. Tal com es pot observar, existeix una correlació negativa i significativa entre la renda familiar mitjana dels districtes i el percentatge de matrícula pública, d'una intensitat similar, en els tres nivells educatius analitzats.

Gràfic 4.6. Percentatge d'infants matriculats als centres públics a 2n cicle d'educació infantil, educació primària i ESO, segons renda familiar disponible. Curs 2017-2018.

Font: Consorci d'Educació de Barcelona i Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

4.3 Les condicions d'escolarització

Al marge dels processos d'accés, les condicions d'escolarització són un factor determinant que pot afectar l'experiència educativa i les trajectòries futures dels infants i adolescents. Com és lògic, les condicions d'escolarització es componen d'un ampli ventall de factors que afecten l'escolarització diària dels infants: des d'aspectes vinculats amb la composició social dels centres fins a qüestions més relacionades amb

l'àmbit pedagògic i didàctic. En aquest apartat s'analitzen només aquells aspectes que es poden explorar a través de les dades disponibles.

4.3.1 La repetició de curs en l'educació primària i en la secundària

La repetició de curs és un fenomen especialment rellevant en el nostre context. De fet, les diferents edicions de l'informe PISA mostren que Catalunya, i el conjunt d'Espanya, tenen taxes de repetició en l'educació obligatòria significativament superiors a les de la resta de països participants en aquesta avaluació internacional. Així, per exemple, el darrer informe PISA 2015 mostra que, a Catalunya, el 21 % dels joves de 15 anys havien repetit curs com a mínim una vegada durant la seva trajectòria educativa, mentre que la mitjana de l'OCDE se situava en l'11,3 %. L'any 2012, la mateixa OCDE¹⁷ afirmava que la repetició era un mecanisme costós, sense beneficis en termes de resultats educatius i amplificador de les desigualtats educatives. A més a més, la recerca internacional ha mostrat com en molts països la repetició no sempre està vinculada amb qüestions relatives al procés d'aprenentatge de l'alumnat, sinó que se sol utilitzar com a mecanisme de gestió de l'heterogeneïtat dels centres educatius davant un alumnat divers en termes socioeconòmics i acadèmics. D'altra banda, la repetició és un instrument reproductor de les desigualtats socioeconòmiques, ja que, tal com diversos estudis han mostrat, partint d'un mateix nivell de rendiment acadèmic, els alumnes de baix nivell socioeconòmic tenen més probabilitats de repetir curs que la resta dels seus companys.

En aquest informe només s'han pogut obtenir les dades de repetició corresponents al conjunt de la ciutat, sense que hagi estat possible dur a terme una desagregació territorial. A més a més, l'actual metodologia estadística del Departament d'Educació només comptabilitza com a alumnes repetidors aquells «que es matriculen en un curs en què ja havien estat matriculats el curs immediatament anterior»¹⁸, per la qual cosa, els alumnes que han repetit curs en algun moment previ de la seva trajectòria educativa no són comptabilitzats si no estan repetint curs durant el curs analitzat. Donades les limitacions que actualment suposa el mètode de càlcul de la taxa de repetició, en aquest informe s'ha optat pel càlcul de la taxa d'idoneïtat, sovint utilitzada com a *proxy* de la repetició. La taxa d'idoneïtat es defineix com el percentatge d'alumnes l'edat dels quals coincideix amb l'edat teòrica del curs en què estan escolaritzats. Per facilitar la lectura de les dades que es presenten tot seguit, s'ha decidit presentar la taxa de no idoneïtat; és a dir, el percentatge d'alumnes que estan escolaritzats en un curs inferior al que els pertocaria per la seva edat.

La taula 4.4 mostra la taxa de no idoneïtat corresponent als tres nivells educatius analitzats en aquest capítol. Segons es pot observar, aquesta taxa en el segon cicle de l'educació infantil és molt baixa —el 0,9 % de mitjana per a Barcelona—, relativament similar a la del conjunt de Catalunya i amb poca variabilitat en els diferents districtes de la ciutat. En aquest nivell educatiu, la repetició de curs s'aplica d'una manera

¹⁷ OECD (2012). *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*, OECD Publishing.

¹⁸ Departament d'Educació (2017). Metodologia de l'Estadística de l'ensenyament. Curs 2017-2018.

molt puntual i es vincula amb les necessitats educatives específiques de l'alumnat i no pas amb aspectes referits al rendiment acadèmic.

En canvi, en l'educació primària, aquesta taxa se situa en el 4,5 % per al conjunt de la ciutat de Barcelona, lleugerament per sota de la mitjana de Catalunya, que és del 4,8 %. Tot i això, és possible observar algunes diferències relativament importants entre els diferents districtes de la ciutat. Si en el cas de Sarrià-Sant Gervasi només el 2,8 % dels alumnes de primària estan escolaritzats en un curs inferior al que els correspondria per edat, en districtes com ara Ciutat Vella o Nou Barris, aquest percentatge se situa per sobre del 6 %. És a l'ESO on la taxa de no idoneïtat s'incrementa d'una manera més significativa i on també s'amplifiquen les diferències entre els districtes. Per al conjunt de Barcelona, la taxa se situa en el 14,6 %, però en districtes com ara Ciutat Vella, gairebé 1 de cada 4 alumnes es troba en un curs inferior al que li pertocaria per edat. No obstant això, cal destacar que des d'un punt de vista comparatiu, Barcelona presenta taxes de no idoneïtat en l'educació primària i en la secundària lleugerament inferiors a la del conjunt de Catalunya en els tres nivells educatius analitzats, malgrat que no es poden considerar diferències significatives.

Taula 4.4. Taxa de no idoneïtat de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, d'educació primària i d'ESO, segons districte (%). Curs 2017-2018.

	Educació infantil 2n cicle	Educació primària	ESO
CATALUNYA	0,7	4,8	15,8
BARCELONA	0,9	4,5	14,6
Ciutat Vella	1,0	6,9	24,9
L'Eixample	0,8	4,1	12,8
Sants-Montjuïc	0,9	6,9	21,2
Les Corts	0,6	2,7	9,6
Sarrià-Sant Gervasi	0,8	2,8	7,9
Gràcia	0,8	4,1	10,0
Horta-Guinardó	1,0	4,5	15,4
Nou Barris	0,9	6,6	22,9
Sant Andreu	1,0	4,4	15,7
Sant Martí	1,1	4,9	16,0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Més enllà de les diferències territorials presentades anteriorment, la recerca internacional mostra que les situacions de repetició afecten amb més freqüència alguns col·lectius específics. En termes generals, els estudis sobre la repetició de curs assenyalen que aquesta situació no està vinculada directament amb el rendiment educatiu de l'alumnat, sinó amb aspectes relacionats amb el seu origen socioeconòmic, amb les característiques dels centres educatius o amb les expectatives del professorat.

En aquest sentit, el sexe sol ser una variable determinant a l'hora d'explicar la repetició de curs. Els nois acostumen repetir curs amb més freqüència que les noies, situació que també és possible observar en el cas de Barcelona. La taula 4.5 presenta la taxa d'idoneïtat segons sexe corresponent als diferents districtes de la ciutat. Tal com mostren les dades, en tots els districtes de la ciutat i per a cadascun dels nivells educatius analitzats, la taxa de no idoneïtat dels nois sempre és superior a la de les noies. En el cas de l'educació primària i de l'ESO, les diferències entre la proporció de nois que estan en un curs inferior al que els pertocaria per edat i la de les noies es manté entre els dos nivells educatius i és relativament similar en tots els districtes de la ciutat, oscil·lant entre 1,3 i 1,5 vegades.

Taula 4.5. Taxa de no idoneïtat de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, d'educació primària i d'ESO, segons sexe i districte (%). Curs 2017-2018.

	Educació infantil 2n cicle		Educació Primària		ESO	
	Noia	Noi	Noia	Noi	Noia	Noi
CATALUNYA	0,5	0,9	4,0	5,5	12,7	18,7
BARCELONA	0,6	1,2	3,8	5,2	11,7	17,4
Ciutat Vella	0,8	1,2	5,8	7,8	19,4	29,9
L'Eixample	0,6	1,0	3,4	4,7	10,1	15,6
Sants-Montjuïc	0,6	1,2	6,1	7,6	17,0	25,2
Les Corts	0,3	0,8	2,5	3,0	7,5	11,7
Sarrià-Sant Gervasi	0,5	1,2	2,2	3,4	5,8	10,1
Gràcia	0,3	1,2	3,5	4,6	7,4	12,4
Horta-Guinardó	0,8	1,1	3,4	5,5	12,2	18,3
Nou Barris	0,8	1,0	5,7	7,5	20,0	25,7
Sant Andreu	0,8	1,1	3,8	5,0	12,8	18,3
Sant Martí	0,8	1,4	4,0	5,7	13,3	18,5

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Un altre dels factors que solen estar vinculats amb els processos de repetició és la titularitat de la institució educativa. Cal recordar que, més enllà de la normativa vigent a l'hora de promocionar de curs, la política de cada centre educatiu pot determinar significativament els processos de repetició. La taula 4.6 presenta les taxes de no idoneïtat dels centres públics i dels privats concertats corresponents als diferents districtes de la ciutat. Per al conjunt de la ciutat, i en la majoria dels districtes, la taxa de no idoneïtat és més elevada en els centres públics que en els privats concertats. Com a excepció cal destacar els casos de Ciutat Vella i l'Eixample, on en l'educació primària la taxa de no idoneïtat és més alta en els centres privats concertats. En el cas de l'educació secundària, s'observa una major diferència entre districtes: mentre que a Sarrià-Sant Gervasi o a Sants-Montjuïc la taxa de no idoneïtat és unes 2 vegades més elevada en els centres públics que en els privats concertats, a l'Eixample, les Corts o Nou Barris només és 1,3 vegades superior.

Taula 4.6. Taxa de no idoneïtat de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, d'educació primària i d'ESO, segons titularitat del centre¹⁹ i districte (%). Curs 2017-2018.

	Educació infantil 2n cicle		Educació Primària		ESO	
	Pública	Privada concertada	Pública	Privada concertada	Pública	Privada concertada
CATALUNYA	0,7	0,6	5,4	3,5	18,7	10,7
BARCELONA	1,0	0,8	5,4	3,9	20,4	11,2
Ciutat Vella	0,6	1,9	5,9	8,2	30,9	19,6
L'Eixample	0,7	0,9	3,9	4,2	15,8	11,9
Sants-Montjuïc	1,0	0,8	7,4	6,2	26,7	14,3
Les Corts	0,3	0,7	3,2	2,6	11,6	8,9
Sarrià-Sant Gervasi	1,1	0,8	3,5	2,7	14,5	6,9
Gràcia	0,7	0,8	4,5	3,7	13,1	8,8
Horta-Guinardó	1,1	0,9	6,1	3,3	21,5	12,4
Nou Barris	1,2	0,6	7,4	5,4	25,4	19,1
Sant Andreu	1,3	0,6	4,9	3,8	20,8	12,4
Sant Martí	1,2	1,0	5,0	4,6	17,5	13,6

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

¹⁹ L'estructura de la base de dades a partir de la qual s'han realitzat les estimacions d'aquesta secció del capítol no permet distingir entre els alumnes matriculats en centres privats concertats i en centres privats no concertats. Per tant, aquesta categoria inclou ambdues tipologies de centres, tot i que cal recordar que el pes del sector privat no concertat en els tres nivells educatius analitzats no supera el 2 %.

La nacionalitat dels alumnes és un altre aspecte fortament vinculat amb la repetició de curs. La taula 4.7 presenta la taxa d'ideïtat segons la nacionalitat dels alumnes, i diferencia entre els alumnes de nacionalitat espanyola i els de nacionalitat estrangera. Una vegada més, tret del segon cycle d'educació infantil, la taxa de no ideïtat és sempre superior per als alumnes estrangers en tots els districtes de la ciutat. En el cas de la nacionalitat, les diferències són molt més significatives que en els casos del sexe i de la titularitat del centre educatiu. En la majoria dels districtes, la proporció d'alumnes estrangers escolaritzats en un curs inferior al que els pertocaria per edat és entre 3 i 4 vegades superior a la dels autòctons. No obstant això, cal destacar el cas de Ciutat Vella, on les diferències entre l'alumnat estranger i l'autòcton són molt més baixes que en altres districtes de la ciutat.

Taula 4.7. Taxa de no ideïtat de l'alumnat de 2n cycle d'educació infantil, d'educació primària i d'ESO, segons nacionalitat i districte (%). Curs 2017-2018

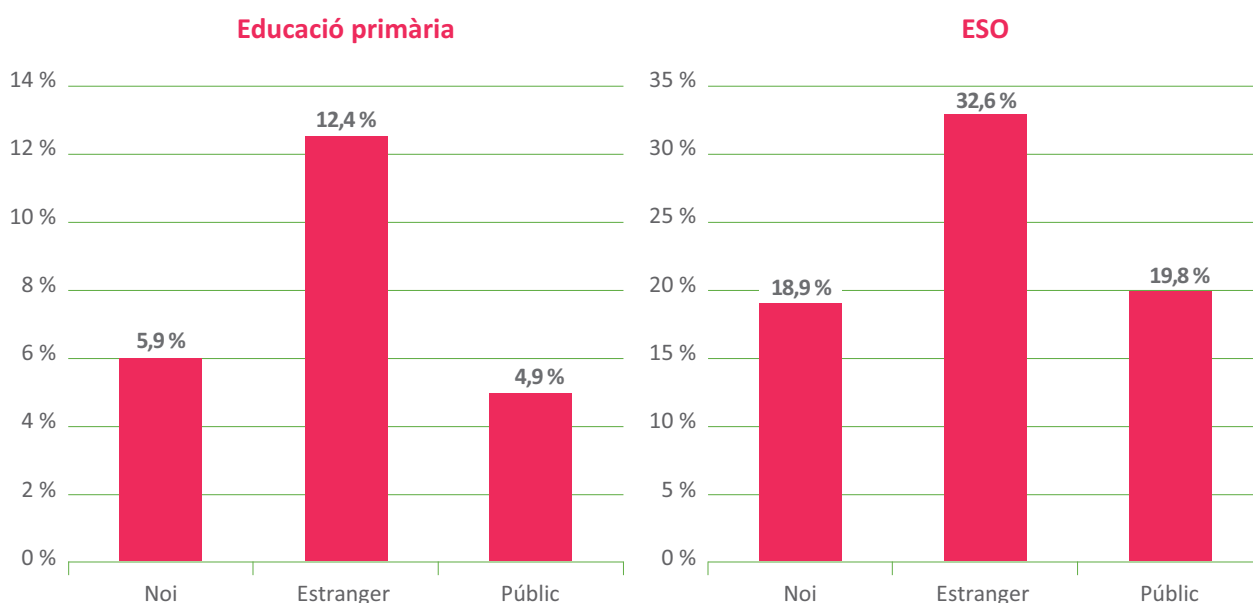
	Educació infantil 2n cycle		Educació Primària		ESO	
	Nadiu	Estranger	Nadiu	Estranger	Nadiu	Estranger
CATALUNYA	0,6	1,1	3,9	10,5	13,4	34,3
BARCELONA	0,8	1,6	3,5	10,7	11,8	33,7
Ciutat Vella	1,1	0,9	6,5	7,3	21,6	31,3
L'Eixample	0,6	1,9	3,1	10,2	10,6	31,5
Sants-Montjuïc	1,0	0,6	4,9	13,9	17,8	34,8
Les Corts	0,4	1,8	2,4	7,6	7,9	32,4
Sarrià-Sant Gervasi	0,7	2,5	2,4	11,7	6,8	28,5
Gràcia	0,7	1,1	3,2	11,1	7,9	34,5
Horta-Guinardó	0,9	1,1	3,6	11,9	12,9	34,1
Nou Barris	0,7	1,5	5,5	10,5	18,4	39,8
Sant Andreu	0,8	2,1	3,4	12,4	13,0	34,5
Sant Martí	0,8	2,6	3,9	10,6	13,6	31,2

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Finalment, el gràfic 4.7 permet analitzar de quina manera les tres variables analitzades anteriorment afecten d'una manera conjunta la probabilitat d'estar matriculat en un curs inferior al que pertocaria per edat. Les probabilitats s'han estimat a partir d'un model logístic que permet

controlar l'efecte conjunt de les tres variables analitzades; per exemple, de quina manera afecta el fet de ser noi, amb independència de la seva nacionalitat o de la titularitat del centre educatiu. Tal com es pot observar en el gràfic, en els dos nivells educatius, el fet de tenir nacionalitat estrangera és la variable que més afecta la probabilitat d'estar escolaritzat en un curs inferior: el 12,4 % en el cas de l'educació primària i el 32,6 % en el de l'educació secundària. En canvi, l'efecte del sexe i de la titularitat varia entre l'educació primària i la secundària. Mentre que a l'educació primària el fet de ser noi augmenta la probabilitat d'estar matriculat en un curs inferior (5,9 %) en major mesura que el fet que el centre sigui públic (4,9 %), en l'educació secundària la titularitat pública té un impacte més significatiu (19,8 %) que el sexe (18,9 %).

Gràfic 4.7. Probabilitat d'estar matriculat en un curs inferior, segons sexe, nacionalitat i titularitat del centre, en educació primària i ESO. Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

4.3.2 La composició dels centres educatius

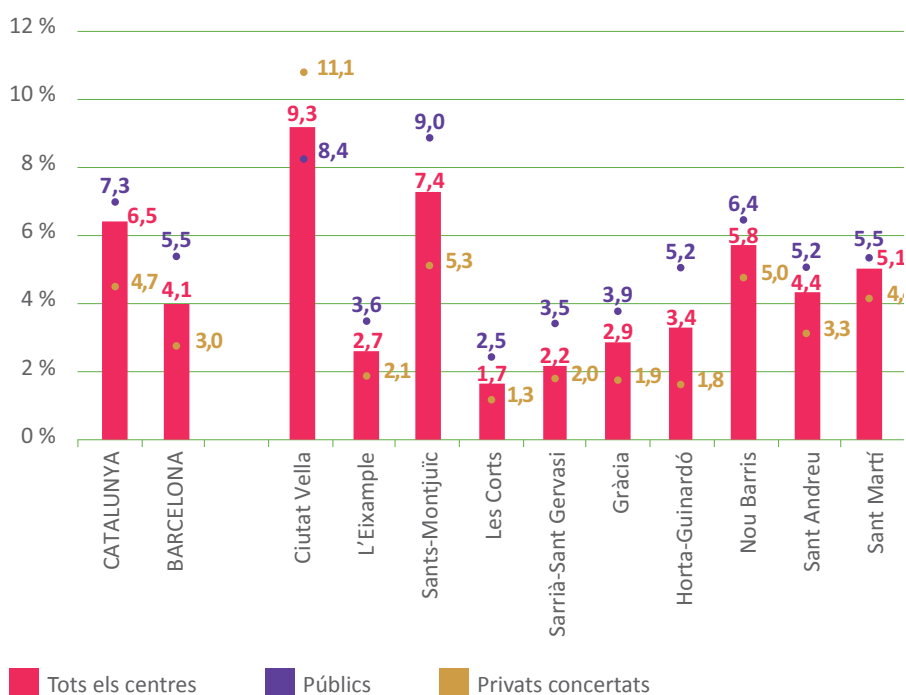
La composició social dels centres educatius és un element clau que determina les condicions d'escolarització dels nens i nenes i que pot afectar els seus resultats i la seva trajectòria educativa. Des de fa dècades, la recerca educativa ha demostrat que la segregació i la concentració de determinats grups socials en alguns centres educatius pot tenir efectes negatius sobre el conjunt de l'alumnat del centre a través del que es coneix com a *peer effect* (efecte company). Una de les característiques més determinants de la xarxa escolar a Catalunya és la dualitat entre els centres públics i els centres privats concertats. Aquesta dualitat en la titularitat dels centres sovint s'ha vinculat amb processos de desigual distribució d'alumnes segons les seves característiques socioeconòmiques i educatives entre ambdues xarxes, però també dins del mateix sector públic o privat concertat. En aquest apartat s'analitza la distribució de l'alumnat NESE i de nacionalitat estrangera entre els centres públics i els privats concertats.

En primer lloc s'analitza la distribució de l'alumnat NESE. El gràfic 4.8 mostra, per al nivell del segon cicle d'educació infantil, el percentatge mitjà d'alumnes NESE corresponent al conjunt de centres de cada districte, així com entre els centres educatius públics i els privats concertats. Caldria destacar la proporció desigual d'alumnes classificats com a NESE entre els diferents districtes de la ciutat, fet que segurament s'explica per la major presència d'alumnat NESE de tipus B²⁰; és a dir, amb necessitats educatives específiques que inclouen situacions socioeconòmiques desafavorides. Cal assenyalar que les dades relatives a les tipologies de NESE no permeten la desagregació per districtes, i per tant no és possible conèixer a quina tipologia corresponen.

En tots els districtes, tret del de Ciutat Vella, el percentatge d'alumnat amb NESE en els centres públics és superior al dels centres privats concertats. Aquestes diferències són especialment rellevants en districtes com ara el d'Horta-Guinardó, on la diferència és gairebé 3 vegades més elevada en els centres públics, així com els de Gràcia, les Corts o Sants-Montjuïc, on aquesta diferència és d'unes 2 vegades.

Gràfic 4.8. Distribució de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, amb necessitats específiques de suport educatiu, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

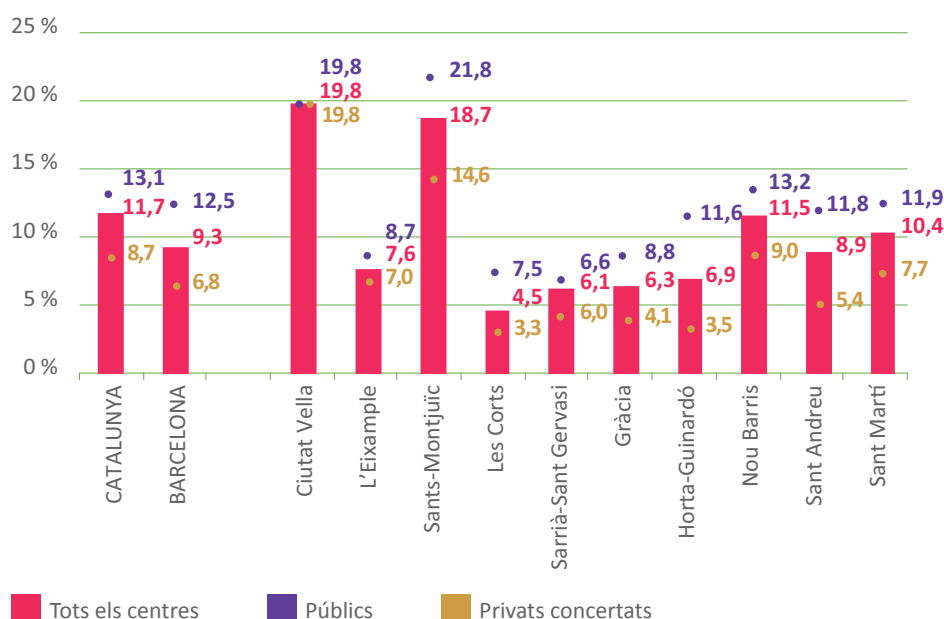
Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

²⁰ L'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) es classifica en dos grans grups. D'una banda, el que té necessitats educatives especials (tipus A) a causa de qualsevol mena de discapacitat, de trastorns autistes o de retards en el desenvolupament. De l'altra, el que té necessitats educatives específiques (tipus B), bé perquè s'ha incorporat d'una manera tardana al sistema educatiu, perquè ha de fer front a situacions socioeconòmiques desafavorides, o perquè té una capacitat intel·lectual elevada o trastorns d'aprenentatge.

En el cas de l'educació primària (gràfic 4.9), s'observa una tendència molt similar a la del nivell anterior; és a dir, una major proporció d'alumnat amb NESE en els centres públics en comparació amb els privats concertats, amb un percentatge que gairebé es duplica: 6,8 % i 12,5 %, respectivament. Tot i això, cal destacar l'excepció de Ciutat Vella o de Sarrià-Sant Gervasi, on les proporcions són molt similars. Una vegada més, com en el cas del segon cicle d'educació infantil, els districtes d'Horta-Guinardó, Gràcia o les Corts són els que mostren majors diferències entre els centres públics i els privats concertats, així com el de Sant Andreu, on també augmenten d'una manera significativa les diferències amb relació al segon cicle d'educació infantil.

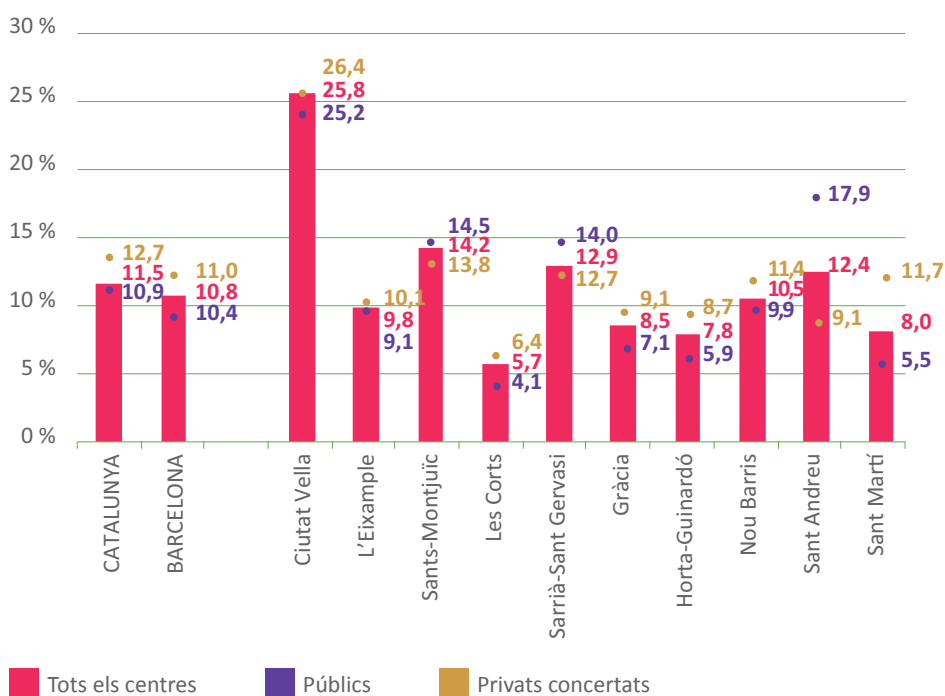
Gràfic 4.9. Distribució de l'alumnat d'educació primària, amb necessitats específiques de suport educatiu, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

En canvi, en l'educació secundària, les diferències entre centres públics i privats concertats observades en els dos altres nivells educatius es redueixen per al conjunt de la ciutat (gràfic 4.10). Fins i tot, en alguns districtes el percentatge d'alumnes amb NESE és més elevat en els centres privats concertats que en els públics, excepte en els districtes de Sants-Montjuïc, Sarrià-Sant Gervasi o Sant Andreu. Aquest canvi de tendència respecte als nivells educatius del segon cicle d'educació infantil i de primària es podria explicar pel fet que l'alumnat escolaritzat en centres privats concertats durant l'educació primària acostuma a continuar en el mateix centre en transitar a l'ESO. En canvi, l'alumnat de centres públics sovint s'escolaritza en una institució diferent per cursar l'ESO. Aquesta continuïtat en el mateix centre de l'alumnat de centres privats concertats podria facilitar la detecció de necessitats educatives específiques.

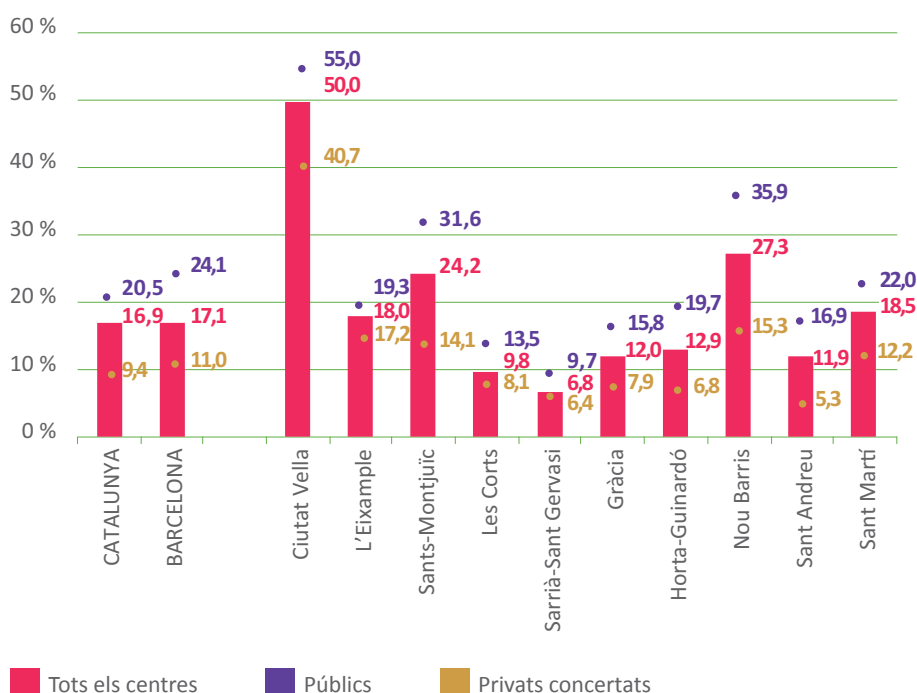
Gràfic 4.10. Distribució de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu d'educació secundària segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

D'altra banda, la distribució de l'alumnat de nacionalitat estrangera entre els centres públics i els privats concertats ha estat una de les qüestions que durant la darrera dècada ha ocupat gran part del debat educatiu a la ciutat de Barcelona i en el conjunt de Catalunya. El gràfic 4.11 presenta el percentatge d'alumnat estranger en el segon cicle d'educació infantil per a tots els centres, els centres públics i els centres privats concertats, segons districte. Tal com es pot observar, **tant per al conjunt de la ciutat com per a cadascun dels districtes, el percentatge d'alumnes estrangers en els centres educatius públics és sempre superior al dels centres concertats**. Malgrat aquesta tendència general, les diferències observades entre els districtes són significatives. Així, per exemple, a l'Eixample o a Ciutat Vella, les diferències en la proporció d'alumnat estranger entre els centres públics i els privats concertats són molt més reduïdes que en districtes com ara Sant Andreu o Horta-Guinardó, on la proporció és 3 vegades superior en els centres de titularitat pública que en els privats concertats.

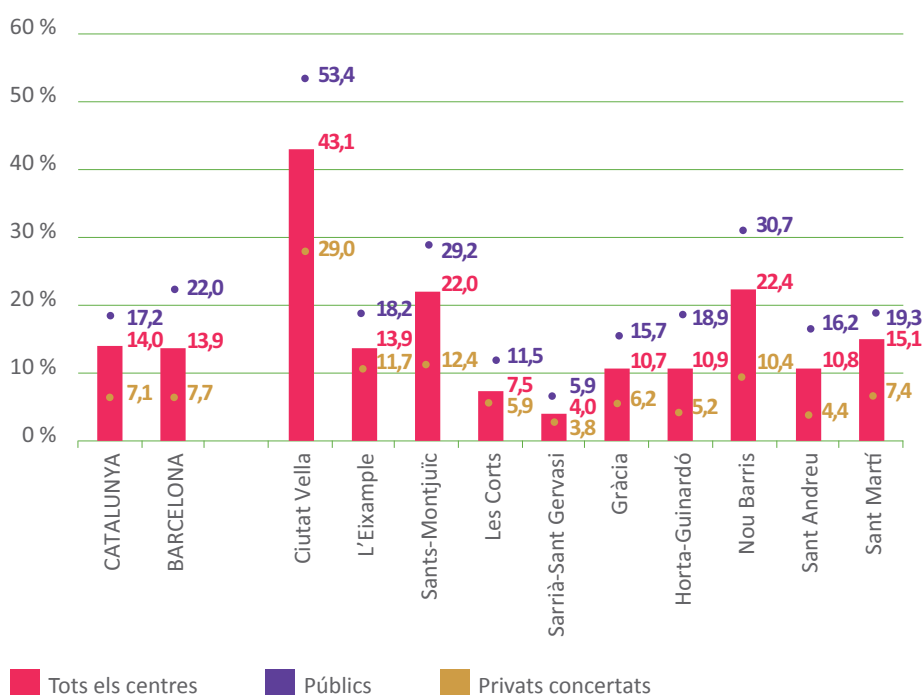
Gràfic 4.11. Distribució de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, estranger, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

En el cas de l'educació primària (gràfic 4.12) s'observa una tendència molt similar, si bé en tots els districtes la diferència entre els centres públics i els concertats s'incrementa d'una manera considerable respecte al segon cicle d'educació infantil. Així, per exemple, en districtes com ara els d'Horta-Guinardó, Nou Barris o Sant Andreu, el percentatge d'alumnes estrangers en els centres públics supera en més de 3 vegades el dels centres privats concertats.

Gràfic 4.12. Distribució de l'alumnat d'educació primària, estranger, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

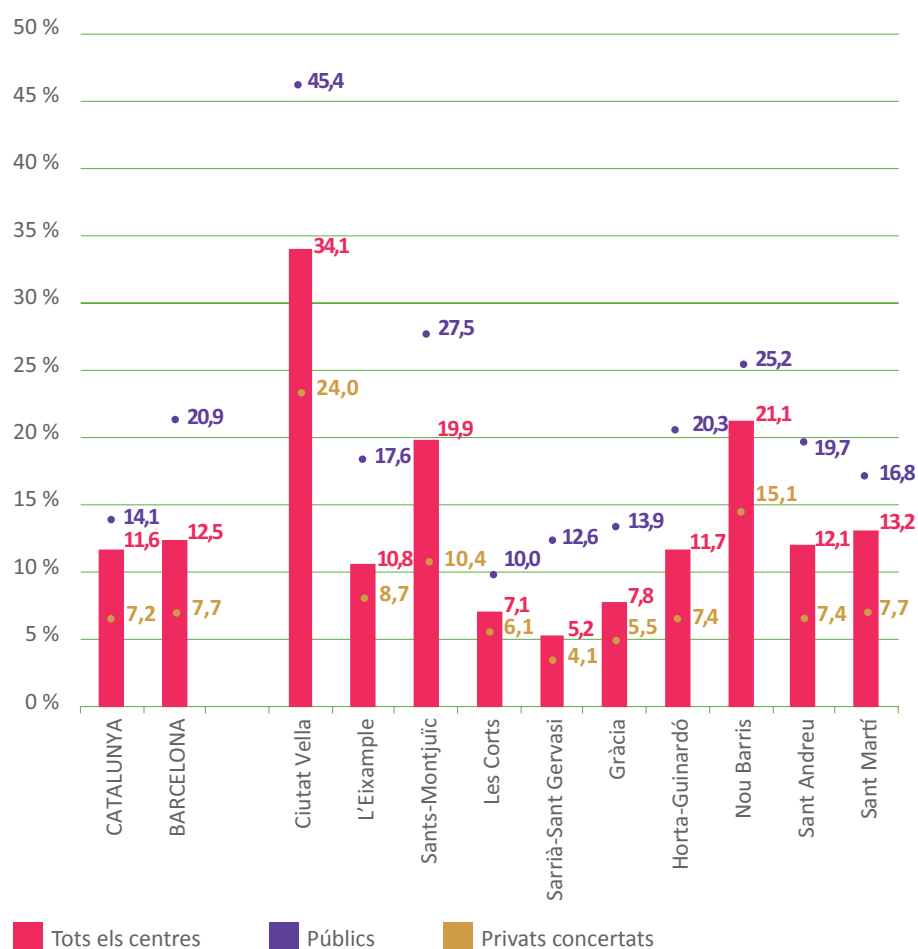

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Una vegada més, en l'educació secundària (gràfic 4.13) es repeteix la mateixa tendència observada en els nivells anteriors; és a dir, un major percentatge d'alumnat estranger en els centres públics en comparació amb els centres de titularitat privada. Això no obstant, l'evolució d'aquestes diferències respecte a l'educació primària varia significativament entre els districtes. Mentre que les diferències entre els centres públics i els privats concertats augmenten d'una manera rellevant a l'Eixample o a Sarrià-Sant Gervasi, en els districtes de Nou Barris, Sant Andreu i Horta-Guinardó la diferència en el percentatge d'alumnat estranger escolaritzat en centres públics i en centres privats concertats és més baixa en l'educació secundària que en la primària.

Gràfic 4.13. Distribució de l'alumnat d'educació secundària, estranger, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Per últim, les taules 4.8, 4.9 i 4.10 mostren la distribució de l'alumnat estranger segons la seva zona d'origen per a cadascun dels nivells educatius analitzats. En primer lloc cal destacar que les tres principals zones d'origen dels alumnes estrangers a la ciutat de Barcelona, en qualsevol dels tres nivells educatius analitzats, són Àsia i Oceania, Amèrica Central i del Sud i la Unió Europea. Mentre que l'alumnat que prové de països asiàtics i d'Oceania és majoritari en el segon cicle d'educació infantil i en l'educació primària, l'alumnat procedent d'Amèrica Central i del Sud és el més nombrós en l'educació secundària. Aquestes dades mostren que, a Barcelona, l'alumnat estranger prové de zones que no són majoritàries en el conjunt de Catalunya, on gairebé el 40 % de l'alumnat estranger prové de països del Magreb.

Malgrat aquesta tendència general, s'observen diferències pel que fa a la zona d'origen majoritària de l'alumnat estranger en els diferents districtes de la ciutat. Prenent com a referència la zona d'origen majoritària de l'alumnat estranger en els tres nivells, és possible identificar tres tipologies de districtes principals. En primer lloc, Ciutat Vella o Sants-Montjuïc, on la major part de l'alumnat prové de països d'Àsia i Oceania en els tres nivells educatius analitzats. En segon lloc, Horta-Guinardó, Nou Barris i Sant Andreu, on l'alumnat estranger prové principalment d'Amèrica Central i del Sud. I, en tercer lloc, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia, on la major part de l'alumnat estranger prové de països de la Unió Europea, excepte en l'educació secundària, on aquest alumnat prové, fonamentalment, d'Amèrica Central i del Sud. D'altra banda, en districtes com ara l'Eixample, Sant Martí i les Corts, l'alumnat estranger majoritari prové d'Àsia i Oceania o d'Amèrica Central i del Sud, en funció del nivell educatiu.

Taula 4.8. Distribució de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil, estranger, segons zona d'origen i districte (%). Curs 2017-2018.

	Àsia i Oceania	Centre i Sud-amèrica	Unió Europea	Magreb	Resta d'Europa	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord
CATALUNYA	15,9	15,5	16,3	39,3	4,7	7,8	0,5
BARCELONA	33,3	24,3	21,8	10,1	7,6	1,8	1,2
Ciutat Vella	55,6	10,9	16,3	13,6	2,3	0,3	0,9
L'Eixample	40,4	21,5	26,6	3,9	6,3	0,3	1,0
Sants-Montjuïc	41,6	23,9	17,4	11,2	4,5	1,1	0,4
Les Corts	25,8	29,0	25,1	4,2	12,7	0,0	3,2
Sarrià-Sant Gervasi	19,4	14,1	48,1	2,3	11,1	1,0	4,0
Gràcia	21,9	24,1	38,2	6,1	6,6	0,8	2,2
Horta-Guinardó	22,2	35,0	20,2	9,5	10,3	1,1	1,7
Nou Barris	19,7	40,9	7,0	14,9	10,1	7,0	0,2
Sant Andreu	26,6	29,6	14,8	15,5	9,7	3,4	0,4
Sant Martí	32,1	19,1	26,3	11,3	9,0	1,2	1,0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Taula 4.9. Distribució de l'alumnat d'educació primària, estranger, segons zona d'origen i districte (%). Curs 2017-2018.

	Àsia i Oceania	Centre i Sud- amèrica	Unió Europea	Magreb	Resta d'Europa	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord
CATALUNYA	16,0	16,4	16,4	37,9	5,2	7,6	0,4
BARCELONA	36,0	25,6	16,8	10,1	7,9	2,3	1,2
Ciutat Vella	59,6	11,3	11,6	13,9	1,9	1,0	0,6
L'Eixample	48,2	18,2	20,9	4,4	5,1	1,0	2,2
Sants-Montjuïc	42,7	26,9	10,6	11,8	5,6	1,7	0,8
Les Corts	25,3	22,7	25,7	4,4	17,5	1,3	3,2
Sarrià-Sant Gervasi	20,7	18,0	38,4	1,4	15,5	1,6	4,5
Gràcia	27,8	27,3	30,3	5,4	6,2	0,9	2,1
Horta-Guinardó	17,8	40,9	17,3	9,8	11,3	2,2	0,7
Nou Barris	21,8	43,7	6,9	13,2	8,7	5,3	0,4
Sant Andreu	26,5	28,9	11,4	15,2	12,5	5,0	0,6
Sant Martí	37,4	18,8	21,5	10,9	8,6	2,0	0,8

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Taula 4.10. Distribució de l'alumnat d'educació secundària, estranger, segons zona d'origen i districte (%). Curs 2017-2018.

	Àsia i Oceania	Centre i Sud-amèrica	Unió Europea	Magreb	Resta d'Europa	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord
CATALUNYA	16,4	29,8	17,7	24,1	5,8	5,7	0,6
BARCELONA	31,9	40,1	12,1	5,5	7,9	1,5	1,0
Ciutat Vella	62,2	16,5	9,2	7,5	1,9	2,2	0,4
L'Eixample	37,5	38,1	13,0	2,7	6,1	1,1	1,6
Sants-Montjuïc	44,6	34,9	7,5	6,2	5,0	1,3	0,5
Les Corts	23,5	39,6	17,9	1,5	13,7	1,8	2,1
Sarrià-Sant Gervasi	25,4	29,8	24,1	4,4	11,8	1,5	3,1
Gràcia	27,3	34,9	21,8	4,2	8,4	1,3	2,1
Horta-Guinardó	17,0	54,1	12,1	5,4	9,4	1,4	0,4
Nou Barris	17,1	59,5	6,6	4,9	9,4	2,2	0,3
Sant Andreu	25,2	49,6	7,4	8,4	7,2	1,2	1,1
Sant Martí	30,9	34,3	16,5	6,9	9,8	0,8	0,7

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Les dades revisades fins ara respecte a la distribució de l'alumnat estranger ens remetent a la segregació escolar, un dels fenòmens que en els darrers anys ha ocupat una bona part del debat públic al voltant de l'educació. La segregació escolar es refereix a la manera com està distribuït l'alumnat d'alguna minoria —en aquest cas, el de nacionalitat estrangera— entre les diferents institucions educatives d'un mateix territori. Dos arguments principals justifiquen la preocupació per la segregació escolar i la necessitat d'aplicar mesures que permetin combatre-la. D'una banda, la qüestió ètica, que fa referència a la necessitat que tots els centres educatius finançats amb fons públics escolaritzin una població escolar similar a la del seu entorn més proper i ofereixin al seu alumnat la possibilitat de socialitzar-se amb alumnes d'orígens diversos. D'altra banda, la segregació escolar pot produir efectes negatius sobre l'efectivitat i la qualitat del sistema educatiu a través del que es coneix com a *peer-effect* (efecte company). La recerca educativa ha demostrat que la concentració de l'alumnat amb més dificultats en un mateix centre dificulta el seu procés d'aprenentatge i que, per tant, és molt més adient intentar aconseguir distribucions relativament heterogènies en els centres educatius.

Si bé les dades disponibles i presentades no permeten calcular els nivells de segregació escolar a la ciutat, el Síndic de Greuges de Catalunya, a partir de dades del Departament d'Educació, calcula un índex de dissimilitud per mesurar el nivell d'equitat entre els centres escolars amb relació a la distribució de l'alumnat estranger. Aquest índex mesura el percentatge d'alumnes estrangers que s'haurien de canviar d'escola per aconseguir una distribució totalment equilibrada. Oscil·la entre 0 i 1, on la «situació de perfecta igualtat és 0 i la de màxima desigualtat, 1» (Síndic de Greuges, 2016, pàg. 11).

La taula 4.11 mostra l'índex de dissimilitud de cadascun dels districtes de la ciutat, tant per al primer cicle d'educació infantil i per a l'educació primària, com per a l'educació secundària. Amb relació a l'educació infantil i a la primària, a Barcelona, tots els districtes estan lluny de la situació de «distribució perfectament igualitària», i se situen, en tots els casos, per sobre del valor de 0,4. Els districtes on s'observa una major segregació escolar són els d'Horta-Guinardó, les Corts, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella, que superen el valor de 0,5. Els districtes amb una distribució d'alumnat estranger més equilibrada, encara que allunyada de la situació «ideal», són Sant Martí i Nou Barris, amb un valor de l'índex de 0,41.

Pel que fa a l'educació secundària, s'observa que en bona part dels districtes de la ciutat la segregació escolar es redueix amb relació a l'etapa anterior, especialment en els districtes que presenten una major segregació en l'educació infantil i en la primària. En canvi, en alguns districtes on la segregació en l'educació infantil i en l'educació primària és menor, en l'educació secundària l'índex de dissimilitud augmenta, en particular en el districte de Sarrià-Sant Gervasi, on passa d'un valor de 0,42 en l'educació infantil i en la primària a un de 0,53 en la secundària.

En definitiva, l'anàlisi de les dades de l'informe del Síndic de Greuges posa de manifest que tots els districtes presenten uns nivells de segregació escolar força alts. Tal com s'apunta en el seu informe, aquests **nivells de segregació escolar en els districtes de Barcelona són «equivalents o superiors als trenta-cinc municipis amb més segregació escolar a primària de Catalunya (quatre, entre els deu primers), i als deu municipis amb més segregació escolar a secundària»** (Síndic de Greuges, 2016, pàg. 15).

Taula 4.11. Segregació escolar als districtes de la ciutat de Barcelona, expressada segons l'índex de dissimilitud en què 0 és la situació d'igualtat perfecta i 1 la de desigualtat màxima. Curs 2013-2014.

	Dissimilitud Educació infantil-Educació Primària	Dissimilitud ESO
Ciutat Vella	0,51	0,49
L'Eixample	0,43	0,43
Sants-Montjuïc	0,52	0,41
Les Corts	0,52	0,46
Sarrià-Sant Gervasi	0,42	0,53
Gràcia	0,45	0,49
Horta-Guinardó	0,53	0,45
Nou Barris	0,41	0,42
Sant Andreu	0,48	0,42
Sant Martí	0,41	0,40

Font: Síndic de Greuges

Una anàlisi més detallada de la segregació escolar mostra que en la situació dels índexs de segregació dins de cada districte hi ha algunes diferències significatives si s'analiza la situació de les diferents zones educatives (ZE) que els componen. Un informe intern del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) calcula els índexs de dissimilitud de l'alumnat estranger per a cadascuna de les zones educatives amb dades del curs 2016-2017²¹. En aquest sentit, caldria destacar que el nivell de segregació escolar del districte de Sants-Montjuïc s'explica principalment per la situació de segregació de la Z06 (Sants, Hostafrancs, la Bordeta, Badal) i de la Z04 (el Poble-sec, la Font de la Guatlà), mentre que la resta de la Z05 (la Marina del Prat Vermell, la Marina de Port) del districte mostra uns nivells de segregació significativament més reduïts. Un fenomen similar s'observa en el cas del districte d'Horta-Guinardó, on l'elevat nivell de segregació s'explica principalment per la situació en dues de les quatre zones educatives del districte: la Z13 (el Baix Guinardó, Can Baró, el Guinardó) i la Z15 (el Carmel, la Teixonera).

Per últim, un dels darrers indicadors que aporten informació sobre la composició social dels centres és l'alumnat amb beca menjador. Cal tenir present que la beca menjador només s'atorga a infants de famílies d'ingressos baixos, bé a través d'una sol·licitud específica o perquè ja són beneficiaris d'un ajut del fons extraordinari d'emergència social. Per tant, l'anàlisi de la distribució d'aquest alumnat permet aproximar-se a la distribució de l'alumnat de baix nivell socioeconòmic. La taula 4.12

²¹ Bona, X. i Zancajo, A. (2018). Equivalència territorial en la planificació educativa a Barcelona: diagnòstic i propostes. Consorci d'Educació de Barcelona. Document pendent de publicació.

presenta el percentatge d'alumnes amb beca menjador corresponent a cadascun dels nivells educatius analitzats d'acord amb la titularitat i el districte. En primer lloc cal destacar que, **per al conjunt de Barcelona, el 20 % de l'alumnat de primària és beneficiari de la beca menjador, mentre que només el 5,7 % ho és en el cas de l'ESO.** Aquesta diferència s'explica fonamentalment pel fet que una gran part dels centres d'educació secundària no disposen de menjador i, per tant, els seus alumnes no són beneficiaris potencials d'aquest ajut. A escala territorial cal assenyalar que les diferències entre els districtes pel que fa al percentatge de beneficiaris de la beca menjador es corresponen, com era d'esperar, amb el nivell de renda dels diferents districtes.

En el cas de la distribució entre els centres públics i els privats concertats s'observen diferències significatives en el conjunt de Barcelona i en tots els districtes de la ciutat. Quant al conjunt de la ciutat, **els centres públics escolaritzen més de 3 vegades alumnes beneficiaris de la beca menjador en el segon cicle d'educació infantil que els centres privats concertats, més de 4 vegades en l'educació primària, i més de 2 vegades en l'ESO.**

Taula 4.12. Presència i distribució d'alumnat amb beca menjador, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

	2n cicle Educació Infantil			Educació primària			ESO		
	Tots els centres	Públics	Privats concertats	Tots els centres	Públics	Privats concertats	Tots els centres	Públics	Privats concertats
BARCELONA	18,8	29,7	9,0	20,0	34,7	8,3	5,7	8,7	3,9
Ciutat Vella	36,1	41,0	28,4	42,6	54,8	26,8	11,2	9,0	13,3
L'Eixample	13,5	19,5	9,2	13,4	24,0	8,0	4,9	8,2	3,9
Sants-Montjuïc	27,4	39,1	11,3	31,1	44,4	13,3	8,9	12,7	4,2
Les Corts	8,2	14,4	4,6	7,6	15,3	3,7	3,1	5,5	2,0
Sarrià-Sant Gervasi	3,0	13,0	1,5	3,4	12,8	2,1	2,7	8,9	1,6
Gràcia	12,5	19,8	4,5	16,1	27,0	6,2	3,9	7,4	2,5
Horta-Guinardó	20,7	32,0	10,3	20,2	35,9	8,5	6,2	10,1	4,3
Nou Barris	45,0	56,5	29,0	43,7	58,7	21,9	8,0	7,6	8,6
Sant Andreu	21,3	29,4	10,3	21,9	32,7	8,8	6,8	10,6	4,5
Sant Martí	18,8	23,9	9,5	21,5	27,9	9,7	6,0	6,8	4,8

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

4.3.3 La complexitat socioeconòmica dels centres educatius

El Departament d'Educació classifica els centres educatius de Catalunya en funció del nivell socioeconòmic de la seva població escolar mitjançant l'índex de complexitat. Actualment, aquesta classificació es realitza tenint en compte el nivell d'estudis dels pares i/o mares, les seves ocupacions laborals o situacions d'atur, el percentatge d'alumnat estranger i el percentatge d'alumnat estranger que prové de països pobres. A partir d'aquestes variables, els centres educatius es classifiquen, a la ciutat de Barcelona, en cinc categories de complexitat: baixa, mitjana-baixa, mitjana-alta, alta i molt alta.

La taula 4.13 mostra la distribució per districtes i titularitat dels centres educatius d'educació primària²² segons el seu nivell de complexitat. En primer lloc cal destacar que, en el conjunt de la ciutat, el percentatge de centres públics de complexitat alta o molt alta és molt més elevat en el sector públic (37,4 %) que en el privat concertat (10 %). Aquesta distribució desigual entre el sector públic i el privat concertat es manté en la majoria dels districtes de la ciutat, excepte a l'Eixample i a Sarrià-Sant Gervasi. Des del punt de vista de la concentració per districtes dels centres educatius de complexitat alta i molt alta, cal destacar el cas de Ciutat Vella, on el 72,7 % dels centres públics i el 57,1 % dels privats concertats se situen en alguna d'aquestes categories; el de Sants-Montjuïc, on el 61,9 % dels centres públics tenen un nivell de complexitat alt o molt alt; o el de Nou Barris, on el 82,6 % dels centres de titularitat pública també estan situats en alguna d'aquestes dues categories de complexitat.

²² Cal assenyalar que els centres públics (instituts-escola) o els privats concertats que ofereixen educació primària i ESO han estat comptabilitzats 2 vegades, tant en la taula que fa referència als centres d'educació primària com en la referent als centres de l'ESO.

Taula 4.13. Nivell de complexitat dels centres educatius de primària, segons titularitat i per districtes (%). Curs 2017-2018.

	Públics					Privats concertats				
	Baixa	Mitjana Baixa	Mitjana Alta	Alta	Molt alta	Baixa	Mitjana Baixa	Mitjana Alta	Alta	Molt alta
BARCELONA	16,3	25,3	21,1	17,5	19,9	45,3	30,2	14,5	7,5	2,5
Ciutat Vella	0	9,1	18,2	27,3	45,5	14,3	0	28,6	42,9	14,3
L'Eixample	38,5	38,5	23,1	0	0	55,6	25,9	3,7	7,4	7,4
Sants-Montjuïc	4,8	14,3	19,0	19,0	42,9	21,4	35,7	28,6	7,1	7,1
Les Corts	28,6	57,1	0	14,3	0	77,8	11,1	11,1	0	0
Sarrià-Sant Gervasi	85,7	0	14,3	0	0	90,6	6,3	0	3,1	0
Gràcia	50,0	21,4	21,4	7,1	0	54,5	27,3	18,2	0	0
Horta-Guinardó	15,0	40,0	15,0	25,0	5,0	25,0	62,5	6,3	6,3	0
Nou Barris	4,3	0	13,0	47,8	34,8	0	35,7	50,0	14,3	0
Sant Andreu	5,3	36,8	26,3	10,5	21,1	23,1	53,8	23,1	0	0
Sant Martí	3,2	35,5	35,5	6,5	19,4	25,0	50,0	12,5	12,5	0

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

A l'igual de la taula anterior, la taula 4.14 mostra la distribució dels centres educatius d'ESO per districtes segons el seu nivell de complexitat. Com en el cas de l'educació primària, per al conjunt de la ciutat, la distribució dels centres de complexitat alta i molt alta entre el sector públic i el privat concertat és molt desigual. Mentre que el 41,3 % dels centres públics d'ESO estan classificats com de complexitat alta o molt alta, només el 8,4 % dels centres privats concertats es troben en aquesta mateixa situació. Aquesta distribució desigual entre el sector públic i el privat es reproduïx en tots els districtes de la ciutat, excepte a l'Eixample i a Sarrià-Sant Gervasi, on el percentatge de centres privats concertats de complexitat alta o molt alta és superior a la proporció dels centres públics. La concentració de centres públics de complexitat alta o molt alta és superior al 50 % en els districtes de Ciutat Vella (75 %), Sants-Montjuïc (55,6 %), Nou Barris (66,7 %) i Sant Andreu (50 %).

Taula 4.14. Nivell de complexitat dels centres educatius d'ESO, segons titularitat i per districtes (%). Curs 2017-2018.

	Públics					Privats concertats				
	Baixa	Mitjana Baixa	Mitjana Alta	Alta	Molt alta	Baixa	Mitjana Baixa	Mitjana Alta	Alta	Molt alta
BARCELONA	11,1	23,8	23,8	20,6	20,6	46,4	32,1	12,9	7,9	0,7
Ciutat Vella	0	0	25,0	0	75,0	14,3	0	28,6	42,9	14,3
L'Eixample	25,0	50,0	25,0	0	0	60,9	30,4	4,3	4,3	0
Sants-Montjuïc	11,1	0	33,3	33,3	22,2	25,0	37,5	12,5	25,0	0
Les Corts	33,3	66,7	0	0	0	70,0	20,0	10,0	0	0
Sarrià-Sant Gervasi	50,0	25,0	25,0	0	0	89,7	6,9	0	3,4	0
Gràcia	0	100,0	0	0	0	50,0	30,0	20,0	0	0
Horta-Guinardó	0	14,3	42,9	42,9	0	25,0	62,5	6,3	6,3	0
Nou Barris	8,3	25,0	0	16,7	50,0	0	38,5	46,2	15,4	0
Sant Andreu	0	0	50,0	33,3	16,7	16,7	58,3	25,0	0	0
Sant Martí	9,1	27,3	27,3	27,3	9,1	33,3	50,0	8,3	8,3	0

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

4.4 Els resultats educatius en l'educació primària i en la secundària

El darrer apartat d'aquest capítol es dedica a l'anàlisi dels resultats educatius en l'educació primària i en l'educació secundària obligatòria. S'ha obviat el segon cycle d'educació infantil perquè no es disposa de dades sobre aquesta dimensió i, evidentment, perquè no és pertinent. Encara que els resultats educatius en els dos nivells analitzats van molt més enllà dels estrictament acadèmics (transició cap a l'educació postobligatòria, trajectòria educativa o competències no cognitives), la disponibilitat de dades permet focalitzar-se únicament en l'assoliment de les competències bàsiques al final de l'educació primària i a l'ESO i en la taxa de graduació en l'educació secundària obligatòria.

Aquesta és una dimensió particularment interessant d'analitzar des de la perspectiva de l'equitat. Malgrat que, tal com s'ha mostrat al llarg del capítol, les desigualtats educatives es donen i es reproduïxen al llarg de tot el procés educatiu, és en l'àmbit dels resultats educatius on acostumen a ser més visibles i determinants per a les trajectòries educatives futures de l'alumnat.

4.4.1 Els resultats en competències bàsiques en l'educació primària

Tal com assenyala el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSASE), les proves de competències bàsiques mesuren «els coneixements i les competències bàsiques, no els nivells d'excel·lència de l'alumnat»²³, per la qual cosa són un bon indicador del nivell d'assoliment d'aquelles competències considerades fonamentals en finalitzar l'etapa de l'educació primària o de la secundària obligatòria.

La taula 4.15 mostra el percentatge d'alumnat que no supera les proves de competències bàsiques de sisè de primària per a cadascun dels dominis de coneixement avaluats i segons els diferents districtes de la ciutat. En termes comparatius, Barcelona presenta uns nivells de no assoliment de competències bàsiques lleugerament millors que els de la mitjana de Catalunya, en especial en el cas de l'anglès. La mitjana de no assoliment per al conjunt de la ciutat, com en el cas de les dimensions analitzades anteriorment, amaga diferències significatives entre els districtes. En aquest cas és possible identificar tres tipologies de districtes. En primer lloc, els que tenen uns nivells de no assoliment superiors al 15 %, com és el cas de Ciutat Vella, Sants-Montjuïc o Nou Barris. En segon lloc trobem un altre grup format per districtes amb uns nivells de no assoliment de competències bàsiques que se situen entre el 15 % i el 10 %, com ara els d'Horta-Guinardó, Sant Andreu o Sant Martí. Per últim, el tercer grup està integrat per districtes amb uns nivells de no assoliment inferiors al 10 %: l'Eixample, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia.

Taula 4.15. Alumnat de 6è de primària que no supera les proves de competències bàsiques, per districtes (%). Curs 2016-2017.

	Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
CATALUNYA	13,6	14,2	13,8	14,1
BARCELONA	11,0	11,1	12,2	9,6
Ciutat Vella	22,4	23,5	22,5	18,8
L'Eixample	7,6	8,1	10,6	5,7
Sants-Montjuïc	15,5	15,2	16,2	12,0
Les Corts	8,0	9,1	7,1	3,7
Sarrià-Sant Gervasi	6,0	6,7	6,2	2,9
Gràcia	8,3	8,3	10,4	8,6

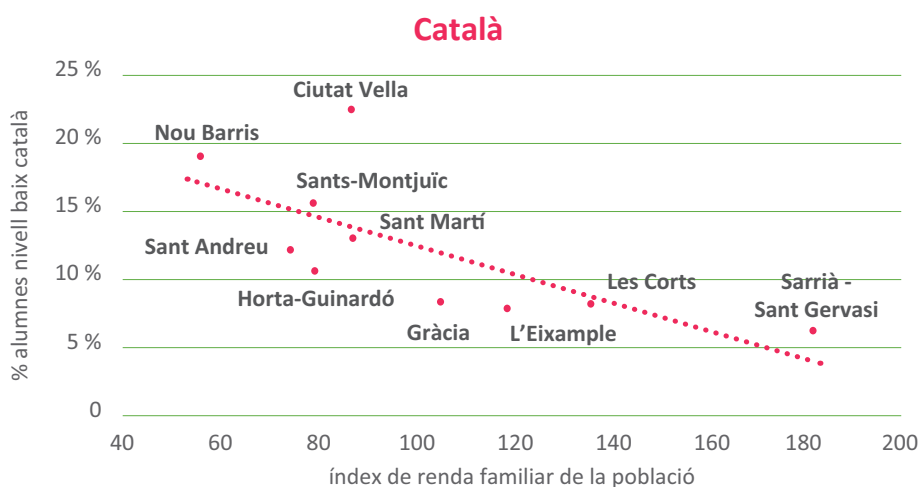
²³ CSASE (2017). *L'avaluació de sisè d'educació primària 2017*. Quaderns d'avaluació, 38.

	Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
Horta-Guinardó	10,4	10,4	12,1	11,6
Nou Barris	19,1	16,0	20,3	18,4
Sant Andreu	15,5	13,4	13,6	11,3
Sant Martí	21,8	12,7	14,0	13,5

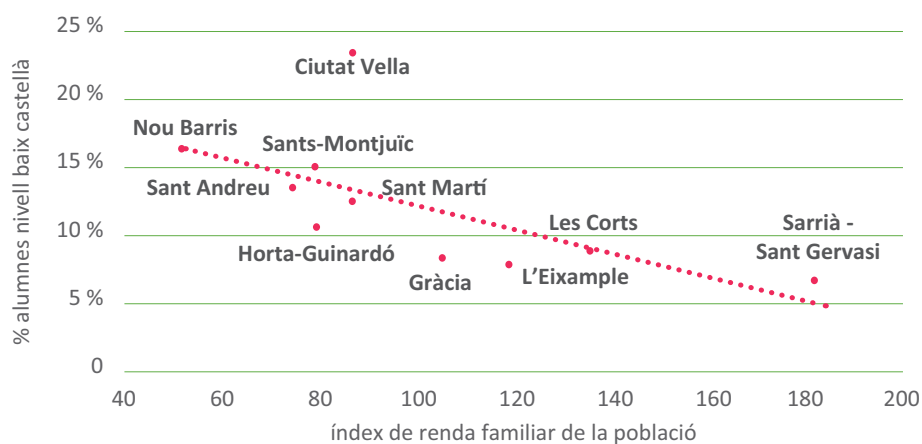
Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Més enllà d'una primera lectura descriptiva, cal tenir en compte que les dades sobre les diferències territorials en l'assoliment de competències bàsiques estan condicionades per diversos motius, com ara el nivell de segregació escolar dels centres o el nivell socioeconòmic dels territoris en què els centres educatius desenvolupen la seva activitat. De fet, es pot afirmar que el nivell d'assoliment de les competències bàsiques diu molt més sobre la composició social dels centres educatius que sobre la seva qualitat. D'altra banda, les dades disponibles referents a la mitjana de cada districte no permeten analitzar la dispersió dins de cada territori, on els centres educatius poden obtenir resultats molt diferents. En el cas de les competències bàsiques de sisè de primària, el gràfic 6.14 mostra la correlació entre el percentatge d'alumnat que assoleix les competències bàsiques i el nivell de renda familiar dels districtes. Tal com s'observa en el gràfic, en qualsevol dels dominis avaluats en les proves hi ha una correlació negativa entre el nivell de renda dels districtes i el percentatge d'alumnat que no assoleix les competències bàsiques. A Ciutat Vella, el percentatge d'alumnes amb un nivell baix de competències bàsiques és superior a l'esperat segons la renda familiar del districte. Tot i això, cal tenir en compte que Ciutat Vella escolaritza una important proporció de l'alumnat estranger de la ciutat, factor que potser està condicionant el rendiment mitjà del districte més enllà del seu nivell de renda.

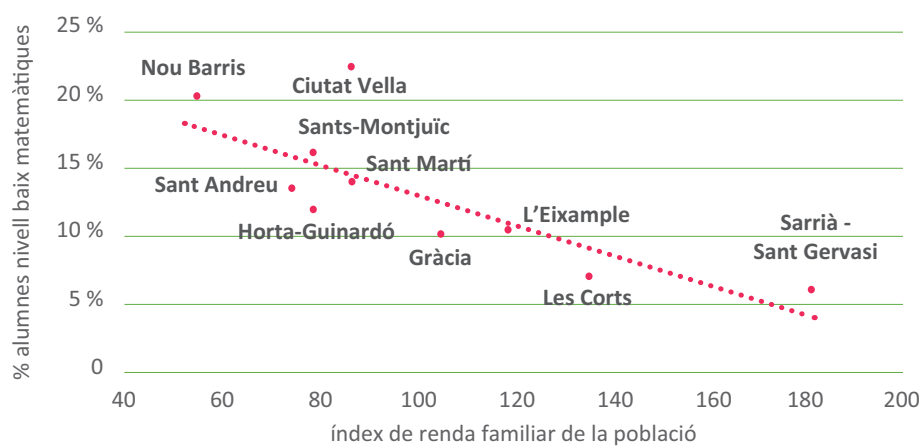
Gràfic 4.14. Percentatge d'alumnat que no assoleix les competències bàsiques, segons nivell de renda familiar dels districtes. Curs 2016-2017.

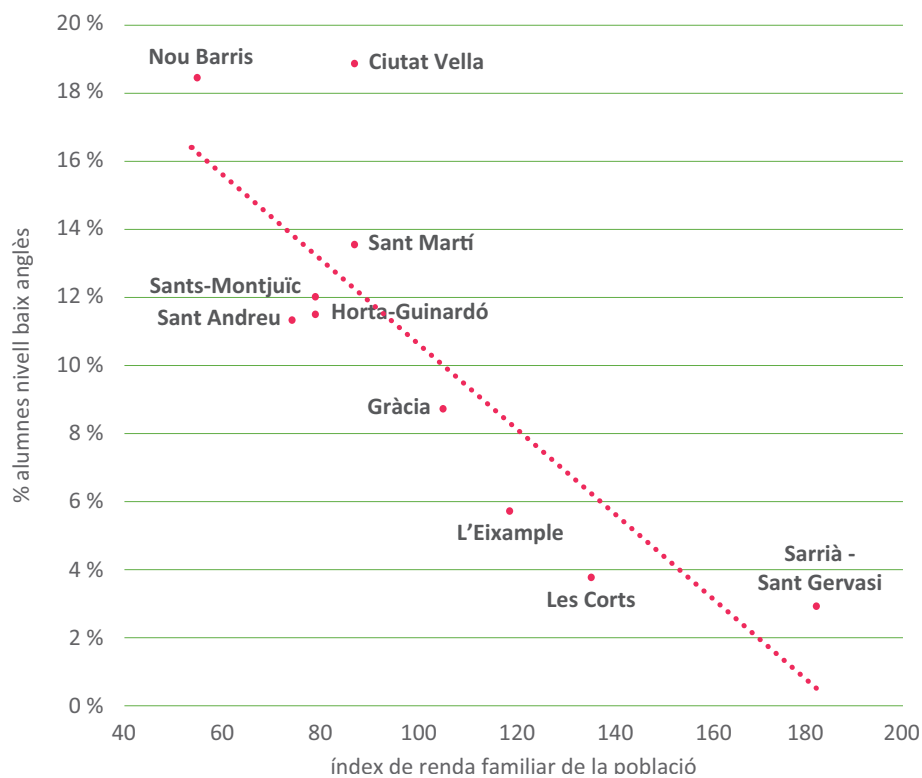
Castellà

Matemàtiques

Anglès

Font: Consorci d'Educació de Barcelona i Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

El Consorci d'Educació de Barcelona, en el document intern abans esmentat²⁴, ha estimat el nivell d'assoliment esperat dels centres educatius de Barcelona en les competències de sisè d'educació primària segons el nivell socioeconòmic del seu alumnat. Aquesta metodologia permet identificar aquells centres en què els alumnes tenen uns nivells d'assoliment en les competències bàsiques que són millors, similars o pitjors que els esperats d'acord amb el seu nivell socioeconòmic i grau de complexitat. Els resultats mostren que en els districtes de Sants-Montjuïc i Nou Barris, al voltant del 60 % dels centres obtenen, de mitjana, uns resultats en les competències bàsiques de sisè de primària significativament superiors als esperats segons el seu nivell socioeconòmic. En el cas de Ciutat Vella, fins al 50 % dels centres obtenen uns resultats millors que els esperats tenint en compte les característiques econòmiques i socials del seu alumnat.

Més enllà de les diferències territorials i de la composició social dels centres educatius, l'assoliment de competències bàsiques està fortament condicionat per les característiques socioeconòmiques i educatives de l'alumnat mateix. La taula 4.16 mostra el percentatge de no assoliment de competències bàsiques segons algunes de les característiques dels alumnes o dels centres educatius on estan escolaritzats. En primer lloc cal destacar que el sexe té un impacte significatiu sobre l'assoliment, però d'una manera diferent segons el domini de coneixement. Mentre que les noies mostren, de mitjana, uns nivells d'assoliment més elevats en les assignatures de català, castellà i anglès, els nois tenen un millor rendiment en matemàtiques.

En el cas de la repetició, com ja s'assenyalava en l'apartat anterior, aquesta condició influeix significativament en els resultats dels alumnes. En tots els dominis avaluats, el percentatge d'alumnes repetidors que no assoleixen un nivell mínim de competències bàsiques supera en més de 3 vegades el d'aquells alumnes que no han repetit curs. També s'observa un nivell més elevat de no assoliment entre els alumnes escolaritzats en centres públics respecte a aquells que assisteixen a centres privats. Malgrat això, les diferències no són especialment significatives i s'expliquen, molt probablement, pel nivell socioeconòmic més baix, de mitjana, que tenen els alumnes escolaritzats en centres de titularitat pública.

Finalment, i com era d'esperar, s'observa una relació directa entre el percentatge de l'alumnat que no assoleix les competències bàsiques i el nivell de complexitat del centre educatiu on està escolaritzat. Mentre que les diferències entre els centres de complexitat baixa i mitjana no són excessivament importants, en els centres de complexitat alta, al voltant d'1 de cada 4 alumnes no supera les competències bàsiques.

²⁴ Bonal, X. i Zancajo, A. (2018). Equivalència territorial en la planificació educativa a Barcelona: diagnòstic i propostes. Consorci d'Educació de Barcelona. Document pendent de publicació.

Taula 4.16. Alumnat que no assoleix les competències bàsiques de 6è de primària, segons sexe, titularitat i complexitat del centre (%). Curs 2016-2017.

		Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
BARCELONA		11,0	11,1	12,2	9,6
Sexe	Nois	13,2	12,1	9,1	11,1
	Noies	8,8	10,2	15,2	8,1
Repetició	Sí	9,7	32,6	39,7	35,6
	No	35,6	10,0	10,7	8,2
Titularitat	Públic	15,0	15,2	16,0	15,6
	Privat	8,5	8,5	9,7	5,8
Complexitat	Baixa	5,7	6,4	6,0	2,6
	Mitjana	10,3	10,6	12,0	9,2
	Alta	25,7	23,5	25,9	25,9

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Per últim, la taula 4.17 mostra el percentatge de centres educatius on més de la meitat de l'alumnat no supera les competències bàsiques en qualsevol dels quatre àmbits avaluats. Aquest indicador pretén copsar la proporció de centres educatius on la majoria dels seus alumnes no assoleixen el nivell mínim de competències esperat en finalitzar l'educació primària. Evidentment, els possibles factors que expliquen aquesta situació són diversos i no estan vinculats necessàriament amb l'activitat pedagògica o didàctica desenvolupada per la institució educativa; de fet, el baix nivell de rendiment es pot explicar, sovint, per situacions d'elevada concentració d'alumnat socioeconòmicament desfavorit.

No obstant això, més enllà de les causes que expliquin el baix nivell d'assoliment en aquests centres, aquest indicador pretén copsar la proporció de centres que possiblement haurien de ser objecte d'intervencions prioritàries donats els seus baixos resultats, bé en l'àmbit de la desegregació i/o en el pedagògic; és a dir, cal analitzar d'una manera detallada si el baix nivell d'assoliment de l'alumnat d'aquests centres s'explica pel fet que hi hagi una elevada concentració d'alumnes amb més dificultats, o si la composició escolar no és un factor suficient per explicar el baix nivell d'assoliment i, per tant, cal emprendre iniciatives d'acompanyament i de suport en l'àmbit pedagògic del centre.

Més de la meitat de l'alumnat d'entre el 3,6 % i el 2,1 % dels centres educatius d'educació primària de Barcelona no assoleix el nivell mínim en els diferents àmbits avaluats en les competències bàsiques. Tot i això,

les diferències entre els districtes i també entre els tipus de competències bàsiques són particularment importants en aquest indicador. En 4 dels 10 districtes de la ciutat no hi ha cap centre educatiu on més de la meitat de l'alumnat no assoleixi les competències bàsiques en els quatre dominis avaluats (l'Eixample, les Corts, Gràcia i Horta-Guinardó). En canvi, en districtes com ara Ciutat Vella, Nou Barris, Sant Martí o Sant Andreu, el percentatge de centres on més de la meitat de l'alumnat no supera les competències bàsiques oscil·la entre el 16,7 % i el 3,3 %.

Taula 4.17. Percentatge de centres on més de la meitat de l'alumnat de 6è de primària no supera les competències bàsiques, segons districte. Curs 2016-2017.

	Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
BARCELONA	3,6	2,1	2,4	2,1
Ciutat Vella	5,6	5,6	16,7	0
L'Eixample	0	0	0	0
Sants-Montjuïc	2,8	0	2,8	2,8
Les Corts	0	0	0	0
Sarrià-Sant Gervasi	4,5	2,3	0	2,3
Gràcia	0	0	4,2	0
Horta-Guinardó	0	0	0	0
Nou Barris	8,1	5,4	5,4	5,4
Sant Andreu	3,3	6,7	3,3	3,3
Sant Martí	8,5	2,1	0	4,3

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

4.4.1 Els resultats en competències bàsiques en l'ESO

Les dades presentades fins ara mostren importants diferències territorials en l'assoliment de competències bàsiques al final de l'educació primària. A continuació es presenten les dades referents als resultats en l'educació secundària obligatòria, on les desigualtats territorials, tal com es veurà, es repeteixen i, en alguns casos, fins i tot s'amplifiquen.

A la taula 4.18, on es mostra el percentatge d'alumnes que no assoleixen les competències bàsiques de quart de l'ESO, s'observa que la mitjana de Barcelona és, tal com succeeix en l'educació primària, lleugerament inferior a la mitjana de Catalunya. En aquest cas, les diferències territorials dins de Barcelona que s'observaven a sisè de primària es tornen a repetir i, en alguns casos, s'amplifiquen. De nou, districtes com ara Ciutat Vella, Sants-Montjuïc o Nou Barris mostren nivells de no assoliment significativament

superiors a la mitjana de la ciutat. En canvi, Horta-Guinardó, Sant Andreu o Sant Martí se situen en nivells propers a la mitjana de la ciutat, mentre que l'Eixample, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia tenen nivells sensiblement inferiors a la mitjana.

Taula 4.18. Alumnat de 4t d'ESO que no supera les proves de competències bàsiques, per districtes (%). Curs 2016-2017.

	Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
CATALUNYA	11,1	10	14,6	14,6
BARCELONA	9,8	8,5	12	10,6
Ciutat Vella	31,4	27,4	30,1	27,4
l'Eixample	6,4	6,9	9,0	6,2
Sants-Montjuïc	15,1	12,2	19,2	16,9
Les Corts	5,1	3,8	7,9	3,7
Sarrià-Sant Gervasi	6,1	4,5	5,0	3,5
Gràcia	6,2	5,4	8,7	7,4
Horta-Guinardó	8,8	6,5	11,6	9,7
Nou Barris	14,4	15,1	21,8	23,9
Sant Andreu	9,8	8,2	11,6	11,2
Sant Martí	11,1	9,7	13,6	13,2

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

En el cas de les diferències d'assoliment segons les característiques dels alumnes o dels centres on estan escolaritzats (taula 4.19), els patrons observats en el cas de sisè de primària es tornen a reproduir en les proves de competències bàsiques de quart de l'ESO. Els nois mostren, de mitjana, un nivell d'assoliment més baix en les assignatures de català, castellà i anglès, mentre que les noies tenen un menor rendiment en l'àmbit de les matemàtiques. Una vegada més, els alumnes repetidors mostren un nivell d'assoliment inferior, encara que en el cas de quart de l'ESO les diferències amb els seus companys que no han repetit curs són superiors: més de 4 vegades.

Les diferències observades entre els alumnes escolaritzats en centres públics respecte a aquells que ho estan en centres privats es tornen a repetir a favor dels privats, però en el cas de quart de l'ESO les diferències són lleugerament superiors a les que s'observaven a sisè de primària. Per últim, la complexitat del centre esdevé de nou un factor de desigualtat, especialment en el cas dels centres de complexitat alta amb relació als de complexitat mitjana o baixa. En definitiva, i pel que fa a la majoria de variables analitzades, sembla que les diferències observades a sisè de primària s'amplifiquen en finalitzar la secundària, tendència que també s'observava en l'informe d'oportunitats educatives anterior.

Taula 4.19. Alumnat de 4t d'ESO que no assoleix les competències bàsiques, segons sexe, titularitat i complexitat del centre (%). Curs 2016-2017.

		Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
BARCELONA		9,8	8,5	12	10,6
Sexe	Nois	12,7	10,4	10,4	11,8
	Noies	6,9	6,6	13,6	9,4
Repetició	Sí	29,1	24,0	34,2	31,3
	No	6,0	5,4	7,7	6,5
Titularitat	Públic	15,2	13,4	18,9	17,9
	Privat	6,9	5,9	8,4	6,8
Complexitat	Baixa	3,8	3,4	4,1	2,1
	Mitjana	8,5	7,0	11,1	10,2
	Alta	28,9	26,3	33,9	30,9

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

Un altre dels indicadors utilitzats per analitzar els resultats de les competències bàsiques de sisè de primària és el percentatge de centres on més de la meitat de l'alumnat no assoleix el nivell mínim. En el cas de quart de l'ESO, la taula 4.20 presenta aquest mateix indicador. Segons es pot observar, **en la meitat dels districtes (l'Eixample, Sants-Montjuïc, les Corts, Gràcia, Horta-Guinardó i Nou Barris) no hi ha cap centre educatiu en què més de la meitat de l'alumnat no assoleixi el nivell mínim en les proves de competències bàsiques en finalitzar l'ESO.** A l'extrem contrari, cal destacar Ciutat Vella, on gairebé el 30 % dels centres de secundària es troben en aquesta situació pel que fa al català i al castellà, o Sant Andreu, on la meitat de l'alumnat de l'11 % dels centres educatius no assoleix les competències bàsiques en català.

Taula 4.20. Percentatge de centres on més de la meitat de l'alumnat de 4t d'ESO no supera les competències bàsiques, segons districte. Curs 2016-2017.

	Català	Castellà	Matemàtiques	Anglès
BARCELONA	3,3	3,3	4,3	3,8
Ciutat Vella	27,3	27,3	18,2	18,2
L'Eixample	0	0	0	0
Sants-Montjuïc	0	0	0	0
Les Corts	0	0	0	0
Sarrià-Sant Gervasi	2,9	2,9	2,9	2,9
Gràcia	0	0	0	0
Horta-Guinardó	0	0	0	0
Nou Barris	0	4,0	16,0	12,0
Sant Andreu	11,1	5,6	5,6	11,1
Sant Martí	4,3	4,3	4,3	0

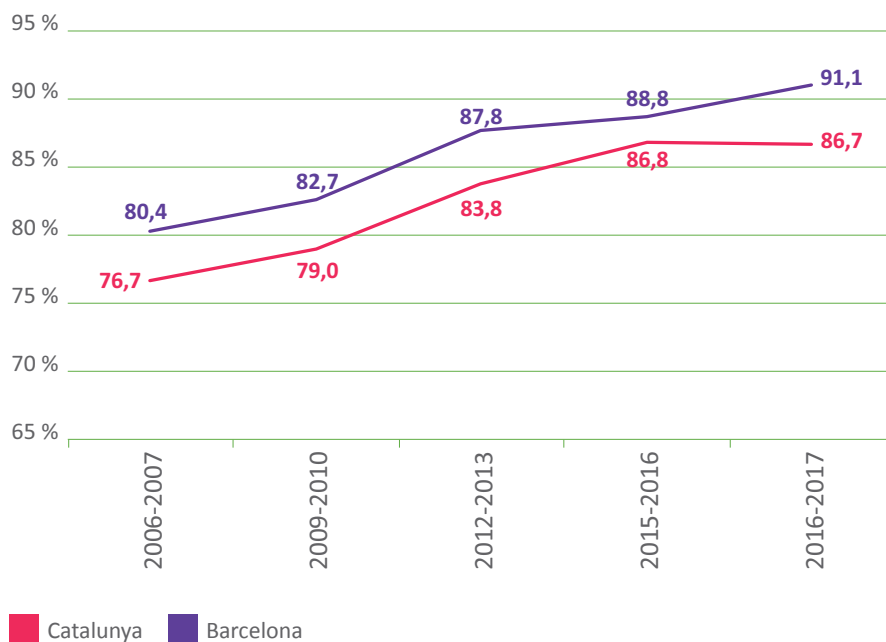
Font: Consorci d'Educació de Barcelona

4.4.2 La graduació en l'ESO

La taxa de graduació en l'ESO és un dels indicadors que habitualment s'analitzen com a reflex dels resultats en finalitzar l'educació obligatòria. Més enllà dels canvis legals que poden afectar la taxa de graduació i del fet que es tracta d'un indicador sensible a les diferents orientacions del Departament d'Educació i dels centres educatius, la taxa de graduació és un bon indicador del percentatge de l'alumnat que obté el títol de l'ESO i que, per tant, té accés directe a algun nivell d'estudis postobligatoris.

En primer lloc, el gràfic 4.15 mostra l'evolució de la taxa de graduació al llarg de la darrera dècada. Tal com mostren les dades, la graduació en l'ESO ha millorat d'una manera significativa en els darrers anys, tant a Catalunya com a la ciutat de Barcelona. Si en el curs 2006-2007 només es graduaven el 76,7 % dels alumnes a Catalunya i el 80,4 % a Barcelona, les darreres dades disponibles mostren que aquest percentatge s'ha incrementat fins al 86,7 % a Catalunya i el 91,1 % a Barcelona. Tot i que les dades mostren que la taxa de graduació en l'ESO sempre ha estat lleugerament superior a Barcelona en comparació amb Catalunya, la tendència de millora en els darrers anys ha estat molt similar.

Gràfic 4.15. Evolució de la taxa de graduació a l'ESO entre els cursos 2006-2007 i 2016-2017 (%).

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Malgrat aquesta millora de les taxes de graduació, cal tenir en compte l'existència d'importants diferències en funció de les característiques socioeconòmiques i educatives de l'alumnat. Per bé que no es disposa d'informació sobre un ampli ventall de característiques dels alumnes que poden estar vinculades amb la seva graduació en finalitzar l'educació secundària obligatòria, la taula 4.21 presenta la taxa de graduació en l'ESO segons el districte, el sexe i la titularitat del centre.

En primer lloc, una mirada territorial a la taxa de graduació en l'ESO del conjunt dels alumnes mostra diferències ja observades en la resta dels indicadors relatius als resultats: districtes com ara Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Nou Barris o Sant Martí presenten taxes de graduació inferiors a la mitjana de la ciutat. D'altra banda, les noies mostren, en tots els casos, uns nivells de graduació superiors als dels nois, diferència especialment significativa en el cas de Ciutat Vella, on per al conjunt dels centres les noies mostren una taxa de graduació que és 20 punts superior a la dels nois.

Per últim, la titularitat dels centres educatius també es relaciona amb el nivell de graduació en l'ESO. En tots els districtes de la ciutat, la taxa de graduació de l'alumnat escolaritzat en centres privats és superior a la d'aquell que assisteix a centres públics. Aquestes diferències són especialment rellevants a Ciutat Vella (20,7 punts percentuals), Sants-Montjuïc (14,6 punts percentuals), les Corts (10,2 punts percentuals) i Sant Andreu (11,8 punts percentuals).

Taula 4.21. Taxa de graduació a l'ESO, segons sexe, titularitat del centre i districte (%). Curs 2016-2017.

	Tots els centres			Públics			Privats concertats		
	Tot l'alumnat	Noies	Nois	Tot l'alumnat	Noies	Nois	Tot l'alumnat	Noies	Nois
BARCELONA	91,1	93,6	88,7	85,3	88,5	82,0	94,4	96,5	92,4
Ciutat Vella	75,0	85,5	66,1	69,3	80,6	60,0	80,5	90,1	72,2
L'Eixample	93,8	95,6	92,1	90,3	91,6	89,2	94,8	96,6	93,0
Sants-Montjuïc	87,7	91,2	83,4	82,8	87,0	76,9	93,8	97,4	90,1
Les Corts	94,3	95,8	92,6	87,8	90,1	84,8	96,4	98,0	94,8
Sarrià-Sant Gervasi	96,1	97,5	94,8	91,8	92,4	91,1	96,8	98,3	95,3
Gràcia	95,1	96,7	93,4	89,4	92,7	86,0	97,7	98,4	96,9
Horta-Guinardó	91,0	93,6	88,8	85,5	90,3	81,2	93,7	95,4	92,4
Nou Barris	84,6	88,3	80,6	83,5	86,9	79,8	86,2	90,2	81,7
Sant Andreu	91,3	92,9	89,7	84,8	86,7	82,9	95,2	96,5	93,8
Sant Martí	89,7	91,4	88,2	87,2	89,1	85,4	93,6	95,2	92,3

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

1. S'observa que en els darrers anys s'ha produït un canvi important de tendència pel que fa a les preferències d'escolarització de les famílies entre el sector públic i el privat, així com **un augment significatiu de la demanda de places de P3 en els centres de titularitat pública en el conjunt de la ciutat**. Per primera vegada en la preinscripció per al curs 2018-2019, la demanda de places públiques (50,5 %) ha superat la demanda de places en el sector privat concertat (49,5 %). Aquest increment també s'ha produït en districtes com ara els de l'Eixample i les Corts, tradicionalment amb molt pes del sector privat concertat. D'altra banda, també és destacable l'alt nivell de satisfacció de la demanda global, ja que el 98,9 % de l'alumnat que accedia a P3 en la preinscripció del curs 2018-2019 va obtenir plaça en algun dels centres demanats, i el 92 % en la seva primera opció.
2. **L'oferta de places escolars de P3 a Barcelona es caracteritza per un elevat nivell d'excés d'oferta: l'1 % correspon al sector públic i el 20 % al privat concertat, amb una sobreoferta total de 1.270 places per al conjunt de la ciutat**. Tot i això, cal assenyalar un dèficit d'oferta pública històric en els districtes de l'Eixample i Gràcia.
3. A l'educació primària, **el percentatge d'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) en els centres de titularitat pública per al conjunt de la ciutat gairebé duplica el dels centres privats concertats** (el 6,8 % i el 12,5 %, respectivament). Cal destacar, però, les excepcions de Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi, on les proporcions són molt similars. En canvi, en l'educació secundària la distribució s'equilibra, i en alguns districtes fins i tot és superior en els centres concertats.
4. **La distribució desigual de l'alumnat estranger i amb beca menjador entre els centres educatius finançats amb fons públics de la ciutat és molt significativa**: el sector privat concertat escolaritza quasi 3 vegades menys alumnat estranger que el públic (el 7,7 % i el 22 %, respectivament, a primària; i el 7,7 % i el 20,9 %, respectivament, a l'ESO). Així mateix, l'alumnat amb beca menjador es quasi 4 vegades inferior en l'escola concertada que en la pública (el 9 % i el 29,7 %, respectivament, en l'educació infantil de segon cicle, i el 8,3 % i el 34,7 %, respectivament, en la primària). També cal destacar que, més enllà de la distribució desigual segons la titularitat, a secundària, el percentatge del 20 % de l'alumnat de primària amb beca menjador cau i no arriba en les prestacions d'aquest servei del temps de migdia.
5. Els nois estrangers escolaritzats en centres públics tenen una major probabilitat d'estar escolaritzats en un curs inferior al que els pertocaria per edat; és a dir, l'anàlisi realitzat ha permès comprovar que la nacionalitat, **la titularitat del centre educatiu i el sexe de l'alumnat són variables significatives a l'hora d'explicar la repetició de curs**.
6. **Tot i que Barcelona té menys alumnes que no superen les competències bàsiques de sisè de primària i de quart de l'ESO que el conjunt de Catalunya, les diferències entre districtes són molt significatives**. En alguns dels àmbits avaluats en aquestes proves, tant Ciutat Vella com Nou Barris dupliquen la mitjana de la ciutat en

percentatge d'alumnes que no assoleixen les competències bàsiques. Ara bé, com a nota positiva cal destacar que en més de la meitat dels centres de Sants-Montjuïc, Nou Barris i Ciutat Vella l'alumnat té uns resultats escolars en competències bàsiques en l'educació primària significativament millors als esperats, donada la seva composició social.

7. Els factors clau per explicar les disparitats territorials en l'assoliment de competències bàsiques són les característiques socioeconòmiques de l'alumnat i la composició social dels centres. En aquest sentit, **tots els districtes presenten nivells força alts de segregació escolar, i els districtes d'Horta-Guinardó, les Corts, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella fins i tot estarien entre els 10 primers «municipis» amb més segregació escolar de Catalunya** en l'educació primària, si bé aquesta problemàtica requereix una anàlisi més detallada per centres i per zones educatives.
8. Més enllà del sexe i de la titularitat del centre educatiu, **la repetició i la complexitat del centre són els principals eixos de desigualtat en l'assoliment de competències bàsiques**; és a dir, l'alumnat repetidor i escolaritzat en un centre de complexitat alta té una probabilitat més elevada de no assolir un nivell mínim en les proves de competències bàsiques. A més a més, aquestes desigualtats són més acusades al final de l'etapa d'educació secundària que en l'educació primària.
9. Més de la meitat de l'alumnat d'entre el 2 % i el 4 % dels centres de primària i de secundària de la ciutat no assoleix un nivell mínim en les diverses competències bàsiques. Aquests percentatges són lleugerament superiors en l'educació secundària i es localitzen sobretot en els districtes de **Ciutat Vella, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí**. Cal aprofundir en les causes que expliquen aquesta situació en aquests centres, bé perquè estan vinculades amb una elevada concentració d'alumnat de baix nivell socioeconòmic o estranger, o perquè tenen relació amb qüestions vinculades amb el projecte educatiu i pedagògic del centre educatiu.
10. **La taxa de graduació en l'ESO ha millorat significativament en la darrera dècada, fins a situar-se actualment en el 91,1 %**. Barcelona s'ha situat sempre en un nivell de graduació lleugerament superior al del conjunt de Catalunya. S'observen importants diferències entre districtes amb relació a la taxa de graduació. Al mateix temps, els nois i els alumnes de centres públics es graduen en menys proporció que les noies i els alumnes de centres privats concertats.
11. Finalment, cal destacar que la mobilitat escolar intermunicipal no és un fenomen excessivament rellevant a la ciutat de Barcelona, excepte pel que fa als districtes de Sarrià-Sant Gervasi i les Corts, on el 28,7 % i el 14,1 % dels alumnes, respectivament, provenen d'altres municipis. En canvi, s'observa un important nivell de mobilitat escolar entre els districtes, ja que **1 de cada 4 infants de Barcelona no s'escolaritza en el seu districte de residència**, especialment entre aquells que són fronterers. Destaca el cas de Gràcia, on només el 60 % de la seva població en edat escolar està matriculada en un centre educatiu del districte, amb un important grau de mobilitat cap a Sarrià-Sant Gervasi i Horta-Guinardó.

5. L'educació secundària postobligatòria

L'educació secundària postobligatòria ha esdevingut una etapa educativa clau en la nostra societat. Actualment, l'obtenció d'un títol d'educació postobligatòria s'ha convertit en un requisit indispensable, encara que molt sovint insuficient, per afavorir la capacitat de la gent jove a l'hora de desenvolupar el seu propi projecte de vida en condicions dignes. L'educació secundària postobligatòria no només permet l'accés a estudis d'educació terciària, bé a la universitat o a la formació professional superior, sinó que també és un element decisiu per gaudir d'unes condicions mínimes d'inserció en el mercat laboral. Precisament, les dades relatives a la població activa mostren que les taxes d'atur dels graduats en algun nivell d'educació secundària postobligatòria o superior són significativament inferiors a les de la població sense estudis o només amb estudis secundaris obligatoris.

Un important debat sobre l'etapa de l'educació secundària postobligatòria és la distribució de l'alumnat entre les dues modalitats formatives principals: el batxillerat i els cicles formatius de grau mitjà (CFGM). Tradicionalment, la modalitat de formació professional ha gaudit de menys prestigi que la via acadèmica entre l'alumnat i les mateixes famílies. Tot i que aquesta tendència està canviant en els darrers anys, situar la formació professional com una modalitat formativa atractiva continua sent un dels principals reptes polítics en aquest àmbit. D'altra banda, el debat educatiu en aquesta etapa també s'ha concentrat en la necessitat d'establir ponts entre les vies acadèmiques i les professionals, de manera que els joves (tant nois com noies) puguin transitar entre elles sense que una primera elecció condicioni les seves oportunitats educatives futures.

Un altre dels àmbits analitzats en aquest capítol és el dels programes de formació i inserció (PFI). Encara que en termes estrictament formals aquests programes no formen part de l'educació secundària postobligatòria²⁵, s'han inclòs en aquest capítol perquè són programes formatius orientats a la gent jove de més de 16 anys que no ha obtingut el títol de l'ESO. Els PFI formen part dels coneguts dispositius de noves oportunitats, orientats principalment a facilitar la reincorporació al sistema educatiu dels joves que han abandonat l'ESO sense haver obtingut el graduat i que no estan realitzant cap procés formatiu. Aquests programes són especialment rellevants perquè, malgrat l'augment de la taxa de graduació en l'ESO, en alguns contextos el nombre d'alumnes que no obtenen aquest títol continua representant un percentatge elevat.

Aquest capítol s'estructura de la manera següent: en primer lloc, s'analitza la situació de l'accés a l'educació secundària postobligatòria, mostrant la distribució entre les diferents opcions formatives, així com qüestions referents a l'oferta i la demanda de places d'aquests estudis.

²⁵ A escala internacional, els diferents nivells educatius es classifiquen mitjançant la classificació estandaritzada dels nivells educatius (ISCED, per les seves sigles en anglès). Mentre que el batxillerat i els CFGM formen part del nivell 3 d'aquesta classificació, els PFI estan classificats en el nivell 2.

En segon lloc, s'analitzen les característiques principals de la matrícula de l'educació secundària postobligatòria en termes de distribució segons la titularitat, així com qüestions relatives a l'edat de l'alumnat que cursa CFGM. Per últim, s'analitzen les principals desigualtats, en termes de sexe i nacionalitat, en l'accés a les diferents modalitats formatives d'aquesta etapa.

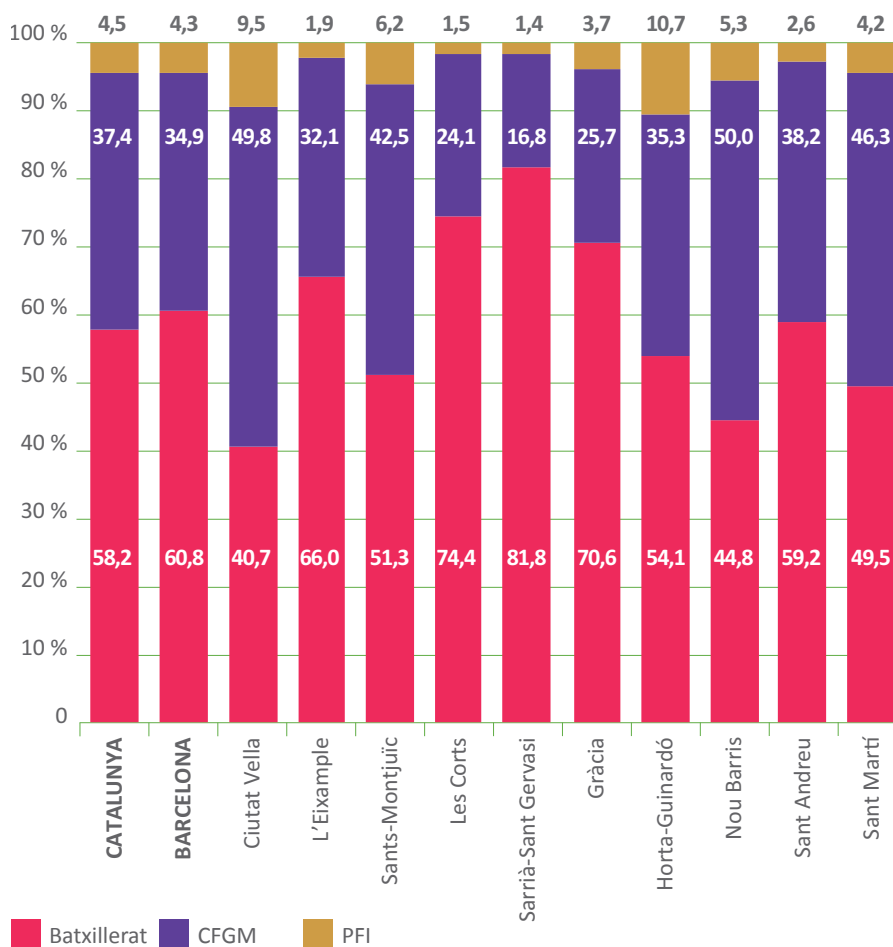
Així, per a l'anàlisi de la variable territorial, s'ha de considerar que, en l'etapa postobligatòria, els i les joves tendeixen a desplaçar-se amb més freqüència i intensitat que en les etapes prèvies. En aquest sentit, cal tenir en compte els límits de la comparació territorial ateses les dinàmiques de mobilitat intermunicipal i interdistrictes.

5. 1 L'accés a l'educació secundària postobligatòria

L'accés a l'educació secundària postobligatòria es veu condicionada, com en altres nivells educatius, per la situació amb relació a l'oferta, però també per la tria de l'alumnat entre les diferents opcions formatives. Més enllà dels PFI, adreçats a un públic específic, l'alumnat que transita de l'educació obligatòria a la postobligatòria pot optar entre dues vies principals. Una primera opció és el batxillerat, amb una orientació més acadèmica, que posteriorment permet accedir a la universitat o als cicles formatius de grau superior (CFGS). Una segona opció són els CFGM, amb una orientació professionalitzadora, principalment orientats a l'accés al mercat laboral o als CFGS. El gràfic 5.1 mostra la distribució de l'alumnat que actualment cursa estudis d'educació secundària postobligatòria en funció de les diferents modalitats formatives (batxillerat, CFGM i PFI), segons districtes. En termes generals, cal destacar que la proporció d'alumnes que cursen batxillerat a la ciutat de Barcelona és lleugerament superior a la del conjunt de Catalunya, tot i que les diferències no es poden considerar prou significatives.

Pel que fa a les diferències territorials, s'observa que en els districtes de les Corts, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia l'opció del batxillerat és clarament majoritària entre l'alumnat que cursa educació secundària postobligatòria, amb percentatges d'alumnes matriculats en aquesta opció que superen el 70 %. En canvi, l'opció dels CFGM només supera el 50 % de la matrícula en el districte de Nou Barris. Per tant, l'opció del batxillerat és la majoritària entre l'alumnat que cursa educació secundària postobligatòria en tots els districtes, excepte a Ciutat Vella i a Nou Barris. La matrícula dels PFI és molt desigual en els districtes de la ciutat, on només destaca el 10,5 % de matrícula a Horta-Guinardó i el 9,5 % a Ciutat Vella. Aquestes diferències estan clarament condicionades per la localització dels centres educatius i de les entitats que ofereixen PFI.

Gràfic 5.1. Distribució de l'alumnat, segons modalitat d'educació secundària postobligatòria (%). Curs 2017-2018.

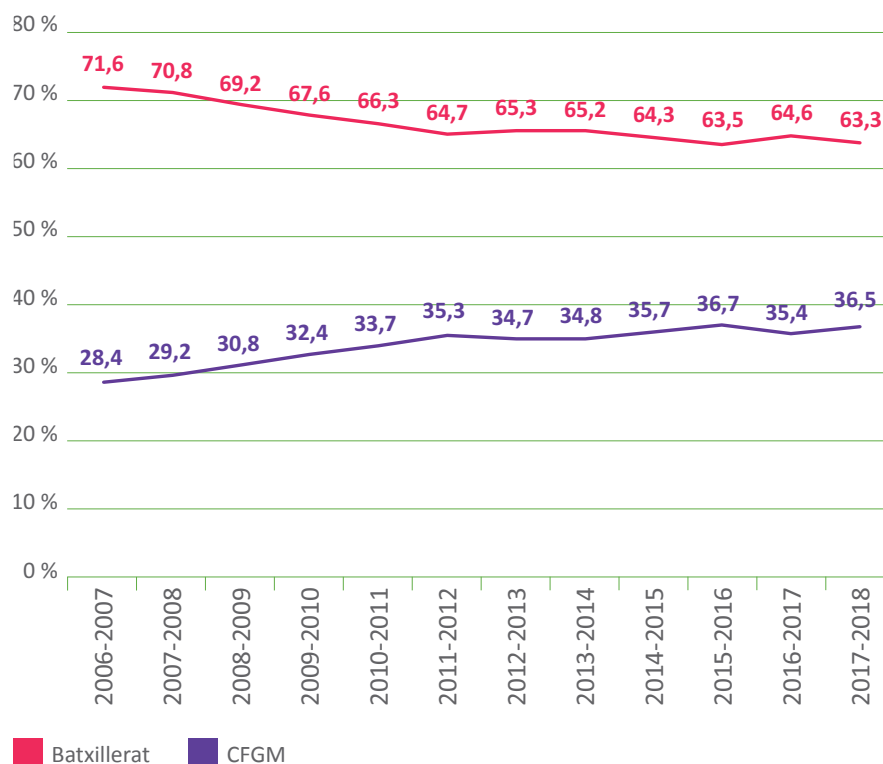

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Encara que en el conjunt de la ciutat el batxillerat continua sent l'opció prioritària entre l'alumnat que cursa educació secundària postobligatòria, en els darrers anys l'opció dels CFGM ha augmentat significativament el seu pes sobre el total de la matrícula. Tal com mostra el gràfic 5.2, entre el curs 2006-2007 i el 2017-2018, la matrícula en els CFGM ha augmentat el seu pes més de 8 punts percentuals, i el pes del batxillerat s'ha reduït en la mateixa proporció. D'acord amb les dades, l'augment del pes dels CFGM sobre el total de la matrícula es va produir principalment durant els pitjors anys de la crisi econòmica, i estava relacionat amb la reducció de l'abandonament educatiu prematur i amb la reincorporació al sistema educatiu de les persones en situació d'atur. A més a més, aquest canvi en el pes de les dues opcions formatives no ha suposat una disminució significativa del nombre d'alumnes que cursen batxillerat, que en aquest període només s'ha reduït l'1,5 %. En canvi, la matrícula en els CFGM ha augmentat d'una manera considerable en aquests anys, passant de 9.064 alumnes en el curs 2006-2007 a 12.968 en el curs 2017-2018, cosa que representa un increment del 43,1 %.

Gràfic 5.2. Evolució de la distribució de la matrícula a l'educació secundària postobligatòria (%) entre els cursos 2006-2007 i 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

La via majoritària d'accés als estudis postobligatoris és l'obtenció del títol de l'ESO, encara que, en el cas dels CFGM, les vies d'accés són més diverses que en el batxillerat. En aquest sentit, els alumnes que no han assolit l'ESO tenen l'opció de fer una prova d'accés, i també hi poden accedir alumnes amb títols superiors. La taula 5.1 mostra, per districtes, les diferents vies d'accés triades per l'alumnat que actualment està cursant CFGM. En primer lloc, cal destacar que la distribució de les vies d'accés a Barcelona presenta una distribució similar a la del conjunt de Catalunya. Tot i això, el percentatge d'alumnes que hi accedeixen a través de l'ESO o de les proves d'accés és lleugerament inferior a Barcelona que a la resta de Catalunya. En canvi, s'observa un percentatge més elevat d'alumnes que cursen un CFGM després d'haver cursat un altre cicle formatiu o el batxillerat. L'anàlisi de les dues vies d'accés principals als CFGM (l'ESO o proves d'accés) mostra importants diferències entre els districtes. A Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó o Sant Martí, el percentatge d'alumnes matriculats en els CFGM que hi han accedit a través de l'ESO és sensiblement inferior a la mitjana de Barcelona i sempre se situa per sota del 80 %. Com era d'esperar, en la majoria d'aquests districtes l'accés a través de les proves d'accés és superior a la mitjana de la ciutat.

Taula 5.1. Vies d'accés de l'alumnat matriculat en els cicles formatius de grau mitjà (CFGM) (%), segons districte. Curs 2016-2017.

	ESO o estudis equivalents	Prova d'accés	Curs específic d'accés	CFGM	CFGS	Batxillerat	Títol universitari	Altres
CATALUNYA	82,3	10,6	0,7	2,9	0,4	1,6	0,3	1,2
BARCELONA	80,1	8,6	0,6	4,9	0,5	2,5	0,3	2,5
Ciutat Vella	78,5	5,6	0,9	9,9	1,1	3,3	0,3	0,5
L'Eixample	82,5	5,8	0,3	6,8	0,4	1,7	0,2	2,3
Sants-Montjuïc	73,9	15,6	0,5	3,8	0,8	4,6	0,5	0,2
Les Corts	91,0	2,4	0,5	5,0	0,2	0,9	0	0
Sarrià-Sant Gervasi	85,5	8,9	0,5	4,3	0	0,7	0,1	0
Gràcia	80,8	10,0	1,9	2,8	1,7	1,1	0	1,7
Horta-Guinardó	69,1	10,0	1,2	1,4	0,5	0,9	0	16,9
Nou Barris	81,6	10,4	0,7	3,4	0,4	2,6	0,5	0,5
Sant Andreu	87,5	2,6	0	6,8	0,3	2,3	0	0,6
Sant Martí	79,9	10,2	0,7	4,3	0,6	3,8	0,3	0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Més enllà de la tria entre les dues opcions formatives de l'educació postobligatòria, la disponibilitat de l'oferta i la seva distribució entre el sector públic i el privat pot condicionar les trajectòries formatives de la gent jove. La taula 5.2 mostra la distribució dels centres de batxillerat i de CFGM segons la seva titularitat. En primer lloc, cal destacar que Barcelona té un percentatge més baix de centres públics, tant de batxillerat com de CFGM, que el conjunt de Catalunya. En el cas del batxillerat, a Catalunya, el 66,7 % dels centres són públics, mentre que a Barcelona només ho són el 39,5 %. Pel que fa als CFGM, la diferència és semblant: el 65,1 % dels centres de Catalunya són públics, mentre que a Barcelona només ho són el 31,5 %. No obstant això, cal tenir en compte que el sector privat es divideix entre el sector privat concertat i el privat no concertat. Dins de l'oferta privada, en canvi, Barcelona compta amb una major proporció de centres concertats que el conjunt de Catalunya.

En el cas del batxillerat, els districtes de l'Eixample i Sarrià-Sant Gervasi acumulen gran part dels centres educatius que ofereixen aquesta modalitat, fins al 35 % del total. En termes de distribució segons titularitat es poden observar importants diferències entre els districtes. Mentre que Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Nou Barris o Sant Martí tenen un percentatge de centres de

batxillerat públics que supera el 60 %, en districtes com ara l'Eixample, les Corts o Sarrià-Sant Gervasi aquest percentatge se situa per sota del 30 %.

Els centres que ofereixen CFGM estan distribuïts d'una manera lleugerament més equilibrada entre els diferents districtes de la ciutat que en el cas del batxillerat. Tot i això, districtes com ara Ciutat Vella, Sants-Montjuïc o l'Eixample acumulen una part important dels centres que ofereixen aquesta modalitat en el conjunt de la ciutat. En canvi, la distribució dels centres que ofereixen CFGM segons titularitat mostra importants diferències territorials. En primer lloc, cal destacar que 3 dels 10 districtes de la ciutat (Sarrià-Sant Gervasi, les Corts i Gràcia) no tenen cap centre públic que ofereixi aquesta modalitat formativa. D'altra banda, només a Horta-Guinardó i a Sant Martí el pes dels centres públics representa més del 60 % de l'oferta de CFGM. Pel que fa a la distribució entre centres privats i privats concertats, també és molt desigual entre els districtes. En aquells amb un nombre important de centres de titularitat privada, la presència de centres privats no concertats és especialment significativa a l'Eixample, a Sants-Montjuïc o a Sarrià-Sant Gervasi.

Taula 5.2. Centres educatius de batxillerat i cicles formatius de grau mitjà (CFGM) (%), segons titularitat i districte. Curs 2017-2018.

	Batxillerat				CFGM			
	% sobre el total	% Públics	% Privats	% Privats concertats	% sobre el total	% Públic	% Privats	% Privats concertats
CATALUNYA	100	66,7	23,0	10,3	100	65,1	15,9	19,0
BARCELONA	100	39,5	38,2	22,3	100	31,5	31,5	37,0
Ciutat Vella	6,4	60,0	0	40,0	12,3	44,4	0	55,6
L'Eixample	14,6	26,1	56,5	17,4	19,2	21,4	57,1	21,4
Sants-Montjuïc	7,6	66,7	8,3	25,0	13,7	30,0	50,0	20,0
Les Corts	7,0	27,3	54,5	18,2	6,8	20,0	40,0	40,0
Sarrià-Sant Gervasi	20,4	12,5	78,1	9,4	8,2	0	50	50
Gràcia	5,7	33,3	44,4	22,2	4,1	0	33,3	66,7
Horta-Guinardó	10,8	41,2	41,2	17,6	8,2	66,7	16,7	16,7
Nou Barris	9,6	66,7	6,7	26,7	9,6	42,9	0	57,1
Sant Andreu	7,6	33,3	8,3	58,3	6,8	0	40,0	60,0
Sant Martí	10,2	68,8	12,5	18,8	11,0	62,5	12,5	25,0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Més enllà de la distribució dels centres educatius segons el sector de titularitat, en el cas del batxillerat un dels elements que resulta particularment interessant és la distribució dels grups entre els diferents centres educatius. Cal tenir en compte que el batxillerat es desenvolupa en tres modalitats diferents (arts, ciències i tecnologia, i humanitats i ciències socials), i que dins d'aquestes modalitats s'estableix un conjunt de matèries específiques optatives. En aquest sentit, la presència de centres educatius amb un únic grup de batxillerat, més enllà de qüestions vinculades amb l'eficiència econòmica, pot reduir notablement la disponibilitat de les matèries optatives i especialitats a les quals poden accedir els seus alumnes i, per tant, les seves oportunitats d'aprenentatge.

La taula 5.3 mostra la distribució dels centres educatius per districtes, segons el nombre de grups de primer de batxillerat que actualment estan en funcionament²⁶. Tal com es pot observar en aquesta taula, actualment, en el conjunt de la ciutat, prop del 25 % dels centres públics i el 2,9 % dels privats només disposen d'un grup de primer de batxillerat. En el cas del sector públic, aquest percentatge s'incrementa d'una manera significativa en els districtes de Ciutat Vella (80 %) i Sarrià-Sant Gervasi (40 %), mentre que en el sector privat es concentra únicament en el districte de l'Eixample (25 %).

Taula 5.3. Centres educatius, segons nombre de grups de 1r de batxillerat, titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

	Públics				Privats			
	1	2	3	>3	1	2	3	>3
BARCELONA	25,0	58,3	20,0	6,7	2,9	60,0	20,0	17,1
Ciutat Vella	80,0	20,0	0	0	0	50,0	50,0	0
L'Eixample	16,7	33,3	16,7	33,3	25,0	25,0	25,0	25,0
Sants - Montjuïc	28,6	71,4	0	0	0	66,7	0	33,3
Les Corts	0	33,3	33,3	33,3	0	100,0	0	0
Sarrià - Sant Gervasi	40,0	20,0	20,0	20,0	0	0	33,3	66,7
Gràcia	0	100,0	0	0	0	50,0	50,0	0
Horta - Guinardó	14,3	85,7	0	0	0	100,0	0	0
Nou Barris	33,3	66,7	0	0	0	100,0	0	0
Sant Andreu	0	75,0	25,0	0	0	57,1	28,6	14,3
Sant Martí	9,1	45,5	45,5	0	0	66,7	0	33,3

Font: Consorci d'Educació de Barcelona

²⁶A causa de l'especificitat del batxillerat artístic i de la seva oferta relativament baixa, aquests grups han estat exclosos de l'anàlisi.

L'oferta de places de les diferents famílies professionals dels CFGM ha estat un dels aspectes que més controvèrsia ha generat en els darrers anys, i no només a Barcelona, sinó en el conjunt de Catalunya, en especial pel que fa a les situacions de sobredemanda d'algunes famílies professionals. Actualment, els diferents CFGM s'agrupen en 24 famílies professionals, 19 de les quals s'ofereixen a la ciutat de Barcelona. La taula 5.4 mostra l'oferta, la demanda i el nombre total de places finalment assignades a cadascuna d'aquestes famílies professionals. En primer lloc cal assenyalar que, a Barcelona, una gran part de les famílies professionals tenen una demanda molt superior a l'oferta de places. Per al conjunt de la ciutat i de famílies professionals, la demanda és un 28 % superior a l'oferta de places. Tot i això, s'observen importants diferències entre famílies professionals.

Així, per exemple, els cicles formatius vinculats amb les famílies d'Activitats físiques i esportives; Hoteleria i turisme; i Imatge i so, tenen una demanda que és entre 3 i 4 vegades superior a l'oferta. En canvi, les famílies d'Administració i gestió; Comerç i màrqueting; Electricitat i electrònica; Fabricació mecànica; Fusta, moble i suro; Instal·lació i manteniment; i Química tenen una demanda inferior a l'oferta; és a dir, la demanda només cobreix entre el 90 % i el 60 % de l'oferta de places. No obstant això, cal tenir en compte que l'oferta de les diferents famílies no es guia únicament per la seva demanda, sinó que hi ha altres factors relacionats amb la demanda del mercat de treball o amb el nivell d'inserció laboral que determinen l'oferta de places de cadascuna de les famílies professionals.

Taula 5.4. Oferta i demanda de places de cicles formatius de grau mitjà (CFGM), segons família professional. Curs 2016-2017.

Família professional	Oferta places	Demanda alumnat	Assignació	Saldo oferta -demanda	% demanda/oferta	% Assignació
Activitats físiques i esportives	50	224	50	-174	448,0	22,3
Administració i gestió	570	519	465	51	91,0	89,6
Agrària	70	82	70	-12	117,0	85,4
Arts gràfiques	87	133	87	-46	153,0	65,4
Comerç i màrqueting	375	347	299	28	93,0	86,2
Electricitat i electrònica	314	201	228	113	64,0	113,4
Fabricació mecànica	160	128	124	32	80,0	96,9
Fusta, moble i suro	57	38	45	19	67,0	118,4
Hoteleria i turisme	181	531	181	-350	293,0	34,1
Imatge i so	153	458	154	-305	299,0	33,6

²⁷ Actualment, la ciutat de Barcelona no compta amb oferta de les famílies professionals d'Edificació i obra civil; Energia i aigua; Indústries extractives; Marítimopesquera; i Seguretat i medi ambient.

Família professional	Oferta places	Demanda alumnat	Assignació	Saldo oferta -demanda	% demanda/oferta	% Assignació
Imatge personal	316	450	308	-134	142,0	68,4
Indústries alimentàries	73	177	73	-104	242,0	41,2
Informàtica i comunicacions	715	786	666	-71	110,0	84,7
Instal·lació i manteniment	185	152	127	33	82,0	83,6
Química	113	92	73	21	81,0	79,3
Sanitat	1131	1667	1016	-536	147,0	60,9
Serveis socioculturals i a la comunitat	362	371	313	-9	102,0	84,4
Tèxtil, confecció i pell	51	89	51	-38	175,0	57,3
Transport i manteniment de vehicles	512	536	461	-24	105,0	86,0
TOTAL	5475	6981	4791	-1506	128,0	68,6

Font: Anuari de la formació professional a Barcelona i a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, 2017

Un altre dels elements clau en analitzar l'accés als estudis secundaris postobligatoris són les desigualtats territorials en l'accés; és a dir, quina és la disponibilitat de centres educatius que ofereix cadascuna de les modalitats d'educació secundària postobligatòria. Encara que la mobilitat escolar d'aquests alumnes és més elevada que la dels alumnes d'educació primària i de secundària, cal tenir en compte que la disponibilitat d'una oferta de proximitat no només pot millorar les possibilitats d'accés a aquests estudis, sinó que, a més a més, pot condicionar i afectar les expectatives i els imaginaris educatius de l'alumnat.

La taula 5.5 mostra, per districtes, la distribució de la població d'acord amb la distància fins al centre de batxillerat més proper, i fins al centre de titularitat pública i de titularitat privada. En termes generals, en tots els districtes de la ciutat gairebé el 100 % de la població té un centre educatiu amb oferta de batxillerat a menys de 1.000 metres de casa seva.

En canvi, sí que s'observen algunes diferències en funció de la titularitat del centre. En el cas dels centres de titularitat pública, el percentatge de població que té un centre de batxillerat a una distància de 1.000 metres o menys es manté elevat, excepte a Sarrià-Sant Gervasi (67,7 %) i les Corts (86,4 %), on els percentatges es redueixen significativament. En el cas dels centres de titularitat privada, els percentatges es mantenen també relativament elevats (93 %), i se situen per sota del 90 % en els districtes de Sants-Montjuïc (85,3 %), Nou Barris (89,8 %) i Sant Martí (81,7 %).

Taula 5.5. Distribució de la població, segons distància fins al centre de batxillerat més proper, per districte i titularitat del centre (%). Curs 2017-2018.

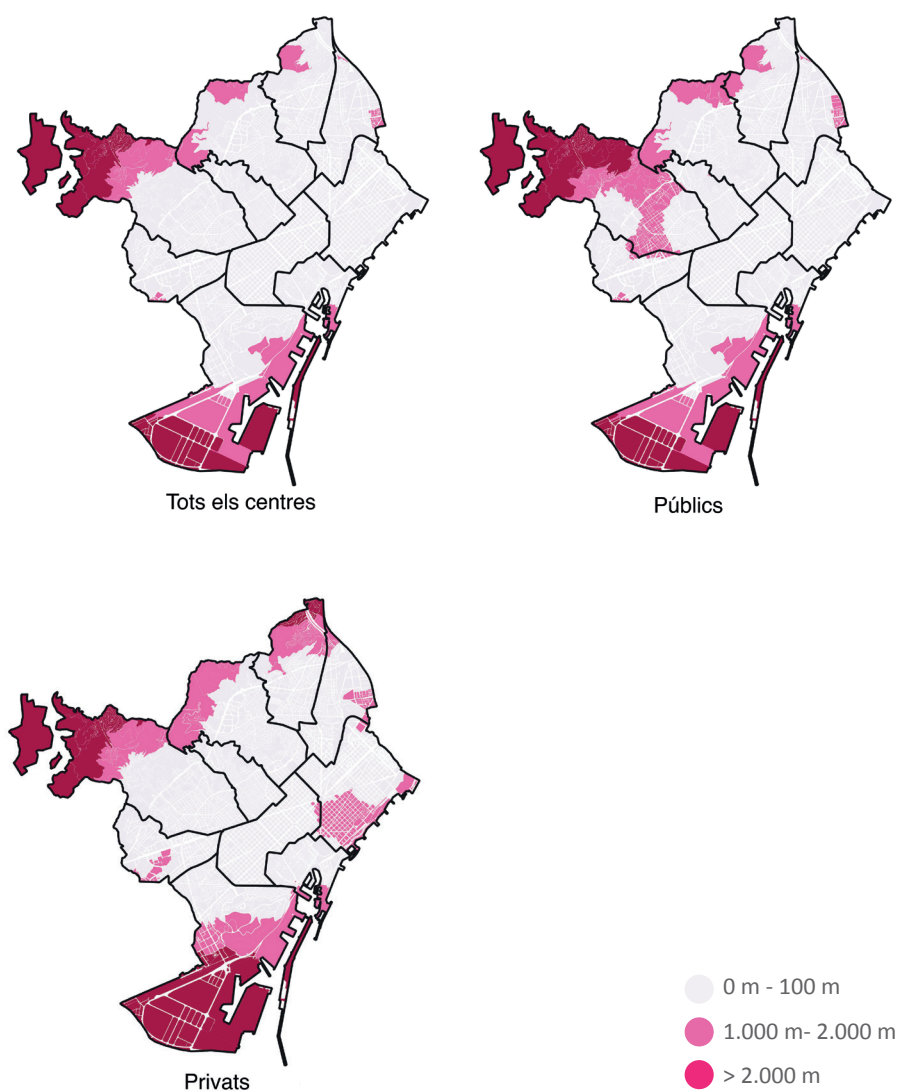
	Tots els centres			Públics			Privats		
	0m-1.000m	1.000m-2.000m	>2.000m	0m-1.000m	1.000m-2.000m	>2.000m	0m-1.000m	1.000m-2.000m	>2.000m
BARCELONA	99,1	0,8	0,1	95,8	4,1	0,1	93,0	6,2	0,8
Ciutat Vella	99,8	0,2	0	99,8	0,2	0	99,8	0,3	0
L'Eixample	100,0	0	0	100,0	0	0	99,3	0,7	0
Sants-Montjuïc	100,0	0	0	99,9	0	0	85,3	14,1	0,6
Les Corts	93,9	6,1	0	86,4	13,7	0	92,9	7,1	0
Sarrià-Sant Gervasi	98,5	0,8	0,8	67,7	31,2	1,1	98,5	0,8	0,8
Gràcia	100,0	0	0	98,2	1,8	0	100,0	0	0
Horta-Guinardó	99,8	0,3	0	99,5	0,5	0	98,8	1,2	0
Nou Barris	99,8	0,2	0	99,8	0,2	0	89,8	3,6	6,7
Sant Andreu	96,2	3,8	0	95,8	4,2	0	90,5	9,6	0
Sant Martí	100,0	0	0	100,0	0	0	81,7	18,4	0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

El mapa 5.1 recull part de la informació que conté la taula anterior, però d'una manera gràfica. S'ha assignat un color a cada illa de cases de la ciutat en funció de la distància fins a un centre que ofereixi batxillerat. Tal com es mostrava en la taula anterior, pel que fa al conjunt de centres públics i centres privats, no s'observa que a la ciutat hi hagi cap zona amb un dèficit d'oferta de proximitat, tret de les zones de Vallvidrera, el Tibidabo i les Planes, o de la Zona Franca, on la densitat poblacional és molt baixa. En canvi, en el cas dels centres de titularitat pública, els dèficits identificats a Sarrià-Sant Gervasi es concentren a les Tres Torres o a Sant Gervasi-la Bonanova, i, en el cas de les Corts, a Pedralbes i a la Maternitat i Sant Ramon. Per últim, amb relació als centres de titularitat privada, les distàncies més elevades s'observen a Nou Barris, principalment en els barris de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona, mentre que en el districte de Sant Martí, els barris de Poblenou i la Vila Olímpica tenen un centre proper a més distància.

Mapa 5.1. Distància fins al centre de batxillerat més proper, segons illa de cases. Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

En el cas dels CFGM, les desigualtats territorials en l'accés són molt més rellevants que en el cas del batxillerat (taula 5.6). De mitjana, a la ciutat de Barcelona, el 96,7 % de la població té un centre que ofereix CFGM a menys de 1.000 metres. Amb tot, en els districtes de Nou Barris i Sant Andreu els percentatges se situen per sota del 90 %: el 88,1 % i 89,1 %, respectivament. En el cas de l'oferta pública, el percentatge de la població que té un centre a menys de 1.000 metres es redueix al 72,6 %, i les diferències entre districtes són particularment significatives. En aquest cas, només Ciutat Vella (100 %) i Sant Martí (91,9 %) es mantenen amb percentatges elevats. Districtes com ara l'Eixample (78,8 %), Horta-Guinardó (87,2 %) o Nou Barris (79,1 %) se situen en percentatges d'entre el 75 % i el 90 %. En canvi, el percentatge de població amb un centre de CFGM proper es redueix significativament a les Corts (22,9 %), Sarrià-Sant Gervasi (45,3 %), Sants-Montjuïc (48,3 %), Gràcia (71,5 %) i Sant Andreu (73 %). En el cas de l'oferta privada de CFGM, el 89,6 % de la població de Barcelona té un centre a menys de 1.000 metres de casa

seva i les diferències territorials són menys pronunciades. Únicament a Horta-Guinardó (70,6 %), Nou Barris (72,9 %) i Sant Andreu (79,7 %) els percentatges es redueixen significativament per sota del 90 %.

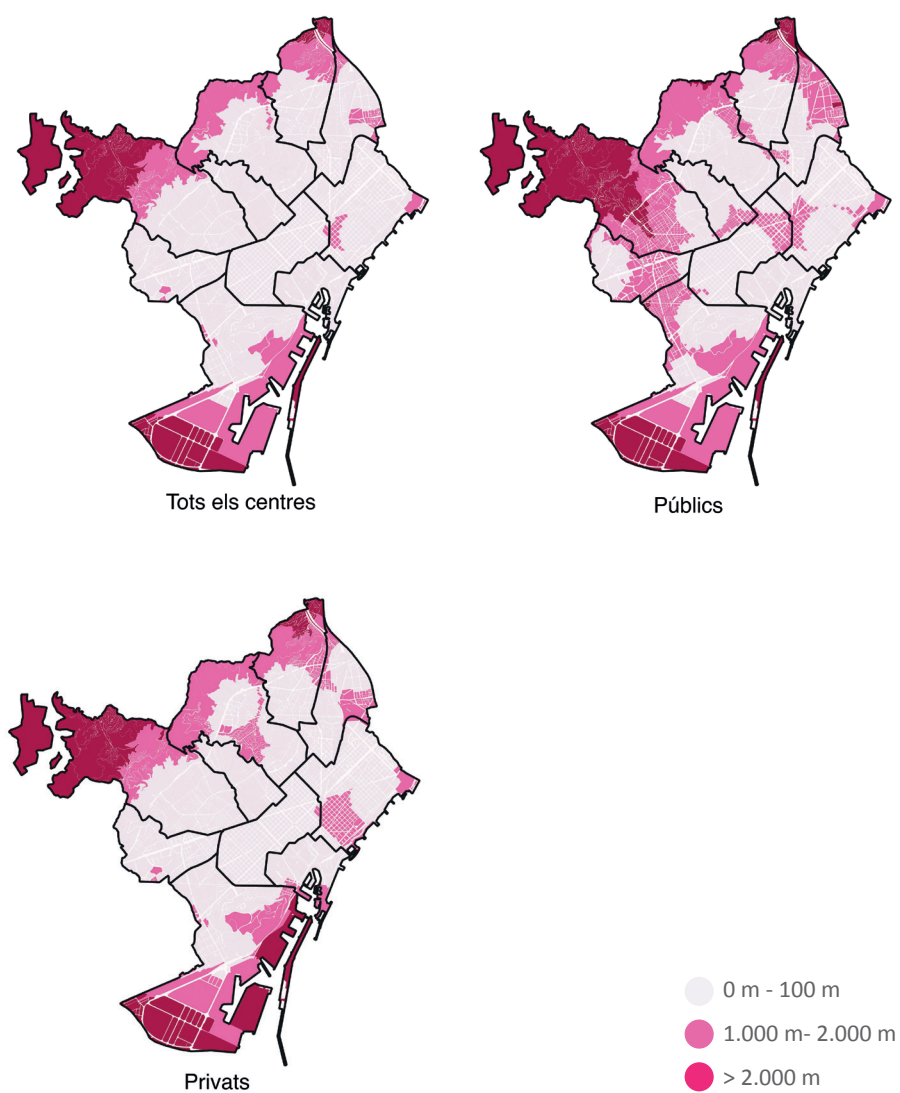
Taula 5.6. Distribució de la població, segons distància fins al centre de cicles formatius de grau mitjà (CFGM) més proper, per districte i titularitat del centre (%). Curs 2017-2018.

	Tots els centres			Públics			Privats		
	0m-1.000m	1.000m-2.000m	>2.000m	0m-1.000m	1.000m-2.000m	>2.000m	0m-1.000m	1.000m-2.000m	>2.000m
BARCELONA	96,7	2,7	0,7	72,6	25,9	1,6	89,6	9,5	0,9
Ciutat Vella	100,0	0	0	100,0	0	0	97,3	2,7	0
L'Eixample	100,0	0	0	78,8	21,1	0	100,0	0	0
Sants-Montjuïc	97,9	2,1	0	48,3	49,6	2	95,9	4,2	0
Les Corts	97,3	2,7	0	22,9	77,1	0	97,3	2,7	0
Sarrià-Sant Gervasi	96,4	2,2	1,4	45,3	46,2	8,5	96,4	2,2	1,4
Gràcia	100,0	0	0	71,5	28,5	0	99,7	0,3	0
Horta-Guinardó	98,5	1,5	0	87,2	12,7	0	70,6	29,4	0
Nou Barris	88,1	6,8	5,2	79,1	15,5	5,3	72,9	19,4	7,6
Sant Andreu	89,1	10,9	0	73,0	26,9	0	79,7	20,3	0
Sant Martí	98,1	1,8	0	91,9	8,1	0	89,3	10,6	0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Una vegada més, el mapa 5.2 permet identificar aquelles zones dins de cada districte amb un major dèficit de centres de CFGM propers. En el cas del conjunt de l'oferta, només algunes zones poc poblades, com és el cas de Vallvidrera, el Tibidabo i les Planes, o la Zona Franca, mostren un dèficit de centres de CFGM propers. A més d'aquests barris, en el districte de Sant Martí, part del Parc i la Llacuna del Poblenou i el Besòs i el Maresme, i, en el districte de Nou Barris, part del Bon Pastor, Trinitat Nova, Torre Baró i Ciutat Meridiana mostren alguns dèficits d'oferta de CFGM. En el cas de l'oferta pública, es poden observar dèficits en alguns barris dels districtes de Nou Barris, Sant Martí, l'Eixample, Sarrià-Sant Gervasi i les Corts. Quant a l'oferta privada, s'observa una menor proporció de centres privats propers en alguns barris de Nou Barris, Horta-Guinardó i Sants-Montjuïc.

Mapa 5.2. Distància fins al centre de cicles formatius de grau mitjà (CFGM) més proper, segons illa de cases. Curs 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

5.2 La distribució de l'alumnat d'educació secundària postobligatòria

La distribució entre centres públics, privats concertats, i privats de les diferents modalitats d'educació secundària postobligatòria és un altre dels elements distintius de la ciutat de Barcelona respecte al conjunt de Catalunya. La taula 5.7 mostra la distribució de la matrícula de batxillerat, de CFGM i de PFI segons la titularitat del centre²⁸. Mentre que la mitjana de Catalunya mostra que la matrícula pública és majoritària en les tres modalitats analitzades, en el cas de Barcelona la matrícula privada és la predominant. A més a més, pel que fa al batxillerat i als CFGM, la proporció d'alumnat matriculat en centres privats no concertats és molt més elevada que en el conjunt de Catalunya. En el cas específic del batxillerat, en el conjunt de la ciutat, 6 de cada 10 alumnes estan matriculats en centres privats, i la matrícula pública només és majoritària en 3 dels 10 districtes de la ciutat: Sants-Montjuïc, Nou Barris i Sant Martí.

Així mateix, la distribució de la matrícula entre centres privats concertats i centres no concertats és molt desigual en els diferents districtes de la ciutat. Així, per exemple, a l'Eixample, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia i Horta la majoria dels alumnes estan escolaritzats en centres privats no concertats, mentre que a Nou Barris, Sant Andreu, Sant Martí o Sants-Montjuïc aquest percentatge no supera el 10 %. En el cas dels CFGM, la taxa de matriculació pública se situa en el 42,6 %, molt per sota de la mitjana de Catalunya, que és de gairebé el 70 %. A escala territorial, s'observen importants diferències.

D'altra banda, el percentatge d'alumnat de CFGM que està escolaritzat en un centre privat no concertat és molt superior al del conjunt de Catalunya, gairebé 2 vegades més elevat. A escala territorial, en primer lloc cal destacar l'absència de matriculació pública en els districtes de Gràcia, Sant Andreu i Sarrià-Sant Gervasi, evidentment explicada per l'absència de centres de titularitat pública que ofereixin aquesta modalitat. Només en 4 dels 10 districtes de la ciutat (Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó, Nou Barris i Sant Martí) la matriculació pública és majoritària. En el cas dels PFI, de nou, a Barcelona el percentatge de matriculació en el sector privat és molt superior al del conjunt de Catalunya: el 58,5 % respecte al 41,5 %.

D'altra banda, malgrat que les diferències territorials són molt importants, cal tenir en compte que els PFI matriculen únicament 1.587 alumnes, fet que pot explicar, almenys en part, les diferències observades entre els diferents districtes. Amb relació a l'evolució dels darrers anys, cal assenyalar que tot i que és possible observar algunes lleugeres diferències respecte a la distribució segons titularitats de la matrícula, aquestes variacions no signifiquen un canvi rellevant ni un canvi de tendència en aquest àmbit.

²⁸ En el cas dels PFI, la titularitat dels centres es categoritza només entre públic i privat. No obstant això, cal tenir en compte que hi ha PFI subvencionats, i que poden concórrer a la demanda de subvencions tant centres públics que no siguin titularitat de la Generalitat de Catalunya com centres educatius privats.

Taula 5.7. Distribució de la matrícula a les modalitats d'educació postobligatòria, segons titularitat del centre i districte (%). Curs 2017-2018.

	Batxillerat		CFGM		PFI	
	Públic	Privat	Públic	Privat	Públic	Privat
CATALUNYA	67,1	32,9	73,9	26,1	67,3	32,7
BARCELONA	37,1	62,9	44,3	55,7	39,3	60,7
Ciutat Vella	43,6	56,4	34,6	65,4	5,1	94,9
L'Eixample	35,8	64,2	52,9	47,1	68,3	31,7
Sants-Montjuïc	53,5	46,5	59,2	40,8	56,4	43,6
Les Corts	33,7	66,3	23,7	76,3	0	100
Sarrià-Sant Gervasi	15	85	0	100	0	100
Gràcia	34,2	65,8	0	100	0	100
Horta-Guinardó	44,5	55,5	61	39	38,4	61,6
Nou Barris	67,2	32,8	81,1	18,9	79,2	20,8
Sant Andreu	24,9	75,1	0	100	0	100
Sant Martí	67,9	32,1	58,2	41,8	72,9	27,1

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

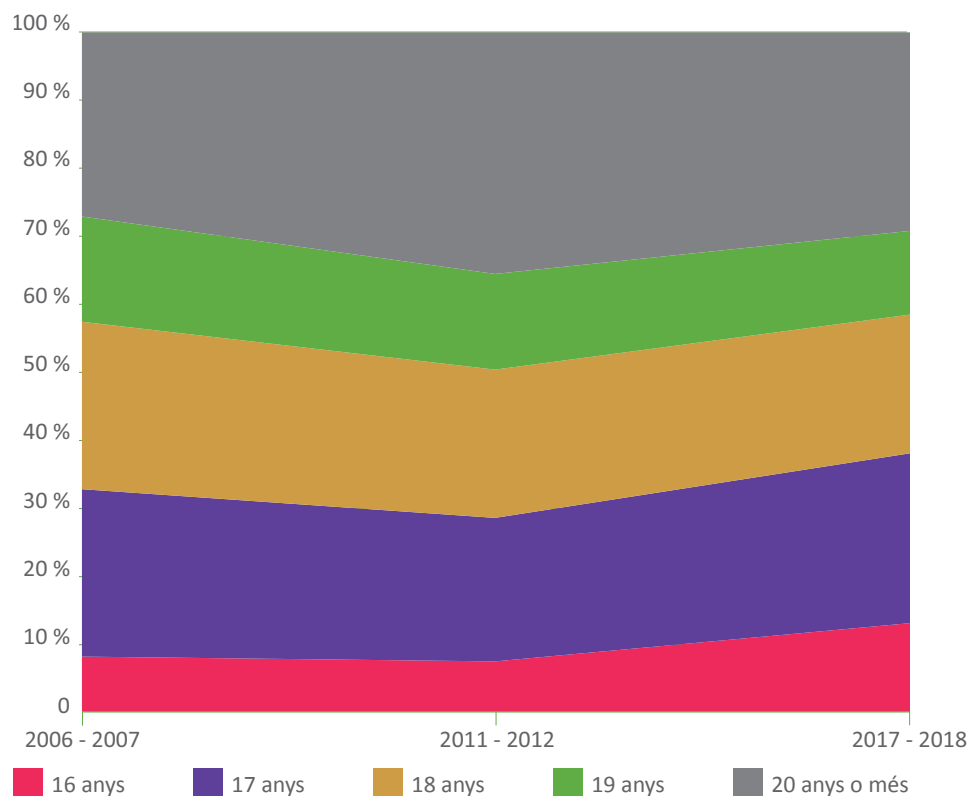
En el cas dels CFGM, un altre dels àmbits referits a l'accés que resulta especialment interessant és l'edat de l'alumnat matriculat. Durant la crisi econòmica, i com a resultat de les elevades taxes d'atur, el pes de l'alumnat amb una edat superior a la teòrica per cursar aquests estudis es va incrementar d'una manera significativa. Valiente et al. (2014) afirmaven que aquest augment es podia explicar pel fet que persones adultes amb un baix nivell de qualificació, que durant el període de crisi econòmica havien estat expulsades del mercat de treball, optaven per la formació professional com a via per reincorporar-se a la formació, o per reciclar-se, amb l'objectiu de tornar-se a incorporar al mercat laboral. El gràfic 5.3 presenta l'evolució de la matriculació en els CFGM segons els diferents grups d'edat entre el curs 2006-2007 i el 2017-2018.

Segons es pot observar, en el curs 2006-2007, abans de la crisi econòmica, l'alumnat de 16 i 17 anys representava el 33 % de la matrícula, mentre que l'alumnat de 20 anys o més suposava el 26,9 % del total. Aquesta distribució d'edats es va alterar significativament en els anys posteriors, durant el curs 2011-2012, en un context de crisi econòmica, de manera que l'alumnat de 20 anys o més va arribar a representar el 35,6 % de la matriculació total, mentre que el pes de l'alumnat de 16 i 17 anys es va reduir fins al 28,7 %. Les darreres dades disponibles per al curs 2017-2018

mostren que la tendència en l'augment de l'edat de l'alumnat dels CFGM s'ha revertit. El percentatge d'alumnes de 20 anys o més se situa en el 29,2 %, mentre que els alumnes de 16 i 17 anys han passat a representar el 38 % del total: 5 punts percentuals per sobre del curs 2006-2007.

Gràfic 5.3. Evolució de l'alumnat de cicles formatius de grau mitjà (CFGM), segons edat, entre els cursos 2006-2007 i 2017-2018.

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

5.3 Les desigualtats segons sexe i nacionalitat en l'educació postobligatòria

5.3.1 Les desigualtats segons sexe

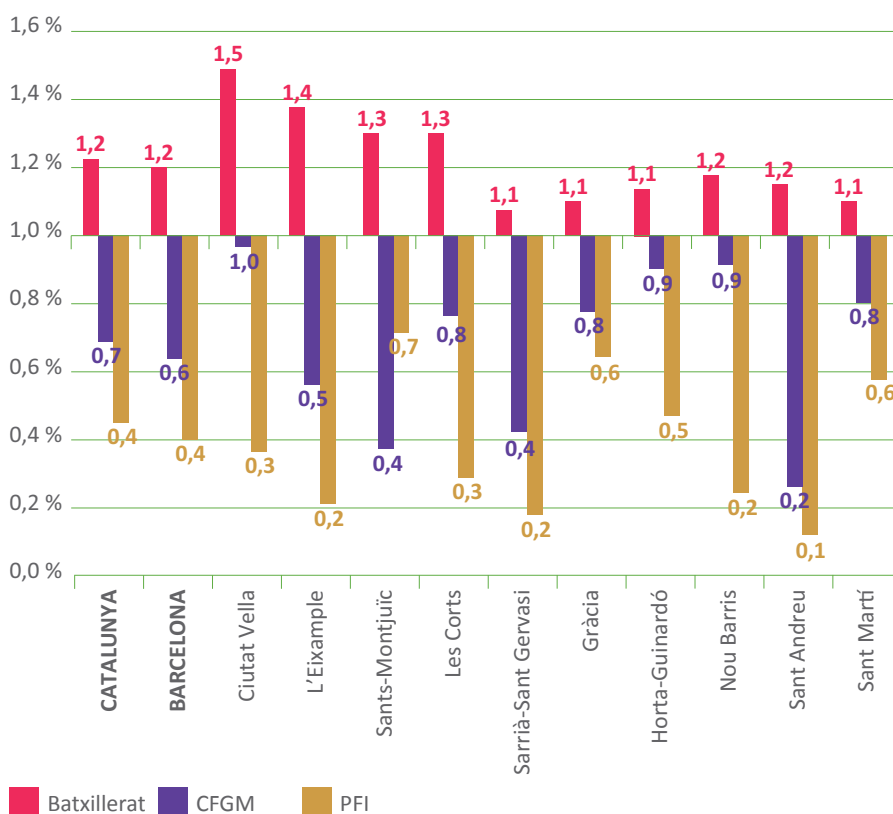
Un dels principals eixos de desigualtat entre les diferents opcions formatives de l'educació secundària postobligatòria és el sexe. Per regla general, les opcions acadèmiques com ara el batxillerat matriculen una proporció superior de noies, mentre que la formació professional ha estat, en termes generals, clarament masculinitzada. Tot seguit s'analitzen els índexs de feminització de les diferents opcions formatives de l'educació secundària. L'índex de feminització és el resultat de dividir el nombre de noies matriculades entre el nombre de nois matriculats en un nivell educatiu determinat. Quan l'índex pren valors superiors a 1, hi ha una major proporció de noies; per sota d'1, una major proporció de nois; l'1 indica una igualtat total.

El gràfic 5.4 presenta l'índex de feminització del batxillerat, dels CFGM i dels PFI per districtes. La comparativa entre el conjunt de Catalunya i

Barcelona mostra uns índexs de feminització molt similars: 1,23 i 1,19, respectivament. En canvi, es poden observar diferències significatives entre els districtes de la ciutat. Per sota de la mitjana de la ciutat i, per tant, amb una proporció de nois i de noies relativament similar, se situen els districtes de Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó i Sant Martí, tots propers a 1,1. En canvi, a Ciutat Vella, l'Eixample, Sants-Montjuïc o les Corts, el pes de les noies sobre la matrícula de batxillerat és superior al de la mitjana de la ciutat, amb un índex de feminització que oscil·la entre 1,3 i 1,5.

Gràfic 5.4. Índex de feminització de batxillerat, CFGM i PFI, segons districte. Curs 2017-2018.²⁹

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

En canvi, en el cas dels CFGM s'observa una situació completament inversa a la del batxillerat. A la ciutat de Barcelona, l'índex de feminització d'aquesta opció formativa se situa en 0,6; és a dir, 1 dècima menys que en el conjunt de Catalunya. Ciutat Vella, Horta-Guinardó i Nou Barris són els districtes on les diferències entre nois i noies matriculats en els CFGM són inferiors; és a dir, on hi ha una proporció més equilibrada. En canvi, a Sant Andreu, Sarrià-Sant Gervasi o Sants-Montjuïc els nois matriculats superen en més del 50 % el nombre de noies que cursen aquests estudis.

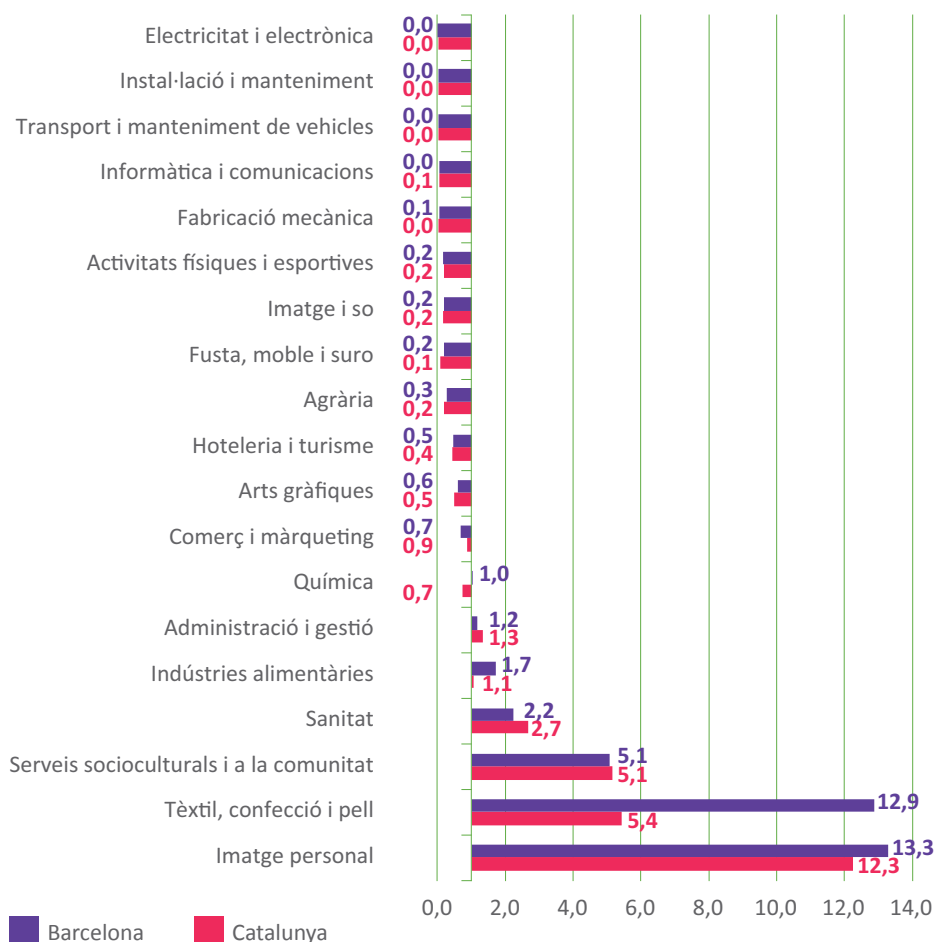
En el cas dels PFI, el nivell de masculinització és superior al dels CFGM, amb un índex que se situa al voltant de 0,4. Això és congruent amb les dades que s'han mostrat en el capítol anterior, on s'ha observat que les taxes de graduació en l'ESO són marcadament inferiors entre els nois i, per tant, és lògic que siguin usuaris, en major mesura que les noies, de programes

²⁹ L'índex de feminització és el resultat de dividir el nombre de noies matriculades entre el nombre de nois matriculats en un nivell educatiu determinat. Quan l'índex pren valors superiors a 1, hi ha una major proporció de noies; per sota d'1, una major proporció de nois; l'1 indica una igualtat total.

de noves oportunitats. Tal com succeeix amb la majoria d'indicadors analitzats, s'observen importants diferències entre els districtes de la ciutat. Ciutat Vella, l'Eixample, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Nou Barris o Sant Andreu mostren uns nivells de masculinització superiors a la mitjana de la ciutat, mentre que a Sants-Montjuïc, Gràcia i Sant Martí la proporció de nois i de noies que cursen PFI és més similar. Així i tot, cal recordar que el volum d'alumnes que cursen PFI a la ciutat és molt inferior al d'altres modalitats formatives i, per tant, els resultats d'aquest índex poden estar condicionats per aquesta qüestió. Les dinàmiques de feminització i masculinització de les diferents modalitats d'educació postobligatòria que mostren les dades d'aquest informe no suposen un canvi de tendència rellevant respecte als darrers anys o a l'informe d'oportunitats anterior.

Més enllà del nivell de masculinització analitzat anteriorment per al cas dels CFGM, especialment en comparació amb el batxillerat, el gràfic 5.5 mostra una anàlisi més detallada per a cadascuna de les famílies professionals ofertes a la ciutat de Barcelona. En cadascuna d'elles es mostra també el valor de l'índex per identificar, més enllà de les tendències generals, si és possible observar alguna especificitat per a la ciutat de Barcelona. Com era d'esperar, les dades mostren que a la majoria de les famílies professionals la proporció de nois és molt superior a la de noies. En famílies professionals com ara les d'Electricitat i electrònica; Instal·lació i manteniment; Transport i manteniment de vehicles; Informàtica i telecomunicacions; o Fabricació mecànica, la presència de noies és gairebé inexistent; és a dir, presenten una tendència igual a la del conjunt de Catalunya. Les famílies en què el nombre de noies supera significativament el nombre de nois són: Sanitat; Serveis socioculturals i a la comunitat; Tèxtil, confecció i pell; i Imatge personal. Únicament en el cas de Tèxtil, confecció i pell, el nivell de feminització a la ciutat de Barcelona és molt superior al del conjunt de Catalunya, fet que s'explica, bàsicament, pels tipus de cicles d'aquesta família professional que s'ofereixen a la ciutat.

Gràfic 5.5. Índex de feminització de les famílies professionals de cicles formatius de grau mitjà (CFGM). Curs 2017-2018.³⁰

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Cal assenyalar que les dinàmiques de masculinització i feminització no han variat d'una manera significativa en els darrers anys i es mantenen respecte a l'informe d'oportunitats educatives anterior.

5.3.2 Les desigualtats segons la nacionalitat

Un altre dels eixos de desigualtat en l'àmbit dels estudis d'educació secundària postobligatòria és la nacionalitat dels alumnes. Al marge que l'alumnat estranger transiti d'una manera més minoritària cap aquest nivell educatiu que els seus companys autòctons, la seva distribució entre les diferents modalitats formatives també és desigual. La taula 5.8 mostra, per districtes, el percentatge d'alumnes estrangers en cadascuna de les modalitats formatives. En primer lloc, la comparativa entre la ciutat de Barcelona i el conjunt de Catalunya indica que, en el batxillerat, el percentatge d'alumnes estrangers és molt similar, mentre que en els CFGM és lleugerament inferior i en els PFI significativament superior. Si es pren com a referència el percentatge d'alumnes estrangers que cursen l'educació secundària postobligatòria (12,5 %), és possible afirmar que l'alumnat estranger està infrarepresentat en el batxillerat, sobrerepresentat en els PFI i en una proporció similar en els CFGM.

³⁰ L'índex de feminització és el resultat de dividir el nombre de noies matriculades entre el nombre de nois matriculats en un nivell educatiu determinat. Quan l'índex pren valors superiors a 1, hi ha una major proporció de noies; per sota d'1, una major proporció de nois; l'1 indica una igualtat total.

A escala territorial, en el cas del batxillerat les diferències són força importants. D'una banda, s'observen districtes amb un percentatge d'alumnes immigrants que cursen batxillerat molt per sota de la mitjana de la ciutat (l'Eixample, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia); de l'altra, districtes amb un percentatge d'alumnes immigrants sensiblement per sobre de la mitjana de Barcelona (Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó, Nou Barris i Sant Martí). En el cas dels CFGM, les diferències territorials no són tan acusades. Només a Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia i Sant Andreu (tots tres sense oferta pública de CFGM), el percentatge d'alumnes estrangers és sensiblement inferior al de la mitjana de la ciutat. Finalment, en el cas dels PFI, la majoria de districtes es troben propers a la mitjana de la ciutat o significativament per sobre; únicament Gràcia, les Corts i Sarrià-Sant Gervasi tenen un percentatge molt inferior al del conjunt de la ciutat.

Taula 5.8. Presència d'alumnat estranger a batxillerat, als cicles formatius de grau mitjà (CFGM) i als programes de formació i inserció (PFI), segons districte (%). Curs 2017-2018.

	Batxillerat	CFGM	PFI
Catalunya	8,4	15,2	26,8
Barcelona	8,4	13,4	31,4
Ciutat Vella	20,2	17,8	44,2
L'Eixample	6,2	16,9	28,3
Sants-Montjuïc	15,2	13,0	35,9
Les Corts	6,8	8,7	12,5
Sarrià-Sant Gervasi	3,2	3,5	18,9
Gràcia	4,9	7,5	7,8
Horta-Guinardó	10,5	13,2	29,5
Nou Barris	15,7	18,3	33,9
Sant Andreu	7,4	5,8	26,2
Sant Martí	11,4	15,0	29,7

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Una altra de les dimensions que permeten explorar les dades disponibles és la distribució entre les diferents procedències de l'alumnat estranger matriculat a batxillerat i als CFGM. Les taules 5.9 i 5.10 presenten la distribució de l'alumnat estranger segons zona d'origen en aquestes dues modalitats formatives. En el cas del batxillerat cal destacar que, a Barcelona, els dos grups majoritaris són els alumnes procedents d'Amèrica Central i del Sud i d'Àsia i Oceania, mentre que l'alumnat procedent del Magreb, amb un pes important en el conjunt de Catalunya, només

representa el 3,7 % del total. La distribució territorial mostra que en tots els districtes la majoria de l'alumnat estranger és originari d'Amèrica Central i del Sud, excepte a Ciutat Vella, on la major part dels alumnes estrangers provenen d'Àsia i Oceania. També es pot destacar el cas de Sarrià-Sant Gervasi, on l'alumnat provinent de la Unió Europea, tot i no ser el grup majoritari, representa el 32,2 % del total d'alumnes estrangers.

Taula 5.9. Distribució de l'alumnat estranger de batxillerat, segons zona d'origen (%). Curs 2017-2018.

	Àsia i Oceania	Centre i Sud-amèrica	Unió Europea	Magreb	Resta d'Europa	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord
CATALUNYA	14,4	34,7	22,1	17,9	7,8	2,5	0,7
BARCELONA	25,5	45,6	14,1	3,7	8,9	0,9	1,2
Ciutat Vella	51,3	29,2	10,6	5,9	2,1	0	0,8
L'Eixample	27,5	37,3	20,4	2,0	10,6	0,4	2,0
Sants-Montjuïc	36,8	42,1	9,3	5,7	4,5	1,2	0,4
Les Corts	17,8	43,0	15,0	0	21,5	0	2,8
Sarrià-Sant Gervasi	15,0	37,2	32,2	0,6	10,6	1,1	3,3
Gràcia	16,7	64,6	16,7	0	2,1	0	0
Horta-Guinardó	11,8	51,2	14,3	3,0	16,7	2,5	0,5
Nou Barris	10,7	71,4	5,4	4,9	6,3	1,3	0
Sant Andreu	17,0	60,3	11,3	4,3	5,7	0	1,4
Sant Martí	29,8	40,8	11,0	5,1	10,6	1,6	1,2

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Quant a l'alumnat estranger matriculat en els CFGM, la tendència és molt similar a l'observada per al batxillerat, però en aquesta modalitat formativa la predominança de l'alumnat provinent d'Amèrica Central i del Sud és encara més important. Per al conjunt de la ciutat, l'alumnat d'Amèrica Central i del Sud representa més del 50 % del total d'alumnes estrangers matriculats, mentre que els provinents d'Àsia i Oceania representen poc més del 15 %. Aquesta predominança d'alumnes d'Amèrica Central i del Sud es trasllada també a la distribució territorial. En tots els districtes de la ciutat, la majoria dels alumnes estrangers provenen d'aquesta zona, i en molts casos superen el 50 % del total.

Taula 5.10. Distribució de l'alumnat estranger de cicles formatius de grau mitjà (CFGM), segons zona d'origen (%). Curs 2017-2018.

	Àsia i Oceania	Centre i Sud- amèrica	Unió Europea	Magreb	Resta d'Europa	Resta d'Àfrica	Amèrica del Nord
Catalunya	8,9	37,8	16,2	24,8	7,1	5,0	0,1
Barcelona	15,4	54,4	11,0	7,6	8,6	2,8	0,2
Ciutat Vella	21,3	48,0	11,5	8,4	8,2	2,1	0,4
L'Eixample	15,3	53,6	11,8	6,7	9,7	2,4	0,5
Sants-Montjuïc	11,3	55,5	12,7	9,3	9,1	1,7	0,3
Les Corts	12,2	64,3	10,4	2,6	10,4	0	0
Sarrià-Sant Gervasi	5,6	47,8	24,4	5,6	13,3	3,3	0
Gràcia	4,7	51,2	23,3	8,1	11,6	1,2	0
Horta-Guinardó	14,7	56,0	11,1	6,9	8,2	3,1	0
Nou Barris	15,5	56,8	6,9	7,7	8,6	4,4	0,2
Sant Andreu	12,7	53,6	17,1	7,2	8,3	0,6	0,6
Sant Martí	17,3	56,3	7,5	8,9	6,3	3,8	0

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

Per últim, l'anàlisi per famílies professionals també permet analitzar la presència d'alumnat estranger en funció de l'àmbit d'especialització. La taula 5.11 mostra el percentatge d'alumnes estrangers en cadascuna de les famílies professionals. A més a més, la comparació directa amb el percentatge total d'alumnes estrangers que cursen CFGM permet identificar aquelles famílies professionals on aquests alumnes estan infrarepresentats o sobrerepresentats. En primer lloc, cal assenyalar que les dinàmiques d'infrarepresentació o de sobrerepresentació en el conjunt de Catalunya i a Barcelona són molt similars; per tant, no s'observen famílies professionals que a Barcelona tinguin un comportament sensiblement diferent al de Catalunya. Entre les famílies professionals on el percentatge d'estrangers és sensiblement inferior al de la mitjana per al conjunt dels CFGM destaquen: Activitats físiques i esportives; Agrària; i Imatge i so. En canvi, a les famílies de Comerç i màrqueting; Instal·lació i manteniment; Fusta, moble i suro; i Electricitat i electrònica, l'alumnat estranger està sobrerepresentat amb relació al conjunt dels CFGM.

Taula 5.11. Percentatge d'alumnat estranger, per famílies professionals de cicles formatius de grau mitjà (CFGM). Curs 2017-2018.

	Catalunya	Barcelona
Total d'alumnes cursant CFGM	15,2	13,4
Activitats físiques i esportives	4,3	3,1
Administració i gestió	21,7	24
Agrària	4,0	2,8
Arts gràfiques	11,2	8,2
Comerç i màrqueting	20,7	18,6
Electricitat i electrònica	19,9	16,9
Fabricació mecànica	16,1	11,3
Fusta, moble i suro	13,9	17,6
Hoteleria i turisme	11,4	8,8
Imatge i so	4,9	4,6
Imatge personal	12,2	11,4
Indústries alimentàries	11,1	10,9
Informàtica i comunicacions	12,3	12,7
Instal·lació i manteniment	19,4	17,8
Química	9,0	15,2
Sanitat	16,3	16,0
Serveis socioculturals i a la comunitat	11,9	8,6
Tèxtil, confecció i pell	22,5	16,2
Transport i manteniment de vehicles	18,3	11,7

Font: Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

EN RESUM...

1. S'observa que en els darrers anys s'ha produït un canvi important de tendència pel que fa a la distribució de l'alumnat entre les diferents modalitats formatives de l'educació secundària postobligatòria: **el pes de l'alumnat que cursa CFGM ha augmentat considerablement, de manera que ha passat de representar el 28,4 % de la matrícula en el curs 2006-2007 al 36,5 % en el curs 2017-2018.**
2. **El nombre d'alumnes que cursen CFGM ha experimentat un increment del 43,1 % entre el curs 2006-2007 i el 2017-2018,** mentre que el nombre d'alumnes que cursen batxillerat s'ha mantingut relativament estable, amb un descens de l'1,5 % en el mateix període.
3. Després d'uns anys d'augment dels alumnes de més edat que cursen CFGM com a conseqüència de la crisi econòmica, actualment **la proporció d'alumnes matriculats amb l'edat teòrica per cursar aquests estudis se situa en uns nivells similars als del període anterior a la crisi econòmica.**
4. **A Barcelona, la matrícula de les tres modalitats analitzades està concentrada significativament en el sector privat (concertat o no concertat), en comparació amb el conjunt de Catalunya.** A batxillerat, la matrícula pública només es majoritària en 3 districtes, mentre que els CFGM només ho són en 4.
5. **Barcelona presenta un dèficit de centres públics de batxillerat i especialment de CFGM.** El nombre de centres públics que ofereixen modalitats d'educació secundària postobligatòria se situa significativament per sota del conjunt de Catalunya. En el cas dels CFGM, 3 dels 10 districtes de la ciutat no tenen cap centre públic que ofereixi aquesta modalitat formativa en cap tipus de família professional.
6. **Gran part de les famílies professionals dels CFGM tenen un nivell de demanda significativament superior al de l'oferta.** No obstant això, cal tenir en compte que l'oferta de places en els CFGM no s'ha de correspondre necessàriament amb la seva demanda. Altres factors, com ara la demanda del mercat laboral o el grau d'inserció laboral dels estudiants de cadascuna de les famílies professionals, són criteris a tenir en compte per a la planificació de l'oferta.
7. **En el cas dels CFGM, degut al dèficit d'oferta pública en alguns districtes, les desigualtats de proximitat en l'accés són especialment significatives.** Per al conjunt de Barcelona, només el 26 % de la població té un centre públic que ofereixi CFGM a menys de 500 metres de distància, percentatge que se situa per sota del 10 % a les Corts, Sarrià-Sant Gervasi o Sant Andreu. Pel que fa al batxillerat, el 64,5 % de la població té un centre de batxillerat públic a menys de 500 metres del seu domicili, percentatge que se situa per sota del 40 % a Sarrià-Sant Gervasi i les Corts.
8. En el conjunt de Barcelona, **la matrícula de batxillerat està lleugerament feminitzada.** En termes generals, **la matrícula dels CFGM està masculinitzada.** Ara bé, s'observen importants diferències entre els districtes, que s'expliquen, en part, per l'oferta de famílies professionals en cadascun dels territoris.
9. Quant a l'alumnat estranger, **Barcelona té un percentatge similar al del conjunt de Catalunya que cursa batxillerat, una proporció inferior que cursa CFGM i una proporció superior en el cas dels PFI.**

6. L'educació més enllà del temps escolar

L'educació fora del temps escolar, juntament amb la participació en activitats de lleure, culturals, artístiques i esportives, és un dret reconegut en l'article 31 de la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants, que estableix també el deure de les administracions de possibilitar-lo. Així mateix, tal com s'ha assenyalat en diverses ocasions, el dret a l'educació va més enllà de l'accés a l'educació obligatòria i ha de contemplar les activitats no reglades, que actualment són una font de diferenciació de les oportunitats educatives. Les possibilitats d'accedir a experiències educatives diverses que tenen lloc en espais no escolars formen part, també, de les oportunitats educatives dels infants i adolescents i, per això, haurien d'estar incloses en el dret a l'educació³¹.

En aquest sentit, les activitats fora del temps escolar representen uns espais amb un important valor educatiu, atès les oportunitats de desenvolupament personal i social que ofereixen als infants i adolescents. L'informe del Síndic de Greuges de l'any 2014³² ja alertava de les desigualtats en l'accés a les activitats organitzades fora del sistema d'educació formal, i apuntava la necessitat de reconèixer aquest tipus d'activitats com una part fonamental del dret a l'educació. D'altra banda, algunes iniciatives actuals, com ara Educació 360³³, impulsen el compromís del món local de promoure una educació a temps complet com a política clau per a la reducció de les desigualtats socials i educatives.

En aquest capítol recollim les dades referents a Barcelona que hem pogut recopilar sobre les activitats fora dels temps escolars, de manera que complementen i amplien les que ja es van publicar en l'informe anterior. L'àmbit del «fora escola» és especialment heterogeni, tant pel que fa al tipus d'activitats que s'hi desenvolupen com als agents que les promouen o les impulsen. Aquesta diversitat i dispersió, així com l'escassetat de dades en aquest àmbit, han limitat la possibilitat de fer una anàlisi exhaustiva de tot allò que passa a la ciutat de Barcelona amb relació a l'educació en el temps lliure. Així doncs, aquest capítol se centra en l'anàlisi d'una part de les activitats organitzades a Barcelona amb finalitats lúdiques i educatives, i s'estructura en cinc grans blocs, que són:

- 1) L'associacionisme d'educació en el lleure: els esplais i caus
- 2) Les activitats durant les vacances estiuenques: la Campanya de Vacances d'Estiu
- 3) Les activitats esportives: les subvencions per a la pràctica esportiva fora de l'horari escolar
- 4) Les activitats artístiques: les escoles municipals de música
- 5) L'atenció socioeducativa en el temps lliure: els centres oberts

³¹ Bonal, X. (2012). *El dret a l'educació a Catalunya*. UNICEF Comitè Catalunya.

³² Síndic de Greuges (2014). *Informe sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars*.

³³ Educació 360 és una iniciativa impulsada per la Diputació de Barcelona, la Fundació Jaume Bofill i la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica, l'objectiu principal de la qual és connectar l'educació i els aprenentatges entre el temps lectiu i el no lectiu per fomentar oportunitats educatives per a tots els infants i joves, sense exclusions.

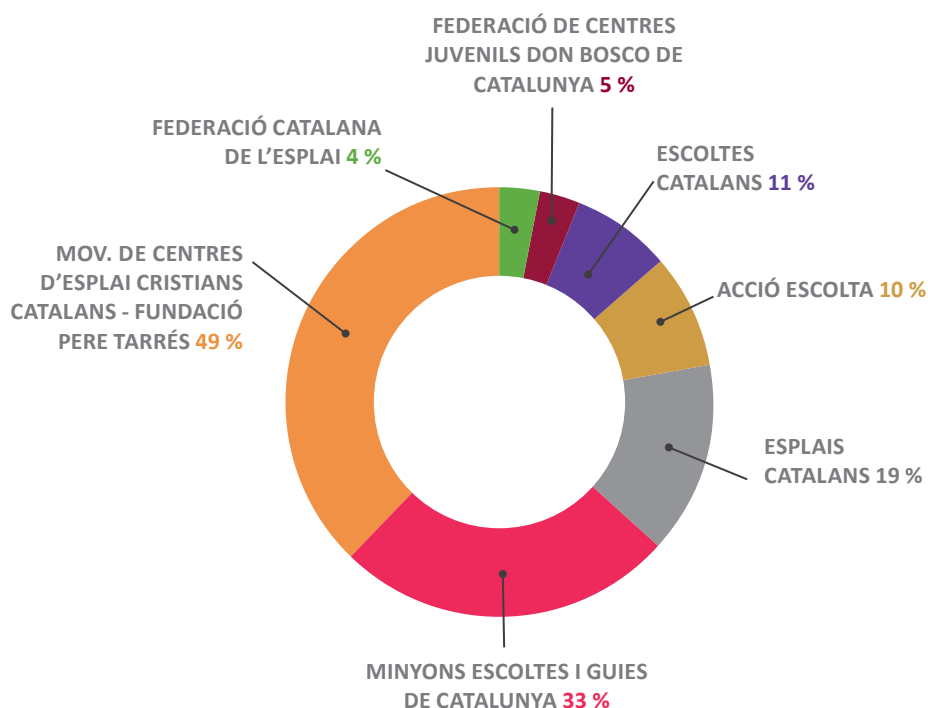

6.1. L'associacionisme d'educació en el lleure: els esplais i caus de la ciutat

A Barcelona hi ha una àmplia tradició d'associacionisme d'educació en el lleure, també conegut com a «lleure educatiu de base comunitària», el qual s'articula al voltant d'associacions educatives, com ara els caus i els esplais. El lleure de base comunitària agrupa un conjunt de federacions i entitats que comparteixen un marc comú, basat en l'educació en valors i, per regla general, també en el voluntariat. En aquest apartat es presenten dades obtingudes a partir d'una enquesta promoguda pel Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona³⁴, les quals sistematitzen la realitat d'aquest tipus d'entitats educatives a la ciutat l'any 2017.

A la ciutat de Barcelona hi ha 131 esplais i caus. Hi participen més de 17.000 infants i adolescents d'entre 5 i 17 anys, i més de 2.800 joves que són responsables d'organitzar i dinamitzar les activitats que s'hi desenvolupen. Destaca la presència d'entitats que pertanyen a diferents federacions, amb models organitzatius i institucionals diversos, tot i que majoritàriament tenen en comú l'organització de base voluntària. Tal com s'observa en el gràfic 6.1, el Moviment de Centres d'Esplais Cristians Catalans-Fundació Pere Tarrés és la federació que té una presència més alta a la ciutat, amb 49 entitats, seguida de Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi, amb 33 entitats, i d'Esplais Catalans Esplac, amb 19. Les federacions que tenen menys presència a la ciutat de Barcelona són la Federació Catalana de l'Esplai i la Federació de Centres Juvenils Don Bosco. Aquestes dades assenyalen una tendència similar a la del conjunt de Catalunya, segons les dades de l'informe del Síndic de Greuges sobre el lleure educatiu (2014)³⁵.

Gràfic 6.1. Entitats d'educació en el lleure de base comunitària de Barcelona, segons la federació a la qual pertanyen (%). Curs 2016-2017.

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

³⁴ Dades corresponents al curs 2016-2017, extretes de les respostes als qüestionaris que es van facilitar a les set principals federacions d'entitats de lleure educatiu de la ciutat. PRISMA-Observatori de la Joventut, Departament de Joventut, Ajuntament de Barcelona.

³⁵ Síndic de Greuges (2014). Informe sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars.

Les dades disponibles també permeten aproximar una taxa bruta de participació³⁶ per tal de saber quina és la proporció d'infants i adolescents, respecte al total d'infants i adolescents d'entre 5 i 17 anys de la ciutat, que participen en aquestes activitats. Si bé l'educació en el lleure de base comunitària és un moviment que atén un nombre important d'infants i adolescents i que promou la participació juvenil en aquells territoris on aquestes associacions estan establertes, s'identifica que els infants i adolescents de la ciutat que participen en esports i clubs no arriba al 10 %.

Més enllà de les dades globals de la ciutat, l'anàlisi des del punt de vista de les oportunitats educatives requereix observar si els infants i adolescents de la ciutat, en funció del territori on viuen, tenen oportunitats similars a l'hora d'accedir a activitats d'educació en el lleure de base comunitària. En aquest sentit, les dades de la taula 6.1 mostren l'existència d'una distribució clarament desigual pel que fa a aquest tipus d'entitats, amb una concentració important en alguns districtes de la ciutat (l'Eixample, Horta-Guinardó i Sarrià-Sant Gervasi), mentre que en d'altres la seva presència és molt més baixa (les Corts, Nou Barris i Ciutat Vella). S'observa, amb algunes excepcions, una certa relació entre el nivell socioeconòmic dels districtes i la presència d'entitats d'educació en el lleure, tot i que òbviament hi ha altres variables que expliquen aquesta situació.

Taula 6.1. Nombre d'entitats vinculades a l'associacionisme educatiu, segons districte. Curs 2016-2017.

	Nombre d'entitats
BARCELONA	131
Ciutat Vella	7
L'Eixample	22
Sants-Montjuïc	13
Les Corts	4
Sarrià-Sant Gervasi	17
Gràcia	15
Horta Guinardó	18
Nou Barris	6
Sant Andreu	13
Sant Martí	16

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

³⁶ Aquesta taxa s'ha calculat a partir de la ràtio entre el nombre de participants en les entitats i la població total de 5 a 17 anys de la ciutat. Tal com s'indica en l'informe del Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona, «aquestes dues edats límit són d'alguna manera la mitjana d'edat mínima i la de l'edat màxima com a participant en el conjunt de federacions, que tenen criteris diferents» (pàg. 4).

Si bé la distribució de les entitats per districtes és un indicador de la desigualtat territorial en l'accés a l'educació en el lleure, és adequat, també, observar la taxa bruta de participació en les entitats de lleure segons els districtes³⁷. El gràfic 6.2 mostra, precisament, que hi ha una desigualtat important en la participació entre districtes: mentre que, en alguns casos, aquesta taxa és lleugerament superior a la mitjana de Barcelona (Gràcia, l'Eixample, Horta-Guinardó, Sant Martí i Ciutat Vella), en d'altres és inferior a la del conjunt de la ciutat, i és especialment significativa a Nou Barris, on només al voltant del 3,1 % dels infants participen en activitats d'esplais i caus: més de 10 punts per sota amb relació a aquells districtes amb una participació més elevada.

Gràfic 6.2. Taxa de participació dels infants i adolescents en entitats vinculades a l'associacionisme d'educació en el lleure, segons districte (%). Curs 2016-2017.

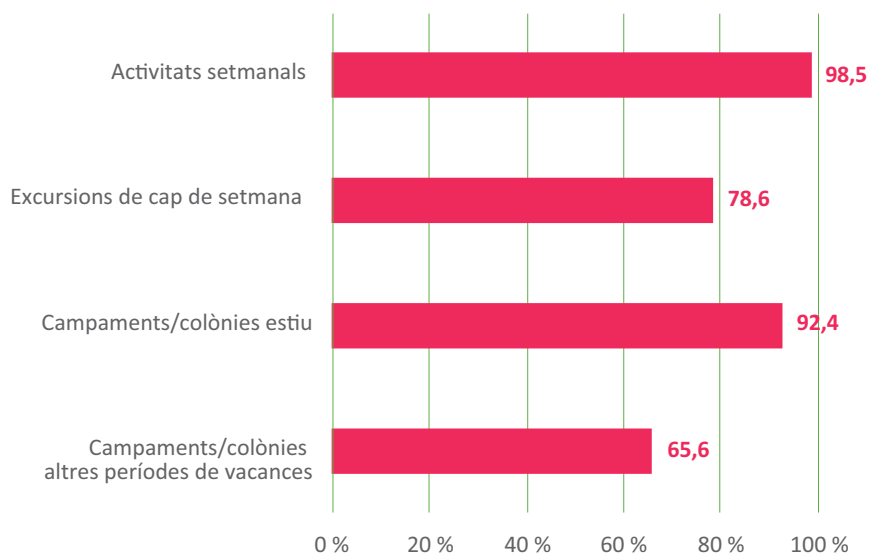
Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

Més enllà de les taxes de participació, les dades disponibles també permeten analitzar la tipologia d'activitats que desenvolupen les entitats de lleure de base comunitària. Aquestes activitats poden variar segons la freqüència o el cost. Quant a la freqüència, tal com es pot veure en el gràfic 6.3, una gran majoria —pràcticament la totalitat— de les entitats que actuen a Barcelona realitzen activitats setmanals (98 %) i campaments o colònies d'estiu (92 %); d'una manera molt majoritària (gairebé el 80 %) fan almenys 6 excursions de cap de setmana l'any; i d'una manera menys freqüent, organitzen activitats (campaments o colònies) en altres períodes no lectius, com ara Nadal o Setmana Santa (66 %). En aquest sentit, les dades mostren que la tipologia i la freqüència de les activitats que desenvolupen les entitats són força similars en el conjunt de la ciutat.

³⁷ Cal destacar el caràcter aproximat d'aquestes dades, tal com s'adverteix des del mateix Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona: «s'intueix que pot haver-hi un biaix a l'alça significatiu en el cas de Sant Martí i Ciutat Vella i més moderat en el cas de l'Eixample. Es tractaria de casos on la federació corresponent ha inclòs en el recompte d'algunes entitats, infants que només participen en activitats que no encaixen amb el model d'associacionisme de lleure educatiu al llarg de tot l'any (centres oberts, colònies, etc.)».

Gràfic 6.3. Entitats, segons el grau d'intensitat de les activitats que realitzen (%).
Curs 2016-2017.

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

Si bé territorialment hi ha un comportament força similar entre districtes, s'observen algunes diferències, en especial pel que fa a la freqüència d'excursions de cap de setmana i de colònies o campaments en períodes de vacances escolars (Nadal i/o Setmana Santa). En aquest sentit, tal com es mostra en la taula 6.2, a Nou Barris només el 50 % de les entitats organitzen sortides de cap de setmana (el 80 % en el conjunt de la ciutat), i tan sols al voltant del 30 % ho fan en períodes no lectius, com ara Nadal o Setmana Santa (el 66 % en el conjunt de la ciutat). Així, Nou Barris, a més de ser el districte de la ciutat amb menys entitats de lleure de base comunitària i amb una taxa de participació més baixa en aquestes entitats, també és el districte on les oportunitats de gaudir d'excursions de cap de setmana o de sortides durant el període de Setmana Santa o de Nadal són més baixes.

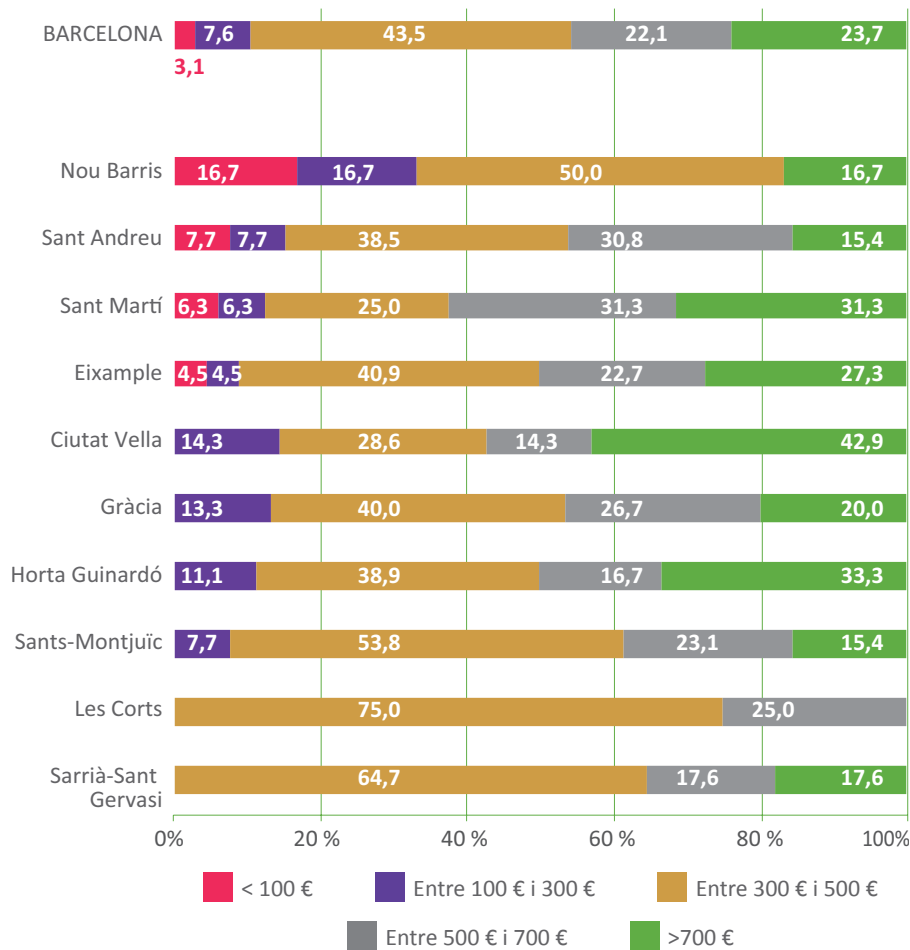
Taula 6.2. Entitats, segons el grau d'intensitat de les activitats que realitzen, per districtes (%). Curs 2016-2017.

	Activitats setmanals	Excursions de cap de setmana	Campaments / Colònies estiu	Campaments / Colònies altres períodes de vacances
BARCELONA	98,5	78,6	92,4	65,6
Ciutat Vella	85,7	71,4	85,7	42,9
L'Eixample	95,5	72,7	90,9	63,6
Sants-Montjuïc	100	76,9	100	69,2
Les Corts	100	100	100	75
Sarrià-Sant Gervasi	100	94,1	100	76,5
Gràcia	100	80	93,3	66,7
Horta Guinardó	100	72,2	94,4	66,7
Nou Barris	100	50	100	33,3
Sant Andreu	100	76,9	76,9	69,2
Sant Martí	100	87,5	87,5	68,8

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

D'altra banda, les oportunitats d'accés a les activitats de lleure que duen a terme els esports i caus també estan condicionades pel cost i per la despesa econòmica que poden generar a les famílies. El gràfic 6.4 mostra, precisament, quins són els costos anuals per participant que representen les activitats organitzades per aquest tipus d'entitats. A escala de ciutat, s'observa una gran variabilitat amb relació a aquesta dada: mentre que gairebé una quarta part de les entitats fan activitats que tenen un cost anual superior als 700 euros, poc més del 10 % organitzen activitats que representin un cost anual inferior als 300 euros, possiblement les que fan menys activitats fora de Barcelona o que impliquin pernoctacions fora del domicili familiar. La majoria d'entitats —4 de cada 10, aproximadament— organitzen activitats que costen entre 300 euros i 500 euros anuals. És destacable el cas de Ciutat Vella, que és el districte on hi ha un percentatge d'entitats més elevat (43 %) que organitzen activitats que tenen un cost anual superior als 700 euros, mentre que Nou Barris destaca per ser el districte amb un major percentatge d'entitats (17 %) que fan activitats que representen un cost anual de menys de 100 euros.

Gràfic 6.4. Entitats, segons el cost de les activitats anuals per infant participant, per districte (%). Curs 2016-2017.

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

Els costos de les activitats organitzades per les associacions de lleure educatiu de base comunitària poden ser assumits per les famílies, o bé es poden finançar, en part, mitjançant beques o altres ajuts econòmics³⁸. El gràfic 6.5 mostra el percentatge de participants que reben ajuts econòmics, tant d'origen públic com privat, que cobreixen un mínim del 30 % del cost anual de les activitats. Segons es desprèn d'aquest gràfic, menys del 14 % de les entitats de lleure tenen més del 50 % d'infants becats, mentre que més del 65 % de les associacions tenen menys del 20 % d'infants becats. Aquestes dades no ens permeten saber si el nombre d'infants becats és molt reduït, o si aquests infants estan molt distribuïts entre els diferents espais i caus de la ciutat.

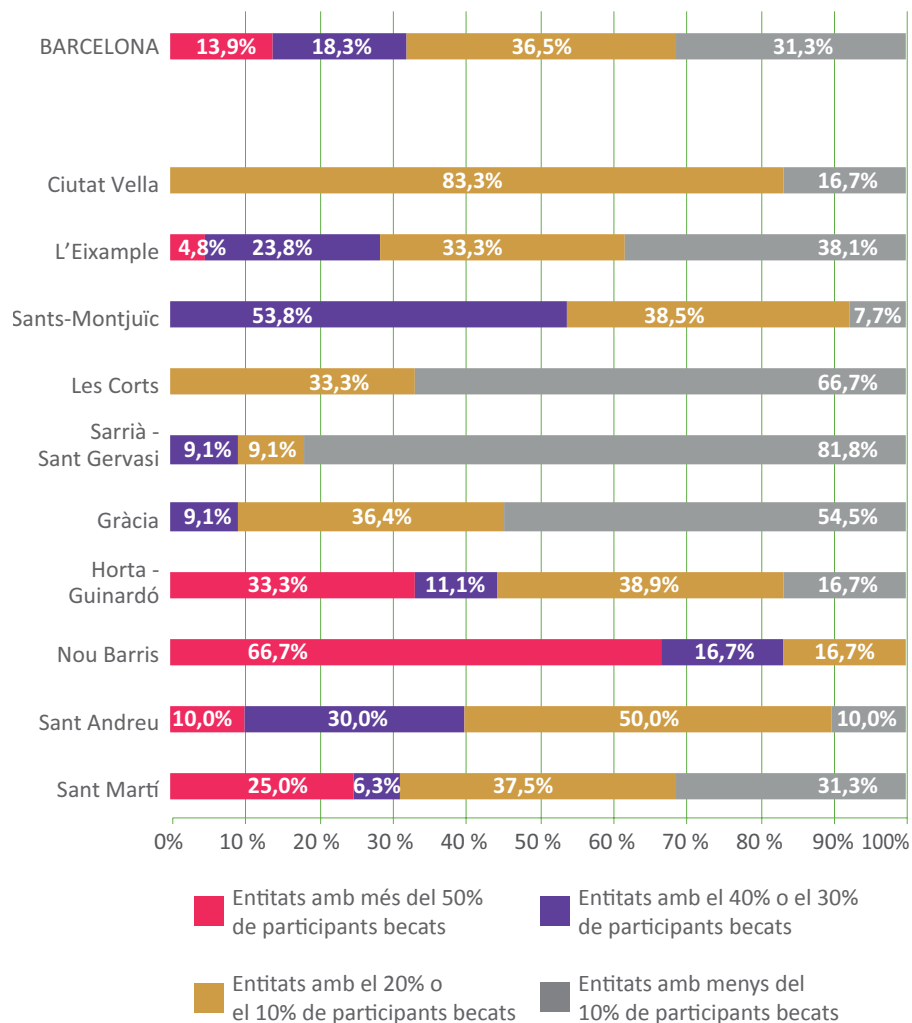
L'anàlisi territorial d'aquesta dada ens permet identificar que, a Nou Barris, una part molt important de les entitats atenen una majoria d'infants i adolescents becats, de manera que el 66 % dels espais i caus del districte atenen més del 50 % d'infants i adolescents becats. En canvi, en altres districtes, tots amb rendes familiars disponibles superiors a la mitjana de la ciutat, com ara Gràcia, les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, la majoria dels espais i caus atenen un nombre reduït d'infants i adolescents que reben beca. És destacable el cas de Ciutat Vella, districte amb una renda familiar disponible per sota de la mitjana de la ciutat, on totes les entitats atenen

³⁸ Les dades disponibles en l'enquesta elaborada pel Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona no permeten desagregar el tipus ni l'origen de l'ajut econòmic o de la beca. Per tant, en aquest apartat, atesa la manera com ha estat recollida la informació, s'inclouen tant els ajuts provinents de fons públics com els privats.

percentatges inferiors al 50 % d'infants becats. Aquesta dada ens indica que en districtes com ara Ciutat Vella, bé hi ha una distribució relativament equilibrada d'infants que es troben en situacions més desfavorides, o bé aquests infants participen poc en aquest tipus d'activitats. La manca de dades en aquesta línia no ens permet identificar quin fenomen s'està produint.

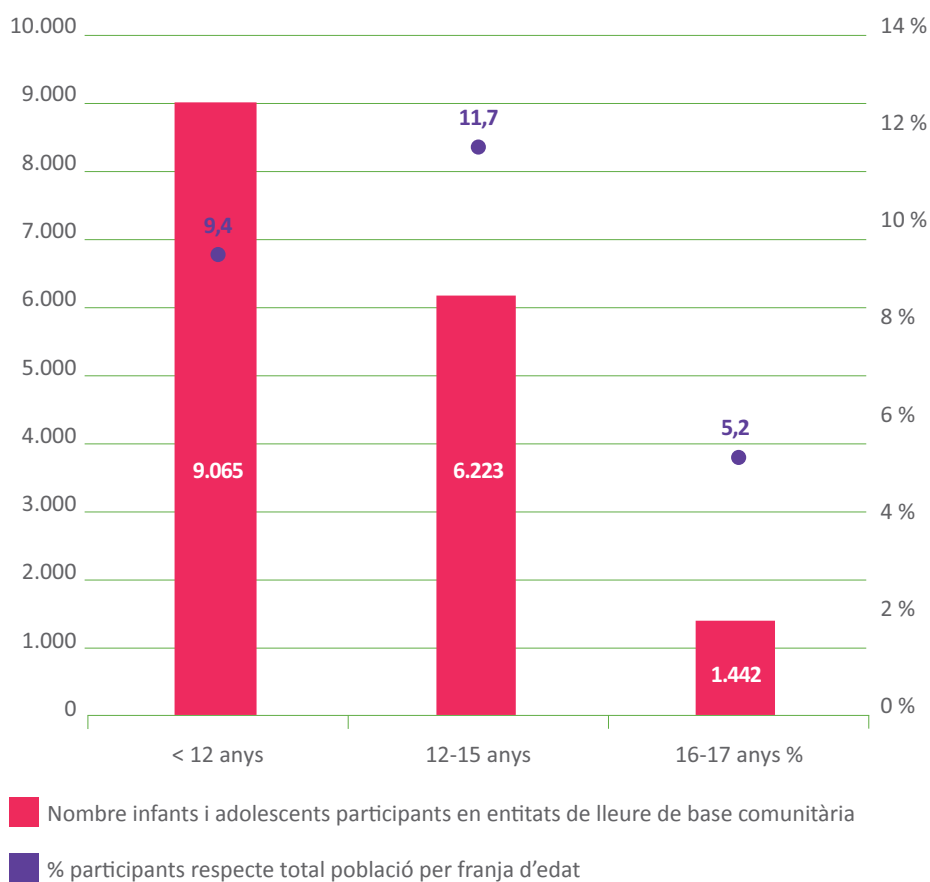
Gràfic 6.5. Entitats, segons el percentatge de participants que reben ajuts econòmics (públics o privats) que cobreixen, com a mínim, el 30% del cost anual de les activitats, segons districte (%). Curs 2016-2017.

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

Per últim, les dades de l'enquesta a les federacions de lleure permeten aproximar el perfil dels infants i adolescents que participen en aquestes activitats, només pel que fa a les variables d'edat i sexe (gràfic 6.6). Quant a les edats s'observa que, en nombres absoluts, la franja d'edat que més participa en el lleure de base comunitària és la dels infants menors de 12 anys. A mesura que augmenta l'edat, la participació en aquest tipus d'activitats va decreixent d'una manera important. No obstant això, i pel que fa a la taxa de cobertura segons el rang d'edat, s'observa que la franja dels 12-15 anys està lleugerament més coberta que la dels 5-12 anys, mentre que la cobertura de la franja dels 16-17 anys és molt més baixa —la meitat— que la dels infants de menys edat.

Gràfic 6.6. Nombre d'infants i adolescents que participen en associacions de lleure, i percentatge que representen amb relació al total de la població, segons franges d'edat. Curs 2016-2017.

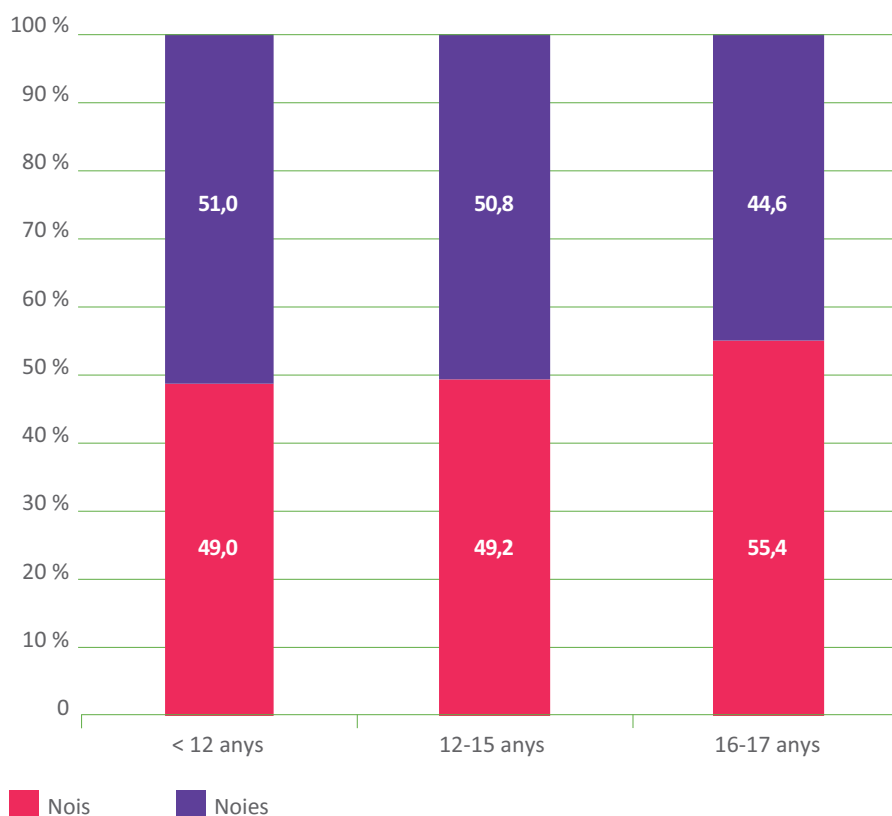

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

Amb relació a la distribució entre nois i noies, s'observa un equilibri força estable entre ambdós grups, tot i que en la franja dels 16-17 anys hi ha un lleuger descens de la proporció de noies participants.

Gràfic 6.7. Infants i adolescents participants en associacions de lleure, segons edats i sexe (%). Curs 2017-2018.

Font: Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona

6.2. Les activitats durant les vacances estiuenques: la Campanya de Vacances d'Estiu

Barcelona impulsa, des de fa anys, diversos programes d'ajudes i subvencions per tal que els infants i adolescents de la ciutat puguin accedir a activitats educatives fora de l'horari escolar. Concretament, en aquest apartat s'analitzen les dades de la Campanya de Vacances d'Estiu (CVE). Adreçada als infants i adolescents d'entre 0 i 17 anys i organitzada per l'Ajuntament de Barcelona, és un programa que pretén oferir als infants i adolescents de la ciutat un ampli ventall d'activitats educatives durant el període de vacances estiuenques. Les entitats que organitzen activitats infantils i juvenils per a aquest període i que compleixen les condicions establertes, s'hi poden adherir i poden formar part del catàleg d'activitats homologades que s'ofereixen en el marc d'aquesta campanya³⁹.

Per als infants d'entre 3 i 17 anys, la CVE ofereix una gran diversitat d'activitats, agrupades en diferents modalitats o àmbits, que són els següents: l'àmbit del lleure (casals d'estiu, colònies, campaments, rutes i estades culturals fora de Catalunya); l'àmbit de l'esport (Campus Olímpia poliesportius o específics, casals esportius, etc.); i l'àmbit sociocultural (activitats en el terreny de la creació artística —arts plàstiques, escèniques, musicals, etc.—, tecnologies de la informació i la comunicació, etc.). Per als infants menors de 3 anys, s'ofereixen els bressols d'estiu, i per als infants i adolescents amb discapacitats s'ofereixen recursos de suport a la inclusió, així com activitats específiques per a aquest col·lectiu.

³⁹ Cal tenir en compte que poden haver-hi activitats d'estiu que no estiguin integrades en el marc d'aquesta campanya; en aquest apartat, doncs, es fa referència exclusivament a les activitats emmarcades dins de la CVE, i no a tot l'univers d'activitats que es realitzen a Barcelona en aquest període.

Una de les característiques principals de la CVE és que, més enllà de ser un catàleg d'activitats, estableix un sistema d'ajuts econòmics amb l'objectiu de garantir que tots els infants i adolescents de la ciutat puguin accedir a les activitats que s'ofereixen i participar-hi. En aquest sentit, l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona activa un sistema d'ajuts econòmics per a totes aquelles famílies que visquin a Barcelona i justifiquin la necessitat de rebre suport econòmic per poder accedir a aquest tipus d'activitats⁴⁰. Així mateix, la CVE també preveu la dotació de recursos extraordinaris per als equips de monitors i monitores i personal educatiu, en els casos en què, prèvia valoració per part de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, aquests recursos siguin necessaris per garantir la participació dels infants i adolescents que presentin algun tipus de discapacitat.

La CVE ha evolucionat d'una manera molt significativa en els darrers anys, tant pel que fa al nombre d'entitats adherides, de places ofertes i d'ajuts econòmics, com a l'import destinat als ajuts. La taula 6.3 mostra les principals dades de la CVE en evolució temporal (2013-2017), que tot seguit s'analitzen amb més detall.

Taula 6.3. Dades bàsiques de la Campanya de Vacances d'Estiu de l'Ajuntament de Barcelona. Evolució 2013-2017.

	2013	2014	2015	2016	2017
Nombre d'entitats adherides a la campanya	322	363	393	428	476
Increment entitats respecte any anterior	-	12,7%	8,3%	8,9%	11,2%
Nombre de places ofertes	123.650	202.293	231.598	232.136	257.394
Increment places respecte any anterior	-	63,6%	14,5%	0,2%	10,9%
Ocupació final	62.375	68.885	92.325	102.920	114.767
Increment ocupació final	-	10,4%	34,0%	11,5%	11,5%
Nombre sol·licituds d'ajut econòmic	7.296	8.394	11.702	16.405	19.578
Increment sol·licituds d'ajut econòmic	-	13,1%	39,4%	40,2%	19,3%
Nombre d'ajuts otorgats	6.696	7.668	10.922	15.186	18.021
Increment nombre ajuts respecte any anterior	-	14,5%	42,4%	39,0%	18,7%
Import destinat als ajuts	1.036.440,94 €	1.193.457,41 €	1.948.385,38 €	2.625.747,09 €	3.162.517,59 €
Increment import ajuts respecte any anterior	-	15,1%	63,3%	34,8%	20,4%

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

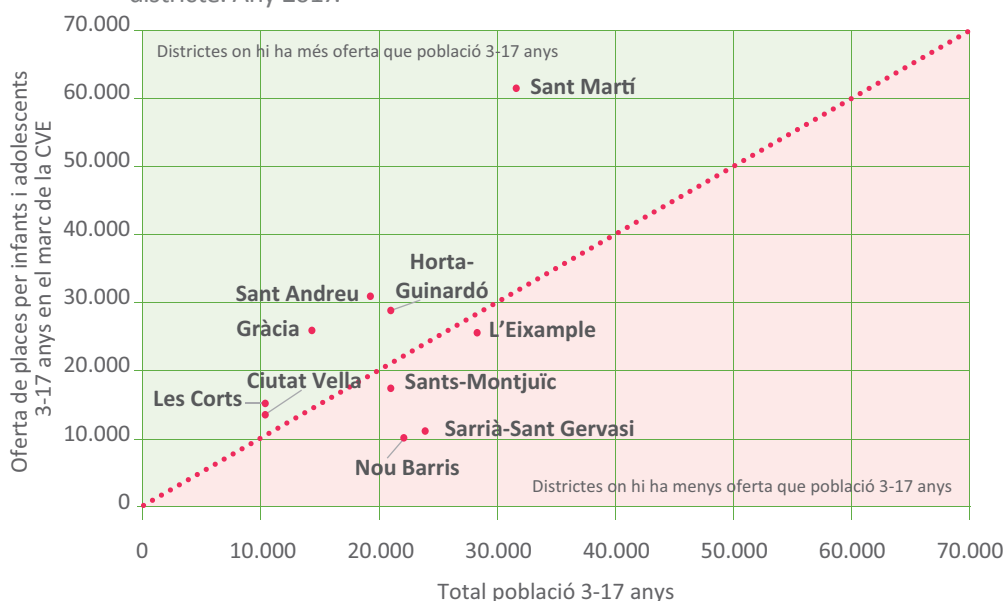
⁴⁰ Més informació al [web de la Campanya de Vacances d'Estiu](#).

6.2.1 Oferta i participació a la Campanya de Vacances d'Estiu (3-17 anys) i en els bressols d'estiu (0-2 anys)

Les activitats de la Campanya de Vacances d'Estiu es distribueixen territorialment pel conjunt de la ciutat de Barcelona, encara que, en certa mesura, aquesta distribució és desigual. En nombres absoluts, el districte que ofereix més places és el de Sant Martí, que concentra el 25 % del total de les places que s'ofereixen a Barcelona, i els districtes que n'ofereixen menys són Sarrià-Sant Gervasi, les Corts i Ciutat Vella.

Més enllà de constatar l'existència d'una distribució desigual de l'oferta, cal analitzar si aquesta distribució desigual és més o menys equilibrada tenint en compte la quantitat d'infants i adolescents que resideixen en cada districte. És per això que en el gràfic 6.8 es mostra la relació entre el total de places ofertes per districte i la població d'entre 3 i 17 anys que hi resideix. En aquest gràfic s'identifica que tres districtes de la ciutat (Sarrià-Sant Gervasi, Sants-Montjuïc i l'Eixample) tenen menys oferta de places⁴¹ que els infants i adolescents d'entre 3 i 17 anys residents. D'entre aquests districtes és principalment significatiu el cas de Sarrià-Sant Gervasi, que presenta una diferència absoluta entre places ofertes i infants residents de més de 13.500 unitats. La situació contrària —els territoris amb una sobreoferta de places amb relació al nombre d'infants i adolescents que hi resideixen— es produeix en la majoria dels districtes de la ciutat, encara que en molts casos podem parlar d'una relació força equilibrada, atès que la diferència no és excessivament elevada. Els districtes on hi ha més desequilibris són Sant Andreu, Gràcia i, sobretot, Sant Martí, on l'oferta de places és molt més elevada que el nombre d'infants i adolescents que hi resideixen.

Gràfic 6.8. Relació entre el nombre de places ofertes a la Campanya de Vacances d'Estiu, i total d'infants i adolescents entre 3 i 17 anys residents a cada districte. Any 2017.

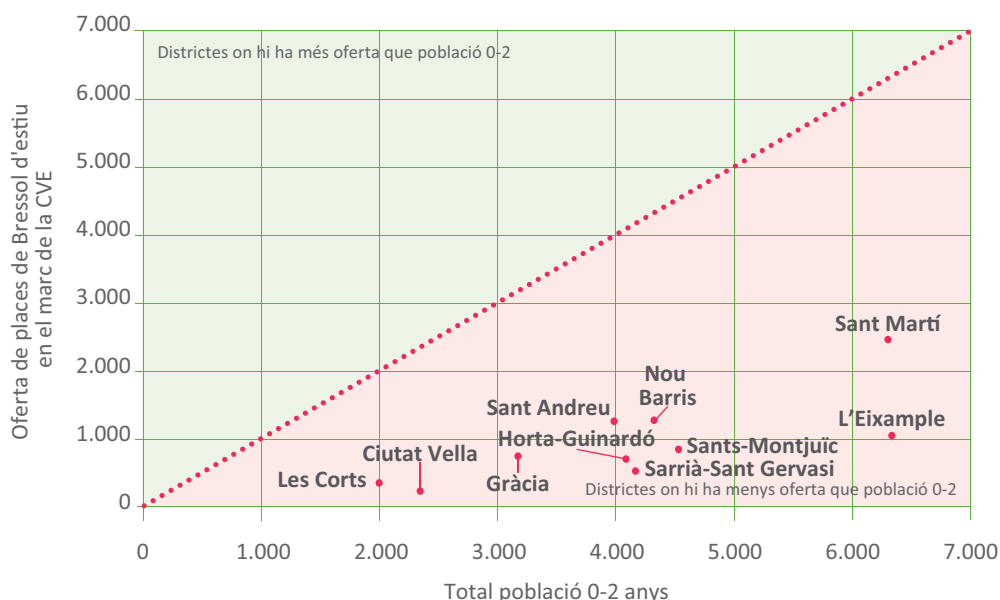
Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

⁴¹ Cal tenir en compte que aquí es comptabilitzen únicament les places ofertes en el marc de la CVE, les quals no s'han de correspondre necessàriament amb el total de places en activitats d'estiu que s'ofereixen a la ciutat, atès que hi ha activitats que no s'emmarquen en aquesta campanya.

Si l'anàlisi es focalitza exclusivament en els bressols d'estiu, destinats a infants d'entre 0 i 2 anys, s'identifica també que la distribució de l'oferta de places entre els districtes de la ciutat és desigual. El districte de Sant Martí concentra més d'una quarta part de les places dels bressols d'estiu de la ciutat, mentre que Ciutat Vella només en disposa del 2 %.

Tal com passava en el cas anterior, aquestes dades s'han de contextualitzar amb relació al nombre d'infants susceptibles de participar en els bressols d'estiu en cadascun dels districtes. El gràfic 6.9 mostra com, en el cas dels bressols d'estiu, en tots els districtes hi ha un nombre de places més baix que d'infants d'entre 0 i 2 anys que hi resideixin. De fet, el districte de Sant Martí, si bé és el que concentra un major nombre de places de bressols d'estiu de la ciutat, és el segon districte, després de l'Eixample, que presenta una diferència més elevada entre el nombre de places i el nombre d'infants residents.

Gràfic 6.9. Relació entre el nombre de places ofertes de Bressol d'Estiu i el total d'infants entre 0 i 2 anys residents a cada districte. Any 2017.

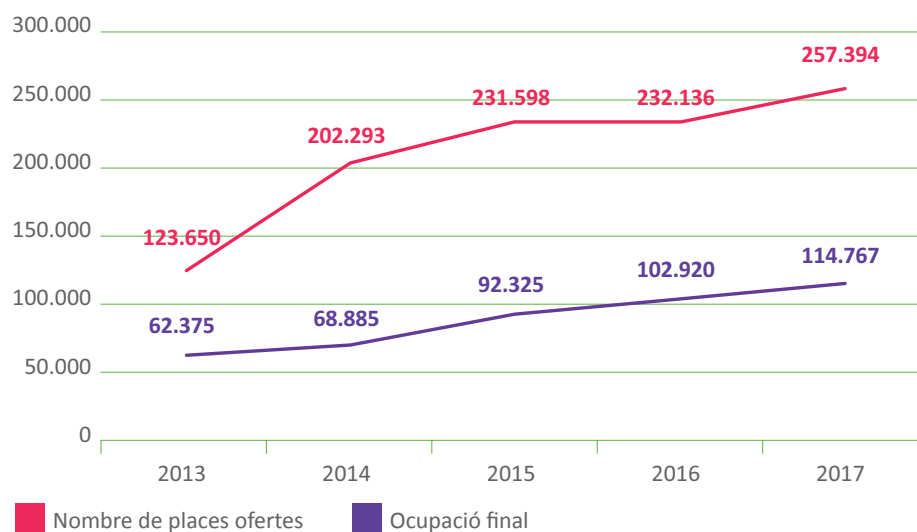

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

Segons observàvem, la CVE ha experimentat un increment molt significatiu en els darrers anys. De fet, entre el 2013 i el 2017, el nombre de places ofertes s'ha duplicat, i l'ocupació final pràcticament també. El gràfic 6.10, més enllà de mostrar-nos aquest increment, també indica que l'ocupació final en les activitats adherides a la CVE és sempre més baixa que la capacitat que ofereixen. Si bé no es disposa de dades que permetin obtenir una explicació específica sobre aquesta gran diferència, en augment des de l'any 2013, sembla que l'alt diferencial entre les places ofertes i l'ocupació final és conseqüència, principalment, d'un fenomen «d'inflació» de les places que ofereixen les entitats.

Gràfic 6.10. Nombre de places ofertes i ocupació final a la Campanya de Vacances d'Estiu de l'Ajuntament de Barcelona. Evolució 2013-2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

Més enllà de l'oferta i l'ocupació, és interessant identificar quina proporció d'infants i adolescents participen en activitats de la CVE amb relació al total de la població d'aquestes edats. Pel que fa als que tenen entre 3 i 17 anys, en el conjunt de la ciutat aquesta relació és superior al 50 %, de manera que la CVE atén més de la meitat de la població d'entre 3 i 17 anys susceptible de participar-hi, tal com mostra el gràfic 6.11. Les dades a escala territorial mostren una tendència desigual segons districtes: el de Sant Martí presenta una taxa de participació especialment elevada (84,6 %), i Ciutat Vella, Sant Andreu, Horta-Guinardó i Gràcia, també, en tots els casos superior al 60 %. L'elevada taxa de participació que s'observa en el districte de Sant Martí es pot explicar per una possible mobilitat d'infants i joves d'altres districtes cap a les activitats d'aquest districte, el qual, segons hem assenyalat abans, és el que més places ofereix del conjunt de la ciutat.

Gràfic 6.11. Taxa de participació a la Campanya de Vacances d'Estiu (%), segons districtes. Any 2017.

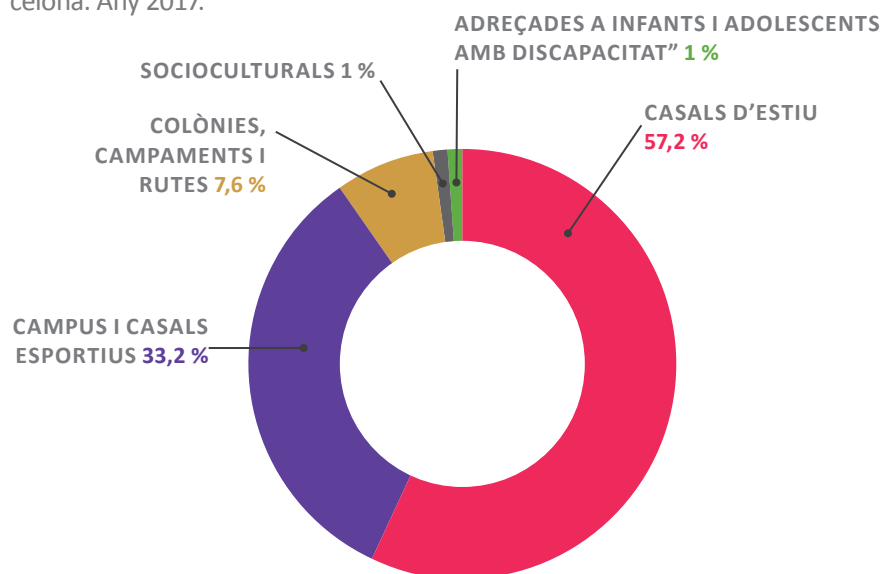

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

Tal com s'ha dit en la introducció d'aquest apartat, la CVE ofereix un gran ventall de tipologies d'activitats en els àmbits del lleure, de l'esport i de les activitats socioculturals. D'acord amb el gràfic 6.12, els casals d'estiu suposen gairebé 6 de cada 10 places ocupades en el marc de la Campanya de Vacances d'Estiu; 3 de cada 10 places s'ocupen en casals i campus esportius, mentre que els campaments, les colònies i les rutes representen menys del 10 % de les places ocupades. Per tant, són menys del 10 % els infants i adolescents que participen, a través de la CVE, en activitats que impliquin sortir uns dies de la ciutat i pernoctar fora de casa, mentre que més de 9 de cada 10 infants i adolescents participen en activitats de la CVE que es duen a terme en instal·lacions i equipaments de la ciutat. Les activitats adaptades per a infants amb discapacitats només representen l'1 % del total de places ocupades en el marc de la CVE.

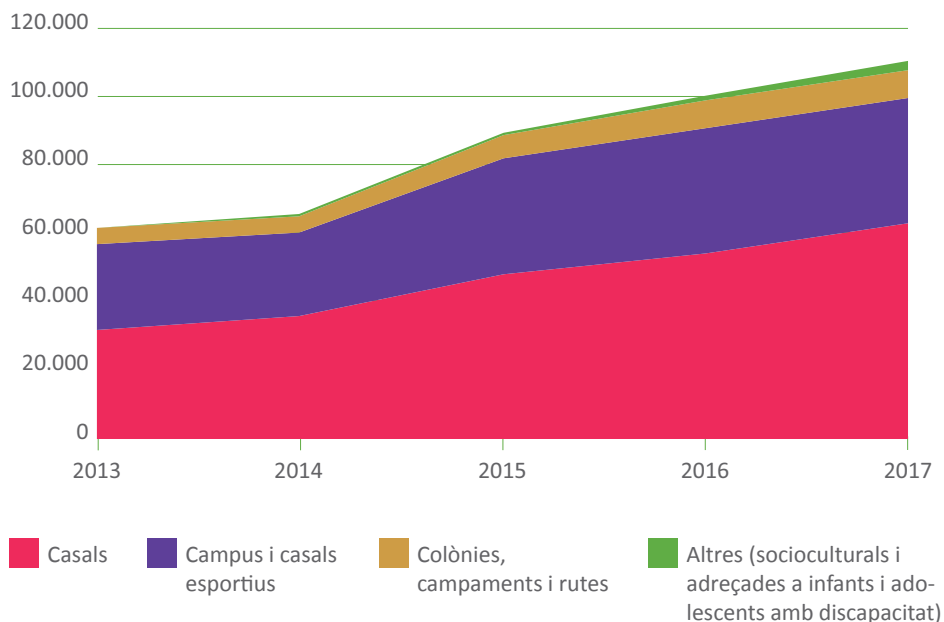
Gràfic 6.12. Tipologia d'activitats de la Campanya de Vacances d'Estiu (%), Barcelona. Any 2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

En clau d'evolució temporal s'observa que en els darrers cinc anys les activitats emmarcades en cadascun dels àmbits han incrementat la seva oferta, tot i que, en termes relatius, la que més ha augmentat ha estat la dels casals d'estiu (gràfic 6.13).

Gràfic 6.13. Tipologia d'activitats de la Campanya de Vacances d'Estiu. Evolució 2013-2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

Segons s'observa en el gràfic 6.14, en el global d'activitats els nois representen gairebé el 54 % dels participants. En els casals d'estiu i en les colònies, els campaments i les rutes, la distribució entre els nois i les noies és més equilibrada, força propera al 50 %, mentre que en el cas dels campus i en el dels casals esportius s'observa un desequilibri més

important, ja que la presència de noies en aquest tipus d'activitats és més minoritària: 4 de cada 10 participants. Aquestes dades són congruents amb el que ja es va mostrar en l'estudi dels hàbits esportius de la població en edat escolar de la ciutat de Barcelona (2014)⁴², on s'apuntava que el percentatge dels nois que practiquen esport d'una manera habitual fora de l'escola (80,6 %) és clarament superior al de les noies (72,3 %), tot i que en els darrers anys (entre 2007 i 2017) aquesta diferència s'ha reduït més de 9 punts.

Gràfic 6.14. Participació a la Campanya de Vacances d'Estiu, segons tipologia d'activitat i sexe (%). Any 2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

6.2.2 Suport econòmic per participar en les activitats de la Campanya de Vacances d'Estiu

La CVE, a més d'oferir un ampli catàleg d'activitats d'estiu per als infants i adolescents de Barcelona, també ofereix una convocatòria d'ajuts econòmics perquè la renda familiar no sigui un impediment a l'hora de realitzar activitats d'estiu i es pugui garantir que els infants i adolescents de famílies amb rendes més baixes també puguin accedir a les activitats de la CVE i participar-hi. En funció del nivell de renda familiar, es poden sol·licitar ajuts que cobreixen el 30 %, el 60 % o el 90 % del cost de l'activitat⁴³. La CVE preveu atorgar ajuts a tots els infants i adolescents d'una unitat familiar que ho sol·licitin i estiguin empadronats a Barcelona, amb un màxim d'una activitat per infant o adolescent.

L'evolució de l'oferta i de la participació en la CVE, presentada amb anterioritat, s'ha vist acompanyada també d'un increment, tant del nombre d'ajuts atorgats com de l'import que s'hi destina, segons s'ha

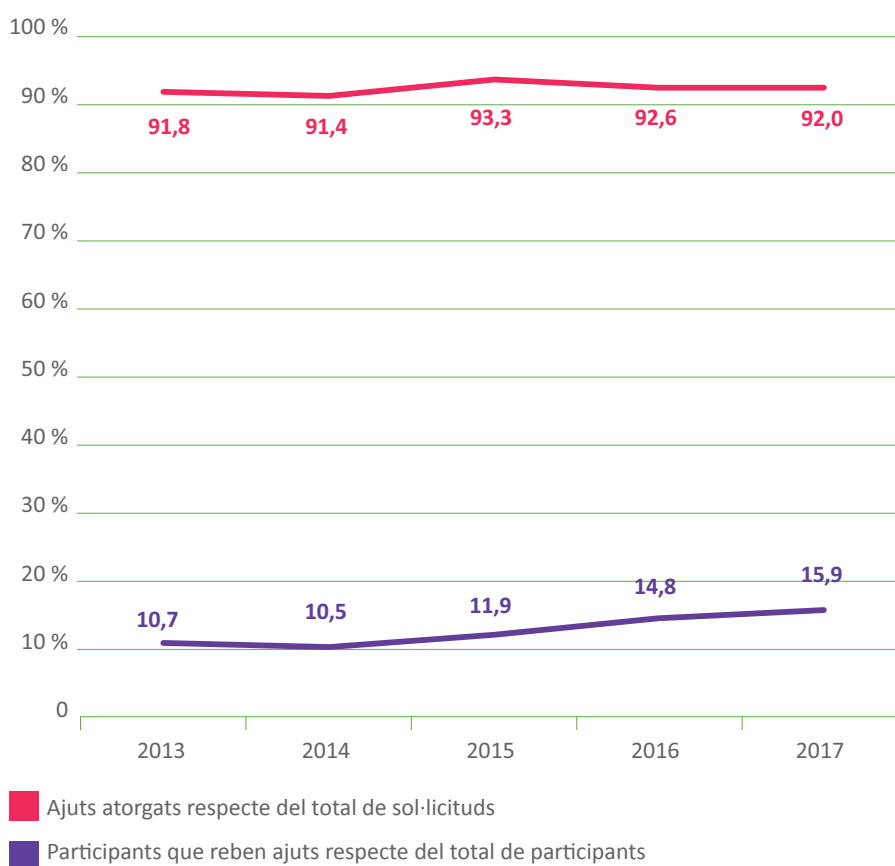
⁴² Institut Barcelona Esports-Ajuntament de Barcelona (2018). *Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona 2018*.

⁴³ Els topalls de renda disponible per accedir als ajuts són: a) les famílies amb una renda per càpita d'entre 0 euros i 6.140 euros han tingut un ajut del 90 % del cost de l'activitat; b) les famílies amb una renda per càpita d'entre 6.140,01 euros i 9.959,66 euros han accedit a un ajut del 60 % del cost de l'activitat; c) 12.000 euros és el límit màxim establert per sol·licitar l'ajut. Les famílies amb una renda compresa entre 9.959,67 euros i els 12.000 euros esmentats han accedit a una beca que representa el 30 % del cost de l'activitat.

mostrat en la taula 6.3. Així, entre el 2013 i el 2017, el nombre d'ajuts atorgats s'ha multiplicat per 2,7, i l'import destinat als ajuts s'ha triplicat.

Així mateix, tal com s'observa en el gràfic 6.15, del total d'ajuts sol·licitats se n'aproven més del 90 %, cosa que reflecteix una tendència constant al llarg dels últims anys. De fet, segons els informes del Departament de Promoció de la Infància, s'atorguen la totalitat de sol·licituds que compleixen els requisits normatius per rebre l'ajut. En aquest mateix gràfic podem veure també que el pes relatiu dels infants i adolescents que reben ajuts, respecte al total de participants en la CVE, ha augmentat 5 punts des del 2013, fins a arribar gairebé al 16 %.

Gràfic 6.15. Percentatge d'ajuts atorgats respecte als sol·licitats en el marc de la Campanya de Vacances d'Estiu, i percentatge d'infants i adolescents que reben ajuts respecte del total de participants. Evolució 2013-2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

Pel que fa al tipus d'ajuts segons el percentatge que cobreixi de l'activitat, en la taula 6.4 s'observa que la gran majoria d'ajuts (7 de cada 10 l'any 2017) cobreixen el 90 % del cost de les activitats. Entre el 2015 i el 2017 s'observa una reducció de gairebé 10 punts percentuals en aquest tipus d'ajut. Això no vol dir que s'hagi reduït el nombre d'ajuts que cobreixen el 90 % del cost de les activitats, sinó que allò que s'ha reduït ha estat el seu pes relatiu; de fet, l'any 2016 es van ampliar els topalls de renda per sol·licitar aquests ajuts, que van passar dels 9.959,67 euros als 12.000 euros en el cas dels ajuts que cobreixen el 30 % del cost; dels

6.140 euros als 9.959,66 euros en el cas dels que representen el 60 %; i dels 3.907 euros als 6.140 euros per als ajuts del 90 %. En aquest sentit, si bé és de suposar que han augmentat les sol·licituds en els tres trams, és possible que s'hagin incrementat especialment les dels trams més baixos, la qual cosa ha fet reduir el pes relatiu dels ajuts que cobreixen el 90 % del cost de les activitats.

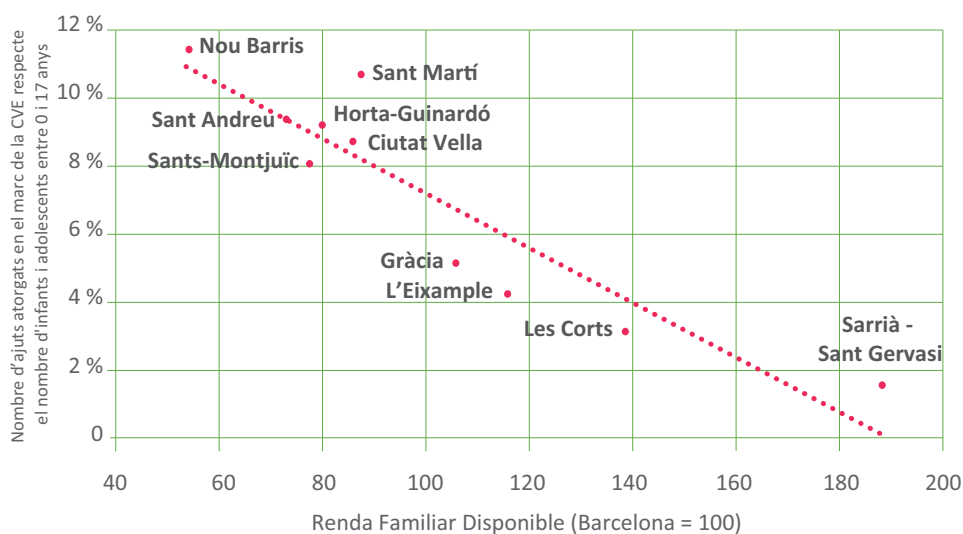
Taula 6.4. Percentatge d'infants i adolescents que reben ajuts de la Campanya de Vacances d'Estiu, segons el % de beca rebuda (30%, 60%, 90%). Evolució 2014-2017.

	2014	2015	2016	2017
30%	17,1%	2,9%	5,0%	6,6%
60%	18,9%	16,0%	19,7%	21,2%
90%	64,1%	81,1%	75,2%	72,2%
Total d'ajuts atorgats	7.668	10.922	15.186	18.021

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

Quant a la distribució territorial dels ajuts de la CVE, es presenta el percentatge d'ajuts respecte al total de la població de 0-17 anys per districtes, i la seva relació amb la renda familiar disponible de cadascun dels territoris. El gràfic 6.16 mostra que hi ha una relació força lineal entre aquestes dues variables: en aquells territoris on les famílies tenen una renda més baixa, el percentatge d'ajuts atorgats respecte a la població de 0-17 anys és més elevat. Aquestes dades semblen indicar —a falta d'informació que permeti calcular una taxa de cobertura respecte al total de la població susceptible de rebre ajuts— que la distribució dels ajuts afavoreix l'accés a les activitats de la CVE per part dels infants i adolescents dels col·lectius més desafavorits.

Gràfic 6.16. Relació entre la renda familiar disponible i el nombre d'ajuts atorgats en el marc de la Campanya de Vacances d'Estiu respecte del nombre d'infants i adolescents entre 0 i 17 anys, segons districtes. Any 2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona i Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

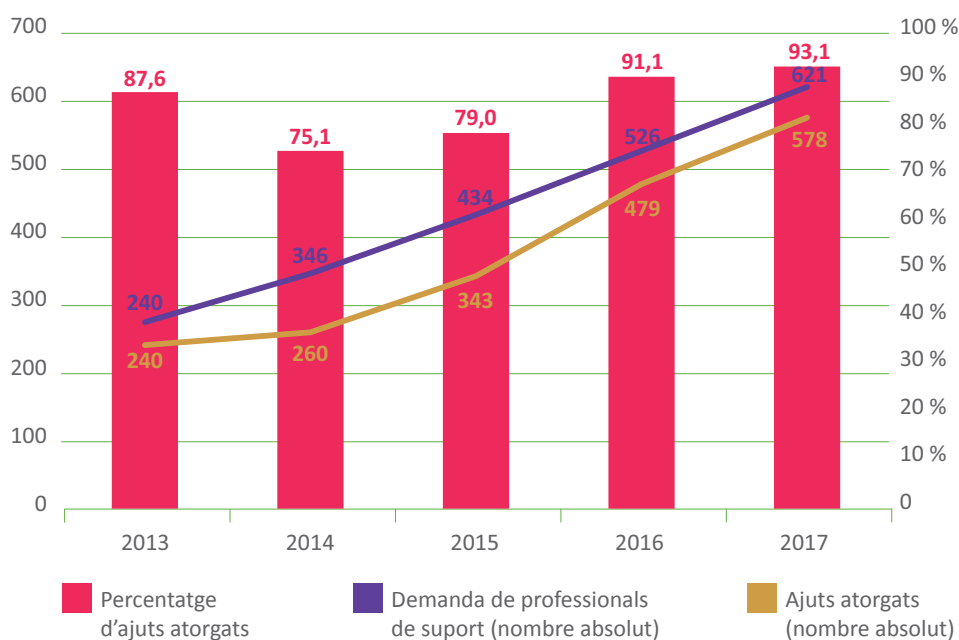

6.2.3 Suport a la inclusió dels infants amb discapacitat en la Campanya de Vacances d'Estiu

Amb l'objectiu de garantir l'accés de tots els infants i adolescents de la ciutat a les activitats d'estiu, la CVE també incorpora una partida per dotar els equips de monitors i monitores i de professionals educadors de personal de suport extraordinari perquè els infants i adolescents que presentin algun tipus de discapacitat puguin participar en les activitats. En aquest procés hi intervé l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, que valora cadascuna de les peticions de dotació de recursos extraordinaris.

En el gràfic 6.17, que mostra com ha evolucionat el suport a la inclusió dels infants i adolescents amb discapacitat, s'observa un increment important, tant pel que fa a la demanda de suport com als ajuts atorgats. Quant al percentatge de demandes atorgades, també s'aprecia un augment, que en els darrers dos anys ha superat el 90 %. La davallada del percentatge d'ajuts de suport atorgats entre els anys 2013 i 2014 és degut a un augment considerable de les demandes i a un augment molt més moderat dels ajuts atorgats, fet que no s'explica per una reducció o un manteniment de la dotació econòmica, sinó per un augment considerable de l'import per a cadascun dels ajuts.

Gràfic 6.17. Demanda de personal de suport i total de demandes satisfetes per a la inclusió dels infants amb discapacitat a la Campanya de Vacances d'Estiu. Evolució 2013-2017.

Font: Departament de Promoció de la Infància de l'Ajuntament de Barcelona

Amb relació a la tipologia de discapacitats que s'atenen en el marc de la CVE, la major part dels infants que reben suport a la inclusió presenten trastorns del desenvolupament (38 %), trastorns de l'espectre autista (26 %) i pluridiscapacitats (10 %).

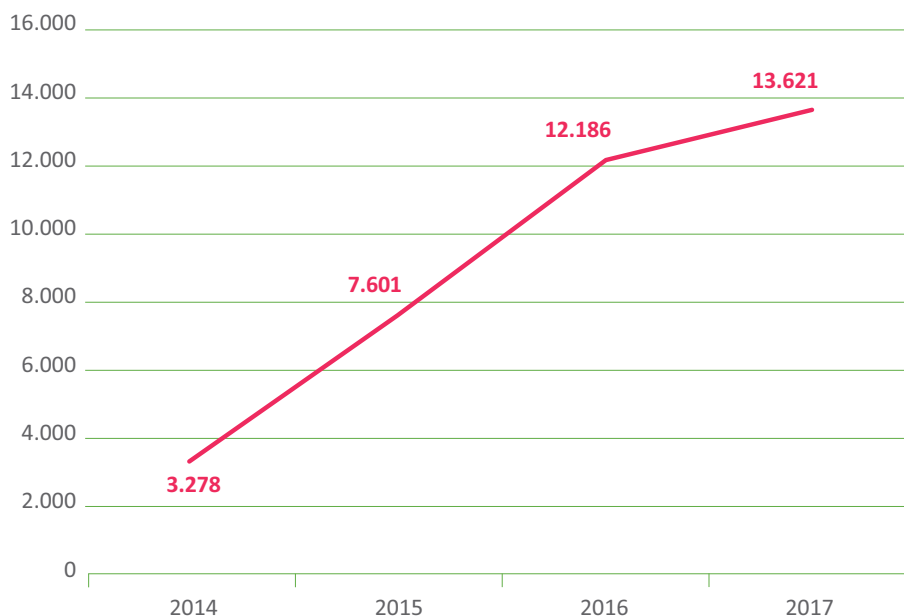
6.3 Les activitats esportives: les subvencions per a la pràctica d'esports fora de l'horari escolar⁴⁴

La pràctica d'esports és una activitat molt freqüent entre els infants i adolescents de la ciutat: tal com mostra l'Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona 2018, i com ja es va apuntar en el document de bases per a l'informe d'oportunitats educatives del 2016, aproximadament 7 de cada 10 infants de la ciutat practiquen esport setmanalment fora de l'horari escolar. En aquest mateix document s'apunta també que en els districtes on les rendes familiars disponibles són més elevades, el percentatge de la població en edat escolar que practica esports és superior al dels districtes més pobres (86,2 % a Sarrià-Sant Gervasi en comparació amb el 60,9 % a Ciutat Vella), i que els infants i adolescents nascuts fora de l'Estat espanyol participen menys en aquestes activitats que els seus companys i companyes autòctons⁴⁵.

L'Ajuntament de Barcelona i l'Institut Barcelona Esports (IBE) ofereixen una línia d'ajuts econòmics amb la finalitat de promoure i garantir que la pràctica de l'activitat esportiva és accessible a tots els infants i adolescents de la ciutat, en especial quan viuen en unitats familiars de rendes baixes⁴⁶.

Al llarg dels darrers anys s'ha produït una evolució molt significativa dels ajuts destinats a la pràctica esportiva fora de l'horari escolar (gràfic 6.18). Aquest increment, que es quadruplica entre l'any 2014 i el 2017, és sostingut en el temps i té lloc tant en el nombre de sol·licituds presentades com en el nombre d'ajuts atorgats. El percentatge d'ajuts atorgats respecte al total de sol·licituds és molt elevat, de prop del 90 %, i ha estat força estable al llarg dels darrers anys.

Gràfic 6.18. Nombre d'ajuts atorgats per a la pràctica esportiva fora de l'horari escolar (PEFHE). Evolució 2014-2017.

Font: Institut Barcelona Esports

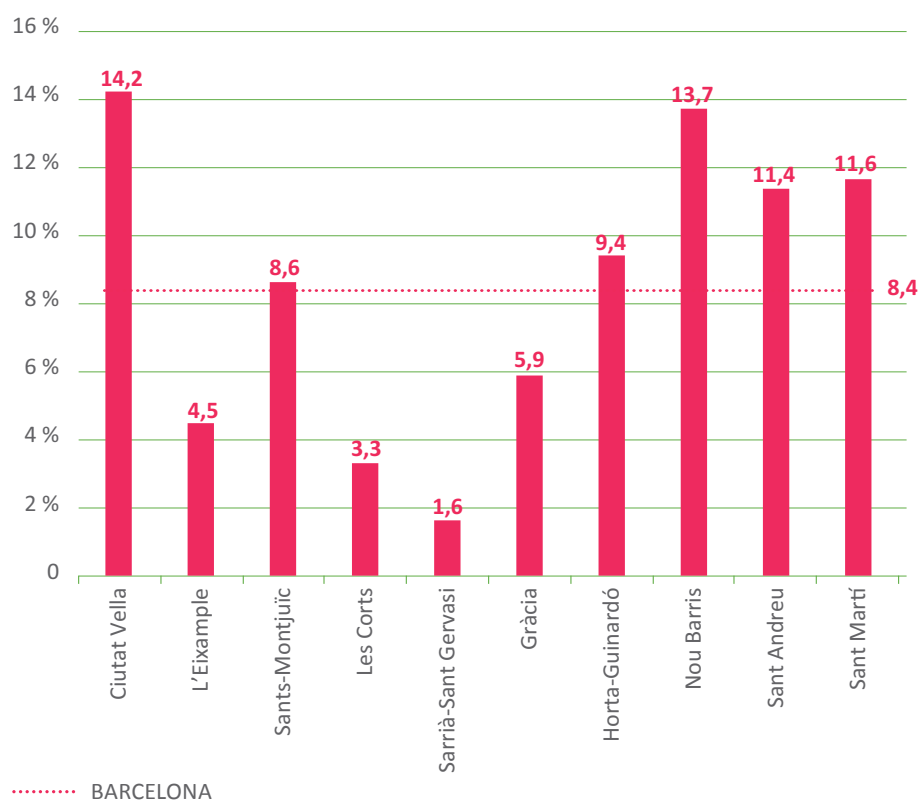
⁴⁴ En aquest apartat es fa referència a les activitats que formen part del programa «Ajuts per a la pràctica d'esports fora de l'horari escolar». Cal tenir en compte, però, que l'univers de l'oferta d'activitats esportives en horari extraescolar a la ciutat pot ser molt més ampli.

⁴⁵ Dades extretes de l'Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de Barcelona 2018.

⁴⁶ Aquesta línia de subvencions consisteix en l'atorgament d'un ajut públic als infants i adolescents d'entre 6 i 17 anys que practiquin esport fora de l'horari escolar en entitats organitzadores homologades per l'IBE. En el cas de les persones amb discapacitat intel·lectual, la franja d'edat s'amplia i s'hi poden acollir adolescents de fins a 19 anys. La subvenció s'adreça a les unitats familiars que tinguin uns ingressos iguals o inferiors als 12.000 euros anuals per a cada membre de la unitat familiar. Per formar part del sistema d'ajuts, cal que les entitats organitzadores d'activitats esportives fora de l'horari escolar subscriuguin un protocol amb la finalitat de ser homologades. Les entitats que formen part del sistema de subvencions són molt diverses: des de clubs esportius fins a associacions de pares i mares de centres escolars.

Els més de 13.000 infants i adolescents que reben subvencions per a la pràctica esportiva fora de l'horari escolar representen el 8,4 % dels infants i adolescents d'entre 6 i 17 anys de la ciutat de Barcelona (gràfic 6.19). Pel que fa a aquest percentatge segons districtes, s'observa que els districtes on hi ha una major proporció d'infants i adolescents que reben aquests ajuts són Ciutat Vella, Nou Barris, Sant Martí i Sant Andreu; és a dir, els districtes —tret de Sant Martí— amb les rendes familiars disponibles més baixes de la ciutat. En aquest sentit, les dades de què es disposa semblen indicar que la distribució dels ajuts per a la pràctica esportiva, tal com passava amb els de la CVE, respon, en efecte, a l'objectiu de facilitar-ne l'accés als col·lectius més desfavorits.

Gràfic 6.19. Percentatge d'infants i adolescents d'entre 6 i 17 anys que reben ajuts per a la pràctica esportiva fora de l'horari escolar respecte del total de població 6-17 anys, per districtes. Any 2017.

Font: Institut Barcelona Esports i Padró Municipal

Quant a l'evolució temporal de la cobertura d'aquestes subvencions, s'observa que des del 2014 fins al 2017 el percentatge d'infants i adolescents d'entre 6 i 17 anys que han rebut ajuts per a la pràctica esportiva ha augmentat d'una manera exponencial en el conjunt de la ciutat: del 2 % en el 2014 a més del 8 % en el 2017 (taula 6.5). Els districtes on més ha augmentat aquest percentatge són Ciutat Vella (un creixement de més d'11 punts), Nou Barris (més de 10 punts) i Sant Andreu i Sant Martí (aproximadament un 9 % més). En aquest sentit, els districtes on més han augmentat els ajuts són els que tenen rendes més baixes, dades que reafirmen la direcció redistributiva del programa.

Taula 6.5. Percentatge d'infants i adolescents d'entre 6 i 17 anys que reben ajuts per a la Pràctica Esportiva Fora de l'Horari Escolar respecte el total de població 6-17, per districtes. Evolució 2014-2017.

	2014	2015	2016	2017
BARCELONA	2,1	4,8	7,7	8,4
Ciutat Vella	3	7,6	12,7	14,2
L'Eixample	1,4	2,9	3,9	4,5
Sants-Montjuïc	2,6	5,9	8,8	8,6
Les Corts	1,5	2,4	4,1	3,3
Sarrià-Sant Gervasi	0,6	1	1,4	1,6
Gràcia	3,1	3,5	7,3	5,9
Horta Guinardó	1,7	5	7,9	9,4
Nou Barris	3,5	7,8	12,6	13,7
Sant Andreu	2,1	6,7	9,8	11,4
Sant Martí	2,4	5,9	10,1	11,6

Font: Institut Barcelona Esports i Padró Municipal

6.4 Les activitats artístiques: les escoles municipals de música

D'entre la varietat d'activitats possibles fora de l'horari escolar, les activitats artístiques i creatives també representen un àmbit tradicionalment rellevant, si bé no gaire estructurat i amb poques dades sistematitzades. Encara que existeixen diversos espais, actors i serveis significatius, que inclourien des dels programes que es desenvolupen en els centres educatius d'una manera reglada i fora de l'horari lectiu fins a la formació artística impulsada per organitzacions i equipaments culturals educatius, en aquest apartat només es presenten les dades corresponents a les escoles municipals de música⁴⁷.

Actualment, a la ciutat de Barcelona hi ha cinc escoles municipals de música (EMM), repartides entre cinc districtes de la ciutat: l'EMM Can Fargues (Horta-Guinardó), l'EMM Can Ponsic (Sarrià-Sant Gervasi), l'EMM Eixample (l'Eixample), l'EMM Nou Barris (Nou Barris) i l'EMM Sant Andreu (Sant Andreu). Les EMM tenen com a finalitat principal promoure la formació musical mitjançant un ampli ventall d'activitats per a l'aprenentatge i la pràctica musical en diferents estils, individualment, en agrupació o en grups corals. Adreçades a un ampli ventall de participants —des de nadons fins a majors d'edat—, en el conjunt de la ciutat hi ha 2.694 infants i adolescents que participen en les activitats de les escoles municipals de música (taula 6.6). Amb relació al conjunt de la població

⁴⁷ La mesura de Govern «Cap a una política pública de cultura i educació», presentada per l'Ajuntament de Barcelona el desembre de 2018, probablement doni lloc a una major disponibilitat de diagnòstic en endavant vinculades amb el seu desplegament.

d'entre 0 i 18⁴⁸ anys, només representen l'1 %. En els districtes on es localitzen les escoles municipals de música, la taxa de participació és superior.

Taula 6.6. Nombre d'infants i adolescents que assisteixen a les escoles de música municipals, i percentatge respecte del total de població 0-18 anys. Curs 2016-2017.

	Participants entre 0 i 18 anys	Total infants i adolescents entre 0 i 18 anys	Taxa participació
BARCELONA	2.694	258.195	1,0%
Can Fargues (Horta-Guinardó)	419	26.483	1,6%
Can Ponsic (Sarrià-Sant Gervasi)	506	30.272	1,7%
L'Eixample	675	36.907	1,8%
Nou Barris	617	27.901	2,2%
Sant Andreu	477	24.886	1,9%

Font: Institut Municipal d'Educació de Barcelona i Padró Municipal

6.5 L'atenció socioeducativa en el temps lliure: els centres oberts

L'atenció socioeducativa en medi obert fa referència a una multiplicitat de pràctiques i recursos que desenvolupen entitats i administracions locals per acompanyar els infants i adolescents que es troben en situacions de risc⁴⁹, com ara els Centres Oberts, que són serveis regulats per la cartera de serveis socials (establerta mitjançant decret per la Generalitat de Catalunya d'acord amb la Llei de serveis socials 12/2007, d'11 d'octubre). En total, a la ciutat de Barcelona hi ha 25 centres oberts i 3 centres diaris d'atenció socioeducativa que realitzen tasques de prevenció, d'acompanyament i d'atenció als infants d'entre 3 i 17 anys en situacions de vulnerabilitat. L'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS) de l'Ajuntament de Barcelona gestiona dos centres oberts de titularitat municipal i atorga subvencions o estableix convenis de col·laboració amb entitats del tercer sector que són titulars i gestionen la resta dels centres oberts i dels centres diaris d'atenció socioeducativa⁵⁰.

⁴⁸ La població de referència està formada, en aquest cas, pels infants i adolescents d'entre 0 i 18 anys, atès que les dades de participació disponibles comprenen aquestes edats.

⁴⁹ Per a més informació i reflexions sobre l'atenció socioeducativa, consulteu: Funes, J. (2017). *El procés d'acompanyament socioeducatiu d'adolescents i joves des del medi obert. Algunes reflexions a partir de bones pràctiques*.

⁵⁰ Tal com s'informa en la memòria de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona, 2017, els centres oberts són «un servei diürn preventiu, fora de l'horari escolar, que dona suport, estimula i potencia l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat, la socialització, l'adquisició d'aprenentatges bàsics i l'esbarjo, i compensa les deficiències socioeducatives de les persones ateses mitjançant el treball individualitzat, el grupal, la família, el treball en xarxa i amb la comunitat. El seu objecte és proporcionar atenció als infants de 3 a 18 anys en situació de risc, prevenint i evitant el deteriorament de les situacions de risc».

La taula 6.7 presenta dades sobre la disponibilitat de centres oberts i de centres diaris a Barcelona. Tal com mostra aquesta taula, la distribució territorial dels centres és clarament desigual, amb especial presència de centres d'atenció socioeducativa en els districtes de Ciutat Vella i Nou Barris, mentre que en els de Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia no n'hi ha cap. Pel que fa al nombre de centres d'atenció socioeducativa per cada 10.000 habitants d'entre 3 i 17 anys, s'observa que en el conjunt de la ciutat aquesta relació és d'aproximadament 1,4. En els districtes de Ciutat Vella i Nou Barris aquesta relació és especialment alta: 7,48 i 3,16, respectivament. Malgrat que aquesta distribució es pot explicar per les situacions socioeconòmiques dels districtes de Barcelona, caldria tenir en compte si l'atenció socioeducativa dels infants i adolescents en situacions de risc està garantida, en concret en els districtes amb menys disponibilitat de centres i, específicament, en els de Gràcia i Sarrià-Sant Gervasi, que actualment no disposen de cap centre obert.

Taula 6.7. Nombre de centres oberts i centres diaris d'atenció socioeducativa, i nombre de centres per cada 10.000 habitants de 3 a 17 anys, per districtes. Any 2018.

	Nombre de CO	Nombre de CO per cada 10.000 hab de 3 a 17 anys
BARCELONA	28	1,37
Ciutat Vella	8	7,48
L'Eixample	2	0,70
Sants - Montjuïc	2	0,94
Les Corts	1	0,97
Sarrià - Sant Gervasi	0	0,00
Gràcia	0	0,00
Horta - Guinardó	2	0,95
Nou Barris	7	3,16
Sant Andreu	3	1,52
Sant Martí	3	0,95

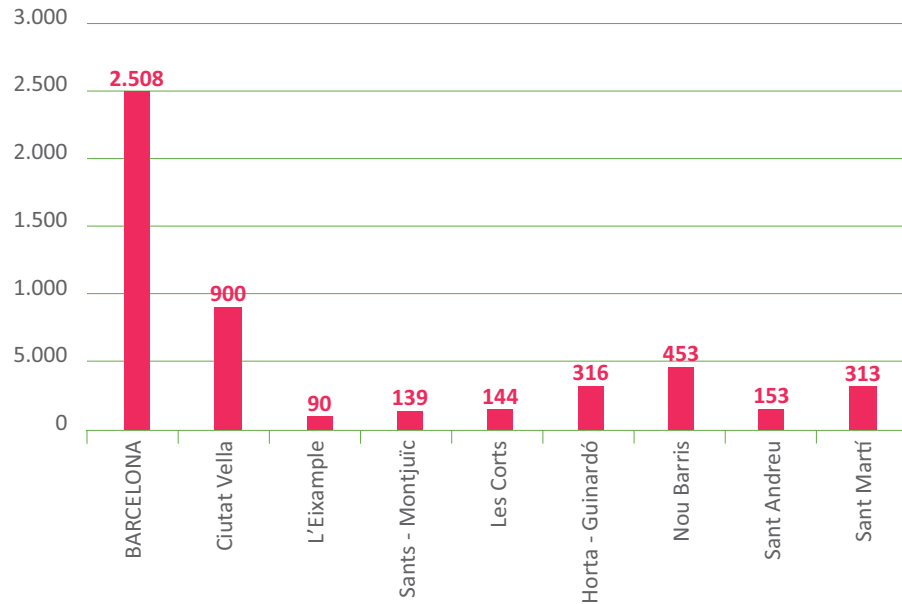
Font: Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància de l'IMSS, Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

Al marge del nombre de centres d'atenció socioeducativa, es pot analitzar també el nombre d'infants atesos i el percentatge que representen respecte al total de la població de 3-17 anys en cadascun dels districtes de la ciutat. Tal com s'observa en el gràfic 6.20, a Barcelona s'han atès uns

2.500 infants i adolescents en centres socioeducatius. Ciutat Vella és el districte amb més infants atesos, amb un total de 900, seguit de Nou Barris i d'Horta-Guinardó (453 i 316, respectivament), on s'atenen menys de la meitat dels que atén Ciutat Vella.

Gràfic 6.20. Nombre d'infants i adolescents atesos en centres oberts i en centres diaris d'atenció socioeducativa, segons districtes. Primer trimestre de 2018⁵¹.

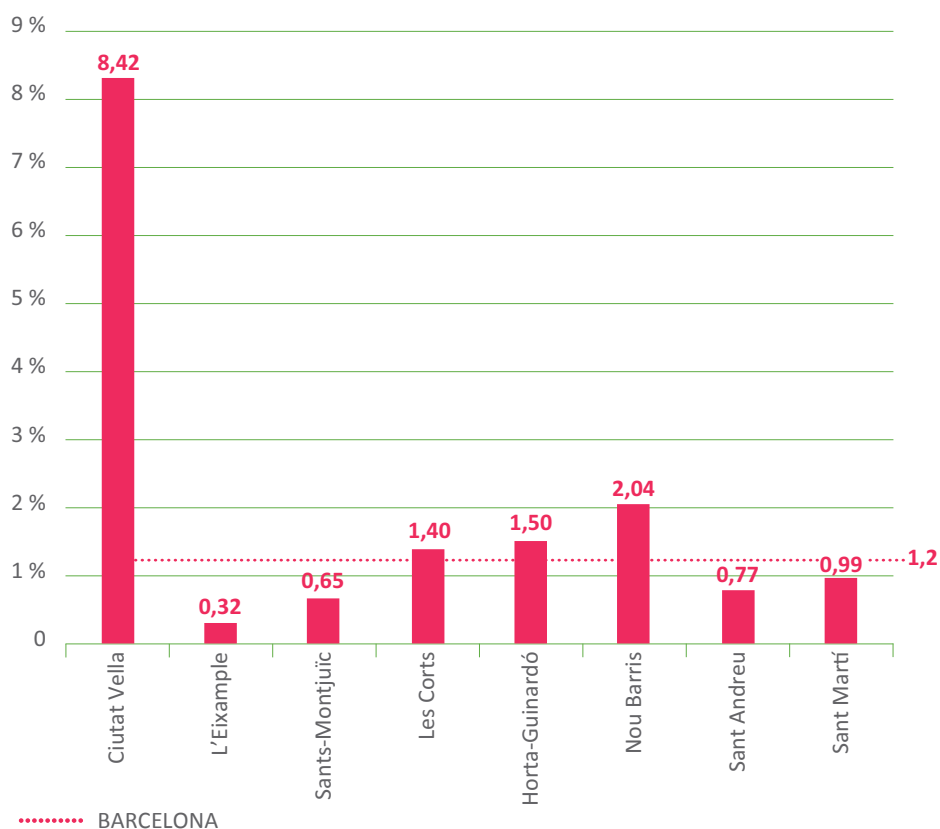

Font: Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància de l'IMSS, Ajuntament de Barcelona

Així mateix, si s'analitza la proporció d'infants i adolescents atesos en centres oberts i en centres diaris, s'observa que aquests representen l'1,2 % respecte al total de la població d'entre 3 i 17 anys del conjunt de la ciutat (gràfic 6.21). Per districtes, i amb relació a les dades presentades amb anterioritat, Ciutat Vella és clarament el districte on un percentatge més elevat d'infants i adolescents assisteixen a aquests recursos socioeducatius (8,4 %). Districtes com ara Nou Barris, Horta-Guinardó i les Corts se situen per sobre de la mitjana de Barcelona pel que fa al percentatge d'infants atesos en centres oberts i en centres diaris.

⁵¹ Els districtes de Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia s'han exclòs del gràfic perquè no disposen de cap centre obert ni de cap centre diari.

Gràfic 6.21. Percentatge d'infants i adolescents atesos en centres oberts i centres diaris d'atenció socioeducativa respecte el total de la població de 3 a 17 anys, segons districtes. Primer trimestre de 2018⁵².

Font: Departament d'Atenció Social a la Família i la Infància de l'Ajuntament de Barcelona i Padró Municipal

Finalment, i pel que fa al perfil dels infants i adolescents atesos en centres oberts i en centres diaris, les dades facilitades per l'IMSS mostren que el 62,7 % de les famílies dels infants i adolescents que assisteixen als centres oberts i als centres diaris reben algun tipus de seguiment per part dels equips dels Serveis Socials de la Ciutat. Així mateix, s'observa que els usuaris d'aquests centres són, principalment, nois: 6 de cada 10 (i el 42,8 %, noies).

⁵² Els districtes de Sarrià-Sant Gervasi i Gràcia s'han exclòs del gràfic perquè no disposen de cap centre obert ni de cap centre diari.

EN RESUM...

- 1. Barcelona compta amb 131 esplais i caus en què uns 17.000 nens, nenes i adolescents realitzen activitats d'educació en el lleure d'una manera regular. Els infants i adolescents que participen en aquestes associacions d'educació en el lleure de base comunitària representen prop del 10 % dels nens, nenes i adolescents d'entre 5 i 17 anys de la ciutat.**

Existeix una **distribució territorial desigual** de les entitats de lleure de base associativa, amb una presència clarament inferior a la de la mitjana de la ciutat en els districtes de Nou Barris (3,1 % de participació) i les Corts (4,3 %). A mesura que augmenta l'edat — en especial en el cas dels adolescents de 16-17 anys— la participació en els esplais i caus decreix significativament. En termes generals, la participació dels nois i noies en aquestes activitats és equilibrada, tot i que en la franja dels 16-17 anys s'observa un lleuger descens en la proporció de noies participants.

- 2. Alguns dels esplais i caus atenen un nombre important d'infants i adolescents que reben ajuts econòmics per a un terç o més del cost anual de les activitats: en un 14 % dels esplais i caus de la ciutat, més de la meitat dels infants estan becats.** A Nou Barris — seguit d'Horta-Guinardó i de Sant Martí— aquest percentatge augmenta fins al 66 % dels esplais i caus on més de la meitat dels infants que hi participen reben beques. A Ciutat Vella, en canvi, totes les entitats atenen percentatges inferiors al 20 % d'infants becats.
- 3. Més de la meitat dels infants i adolescents de la ciutat de 3 a 17 anys participen en activitats de lleure emmarcades en la Campanya de Vacances d'Estiu 2017.** Els 114.000 infants i adolescents que hi participen representen gairebé el doble dels que ho feien l'any 2013. La taxa de participació en aquestes activitats és del 54 %, de manera que **més de la meitat de la població d'entre 3 i 17 anys** realitza aquestes activitats de lleure. Encara que la participació de nois i noies és similar, en les activitats esportives hi ha una proporció més elevada de nois, que representen 6 de cada 10 participants. Els districtes que tenen una taxa de participació en la CVE superior a la mitjana de Barcelona són: Sant Martí, Ciutat Vella, Sant Andreu, Horta-Guinardó, Gràcia i les Corts.
- 4. La Campanya de Vacances d'Estiu (CVE) forma part de les polítiques d'accessibilitat econòmica a les activitats educatives fora dels temps escolars. L'evolució de l'oferta i la participació en la CVE s'ha vist acompanyada també d'un increment, tant del nombre d'ajuts atorgats, com de l'import que s'hi ha destinat:** el 2013 es van atorgar 6.696 ajuts, mentre que el 2017 aquesta xifra gairebé es va triplicar, de manera que va superar els 18.000 ajuts atorgats. El 2017, el pes relatiu dels infants i adolescents que van rebre ajuts, amb relació al total de participants en la CVE, va ser del 16 % .
- 5. També amb l'objectiu de fomentar l'accessibilitat econòmica a les activitats fora del temps escolar, els ajuts a la Pràctica Esportiva Fora de l'Horari Escolar (PEFHE) han augmentat d'una manera molt significativa al llarg dels darrers anys:** mentre que l'any 2013 es van atorgar 3.278 ajuts, el 2017 se'n van atorgar més de 13.600, i van arribar a representar el 8,4 % de la població de 6 a 17 anys de la ciutat.

6. La proporció d'infants i adolescents que reben ajuts, tant de la Campanya de Vacances d'Estiu com de la Pràctica Esportiva Fora de l'Horari Escolar, és més elevada en els districtes amb rendes més baixes. Les dades disponibles indiquen, doncs, que **la distribució territorial dels ajuts respon, en efecte, a l'objectiu de facilitar-ne l'accés als col·lectius més desfavorits.**
7. Pel que fa a les activitats artístiques musicals, la ciutat només compta amb cinc escoles municipals de música, situades en els districtes d'Horta-Guinardó, Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample, Nou Barris i Sant Andreu, que **atenen 2.700 infants** i adolescents d'entre 0 i 18 anys. Així, aquest servei públic de formació artística musical tan sols dona cobertura a l'1 % de la població infantil de la ciutat.
8. Finalment, els centres oberts i els centres diaris d'atenció socioeducativa atenen 2.500 infants i adolescents en situacions de risc durant el seu temps lliure, i majoritàriament són atesos pels Serveis Socials municipals. **A Barcelona hi ha un 1,2 % d'infants i adolescents d'entre 3 i 17 anys que reben atenció socioeducativa en centres oberts o en centres diaris.** Els districtes amb més infants atesos es corresponen amb els que tenen una renda més baixa. A Sarrià-Sant Gervasi i a Gràcia no hi ha cap d'aquests serveis.

7. Recull de 10 experiències rellevants en oportunitats educatives a Barcelona

El darrer capítol d'aquest informe, abans de les conclusions, recull un seguit d'experiències rellevants, desenvolupades en el context de Barcelona, que permeten abordar els principals reptes identificats en l'anàlisi. En aquest sentit, s'aporten un conjunt de pràctiques rellevants per adquirir aprenentatges orientats a la reducció de les desigualtats educatives i per a la promoció dels drets dels infants. La identificació i difusió d'aquestes experiències rellevants pretén visualitzar polítiques, línies estratègiques, programes o projectes que donin resposta als principals reptes educatius de la ciutat de Barcelona, així com posar de manifest les possibilitats d'actuació a diferents escales. Per consegüent, s'identifiquen, per a cadascun dels àmbits d'anàlisi, diverses experiències que actualment s'estan duent a terme a la ciutat i que responen a alguns reptes identificats al llarg d'aquest informe.

7.1 Criteris de selecció de les experiències rellevants

Per a la selecció de les experiències rellevants, s'ha definit un conjunt de criteris per identificar les pràctiques que més s'adeqüen a la voluntat d'aquest informe. Si bé seria òptim que sempre complissin els vuit criteris següents, s'ha considerat la possibilitat d'incloure experiències rellevants que en compleixin, com a mínim, quatre:

1) Experiències desenvolupades en un àmbit territorial proper

L'àmbit geogràfic on se situïn les experiències rellevants hauria d'estar al més a prop possible de la ciutat de Barcelona. Així, sempre que sigui pertinent, s'han seleccionat experiències dutes a terme a la mateixa ciutat i, quan això no ha estat possible, s'ha ampliat l'àmbit de selecció a l'àrea metropolitana de Barcelona o al conjunt del territori català, en especial pel que fa a les experiències de tipus «macro».

2) Experiències actuals

Les experiències rellevants seleccionades han de ser actuals i, en la mesura del possible, d'aplicació vigent.

3) Experiències que situen l'administració local com a actor protagonista

Cal que les experiències rellevants seleccionades incorporin l'administració local com a actor clau per al seu desenvolupament. És a dir, si bé poden ser experiències que hagin sorgit de la iniciativa privada, han de preveure que l'administració pública local sigui l'espai des del qual s'impulsin i es garanteixi la seva escalabilitat i estabilitat.

4) Experiències que parteixen d'un diagnòstic i que identifiquen clarament les necessitats

Les experiències rellevants han d'estar basades en un diagnòstic de necessitats elaborat d'una manera rigorosa.

5) Experiències que estan fonamentades en diverses avaluacions i estudis

Les experiències rellevants haurien d'estar basades en avaluacions i estudis que indiquin la seva possible eficàcia. No és imprescindible que l'impacte positiu de l'experiència es fonamenti en dades pròpies, però cal que la recerca internacional o experiències similars avaluades prèviament puguin explicar la congruència entre els objectius i les intervencions, així com els mecanismes o les palanques de canvi sobre els quals intervé la proposta.

6) Experiències que tenen un impacte avaluat o avaluable

Les experiències rellevants haurien de poder demostrar un impacte positiu en la consecució dels objectius proposats; quan això no sigui possible, cal que l'impacte sigui avaluable a curt i a mitjà termini i que compleixin el criteri anterior (fonamentació en avaluacions i estudis).

7) Experiències que són sostenibles i escalables

Per complir amb el criteri de sostenibilitat, cal que les experiències rellevants evidencin una relació ponderada entre les capacitats i els recursos, i que contemplin la viabilitat de la intervenció a mitjà i a llarg termini. A més a més, cerquem experiències que puguin ser escalables més enllà de l'entorn on actualment es desenvolupen.

8) Experiències que posen l'accent en l'equitat i en la lluita contra les desigualtats

Les experiències rellevants haurien de posar l'accent en qüestions vinculades amb l'equitat i la lluita contra les desigualtats socials i educatives, i procurar millorar la situació dels col·lectius d'infants i adolescents més vulnerables.

7.2 L'educació de la petita infància

Experiència 1:

Tarifació social a les escoles bressol municipals

Títol de l'experiència	Tarifació social a les escoles bressol municipals
Repte que aborda	REpte 2: Millorar l'equitat en l'accés a l'educació de la petita infància i incorporar-hi els públics tradicionalment absents
Entitat o institució promotora/executora	Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB)
Presentació de l'experiència	<p>La tarifació social és un sistema de preus públics, introduït a Barcelona en el curs 2017-2018, orientat a incrementar l'equitat i millorar l'accessibilitat en el primer cicle d'educació infantil. Aquest sistema incorpora un model de preus públics progressiu en funció de la renda familiar i del nombre de membres de la unitat familiar. El model de tarifació social estableix trams o intervals de renda familiar que determinen el preu públic que ha de pagar cada família. El sistema comporta una reducció de les quotes per a les famílies amb menys ingressos, mentre que aquelles que tenen rendes més elevades paguen quotes més altes que les que pagaven amb el sistema anterior, de manera que contribueixen a cobrir els costos no assumits per les famílies amb menys recursos econòmics.</p>
Antecedents i context	<p>El sistema de quota única anterior implicava que un percentatge important de famílies que patien situacions de vulnerabilitat econòmica, però no situacions de pobresa severa, no complissin els criteris d'accés als ajuts públics i no se'n poguessin beneficiar. A més a més, el sistema de quota única no establia un sistema progressiu de pagament en funció de la renda de les famílies, sinó que funcionava amb bonificacions que es tramitaven després d'haver matriculat l'infant.</p>
Plantejaments de l'experiència (hipòtesi en què està fonamentada)	<p>La tarifació social es basa en la hipòtesi que les famílies que pateixen situacions de vulnerabilitat econòmica són susceptibles de no dur el seu infant a l'escola bressol si el sistema és de quota fixa. Un sistema de preus basats en quotes progressives en funció del nivell de renda de les famílies és més equitatiu i afavoriria la demanda de les famílies que experimenten situacions de vulnerabilitat econòmica.</p>
Objectius de l'experiència	<p>Reduir les barreres econòmiques d'accés als serveis educatius, mitjançant l'increment de la progressivitat del sistema, per tal que l'aportació de les famílies al finançament del servei s'incrementi en funció de la seva renda.</p>
Resultats-impacte	<p>La recent implementació d'aquest sistema fa que hi hagi poques dades disponibles. En aquest informe s'ha mostrat que el nou sistema de tarifació social ha suposat que una proporció de famílies molt més elevada hagi pagat menys quantitats en concepte d'escola bressol: mentre que en el curs 2015-2016, el 33,9 % dels infants es van beneficiar d'una bonificació en el preu de l'escola bressol (per tant, van pagar un preu inferior a la quota única, que era de 289 €), en el curs 2018-2019, el 66,4 % de les famílies (trams 1-6) paguen un preu públic inferior al que establia el sistema anterior, i el 8,9 % paguen el mateix. Fins i tot en aquells districtes on les rendes familiars són més elevades, com ara els de Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, l'Eixample o Gràcia, s'observa un augment important de famílies —al voltant del 30 %— que amb el nou sistema de tarifació paguen una quota més baixa.</p>

Resultats-impacte

D'altra banda, **està previst analitzar els públics presents i absents** en la xarxa d'escoles bressol municipals mitjançant l'anàlisi de les dades del curs 2017-2018 en endavant, obtingudes amb l'aplicació d'un qüestionari per conèixer els perfils socials de les famílies que hi estan interessades i que matriculen els seus infants a l'escola bressol. Un dels objectius d'aquesta eina consisteix a detectar els perfils socials de la població usuària (origen, nivell d'instrucció, nivell de renda, ocupació, residència, etc.) per constatar si es tracta d'un sistema heterogeni (presència de diversos segments socials) o d'un sistema homogeni (concentració d'un segment social determinat, normalment de classe mitjana o mitjana-alta). En segon lloc, cal determinar el perfil social de la població que queda fora del procés d'accés i detectar els segments poblacionals que en són exclosos per una qüestió d'aleatorietat (realització d'un sorteig per obtenir plaça entre les famílies empatades en la puntuació d'accés), o d'abandonament propi per raons econòmiques, laborals o horàries. En tercer lloc, cal detectar si existeix un contingent de famílies susceptibles d'abandonar l'escola bressol (públics vulnerables que davant de qualsevol variació econòmica abandonarien l'escola bressol).

Fonts d'informació

- [Notícia de l'Ajuntament de Barcelona: Nous criteris més redistributius per a les quotes de les escoles bressol municipals](#)
- [Les polítiques locals d'escolarització de 0-3 anys per a garantir l'educació en igualtat d'oportunitats. Enric Saurí, Diputació de Barcelona.](#)
- [Web de les escoles bressol](#)

Experiència 2:

De 0-3. Infants en família

Títol de l'experiència **De 0-3. Infants en família**

Repte que aborda **REPTE 3: Impulsar una política local integral per a tota la petita infància de la ciutat**

Entitat o institució promotora/executora Districte de l'Eixample

Presentació de l'experiència

El programa «De 0 a 3. Infants en família» és un servei municipal, impulsat pel districte de l'Eixample, **dirigit a nadons i infants d'entre 0 i 3 anys i a les seves famílies**. El programa consisteix a oferir un **espai de trobada** per a les famílies, en un **entorn lúdic i educatiu**, en els quatre casals infantils del districte. Aquest servei pretén donar resposta a les necessitats de les famílies —esdevenint un espai per compartir experiències, dubtes o inquietuds amb relació a la criança dels fills i filles— i a les necessitats dels infants —oferint un espai de joc i socialització adequat al seu desenvolupament—. Aquests espais compten amb la presència de professionals especialitzats i disposen de materials adequats a l'edat i a les necessitats dels infants.

Antecedents i context	<p>En els darrers anys, al districte de l'Eixample, així com en altres territoris de la ciutat, han sorgit noves demandes familiars amb relació a l'àmbit de la primera infància. Algunes d'aquestes peticions estan orientades principalment a la cessió i adequació d'espais en els centres cívics i altres equipaments de proximitat per desenvolupar-hi projectes d'educació i de criança autogestionats amb fórmules diverses. Davant d'aquesta demanda creixent, el districte de l'Eixample es planteja quina ha de ser la resposta de l'administració pública en casos similars; l'objectiu de l'administració és donar una resposta que compleixi criteris d'accessibilitat i d'equitat, tenint en compte els recursos disponibles i els serveis ja existents. En el territori de l'Eixample s'està produint un procés de reflexió al voltant de l'encaix entre les demandes de les famílies i les responsabilitats de l'administració, fet que ha culminat amb la creació del nou servei per a famílies amb nadons i infants d'entre 0 i 3 anys, impulsat i gestionat pel districte, en els quatre casals infantils de l'Eixample.</p>
Plantejaments de l'experiència (hipòtesi en què està fonamentada)	<ul style="list-style-type: none"> • L'acompanyament familiar com a palanca per a la creació i la consolidació de vincles entre les famílies i les institucions educatives, i com a element clau per fomentar la inclusió, en especial en entorns de vulnerabilitat social. • La necessitat de donar una resposta a les demandes de les famílies, que garanteixi un encaix entre aquestes demandes i, alhora, la responsabilitat de l'administració de garantir l'equitat i la igualtat d'oportunitats.
Objectius de l'experiència	<ul style="list-style-type: none"> • Garantir a les famílies un espai per compartir experiències, dubtes o inquietuds amb relació a la criança dels seus fills i filles. • Oferir un espai de joc i socialització per a nadons i infants d'entre 0 i 3 anys, adequat al desenvolupament d'habilitats motrius, sensorials, cognitives i sonores. • Oferir a les famílies l'acompanyament i assessorament de professionals especialitzats en l'educació de la petita infància.
Implementació	<p>El servei «De 0 a 3. Infants en família» s'ofereix un dia a la setmana en horari de matí, en sessions de dues hores, en els quatre casals infantils del districte de l'Eixample (Casal Infantil Urgell, Casal Infantil Cotxeres Borrell, Casal Infantil Sagrada Família i Casal Infantil Fort Pienc). A les sessions, els infants sempre han d'anar acompanyats d'una persona adulta amb qui mantinguin un vincle relacional de convivència, principalment la mare i/o el pare. Durant la sessió, les persones adultes i els infants comparteixen una estona de joc i un espai per relacionar-se amb altres infants i famílies, dinamitzats per un equip de professionals. Els grups tenen un màxim de 15 infants i es reuneixen un cop a la setmana. Donat que les places en els espais de «De 0 a 3. Infants en família» són limitades, i per tal de facilitar que el major nombre possible de famílies hi puguin accedir, un mateix infant no pot utilitzar el servei més de 9 mesos i, a més, cal que les famílies interessades s'hi inscrivin trimestralment.</p>
Actors implicats	<ul style="list-style-type: none"> • Districte de l'Eixample • Quatre casals infantils públics
Recursos	<p>Té un cost de 4 € per sessió. Es calculen 10 sessions per trimestre; és a dir, un preu aproximat de 40 € per trimestre i família. S'ofereixen preus reduïts per a famílies nombroses i monoparentals.</p>
Resultats-impacte	<p>Aquest programa ha tingut una acollida molt positiva en tots els barris on s'ha desenvolupat. Actualment es troba en fase d'avaluació del primer període d'implementació.</p>

Aprenentatges	Exemple de com actua l'administració per donar resposta a les noves demandes socials.
 Fonts d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • Entrevista amb Pepa Pérez Oliva, coordinadora de Projectes i Sectors, Direcció de Serveis a les Persones i Territori, Districte de l'Eixample. • Web del projecte «De 0 a 3. Infants en família»

7.3 De P-3 a l'ESO

Experiència 3:

Mesures per combatre la segregació escolar

Títol de l'experiència	Mesures per combatre la segregació escolar: millora de la detecció de l'alumnat amb necessitats educatives especials (NEE)⁵³ derivades de situacions socioeconòmiques desfavorides
Repte que aborda	REPTE 4: Aconseguir una escolarització equilibrada i equitat en l'accés a P3 per reduir les desigualtats educatives i la segregació escolar
Entitat o institució promotora/executora	Consorci d'Educació de Barcelona
Presentació de l'experiència	El Consorci d'Educació de Barcelona ha impulsat, en el període de preinscripció per al curs 2018-2019, un conjunt de mesures orientades a combatre la segregació escolar . Amb aquest objectiu s'activen, doncs, una sèrie d'estratègies, com ara la millora dels procediments per a la detecció de l'alumnat NEE derivades de situacions socioeconòmiques desfavorides per contribuir a una distribució més equilibrada d'aquest alumnat entre els diferents centres amb fons públics del territori. Aquesta mesura va acompanyada d'altres estratègies —en alguns casos vigents en cursos anteriors—, com ara la reserva de places per a l'alumnat NEE, accions comunicatives i d'acompanyament a les famílies que poden experimentar més dificultats a l'hora d'accedir a la informació per a la preinscripció, i gestionar-la, o l'obertura de dues noves oficines d'escolarització en els districtes de Sant Andreu i Nou Barris, i l'ampliació de l'oficina de Ciutat Vella.
Antecedents i context	Barcelona és una ciutat on la segregació escolar continua sent un problema rellevant , tal com han mostrat en repetides ocasions els informes del Síndic de Greuges i també aquest informe.
Plantejaments e l'experiència (hipòtesi en què està fonamentada)	La iniciativa es basa en la necessitat de dissenyar processos de preinscripció que, més enllà d'intentar satisfer les preferències d'escolarització de les famílies, s'adrecin a revertir les dinàmiques de segregació escolar entre els centres.
Objectius de l'experiència	Aconseguir una distribució equilibrada de l'alumnat que contribueixi a la reducció i/o eliminació dels processos de segregació escolar.

⁵³ Aquí s'utilitza l'acrònim NEE (necessitats educatives especials), en comptes del terme NESE (necessitats específiques de suport educatiu) emprat al llarg de l'informe, perquè és el que es fa servir en el procés de preinscripció.

Implementació	La reserva de places per a alumnes NEE s'ha dut a terme en col·laboració amb l'Institut Municipal de Serveis Socials, i ha permès identificar l'alumnat de P3 amb necessitats específiques derivades de situacions socials desfavorides , a partir de la informació disponible dels alumnes nascuts l'any 2015, beneficiaris del Fons Extraordinari d'Ajuts d'Emergència Social per a Infants de 0 a 16 anys. Aquesta actuació es desenvolupa en estreta col·laboració amb els Equips d'Atenció Psicopedagògica (EAP) de cada districte. També continua vigent l'acció que es va iniciar el curs passat sobre la gestió de la matrícula de continuïtat un cop acabat el procés de preinscripció i de matrícula, garantint-ne una distribució equilibrada en el marc de cada zona d'escolarització.
Actors implicats	CEB, IMSS, EAP
Resultats-impacte	L'impacte esperat de la mesura és una reducció de la segregació escolar i un augment de la distribució equilibrada de l'alumnat, si bé els resultats encara no s'han avaluat.
 Fonts d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • El Consorci d'Educació de Barcelona crea dos nous centres per al curs 2018-2019 i avança en mesures per combatre la segregació (Nota de premsa del Consell d'Educació de Barcelona emesa el 27 de febrer de 2018) • Síndic de Greuges, 2016. La segregació escolar a Catalunya (I): la gestió del procés d'admissió d'alumnat.

Experiència 4:

Incorporació de nous perfils professionals en els centres educatius en el marc del Pla de Barris

Títol de l'experiència	Pla de Barris: incorporació de nous perfils professionals en els centres educatius, de l'equip docent a l'equip educatiu
Repte que aborda	REPTE 5: Distribuir els recursos públics en els centres educatius en funció de la població escolar que atenen
Entitat o institució promotora/executora	Consorci d'Educació de Barcelona

Presentació de l'experiència

Aquesta experiència rellevant consisteix en la incorporació de nous perfils professionals adaptats a les necessitats dels centres educatius de primària i de secundària situats en territoris que formin part del Pla de Barris, a partir de la dotació pressupostària extraordinària d'aquest pla. L'experiència està orientada a oferir una atenció global als infants i adolescents i a les seves famílies, impulsant i articulant el **treball conjunt i la mirada comuna entre professionals de l'àmbit educatiu, social i de la salut**. Els professionals que s'incorporen als equips educatius poden variar en funció del centre i responen als perfils següents: educadors/es socials; professionals especialistes en l'atenció emocional; personal tècnic tècnics i tècniques d'integració social; mestres d'audició i llenguatge; i personal expert en psicologia o psicopedagogia que depèn del centre de recursos educatius per a alumnat amb trastorns del desenvolupament i la conducta.

Antecedents i context

El Pla de Barris, impulsat per l'Ajuntament de Barcelona per revertir les desigualtats entre els barris de la ciutat, suposa una important **dotació pressupostària extraordinària** per dur a terme actuacions en quatre àmbits: medi urbà; activitat econòmica; drets ciutadans; i educació, tant formal com no formal. En el cas de l'àmbit de l'educació formal, la dotació extraordinària a través del Consorci d'Educació de Barcelona es destina a la millora de les infraestructures dels centres educatius (obres) i a despesa corrent, que es concreta en la dotació de professionals.

Plantejaments e l'experiència (hipòtesi en què està fonamentada)

En els darrers anys, a partir de diverses recerques i de la col·laboració en diferents projectes, el Consorci d'Educació de Barcelona ha treballat en la identificació de les condicions d'èxit i dels factors de risc dels centres educatius amb més concentracions de complexitat. A partir dels treballs centrats en la recerca sobre la reducció de les desigualtats educatives en entorns escolars, i dels treballs sobre les escoles eficaces, s'identifica que les escoles situades en entorns d'alta complexitat que obtenen resultats superiors als esperats comparteixen algunes característiques, com ara el treball en xarxa, la configuració d'un clima escolar positiu, l'obertura a l'entorn i el treball en equip del professorat. Aquestes recerques també identifiquen algunes de les polítiques europees que s'implementen amb més freqüència per fomentar **l'èxit en entorns desafavorits**, entre les quals hi ha mesures que potencien un **tractament integrat d'atenció educativa** que inclou ajuts socials i acompanyament a les famílies, així com l'aportació de línies de finançament addicional per als centres desafavorits.

Objectius de l'experiència

L'objectiu principal de la incorporació d'aquests professionals és assegurar **l'atenció global dels infants i de les seves famílies** en els centres escolars públics dels barris prioritaris on es desplega el Pla de Barris i **establir un entorn emocionalment agradable** per a tots els agents educatius, facilitant el treball conjunt i la mirada comuna entre professionals de l'àmbit educatiu, social i de la salut. En aquest sentit, la iniciativa pretén **apropar les cultures i les formes de treballar entre els serveis socials, els de salut i els educatius**, amb la finalitat de provocar canvis estructurals en els centres i en les seves cultures i dinàmiques de funcionament.

Implementació

Durant el curs 2017-2018 s'han incorporat nous perfils professionals a 34 centres de 10 barris de la ciutat. Si bé tots els centres educatius dels barris que formen part del Pla de Barris tenen algun tipus de dotació, l'assignació dels perfils professionals varia segons la realitat i les necessitats de cada centre. En el conjunt de la ciutat, en el curs 2017-2018 s'han incorporat un total de 62 professionals amb les especialitats següents: 2 dinamitzadores/monitores; 18 especialistes en l'atenció i el suport emocional; 15 tècniques d'integració social; 20 educadores de serveis socials; 4 mestres d'audició i llenguatge; 3 professionals del Centre de Recursos Educatius per a Alumnes amb Trastorns del Desenvolupament i la Conducta (CRETDIC).

Les funcions del **personal especialista en l'atenció i el suport emocional** són l'atenció directa als infants i joves i l'assessorament i l'acompanyament dels equips docents amb els tres objectius següents: a) fomentar les competències emocionals i disminuir el malestar emocional de l'alumnat; b) millorar la gestió dels conflictes a l'aula; i c) dotar els equips docents d'eines i de coneixements relatius a l'educació emocional.

Els **tècnics i tècniques d'integració social** han de vetllar pel desenvolupament d'activitats d'integració i cohesió social en els centres, fer un seguiment de l'absentisme, i incentivar els alumnes a participar en les activitats del territori i del centre, entre d'altres.

Els **educadors i educadores socials** treballen a partir de la definició d'un pla d'acció socioeducativa per facilitar els processos d'aprenentatge, les relacions família-escola, i el treball en xarxa entre professionals, mitjançant accions d'atenció individualitzada, d'atenció grupal i d'assessorament a les tutories i a l'equip directiu.

Implementació	Els i les mestres d'audició i llenguatge (MALL) i els professionals del CREDIC atenen d'una manera individualitzada l'alumnat que ho requereix i assessoren els centres educatius en l'atenció d'aquest alumnat. Així mateix, els MALL, en el marc del Pla de Barris, tenen una funció preventiva i d'estimulació precoç del llenguatge.
Condicions, obstacles i facilitadors identificats	Dificultats per garantir que, en finalitzar el Pla de Barris i, per tant, la dotació pressupostària extraordinària, s'hauran pogut assentar les transformacions estructurals dels centres educatius.
Actors implicats	<ul style="list-style-type: none"> • Consorci d'Educació de Barcelona • Centres educatius públics (primària i secundària) dels barris del Pla de Barris • Institut Municipal de Serveis Socials • Altres entitats (especialistes en suport emocional)
Recursos	Pressupost de 7.137.875 €
Resultats-impacte	L'impacte esperat de la mesura és la millora dels processos d'aprenentatge a partir d'una millora del benestar emocional en els centres. No s'ha previst una avaluació específica d'aquests impactes.
 Fonts d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • Entrevista amb Eulàlia Esclapés, directora de l'Àrea de Servei d'Educació i Territori del CEB, i amb Anna Vera, tècnica de l'Àrea de Servei d'Educació i Territori del CEB. • Documents interns del CEB. • Web pla de barris

Experiència 5:

Èxit. Acompanyament educatiu durant el curs escolar

Títol de l'experiència	«Èxit». Acompanyament educatiu durant el curs escolar
Repte que aborda	REPTE 6: Reduir la desigualtat de resultats a escala territorial i segons les característiques socioeconòmiques de l'alumnat
Entitat o institució promotora/executora	Consorci d'Educació de Barcelona, Àrea d'Innovació, Programes i Formació, en corresponsabilitat amb els centres educatius
Presentació de l'experiència	«Èxit», que es duu a terme durant el curs, és un programa de reforç escolar en horari extraescolar per a l'alumnat de cinquè i sisè de primària i d'ESO. Té com a finalitats assolir l'èxit escolar per a tothom i prevenir l'abandonament escolar prematur. Consisteix a oferir un acompanyament en la transició de l'educació primària a la secundària per tal de millorar els aprenentatges de l'alumnat que requereixi aquest suport. El programa compta amb la figura dels amics@grans : joves estudiants, sovint exalumnes de l'institut, que planifiquen i desenvolupen les activitats de reforç, en coordinació amb els centres educatius dels participants.

Destinatari	<ul style="list-style-type: none"> • Centres de secundària obligatòria i les seves escoles adscrites. • Alumnat de cinquè i sisè de primària i d'ESO. • Infants i adolescents, les famílies dels quals no els poden proporcionar el suport i el seguiment que necessiten en les tasques escolars.
Antecedents i context	<p>En un context de preocupació pels resultats escolars i per les desigualtats identificades en aquest aspecte, l'any 2001, amb l'objectiu de millorar l'èxit escolar de l'alumnat de secundària, l'IMEB va establir un acord de col·laboració amb el Departament d'Educació i amb la Inspecció Educativa. En aquest marc es va iniciar un programa pilot en el districte de Sants-Montjuïc, anomenat «Projecte Èxit», que està orientat a la millora dels aprenentatges bàsics de l'alumnat i que és l'origen del que avui dia és el programa «Èxit».</p>
Plantejaments e l'experiència (hipòtesi en què està fonamentada)	<ul style="list-style-type: none"> • La vinculació de l'alumne amb l'amic@gran —un noi o noia, estudiant, sovint exalumne del mateix institut, que ha seguit un itinerari d'èxit— és la base del programa. • S'estableix un triangle afectiu entre el tutor/a, l'amic@gran i l'alumne/a, el qual repercuteix positivament en l'aprenentatge i els resultats acadèmics de l'alumnat. L'alumne estableix llaços de confiança amb l'amic@gran, a qui veu com un model de referència positiu proper que li permet comunicar dubtes, expressar inquietuds i resoldre dificultats d'una manera propera.
Objectius de l'experiència	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitar la transició de l'educació primària a la secundària en les seves diferents dimensions: disposicions, aprenentatges i hàbits de treball dels alumnes, però també en l'àmbit de l'organització dels centres • Millorar el rendiment acadèmic de l'alumnat de primària (cicle superior) i d'ESO.
Implementació	<p>L'activitat principal del programa són les tutories de reforç escolar, d'una hora i mitja per setmana, dues tardes, en dies alterns. Els encarregats de planificar i dur a terme les activitats de reforç són joves estudiants, sovint exalumnes del mateix institut, el quals, atesa la vinculació i el rol de referents que adquireixen per a l'alumnat, s'anomenen amics i amigues grans (amics@grans). Cada amic@gran treballa, aproximadament, amb una ràtio de 10 alumnes. El programa també contempla la implicació dels tutors i tutores dels alumnes participants, que es comprometen a fer tres sessions d'intercanvi i seguiment per orientar la feina i que tothom avanci d'una manera coherent. Alhora, estableix canals de comunicació directa amb l'amic@gran per tal que la informació es transmeti d'una manera àgil i el reforç sigui més efectiu.</p>
Condicions, obstacles i facilitadors identificats	<p>Perquè el reforç escolar funcioni adequadament, cal que cada escola i/o institut designi, d'una banda, una persona del centre (mestre/a o professor/a) com a referent del programa per tal de facilitar la comunicació entre els tutors i els amics@grans i poder fer un seguiment més acurat del dia a dia; de l'altra, un dels amics@grans amb experiència exerceix de coordinador/a d'amics@grans, i duu a terme funcions d'organització i d'interlocució, tant amb el professorat del centre com amb l'equip tècnic del programa.</p>
Actors implicats	<p>CEB, centres educatius i amics@grans, que són exalumnes (si pot ser, del mateix institut on es realitza el projecte)</p>
Recursos	<p>S'estableix una relació contractual entre el CEB i els amics@grans, la qual adopta la forma d'una beca, condicionada al fet d'estar cursant estudis postobligatoris i ser major de 18 anys. Per al pagament d'aquestes beques de col·laboració del programa «Èxit» 2018-2019 es destina un import total màxim de 527.520 €.</p>

Resultats-impacte

L'avaluació d'impacte desenvolupada per Ivàlua demostra que l'extensió a tercer i a quart d'ESO del programa «Èxit durant el curs escolar» ha tingut un **impacte positiu significatiu sobre els resultats acadèmics de l'alumnat** de l'últim curs de l'ESO. Més concretament, els beneficis, tots ells estadísticament significatius, s'observen en:

- Una reducció del nombre d'assignatures suspeses.
- Una reducció de la probabilitat de suspendre matèries troncales.
- Un increment de la probabilitat de no suspendre cap assignatura el mes de juny.
- Un increment de la probabilitat d'obtenir el graduat d'ESO.

El programa ha anat incrementant progressivament els recursos de què disposa i ampliant el ventall de propostes, de manera que en el curs 2016-2017 hi van participar 43 instituts i 110 escoles de primària, i va atendre més de 2.000 alumnes.

Aprenentatges/ potencialitats

Els bons resultats del programa i les bones valoracions van impulsar l'expansió de la proposta. El curs 2017-2018 es va iniciar, d'una manera pilot, el programa «Èxit Anglès». Aquest programa està promogut pel Consorci d'Educació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona i vol impulsar, en col·laboració amb l'Escola Oficial d'Idiomes Barcelona-Drassanes (EOI), un pla de treball sistemàtic per millorar la competència en expressió, interacció i comprensió oral en llengua anglesa de l'alumnat del darrer curs de primària i d'ESO. D'una banda, joves universitaris amb un nivell mínim de B2 en llengua anglesa (MECR: Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües), duen a terme les sessions orals amb l'alumnat, repartit en petits grups. De l'altra, professorat nadiu de l'EOI, expert en el treball de l'oralitat, realitza mensualment sessions d'assessorament amb el professorat dels centres participants.

Fonts d'informació

- Entrevista amb Marta Comas, directora de l'Àrea d'Innovació, Programes i Formació, CEB.
- [Pàgina web del Consorci d'Educació de Barcelona](#)
- [Informe d'Avaluació del programa «Èxit 2015-2016», Ivàlua, 2016](#)
- [Pàgina web del programa «Èxit»](#)
- [Pàgina web del projecte «Èxit Anglès»](#)

Experiència 6:

Programa «TANGRAM. Acompanyem a entendre l'escola!»

Títol de l'experiència

Programa «TANGRAM. Acompanyem a entendre l'escola!»

Repte que aborda

REPTE 6: Reduir la desigualtat de resultats a escala territorial i segons les característiques socioeconòmiques de l'alumnat

Entitat o institució promotora/executora

Consorci d'Educació de Barcelona, Àrea d'Innovació, Programes i Formació, en corresponsabilitat amb els centres educatius

Presentació de l'experiència

El programa «Tangram. Acompanyem a entendre l'escola!» pretén oferir un **acompanyament a l'escolaritat** a infants de primer cicle d'educació primària i a les seves famílies, per afavorir l'assoliment de les competències bàsiques i la millora del vincle entre la família i l'escola, amb la finalitat de contribuir a l'èxit escolar de tots els infants.

Presentació de l'experiència	<p>Les activitats, basades en l'estratègia del mentoratge (un mentor o mentora per cada dos infants), es desenvolupen en les mateixes escoles en horari no lectiu. La participació de les famílies en les activitats, un cop per setmana, és un element clau del programa.</p>
Destinatari	<ul style="list-style-type: none">• Centres escolars d'educació primària.• Infants de primer cicle d'educació primària, el nivell acadèmic dels quals se situï, aproximadament, entre el 3 i el 6 (sobre 10) en les competències bàsiques corresponents al seu curs en lectura, comprensió, expressió (català i castellà) i operacions i resolució de problemes (numeració i càlcul; espai i mesura; relacions i canvi).• Les famílies d'aquests infants.
Antecedents i context	<p>El programa es basa en el projecte «Enxaneta», una experiència impulsada pel Consell Comarcal d'Osona, amb la col·laboració d'un equip de treball de la Universitat de Vic, que es va iniciar el 2015 i que ha estat avaluada amb resultats positius. L'«Enxaneta» neix de la necessitat de repensar les pràctiques de suport escolar per donar coherència a aquest servei, sovint sense un model clar. En aquest context es proposa un procés de treball conjunt en el Consell Comarcal, amb tècniques municipals de serveis socials i educació i la direcció dels centres, per tal de construir un nou model de suport escolar durant dos anys, incorporant-hi el coneixement d'experiències de suport innovadores arreu del país.</p> <p>Els fonaments del projecte «Enxaneta» i el context educatiu de Barcelona fan plantejar al CEB que la implementació d'aquest programa a la ciutat pot suposar un avanç cap a la reducció de les desigualtats educatives. El programa «Tangram. Acompanyem a entendre l'escola!» es va iniciar a Barcelona en el curs 2017-2018 i actualment està en fase de pilotatge a quatre escoles d'educació primària.</p>
Plantejaments i principis de l'experiència	<ul style="list-style-type: none">• Prevenció. El programa proposa actuar en el moment de construcció de les competències bàsiques (cicle inicial).• Vincles família-escolaritat. Apropament entre l'escola i les famílies com a peça clau per garantir l'èxit.• Acompanyament a partir de la mentoria, estratègia eficaç avalada per la recerca.
Objectius de l'experiència	<p>La finalitat del projecte és acostar, donar a conèixer i acompanyar a les famílies en el coneixement i la implicació de la cultura escolar pròpia dels centres educatius. Els objectius específics del programa, que prenen com a referència els del projecte «Enxaneta», són els següents:</p> <ul style="list-style-type: none">• Contribuir significativament a la millora dels resultats acadèmics de l'alumnat del programa a través de la millora de les seves competències bàsiques.• Apoderar les famílies de l'alumnat del programa per tal que puguin acompanyar-lo en el suport escolar d'una manera autònoma.• Fer conèixer a l'alumnat i a les seves famílies els recursos educatius i socioculturals de l'entorn i facilitar-los el seu ús quotidià.• Contribuir al debat (auto)crític a les escoles amb relació al seu rol en la reproducció de les desigualtats socials existents i als mecanismes concrets que ho faciliten.

Implementació	<p>Les activitats proposades es realitzen en les escoles de primària que participen en el programa fora de l'horari lectiu. La persona mentora destina una tarda a la setmana al treball indirecte de competències bàsiques amb dos infants que té assignats. Una altra tarda a la setmana comparteix amb les famílies el tipus de treball que ells o elles, els pares i/o mares (o altres familiars) desenvoluparan amb els infants i, durant una hora, són les famílies les que acompanyen els infants en les activitats plantejades (lectura, resolució de problemes, visionat de vídeos, etc.).</p> <p>Els mentors i les mentores són professionals de l'educació (graduats en Magisteri, Educació social o Psicologia) i reben una formació inicial específica sobre el projecte de 30 hores, així com un seguiment conjunt de dues hores al mes. Les sessions de mentoria s'articulen en tres eixos de treball: establiment d'un vincle i de suport emocional amb l'infant; treball de competències bàsiques a través de formats «poc escolars» (jocs, interessos de l'infant, sortides al territori i els seus recursos, etc.); i l'aproximació simbòlica a l'àmbit escolar: parlar de l'escola, de l'agenda, dels continguts, dels deures, etc., i donar suport als infants en la seva comprensió de l'escolaritat.</p>
Condicions, obstacles i facilitadors identificats	<p>Es recomana que, per al bon funcionament del programa, cada escola designi un mestre o una mestra del centre referent per tal de facilitar la comunicació entre els tutors i les tutores i els mentors i les mentores i poder fer un seguiment més acurat de les incidències que tenen lloc en el dia a dia. És adequat que els tutors i les tutores participin en alguna sessió per donar coherència a tota la intervenció.</p>
Actors implicats	<ul style="list-style-type: none"> • CEB • Centres educatius • Mentors i mentores • Infants i famílies
Recursos	48.000 € (curs 2017-2018)
Resultats-impacte	<p>L'avaluació de la prova pilot del programa «Tangram. Acompanyem a entendre l'escola!» encara no està disponible. No obstant això, es compta amb les dades de l'avaluació del projecte «Enxaneta». Els resultats obtinguts, a partir d'una avaluació amb un disseny quasi experimental, permeten afirmar que els infants participants en el programa milloren d'una manera més significativa que els no participants pel que fa a les proves competencials, però no pas en les notes escolars.</p>
Recursos	<ul style="list-style-type: none"> • La importància d'un projecte que busqui fer de pont entre les pedagogies, els llenguatges i els codis escolars i els familiars, per a la millora en l'adquisició de competències bàsiques. • Els resultats contradictoris de l'avaluació del projecte «Enxaneta» que mostren una millora relativa de les competències, però no de les notes escolars, indiquen, d'una banda, la capacitat per generar impactes significatius en la lluita contra les desigualtats escolars, però, de l'altra, dificultats per intervenir i transformar la dinàmica ordinària escolar.

Fonts d'informació

- Entrevista amb Marta Comas, directora de l'Àrea d'Innovació, Programes i Formació, CEB.
- Entrevista amb Jordi Collet, director científic del projecte «Enxaneta».
- Collet-Sabé, J.; Jiménez, V.; Naranjo, M. (2016). «Projecte Enxaneta. Suport escolar per a l'èxit escolar de tot l'alumnat.», a: *Temps d'Educació*, núm. 50, pàg. 155-170.
- Collet-Sabé, J. i Martori, J. C. (2018). «Projecte de Suport Escolar “Enxaneta”», a: *Temps d'Educació*, núm. 54, pàg. 93-110.
- Article de presentació del projecte «Enxaneta»
- Article sobre l'avaluació del projecte «Enxaneta»

7.4 Educació postobligatòria

Experiència 7:

Aposta X Tu

Títol de l'experiència	«APOSTA X TU». Projecte d'acompanyament a l'alumnat de cicles formatius de grau mitjà
Reptes que aborda	REPTE 8: Reduir l'abandonament escolar prematur com a objectiu de ciutat i aconseguir l'equitat en l'accés a l'educació postobligatòria REPTE 10: Reduir les desigualtats en l'educació secundària postobligatòria
Entitat o institució promotora/executora	Consorci d'Educació de Barcelona (Servei d'Orientació-Pla Jove) i Cooperativa Reflexes, entitat executora del programa
Presentació de l'experiència	«Aposta x Tu» és un programa d' acompanyament als alumnes de CFGM per afavorir l' assoliment de competències bàsiques i proporcionar-los una atenció individualitzada que els permeti continuar els seus estudis d'una manera satisfactòria. Consisteix a oferir un acompanyament, en horari no lectiu, en el mateix centre escolar on es cursa el CFGM, durant dues hores a la setmana, per treballar tasques vinculades amb els seus estudis i també competències transversals a partir de l'aprenentatge basat en problemes (ABP).
Destinataris	Joves de primer curs de CFGM en risc d'abandonament escolar prematur, concretament alumnat de CFGM que mostri un baix grau d'adaptació als cicles que cursa i que evidencii una necessitat d'acompanyament.
Antecedents i context	A Catalunya, la taxa d' abandonament escolar prematur —és a dir, de la proporció de joves de 18 a 24 anys que no han continuat la seva formació més enllà de l'etapa obligatòria— arriba a gairebé el 20 % de la població. Aquest fet té uns impactes significatius, no només pel que fa al desenvolupament econòmic i social del país, sinó, sobretot, des del punt de vista de l'equitat i de la cohesió social. En aquest marc, el Consorci d'Educació de Barcelona, l'IMEB i alguns districtes decideixen impulsar plans orientats a l'èxit educatiu i a la prevenció de l'abandonament escolar prematur.

Antecedents i context	<p>Així mateix, els centres i el professorat de formació professional identifiquen que, en especial en alguns estudis de grau mitjà, una part de l'alumnat té un assoliment insuficient en les competències bàsiques i unes estratègies de treball autònom poc consolidades per continuar amb èxit els estudis postobligatoris. De fet, a Barcelona, hi ha un nombre important de joves que acaben l'ESO sense haver adquirit les habilitats i competències bàsiques, tal com s'ha mostrat en aquest mateix informe.</p> <p>El projecte «Aposta X Tu» sorgeix de la col·laboració entre el Servei d'Orientació-Pla Jove de Sants-Montjuïc i la cooperativa Reflexes, per abordar aquests problemes mitjançant el suport educatiu als joves – tant nois com noies- que ho puguin requerir.</p>
Plantejaments de l'experiència (hipòtesis en què està fonamentada)	<p>L'abandonament escolar prematur no és un fenomen aïllat, sinó que és fruit d'un procés, d'unes condicions i d'unes dinàmiques, si bé es manifesta en un moment concret de les trajectòries educatives del col·lectiu jove. En aquest sentit, sovint s'explica per un procés de dificultats acumulades (baixa adquisició de competències, desvinculació escolar, desorientació, etc.) que culminen en l'abandonament dels estudis. Per tant, les estratègies focalitzades i individualitzades en la prevenció de l'abandonament escolar prematur són especialment importants per combatre el problema i assegurar una continuïtat formativa amb èxit dels joves de la ciutat, tal com s'ha assenyalat en nombroses ocasions i ha recollit, entre d'altres, la Comissió Europea⁵⁴.</p>
Objectius de l'experiència	<p>Objectius generals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evitar l'abandonament escolar prematur. <p>Objectius específics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Consolidar les competències bàsiques i transversals. • Millorar el treball autònom. • Reforçar les competències necessàries per adaptar-se als requeriments del món laboral.
Implementació	<p>«Aposta x Tu» es desenvolupa en centres educatius dels districtes de Sants-Montjuïc i de l'Eixample, amb un total de tres instituts participants. Les sessions tenen una durada d'una hora durant dos dies a la setmana, amb grups d'uns 10 alumnes de diferents cicles formatius del mateix centre. Durant les sessions, es combinen activitats de seguiment i de preparació de les tasques del cicle formatiu (deures, tècniques d'estudi, hàbits d'organització) i activitats basades en la metodologia de l'ABP, que consisteixen en la resolució activa, per part de l'alumnat, de problemes i situacions vinculades amb la seva realitat quotidiana, acadèmica i laboral, mitjançant l'ús del treball en equip i interdisciplinari.</p>
Actors implicats	<ul style="list-style-type: none"> • CEB-Servei d'Orientació Pla Jove • Districtes de Sants-Montjuïc i l'Eixample • Cooperativa Reflexes
Resultats-impacte	<p>L'entitat executora planteja una avaluació que incorpora la perspectiva dels diferents actors implicats en el projecte: els professionals que duen a terme els tallers, l'alumnat participant, i el professorat dels centres. Així mateix, està previst fer una avaluació competencial abans i després de la intervenció, mitjançant l'aplicació d'una prova de nivell basada en les proves d'accés als CFGM per poder contrastar la millora en les competències bàsiques i transversals del jovent que hi participa.</p>

⁵⁴ European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop (2014): [Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies, Policies and Measures](#).

Fonts d'informació

- Entrevista amb Gemma Verdés, Àrea d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial, Consorci d'Educació de Barcelona.
- Documents interns del Consorci d'Educació de Barcelona.
- [Pàgina web de reflexes](#)
- [Pàgina web d'Educacio360](#)

Experiència 8:

Programa Enginy

Títol de l'experiència «Programa Enginy»

Repte que aborda **REPTE 8: Reduir l'abandonament escolar prematur com a objectiu de ciutat i aconseguir l'equitat en l'accés a l'educació postobligatòria**

Entitat o institució promotora/executora Consorci d'Educació de Barcelona, Àrea d'Innovació, Programes i Formació, en corresponsabilitat amb els centres educatius

Presentació de l'experiència

El «Programa Enginy» té com a finalitat donar **suport als centres educatius de secundària** per tal de fomentar una millora del nivell competencial de tot el seu alumnat i assegurar-ne la continuïtat en el sistema educatiu. Es tracta d'un conjunt de tallers i activitats que es desenvolupen amb diferents graus d'intensitat a dins o a fora del centre educatiu, en col·laboració amb empreses, institucions i/o entitats del territori, i que pretenen apropar l'alumne a **experiències manipulatives i vivencials**. En el projecte es distingeixen dos nivells: les accions universals, dirigides a tot l'alumnat, que es poden desenvolupar fora del centre educatiu (modalitat A) o dins del mateix centre (modalitat B); i, en un segon nivell, els recursos de suport addicionals dirigits únicament a l'alumnat en situació de risc d'absentisme i abandonament prematur (modalitat «Oficis a la ciutat»).

Destinataris

Centres d'educació secundària obligatòria públics del Consorci d'Educació de Barcelona, així com els centres subvencionats amb fons públic considerats de màxima complexitat (únicament en la modalitat d'«Oficis a la ciutat»).

En les modalitats de mesures universals (A i B) hi pot participar l'alumnat de primer a quart d'ESO.

En la modalitat de suports addicionals («Oficis a la ciutat») només hi pot participar l'alumnat de tercer i de quart d'ESO.

Antecedents i context

El «Programa Enginy» és el resultat de l'evolució d'un conjunt **d'actuacions del CEB orientades a afavorir l'èxit escolar durant la darrera dècada**, des dels «Tallers en Contextos no Escolars», fins a l'«Èxit 2» com a recurs de diversificació curricular.

En el marc del decret 150/2017, el programa s'ofereix com a recurs per a l'atenció educativa de tot l'alumnat d'ESO en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, oferint activitats per a tot l'alumnat, com les mesures universals d'aprenentatge, i mesures amb més intensitat de suport individualitzat, tal com es preveu en aquest decret.

Plantejaments de l'experiència (hipòtesis en què està fonamentada)

- La importància de situar la mirada en el **context i en el projecte**, en lloc de centrar-se en els dèficits de l'alumnat, per afavorir l'èxit.
- **L'alumne en el centre de l'aprenentatge** per donar resposta a l'atenció a la diversitat.
- Fonaments de la **inclusió**: les mesures universals com a intervencions centrals i les mesures addicionals com a elements de prevenció per a casos específics.
- L'aprenentatge manipulatiu i vivencial com a estratègia per afavorir la **vinculació escolar de l'alumnat**, en especial del que té més riscos de fracàs i d'abandonament.

Objectius de l'experiència

- a) Oferir **mesures d'atenció a tot l'alumnat** de secundària en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.
- b) Participar en projectes **competencials vivencials** que permetin potenciar la innovació educativa.
- c) Reflexionar en el Pla d'atenció a l'alumnat, creant **itineraris formatius** i àmbits pràctics

Implementació

En el marc del sistema inclusiu, la planificació dels recursos d'atenció educativa es basa en la introducció de canvis en el context per tal d'afavorir l'aprenentatge de tot l'alumnat. El «Programa Enginy» proposa el **desenvolupament** de projectes en format de tallers en què hi participa tot l'alumnat (mesures universals, modalitats A i B) i **projectes de suports addicionals** («Oficis a la ciutat»).

Els projectes de les modalitats A i B estan adreçats a diferents agrupaments d'alumnes de primer, segon, tercer i quart de l'ESO, prioritàriament heterogenis, es desenvolupen a dins o a fora del centre educatiu, i tenen una freqüència d'entre una i tres hores setmanals. A partir de l'apropament de **professionals experts** de diferents àmbits professionals o de l'estada en diferents espais formatius de la ciutat, diferents professionals donen suport i modelatge metodològic, ampliació i enriquiment de **continguts competencials a les accions curriculars** que es realitzen dins del centre educatiu. Algunes entitats que ofereixen tallers són, entre d'altres: l'Ateneu Popular de 9Barris, el Museu Marítim, TMB i Biciclot.

D'altra banda, el «Programa Enginy» també ofereix el **projecte «Oficis a la ciutat»**, que té un enfocament més personalitzat i és la suma de diferents projectes formatius professionalitzadors de caràcter pràctic, en entorns de fora del centre, des del plantejament d'una orientació vocacional. Aquests tallers s'ofereixen únicament durant el segon i el tercer trimestre, i es realitzen amb una entitat o institució de la ciutat, en un **entorn semiprofessionalitzador**, i tenen una durada trimestral de trenta hores. Estan adreçats a grups de 16 alumnes d'instituts diferents i, atès el seu **caràcter singular i d'atenció individualitzada**, cada centre pot sol·licitar un màxim de quatre places per taller. Les sessions requereixen la presència d'un docent referent, almenys, d'un dels instituts, el qual esdevé el tutor o tutora referent. L'assignació de tutors referents del taller la coordina el Consorci d'Educació de Barcelona entre tots els professors implicats. Un cop iniciat el curs, els centres assignaran els noms dels alumnes —tant nois com noies— a les places adjudicades.

Actors implicats	<ul style="list-style-type: none"> • CEB • Centres educatius • Entitats/institucions/empreses que ofereixen els tallers
Recursos	124.500 € el curs 2017-2018
Resultats-impacte	Ara com ara no es disposa de cap resultat ni se'n coneix l'impacte.
 Fonts d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • Entrevista amb Marta Comas, directora de l'Àrea d'Innovació, Programes i Formació, CEB. • Web del «Programa Enginy»

7.5 L'educació més enllà del temps escolar

Experiència 9:

Baobab

Títol de l'experiència	Baobab
Repte que aborda	REPTE 13: Aconseguir l'equitat en l'accés a les activitats educatives fora del temps escolar
Entitat o institució promotora/executora	Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB)
Presentació de l'experiència	<p>«Baobab» és un programa educatiu orientat a consolidar el lleure educatiu de base comunitària en barris on la xarxa d'oci infantil i juvenil és dèbil o inexistent. El programa, doncs, pretén crear les condicions necessàries per impulsar i enfortir projectes d'oci des de l'associacionisme educatiu, projectes basats en el voluntariat i amb una intenció educativa explícita dirigida als infants i adolescents i a les seves famílies.</p> <p>La principal activitat del programa «Baobab» són els campaments urbans, adreçats a infants de 4 a 13 anys, que es duen a terme durant el mes d'agost i s'ofereixen gratuïtament. Els campaments inclouen accions complementàries, com ara la formació en monitoratge i educació comunitària, serveis d'orientació per a la creació d'un espai i/o cau al barri, i servei d'acompanyament en clau d'educació comunitària.</p>
Destinataris	<p>Infants i joves residents en barris d'acció prioritària a Barcelona i amb una manca d'oportunitats educatives de lleure, concretament:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infants de 4 a 13 anys. • Joves del territori per tal que formin una part activa del programa.
Antecedents i context	<p>El programa neix amb la voluntat de donar resposta a una situació de desigualtat en les oportunitats educatives i de lleure comunitari d'infants i joves a la ciutat de Barcelona i s'emmarca en el Pla de Barris amb l'objectiu de promoure el lleure educatiu com a eina transformadora i de cohesió.</p>

Antecedents i context	<p>A partir de la diagnosi elaborada en el marc del Pla de Barris, i després dels campaments urbans del 2016 del mateix programa Baobab en els barris de l'Eix Besòs (Trinitat Nova, Besòs-Maresme i Baró de Viver), s'identifiquen, entre d'altres, els elements següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Una composició sociodemogràfica diversa que no afavoreix vincles naturals de relació, barris fragmentats i, en certa mesura, aïllats geogràficament del conjunt de la ciutat. • Un espai físic comprimit i indefinit, un teixit associatiu feble i poca relació entre les entitats i les associacions d'un mateix territori. • Una població fràgil i amb unes condicions de vida precàries. • Importants taxes d'atur juvenil. • Una deslocalització de la gestió dels projectes d'educació no formal (gestionats per empreses o entitats de fora dels barris). • Poca presència d'associacionisme educatiu (esplais i caus) de cap de setmana, gestionat per joves d'altres barris i amb un estatus socioeconòmic per sobre del de la mitjana del barri. • Una manca de visió comunitària en els projectes d'educació no formal i d'educació en el lleure.
Plantejaments de l'experiència (hipòtesis en què està fonamentada)	<p>El lleure educatiu és un element d'igualació d'oportunitats socials i educatives, tal com assenyalen el Síndic de Greuges, la UNESCO o l'OCDE, i els seus beneficis acostumen a ser especialment importants entre els infants i joves més desafavorits.</p> <p>La idea principal de la qual parteix el programa és que l'experiència dels campaments urbans aconseguirà despertar la curiositat d'infants, joves i famílies per participar en accions d'educació comunitària, bé construint noves propostes de lleure, o reforçant les que ja existeixen. En el cas dels barris on no hi ha una oferta de lleure, això comportaria crear nous esplais i caus, mentre que en els barris on ja hi ha una oferta de lleure, caldria reforçar-la metodològicament i ampliar-la, assegurant-se que arribi a la població diana definida; és a dir, a aquells infants que altrament no tindrien accés a activitats de lleure educatiu.</p>
Objectius de l'experiència	<ul style="list-style-type: none"> • Generar les condicions necessàries per a la creació d'educació en l'oci comunitari. • Enfortir les experiències de lleure educatiu de base comunitària que ja hi ha en els barris. • Vincular infants, adolescents i famílies amb les entitats de lleure educatiu de base comunitària. • Afavorir la vinculació de les entitats de lleure educatiu de base comunitària amb el territori.
Implementació	<p>El desplegament inicial de «Baobab» es va plantejar el 2016 com a prova pilot. L'actuació principal del programa han estat els campaments urbans: una activitat de lleure comunitari gratuïta que es duu a terme de dilluns a divendres, de les 10.00 fins a les 16.00 hores, durant el mes d'agost, en dos torns de 15 dies cadascun. A tots els barris s'han dut a terme en un centre escolar.</p> <p>Els campaments urbans són realitzats per equips educatius de fundacions de lleure, seguint la metodologia de treball per a projectes, sota la coordinació de l'IMEB. Per tal de fomentar la cohesió social i la participació comunitària, es procura que els equips de monitors i monitores estiguin formats, encara que sigui parcialment, per joves del mateix territori.</p>

Actors implicats	L'IMEB, fundacions gestores de les activitats
Recursos	Pressupost dels campaments d'estiu del 2018: 270.000 €
Resultats-impacte	Els impactes esperats del programa són un augment en la participació social comunitària i un enfortiment del teixit social en els barris, acompanyat d'un major reconeixement social del lleure. Ara bé, a més a més, ha de facilitar la consolidació d'una oferta de lleure comunitari i contribuir a millorar les competències socials dels participants. Segons l'avaluació de tall qualitatiu elaborada per Ivàlua, el programa rep valoracions molt positives i és considerat necessari en els barris on s'ha desenvolupat. S'identifiquen alguns punts febles relacionats amb aspectes de gestió (processos d'inscripcions, tancament d'equipaments comunitaris durant el mes d'agost) i amb la curta durada dels campaments, que dificulta el desplegament de la metodologia de treball.
 Fons d'informació	<ul style="list-style-type: none"> • Web del projecte Baobab • Projecte Baobab. Conceptualització i desenvolupament. Institut Municipal d'Educació de Barcelona, 2017 • Avaluació de la implementació del programa Baobab (Pla de Barris). Ivàlua, 2017.

Experiència 10:

Instituts a temps complet

Títol de l'experiència	Instituts a temps complet
Repte que aborda	REPTE 12: articular i reconèixer l'educació més enllà de l'escola com a part fonamental dels drets a l'educació, al joc i al lleure dels infants i adolescents
Entitat o institució promotora/executora	ConSORCI d'Educació de Barcelona, Àrea d'Innovació, Programes i Formació
Presentació de l'experiència	El Consorci d'Educació de Barcelona va impulsar en el curs 2016-2017 el programa «Instituts a temps complet», una experiència desenvolupada en centres d'educació secundària de la ciutat, amb una presència important d'alumnat en situació social desafavorida, per oferir beques per al servei de menjador al seu alumnat i l'accés a activitats de tarda enriquidores . Les finalitats del programa són: a) garantir que l'alumnat més vulnerable tingui les necessitats bàsiques cobertes; i b) avançar cap a un model d'escola a temps complet, en què tots els alumnes tinguin l'opció d'accedir a activitats complementàries més enllà de les estrictament lectives.
Destinataris	Alumnes de l'ESO dels instituts participants en el programa, seleccionats a partir dels criteris següents: <ul style="list-style-type: none"> • Alumnes de primer cicle de l'ESO, ja que s'han d'adaptar als nous horaris de l'institut i han d'aprendre a organitzar el seu temps. • Alumnes valorats per la comissió social del centre, amb el compromís d'assistència a activitats de tarda. • Alumnes que estan realitzant activitats de tarda, amb el vistiplau previ del coordinador pedagògic del centre.

Antecedents i context

Els impactes de la crisi econòmica han resultat devastadors en alguns territoris de la ciutat. Davant d'aquesta situació, el Consorci d'Educació va plantejar, el 2016, l'**estratègia «Escoles enriquides per garantir l'educabilitat en entorns empobrits»**, i va desenvolupar 10 mesures complementàries i sistèmiques per tal de **millorar la qualitat de vida i les oportunitats** dels infants i adolescents que es troben en aquestes situacions. Una d'aquestes mesures és la dels instituts a temps complet, que es va iniciar en el curs 2016-2017 en els instituts de màxima complexitat de la ciutat davant l'evidència que els barris amb realitats socioeconòmiques més desfavorides són els que tenen més instituts que fan jornada compactada. Amb l'objectiu de donar respostes orientades a la millora de l'equitat i de la qualitat de l'educació, **la proposta es basa en experiències desenvolupades en països del nostre entorn**, com ara Alemanya i França, on s'han establert jornades escolars que integren el temps lectiu i no lectiu en un mateix projecte educatiu de centre.

Plantejaments de l'experiència (hipòtesis en què està fonamentada)

Els temps educatius s'han caracteritzat, tradicionalment, per una rigidesa i una discontinuïtat entre el temps lectiu i el no lectiu, i per la multiplicitat d'interessos dels actors implicats (escola, família, entitats socioeducatives, administració). Els models d'escola a temps complet parteixen de la hipòtesi que la fragmentació i la rigidesa dels temps educatius dificulten que l'escola, i l'educació en general, es pugui adequar a les necessitats educatives i socials actuals. La recerca i les avaluacions sobre el temps educatiu han demostrat que **l'allargament del temps educatiu —lectiu o no lectiu— té impactes positius, tant en termes educatius com socials**, ja que és un marc per **millorar les condicions d'aprenentatge** i de desenvolupament dels infants i adolescents, així com per **estimular l'encaix dels interessos i les capacitats dels diversos agents** implicats en els processos educatius. En aquest sentit, el Consorci considera que l'accés a les activitats de tarda és especialment important, sobretot en els primers cursos de secundària, ja que els alumnes s'han d'adaptar a uns horaris nous i a una nova distribució del seu temps lliure i encara tenen poca autonomia per organitzar-se a l'hora de dinar i garantir una alimentació equilibrada. Proporcionar una oferta de menjador vinculada a activitats de tarda pot millorar significativament la seva **adhesió a l'institut i pot reduir situacions de risc d'exclusió i d'abandonament prematur**.

Objectius de l'experiència

Objectiu general:

- Assegurar l'oferta del **servei de menjador** a tot l'alumnat de l'educació secundària obligatòria i facilitar que tinguin **accés a activitats extraescolars complementàries** de tarda que millorin el seu èxit educatiu.

Els objectius específics de la proposta són:

- Disminuir l'**absentisme** a la tarda en els instituts d'alta i de màxima complexitat que facin jornada partida.
 - Garantir que tots els instituts de màxima complexitat disposin d'**oferta de menjador**.
 - Establir mecanismes que afavoreixin la **participació de l'alumnat en les activitats extraescolars** de tarda, bé a dins del centre o en espais del seu entorn, amb activitats vinculades amb el projecte de centre.
 - Reforçar el **vinçle** entre el centre i l'alumnat.
 - Garantir la **possibilitat d'accés a aquests menjadors** per part dels alumnes d'educació secundària obligatòria dels instituts de màxima complexitat.
 - Impulsar la participació en les activitats que ofereix l'entorn i que siguin adients al **projecte de centre**.
-

Objectius de l'experiència	<ul style="list-style-type: none"> ● Impulsar la vinculació de les famílies amb el centre. ● En el cas que l'institut no disposi de servei de menjador propi, emmarcar el temps de menjador en un context escolar proper que permeti afavorir la relació i vinculació entre l'escola de primària més propera i el centre.
Implementació	<p>El programa «Instituts a temps complet» té dues vessants principals: l'oferta de menjador i l'organització d'activitats de tarda. Els instituts que no disposin de menjador propi han d'acordar amb alguna de les escoles adscrites la possibilitat d'utilitzar el seu menjador. Durant l'estona de menjador (dues hores i mitja) hi ha monitors i monitores que gestionen l'espai, que garanteixen —si cal— l'acompanyament de l'alumnat que ho necessiti al centre de primària on hi ha el menjador, i que enllacen l'activitat del migdia amb l'activitat de la tarda.</p> <p>Pel que fa a les activitats de tarda, els instituts han de garantir l'obertura del centre, com a mínim, quatre tardes a la setmana fins a les 18.30 hores, i han d'oferir, en aquest horari, activitats extraescolars i/o l'espai de la biblioteca. Els instituts han d'elaborar un document que especifiqui l'aplicació del projecte en el seu centre —és a dir, que detalli els vincles entre les activitats de tarda proposades i el projecte educatiu de centre— i designar un referent de les activitats de tarda.</p> <p>El programa preveu la constitució d'una comissió de seguiment que es reuneix trimestralment per fer un seguiment de la participació, de l'assistència al menjador i a les activitats de tarda, i del desenvolupament general del projecte.</p>
Actors implicats	<ul style="list-style-type: none"> ● Consorci d'Educació de Barcelona ● Centres de secundària
Recursos	<p>Pressupost per al curs 2017-2018: 791.700 € (754 menús diaris, durant 175 dies, a un preu de 6 € el menú). Dotació extraordinària per als instituts que justifiquin més necessitats: 105.000 € (100 menús diaris, durant 175 dies, a un preu de 6 € el menú).</p>
	<p>L'avaluació del projecte preveu els indicadors següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Disminució de l'absentisme a les tardes, en el cas dels instituts que no facin jornada compactada. ● Consolidació i/o augment de l'oferta de les activitats de tarda en els instituts, vinculació d'aquestes activitats amb el projecte educatiu de centre. ● Augment de propostes d'activitats de tarda sense cap cost per a l'alumnat. ● Augment de la participació de l'alumnat en les activitats de tarda. ● Augment de la vinculació entre l'escola de primària i l'institut en el cas que el servei de menjador es realitzi en el centre de primària (projectes o activitats conjuntes, utilització d'espais de l'altre centre, etc.). ● Augment de la preinscripció en l'institut des de l'escola primària on es presti el servei de menjador. ● Augment de la vinculació de l'alumnat i les famílies amb el centre i amb les activitats que ofereix l'entorn.
	Fonts d'informació
	<ul style="list-style-type: none"> ● Entrevista amb Marta Comas, directora de l'Àrea d'Innovació, Programes i Formació, Consorci d'Educació de Barcelona. ● Projecte Instituts a Temps Complet. Consorci d'Educació de Barcelona ● Sintés, E. (2015): <i>Escola a temps complet. Cap a un model d'educació compartida</i>, Fundació Jaume Bofill. ● «<i>Escola oberta, escola a temps complet</i>» (article publicat al Diari de l'Educació el 18 de febrer de 2015)

8. Orientacions de política educativa a Barcelona: principis, reptes i recomanacions

L'informe *Oportunitats educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona 2018-2019* presenta un conjunt d'anàlisis, elaborades a partir de dades i indicadors, que permeten identificar i situar en el debat públic i polític algunes de les principals qüestions vinculades amb la igualtat d'oportunitats i l'equitat en l'educació a la ciutat de Barcelona. Aporta, per tant, **el valor afegit d'una mirada de ciutat**, amb la qual cosa es poden identificar els reptes prioritaris des d'un punt de vista territorialitzat i la manera com les desigualtats es produeixen en un entorn específic, com el de la ciutat de Barcelona. A més a més, gràcies a la **periodicitat** en l'elaboració de l'informe i en la recollida de dades —aquesta és la segona edició— es pot fer un seguiment dels principals fenòmens i reptes, així com dels avanços en la ciutat, des d'una perspectiva temporal.

Així mateix, aquest informe pretén ser un instrument per al **debat educatiu i per a una política educativa local en què el coneixement i les dades tinguin un paper clau en la presa de decisions públiques**. Si bé en l'àmbit local l'absència i la disposició de dades sol dificultar l'aplicació d'aquest principi, l'informe pretén recollir i sistematitzar la informació disponible sobre la ciutat de Barcelona amb la voluntat de nodrir i fonamentar alguns dels principals debats en matèria educativa en l'àmbit local.

Malgrat aquesta voluntat, però, **el dèficit de dades relatives a alguns fenòmens educatius o a determinats factors contextuais** comporta una limitació important. La manca de dades pel que fa a l'accés —i fins i tot la mateixa inexistència d'aquestes dades— ha suposat algunes limitacions al llarg de l'anàlisi, raó per la qual no ha estat possible investigar determinats fenòmens rellevants, com ara aspectes més concrets dels vincles entre els orígens socioeconòmics i culturals dels infants i adolescents i els seus processos educatius, o no s'ha pogut aprofundir en algunes de les qüestions plantejades.

En aquest sentit, ara com ara, l'accés a les dades per a la recerca educativa en el nostre entorn continua sent complex i complicat a causa de la falta de transparència pel que fa a la informació obtinguda per part de les administracions públiques. D'altra banda, les institucions públiques sovint no recullen informació d'alguns fenòmens clau en l'àmbit educatiu (com ara dades socioeconòmiques dels infants i adolescents, o de l'àmbit de l'educació més enllà del temps escolar) que són fonamentals a l'hora de plantejar els principals reptes en clau d'oportunitats educatives a la ciutat.

Aquest capítol recull, a tall de síntesi, un seguit d'orientacions de política local que permetran avançar cap a una educació que garanteixi les oportunitats de tots els infants i adolescents de la ciutat de Barcelona. En alguns casos, les recomanacions exposades van més enllà de l'àmbit de competència estrictament local i requereixen processos de col·laboració entre tots els nivells de l'administració implicats.

Tot i que els continguts d'aquest informe són responsabilitat exclusiva de l'equip de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona, cal agrair especialment les aportacions dels membres del Comitè Assessor de l'informe a l'hora de traduir els principals reptes identificats en propostes i recomanacions.

L'estructura d'aquest capítol és la següent: en primer lloc s'assenyalen quatre principis generals que haurien de guiar les actuacions en l'àmbit de la política educativa local; en segon lloc es recullen 14 reptes —els principals identificats a partir de l'anàlisi realitzada en l'informe— i es formulen un total de 36 recomanacions en clau d'orientacions perquè cadascun dels àmbits educatius pugui fer front a aquests reptes.

8.1 Principis de política educativa local

Més enllà de les recomanacions i orientacions en matèria de política educativa que es recullen en aquest capítol per a cadascun dels àmbits analitzats, els resultats de l'anàlisi presentada en aquest informe permeten formular un conjunt de principis generals que haurien de guiar les orientacions de polítiques educatives relatives a la infància i l'adolescència que es desenvolupen a la ciutat de Barcelona.

Malgrat els límits dels ens locals en l'àmbit de l'educació, que no tenen transferides bona part de les competències, el cas de Barcelona és particularment rellevant a l'hora de poder desenvolupar accions en l'àmbit de l'educació des d'una perspectiva local. La Carta Municipal de Barcelona (Llei 22/1998) atorga a la ciutat un rol específic, respecte a altres municipis de Catalunya, en l'àmbit de l'educació. Aquesta capacitat competencial específica i les característiques pròpies de Barcelona requereixen, precisament, unes polítiques educatives locals que puguin donar una resposta efectiva als reptes educatius de la ciutat.

1) Mirada integral a l'educació en la infància i l'adolescència

L'educació dels infants i adolescents de la ciutat va més enllà de les fronteres del sistema educatiu. L'informe ha mostrat com àmbits vinculats amb el lleure educatiu tenen una importància cabdal en el desenvolupament dels infants i adolescents, i com les desigualtats educatives es transmeten entre els diferents àmbits educatius analitzats. Una política educativa eficaç i compensadora de les desigualtats socials de partida ha de considerar els vincles i les relacions que s'estableixen entre els diferents àmbits educatius de la infància i l'adolescència a la ciutat.

Per tant, cal desenvolupar accions de política educativa que tinguin en compte les relacions i les interdependències que s'estableixen entre els diferents àmbits educatius. Aquest principi comporta, també, una major vinculació i coordinació entre les diferents administracions i serveis competents en l'educació i el benestar dels infants i adolescents de la ciutat.

2) La importància de les desigualtats territorials

No es pot considerar, ni de bon tros, que Barcelona sigui un espai territorialment homogeni. Les diferències socials i econòmiques que s'observen entre els diferents territoris de la ciutat, tant si es tracta de districtes com de barris, es reflecteixen en l'àmbit de l'educació. Amb independència de l'àmbit educatiu i de la dimensió analitzada (accés, procés o resultats), les diferències entre els territoris són palpables i constitueixen un dels principals eixos de desigualtat identificats al llarg de l'informe; sovint s'ha destacat que la situació dels indicadors analitzats per al conjunt de la ciutat amaga situacions molt diverses en els diferents districtes de la ciutat.

Aquesta mirada territorial a les desigualtats educatives és fonamental per desenvolupar polítiques educatives eficaces que permetin compensar aquestes desigualtats i millorar l'equitat en l'àmbit educatiu. A més a més, l'educació, com molts altres àmbits socials, té un fort component territorial. És a dir, les dinàmiques educatives que es desenvolupen en els diferents territoris es veuen afectades significativament per aspectes de caràcter contextual. És per això que cal desenvolupar una política educativa local que sigui capaç de donar una resposta diferenciada als reptes que els territoris de la ciutat tenen plantejats i que pugui formular mesures adaptades a les seves necessitats específiques.

3) L'equitat com a eix vertebrador

Al marge de les desigualtats territorials, Barcelona també té importants reptes pel que fa a les desigualtats socials entre els diferents col·lectius d'infants i adolescents. Com en qualsevol altre espai urbà del nostre entorn, la reducció i compensació de les desigualtats socials de partida que condicionen les desigualtats educatives són, ara com ara, el principal repte de les polítiques educatives.

La recerca educativa ha demostrat que els sistemes educatius només poden progressar si es fan avanços decidits en l'àmbit de l'equitat. Qualsevol dels principals reptes educatius de la ciutat de Barcelona es pot traduir directament en un repte en termes de reducció de les desigualtats educatives. Per tant, cal que les polítiques educatives desenvolupades en l'àmbit local tinguin en compte la dimensió de l'equitat com un aspecte d'actuació fonamental. Les polítiques educatives no només han de contemplar aquestes desigualtats en la seva formulació, sinó que han d'esdevenir un instrument eficaç de reducció i compensació de les diferències entre els grups socials. En aquest sentit, tal com recollia l'informe anterior, és important reforçar aquelles polítiques i actuacions per combatre la pobresa i les desigualtats socials que incorporen la perspectiva d'infància i prioritzen les famílies amb infants i adolescents, ja que afavoreixen les seves condicions d'educabilitat (polítiques de rendes, habitatge, transport públic, salut, etc.).

4) Avaluació de les polítiques educatives

Conèixer l'impacte i el funcionament en la pràctica de les polítiques educatives locals posades en marxa ha esdevingut un requisit indispensable per a la millora educativa. L'avaluació de les polítiques i dels programes educatius és un element clau a l'hora de garantir l'eficiència en

els recursos destinats a l'àmbit educatiu, així com un element fonamental per poder repensar aquestes polítiques i millorar-ne els impactes. En aquest sentit, cal dissenyar dispositius d'avaluació que permetin contrastar l'eficàcia de les polítiques posades en marxa amb els objectius plantejats inicialment, a més de preveure recursos econòmics destinats als processos d'avaluació. Així mateix, tal com es plantejava en l'informe del 2016, és important avançar en la realització de diagnòstics compartides i participades per tal de conèixer les necessitats específiques de cada barri, dels infants i de les seves famílies, i poder proposar actuacions adequades a cada realitat.

Sistematització de les dades i gestió de la informació com a element clau per a l'anàlisi, la planificació i l'avaluació de les oportunitats educatives a la ciutat

Segons s'ha assenyalat al llarg de l'informe i en aquest capítol, la manca de dades que permetin analitzar a fons les oportunitats educatives dels infants i adolescents de Barcelona restringeix les possibilitats d'anàlisi i és, per tant, un repte fonamental que cal abordar.

Malgrat la predisposició per part de les institucions i dels serveis amb competències en educació de la ciutat, l'escassetat de dades sistematitzades, rellevants i homogènies, en especial en alguns àmbits, com ara el de les activitats educatives fora dels temps escolars, és una clara limitació per al seguiment i l'avaluació de les mesures i les iniciatives que es desenvolupen a la ciutat, i en dificulta l'anàlisi des de la perspectiva de les desigualtats educatives.

La no disponibilitat d'informació sobre els públics objectiu als quals s'adreça una part de les iniciatives públiques en educació, així com la manca de dades amb relació als perfils socials dels infants i adolescents que participen en cadascuna de les etapes i/o en els àmbits educatius, o la inexistència d'informació sistematitzada sobre els participants en diversos dispositius educatius de la ciutat, s'han fet paleses al llarg de l'elaboració d'aquest informe i han evidenciat que, en aquest sentit, la ciutat té un dèficit molt important.

Evidentment, aquest no és un dèficit exclusiu de la ciutat de Barcelona i és un repte que encara continua vigent en el conjunt de Catalunya. Fruit del procés d'anàlisi desenvolupat en l'informe es fan un seguit de recomanacions relatives al procés de recollida de dades per part de les administracions públiques amb responsabilitats en l'àmbit de l'educació, amb l'objectiu que possibilitin una millora en la informació estadística recollida i posada a disposició per a la recerca educativa i l'orientació en matèria de polítiques públiques basades en l'evidència científica⁵⁵.

⁵⁵ Algunes d'aquestes propostes ja es van recollir en el *Manifest per a l'accés a les dades en educació*, publicat per la Fundació Jaume Bofill l'any 2017.

En primer lloc, més enllà de les especificitats de cada àmbit educatiu, seria desitjable que les administracions públiques amb competències en l'educació d'infants i adolescents adoptessin els tres **principis generals** següents a l'hora de recollir i gestionar la informació estadística:

- 1) Elaborar un catàleg de les dades i la informació estadística disponible.** Aquest catàleg permetria conèixer d'una manera transparent les dades disponibles en cada institució pública, així com els processos establerts per a la seva cessió amb finalitats de recerca i d'anàlisi.
- 2) Unificar els sistemes de recollida de dades i vetllar per l'homogeneïtzació i la claredat dels indicadors** que es recullen sobre els participants en els serveis educatius. A vegades, les diverses administracions implicades en la gestió i/o la provisió de serveis educatius utilitzen definicions diferents per a la recollida d'indicadors bàsics relatius als participants en les seves activitats. Cal, doncs, desenvolupar un procés d'homogeneïtzació de les definicions que s'adapti a les especificitats de cada àmbit educatiu i que permeti establir una comparació directa.
- 3) Vetllar per la confidencialitat dels infants i adolescents.** L'accés a les dades ha de garantir la protecció i privacitat de la informació de tipus personal dels infants i adolescents que participen en els diferents àmbits de l'educació.

En segon lloc, **les institucions receptores de la informació estadística han de vetllar per un ús ètic de les dades**, a més d'assegurar-se que les anàlisis realitzades no difonen informació sensible ni que pugui perjudicar els actors de l'àmbit de l'educació (infants, centres educatius, professionals de l'educació).

Al marge d'aquests principis generals, és possible identificar, com a punt de partida, tres aspectes que cal millorar en la recollida i sistematització de la informació estadística:

- 1) Recollir informació socioeconòmica dels infants i adolescents** (sexe, edat, nacionalitat, país de naixement, necessitats educatives específiques i territori de residència), així com de les seves famílies (estructura familiar, país de naixement, nacionalitat, nivell educatiu, ocupació dels progenitors i/o ingressos familiars), perquè aquesta informació és un element clau a l'hora de conèixer el perfil dels infants i dels nois i noies, i de desenvolupar anàlisis que permetin conèixer la situació de les desigualtats en l'àmbit de l'educació.
- 2) Establir mecanismes estadístics per mesurar i monitorar les trajectòries educatives dels infants i adolescents.** Totes les administracions amb competències en educació haurien de desenvolupar mecanismes per a la recollida d'informació anual sobre la trajectòria dels infants i adolescents. Aquesta informació longitudinal permetria disposar de dades sobre diferents aspectes, com ara el nivell i/o la modalitat formativa, els centres educatius on estan escolaritzats, el curs i els resultats finals d'etapa. En aquest sentit, el Registre d'Alumnes (RALC) impulsat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya a partir de l'any 2015 fa possible disposar d'un identificador únic per alumne al llarg de la seva escolarització, fet que permet monitorar la seva trajectòria.

3) Estimar les taxes de cobertura pel que fa als programes que no tenen un caràcter universal i que haurien de ser capaços d'estimar el percentatge d'infants i adolescents que en són beneficiaris respecte a la població objectiu. Alguns programes, com ara les beques menjador, els ajuts per a la Campanya de Vacances d'Estiu, o els ajuts per practicar esports fora de l'horari escolar, per exemple, defineixen la seva població objectiu a partir dels nivells de renda familiar i, per tant, la informació estadística disponible permetria estimar la seva població objectiu. Calcular la població objectiu i la taxa de cobertura d'aquests programes possibilitaria analitzar l'abast relatiu d'aquestes iniciatives i la capacitat de què disposen per arribar al públic objectiu, aspectes fonamentals per avançar en l'avaluació de la política pública.

8.2 Reptes i recomanacions en matèria de política educativa local

8.2.1 L'educació de la petita infància

REPTE 1: INCREMENTAR L'OFERTA DE SERVEIS EDUCATIUS PÚBLICS I DE QUALITAT EN ELS PRIMERS ANYS DE VIDA DELS INFANTS

La petita infància és una etapa clau per al desenvolupament cognitiu i relacional dels infants. Al voltant de 4 de cada 10 infants de la ciutat estan escolaritzats en una escola bressol pública o en una llar d'infants privada, xifra lleugerament superior a la mitjana de Catalunya. La importància d'aquesta etapa educativa rau en la seva capacitat com a mecanisme d'igualació d'oportunitats, que beneficia especialment els infants que provenen de famílies en situacions més desfavorides i garanteix el dret a l'educació en condicions d'igualtat d'oportunitats. Barcelona, malgrat l'increment en l'oferta de places, es caracteritza per un dèficit de cobertura pública en l'escolarització dels infants de 0-2 anys, atès que només cobreix el 20 % de la petita infància de la ciutat. Així mateix, malgrat l'increment experimentat en la darrera dècada (12 punts percentuals), les escoles bressol municipals només atenen la meitat de la demanda (54 %). S'identifiquen importants diferències territorials a la ciutat, tant pel que fa a l'oferta com al percentatge d'assignació de demanda.

Recomanacions:

1.1. Ampliar l'oferta pública d'escoles bressol i d'espais familiars mitjançant diverses vies que permetin incrementar el nombre de places per a nadons i infants de 0-2 anys en aquests dos serveis educatius municipals. Aquest augment de l'oferta pública també ha de permetre reduir les significatives desigualtats en la taxa d'escolarització que s'observen entre els diferents districtes de la ciutat, a més de donar resposta, com a mínim, a una part de la demanda actualment no atesa en el sector municipal.

1.2. Prioritzar l'augment de l'oferta més enllà dels criteris relatius a la demanda no atesa, **en aquells territoris amb més dificultats socioeconòmiques**, amb taxes d'escolarització de 0-2 anys més baixes i amb un volum d'oferta pública de proximitat inferior.

1.3. Promoure el reconeixement del primer cicle d'educació infantil com una etapa educativa universal i vetllar per la garantia del seu finançament per part dels poders públics. El reconeixement del caràcter universal de l'educació infantil de primer cicle, tal com succeeix en altres nivells educatius no obligatoris (Llei d'educació de Catalunya, art. 5), és un pas necessari per garantir un finançament públic suficient que asseguri la seva expansió.

REpte 2: MILLORAR L'EQUITAT EN L'ACCÉS A L'EDUCACIÓ DE LA PETITA INFÀNCIA I INCORPORAR-HI ELS PÚBLICS TRADICIONALMENT ABSENTS

A Barcelona, l'escolarització de la petita infància és desigual segons el perfil social de les famílies. Si bé la taxa d'escolarització del conjunt d'infants de 0-2 anys és del 44 %, en el cas dels infants estrangers aquest percentatge es redueix al 15 %, mentre que en el cas dels autòctons és del 52 %. Aquestes dades demostren que el col·lectiu d'infants estrangers està clarament infrarepresentat en aquesta etapa educativa. Tot i no disposar de dades sobre altres característiques del perfil socioeconòmic és possible considerar que les desigualtats d'accés identificades per als infants estrangers també es produeixen entre els grups més desafavorits socialment; és a dir, entre els que provenen de famílies amb menys ingressos o amb un capital cultural inferior.

A la ciutat de Barcelona s'han pres mesures per fomentar l'equitat en l'accés a l'educació infantil, com ara la implantació del sistema de tarifació social a partir del curs 2017-2018. Aquest sistema es va crear amb l'objectiu de millorar l'accessibilitat econòmica de les famílies amb rendes més baixes, de garantir el principi de progressivitat dels serveis públics amb sistemes de copagament, i d'assegurar que els motius econòmics no siguin un obstacle a l'hora d'escolaritzar els infants de les famílies més desafavorides, perquè precisament, segons ha demostrat la recerca, són els que més es beneficien de l'escolarització en el primer cicle d'educació infantil. Amb aquest sistema, el 66 % de les famílies paguen un import inferior al que establia l'anterior sistema de preu públic fix, mentre que el 9 % paguen el mateix import.

D'altra banda, malgrat no disposar de dades sobre els perfils dels públics absents que no escolaritzen els seus fills i filles durant la primera etapa de la seva infància (el 56 % de la població infantil de 0-2 anys), es pot inferir que hi ha un important nombre de famílies que opten decididament per no escolaritzar els infants en els seus primers anys de vida. Donada la importància social i cognitiva d'aquesta etapa, cal fomentar la participació dels infants de 0-2 anys en l'educació. Les següents recomanacions de política educativa local han de permetre conèixer a fons els factors que expliquen aquesta situació i les vies per incrementar el percentatge d'infants que participen en aquesta etapa educativa.

Recomanacions:

2.1. Promoure una avaluació de l'impacte de la tarifació social, tant en les modificacions en les quotes que paguen les famílies, com en la incorporació a les escoles bressol de nous grups socials que tradicionalment no escolaritzen els fills i filles en aquesta etapa. Quant a això, l'Ajuntament de Barcelona ja ha anunciat que té previst desenvolupar en el futur una avaluació dels efectes de la tarifació social. En aquest sentit, cal que l'avaluació prevista permeti analitzar fins a quin punt el nou model ha fomentat la incorporació de perfils d'infants tradicionalment absents en aquesta etapa educativa.

2.2. Promoure l'acompanyament a les famílies durant els processos d'informació i de preinscripció, en especial entre les famílies immigrades, ja que és més probable que no coneguin el funcionament i els circuits d'escolarització en aquesta etapa.

2.3. Identificar les demandes i les necessitats de les famílies en situacions de més vulnerabilitat o d'aquelles que queden excloses dels circuits d'educació de la primera infància. Impulsar estudis i una recollida sistemàtica de dades per identificar els públics absents i invisibilitzats, els motius que expliquen per què no escolaritzen els infants en aquesta etapa i quines són les seves demandes.

REpte 3: IMPULSAR UNA POLÍTICA LOCAL INTEGRAL PER A TOTA LA PETITA INFÀNCIA DE LA CIUTAT

Cal plantejar una política local que concebi l'educació i la criança de la primera infància com un afer públic prioritari que tingui com a objectiu assegurar entorns i oportunitats educatives i suports per a la criança saludable per als més de 40.000 nadons i infants menors de 3 anys de la ciutat. En aquest sentit, és important enfortir i actualitzar els serveis educatius i els programes i ajuts per a la criança prestats per l'administració més enllà de les escoles bressol, de manera que s'avanci cap a un model de primera infància més integral i amb una oferta més diversificada, flexible i adaptada a les diferents necessitats dels nadons i infants i de les seves famílies, tenint en consideració els desequilibris territorials. Els serveis d'espais familiars encara estan poc desenvolupats arreu de la ciutat, i els programes que vinculen l'educació, la criança i la salut, com ara «Ja tenim un fill», tenen un abast i una cobertura molt limitats.

D'altra banda, a la ciutat també hi ha al voltant d'una setantena de dispositius d'educació i criança considerats d'iniciativa social i/o comunitària, com ara els grups i espais de criança compartida, així com serveis de criança a la llar per a la petita infància (també coneguts com a «mares de dia»), actualment en procés de regulació per part de la Generalitat de Catalunya (Projecte de decret de 2017) i sobre els quals no es disposa de dades per aprofundir en la seva anàlisi.

Recomanacions:

3.1. Diversificar l'oferta per als infants de 0-2 anys i les seves famílies, més enllà del model d'escola bressol. Altres dispositius d'educació per a la primera infància, com ara els espais familiars socioeducatius, poden ser uns mecanismes útils, no només per fomentar la participació en l'etapa dels 0-2 anys, sinó també com una primera aproximació de les famílies que faciliti la posterior incorporació dels seus fills i filles a l'escola bressol. Actualment, alguns territoris compten amb dispositius que treballen en aquesta direcció, com ara els espais «De 0-3. Infants en família» del districte de l'Eixample, iniciativa que es recull en el capítol d'experiències rellevants.

3.2. Flexibilitzar els models en funcionament; per exemple, ampliant o diversificant els horaris d'atenció als infants en els serveis per a la petita infància. En aquesta línia destaca la prova pilot⁵⁶ que posarà en marxa l'Ajuntament de la ciutat el primer trimestre del 2019, amb l'objectiu d'adaptar els horaris a les necessitats quotidianes de les famílies; així, a l'Escola Bressol Municipal Aurora, a Ciutat Vella, s'oferiran dos torns: un de matí i un altre de tarda. Caldrà establir estratègies per valorar l'impacte i els beneficis d'aquesta prova pilot.

3.3. Explorar i analitzar la diversitat, les característiques i el pes dels dispositius d'educació i criança en la primera infància per tal de conèixer la seva prevalença i els perfils socials a la ciutat, i emprar-ho com a punt de partida per a debats informats en què es puguin valorar possibles suports municipals a aquestes iniciatives socials i/o comunitàries, a més d'establir les condicions de qualitat i d'equitat i els tipus de suports (reconeixement, regulació, cessió d'espais, etc.) que serien oportuns.

8.2.2 Des de P3 fins a l'ESO

REpte 4: ACONSEGUIR UNA ESCOLARITZACIÓ EQUILIBRADA I EQUITAT EN L'ACCÉS A P3 PER REDUIR LES DESIGUALTATS EDUCATIVES I LA SEGREGACIÓ ESCOLAR

L'accés al sistema educatiu, principalment a través del primer curs del segon cicle d'educació infantil, és clau per garantir una distribució equilibrada de l'alumnat i, per tant, per reduir i prevenir les desigualtats educatives que es generen al llarg de la trajectòria educativa dels infants i adolescents. Actualment, a la ciutat, el 92 % dels alumnes de P3 s'assignen donant resposta a la primera opció de les preferències d'escolarització de les famílies. Ara bé, les dades analitzades mostren que l'alumnat estranger, NESE, o beneficiari de beca menjador està distribuït d'una manera desigual entre els diferents territoris de la ciutat i entre els centres, tant entre els centres de la xarxa pública com entre els públics i els privats concertats.

D'altra banda, les dades d'accés a P3 mostren que, en termes generals, a la ciutat preval un elevat nivell de sobreoferta de places en la pràctica totalitat dels centres educatius concertats (1.218 places de P3, de les 1.270 que es van quedar sense assignar en la preinscripció del curs 2018-2019).

⁵⁶ Veure nota de premsa de l'Ajuntament de Barcelona: [Barcelona actualitza el model d'escola bressol per adaptar-se a les necessitats de les famílies](#) (febrer 2018)

Aquesta sobreoferta no només té conseqüències en termes d'eficiència del sistema educatiu, sinó que també redueix l'efecte de les mesures dissenyades per garantir una distribució equilibrada de l'alumnat, ja que les zones educatives amb una sobreoferta de places redueixen la seva capacitat per promoure l'escolarització de proximitat. En aquest sentit, ja fa anys que diverses institucions, com ara el Síndic de Greuges, estan analitzant la segregació escolar i proposant recomanacions per prevenir i reduir aquest fenomen⁵⁷. A partir d'aquests informes i dels debats al voltant del pacte contra la segregació escolar a Catalunya⁵⁸, impulsat pel Síndic de Greuges, és possible formular les recomanacions següents.

Recomanacions:

4.1. Desenvolupar una estratègia per a l'escolarització equilibrada i contra la segregació escolar activant instruments propis de ciutat, atesa la competència especial, per poder gestionar el repartiment d'infants i adolescents entre els centres amb fons públics. Entre altres iniciatives, es proposa explorar fórmules normatives per establir proporcions màximes d'alumnat amb necessitats educatives específiques, tal com preveu l'article 48 de la Llei d'educació de Catalunya, amb la finalitat d'evitar situacions de concentració d'alumnes socialment desafavorits en alguns centres educatius. També és fonamental fer efectiva l'eliminació dels criteris complementaris que reforcen dinàmiques de segregació escolar, com són els punts en concepte d'antics exalumnes o certes malalties cròniques, tal com ha anunciat el Departament d'Educació⁵⁹.

4.2. Repensar el model de zonificació escolar, en primer lloc, establint zones educatives socialment més heterogènies i que puguin anar més enllà de la frontera dels districtes; en segon lloc, limitant les opcions d'escolarització que atorguen punts de proximitat (model anterior al 2012)⁶⁰. Actualment, a la ciutat, les famílies compten amb una mitjana de 16,7 centres educatius que atorguen punts per proximitat⁶¹, que representa una xifra molt superior a la de qualsevol altre municipi de Catalunya i que dificulta la possibilitat que les famílies puguin obtenir una informació acurada sobre les possibilitats d'elecció.

4.3. Avançar cap a la corresponsabilització en l'escolarització entre els centres públics i els privats concertats, tant amb l'establiment de màxims d'alumnat NEE⁶², com utilitzant activament la reserva de places per a

⁵⁷ Consulteu els darrers informes del Síndic de Greuges sobre segregació escolar a Catalunya: *La gestió del procés d'admissió de l'alumnat* (juliol 2016) i *Les condicions d'escolarització* (novembre 2016).

⁵⁸ Notícia *El síndic impulsa la represa del pacte contra la segregació escolar*.

⁵⁹ El 30 d'octubre de 2018, la Generalitat de Catalunya va anunciar l'inici del procés per a la modificació del Decret d'admissió de l'alumnat per tal d'eliminar els punts que es concedeixen per malaltia crònica del sistema digestiu i els que s'atorguen pel fet que un familiar directe hagi estat alumne del centre. Nota de premsa del Departament d'Educació: *El Govern obre una consulta prèvia per a la modificació del Decret d'admissió d'alumnat*.

⁶⁰ L'any 2012, Barcelona va modificar el seu model de zonificació escolar incrementant a un mínim de 12 el nombre de centres educatius que donaven punts de proximitat (el model anterior establia un mínim de sis centres).

⁶¹ Síndic de Greuges (2016). *La segregació escolar a Catalunya (I): la gestió del procés d'admissió d'alumnat*.

⁶² Aquí s'utilitza l'acrònim NEE (necessitats educatives especials), en comptes del terme NESE (necessitats específiques de suport educatiu) emprat al llarg de l'informe, perquè és el que es fa servir en el procés de preinscripció.

aquest alumnat. El Consorci d'Educació de Barcelona ja va iniciar aquesta línia durant els períodes de preinscripció com a mecanisme per combatre la segregació escolar mitjançant una distribució equilibrada de l'alumnat, segons es recull en les experiències rellevants i es recomanava en l'informe del 2016. Així mateix, cal mantenir les millores en la gestió de la matrícula amb criteris d'escolarització equilibrada facilitant a les famílies més informació proactiva sobre el procediment (sessions informatives en els districtes, millores en les webs del Consorci i de les escoles, etc.) i establint el límit de matriculació fora de termini en els centres amb vacants que habitualment acabaven concentrant major complexitat.

4.4. Desenvolupar mesures actives de planificació de l'oferta de llocs escolars per combatre la segregació escolar, revisant les adscripcions entre centres d'educació primària i secundària i els criteris de ràtio, i afavorint programes i mesures per combatre l'estigmatització d'alguns d'aquests centres.

4.5. Millorar el procés de detecció d'alumnat NEE mitjançant una major col·laboració entre els serveis socials de la ciutat i l'administració educativa. Aquestes dinàmiques de col·laboració han de permetre simplificar i fer més efectiva la detecció d'alumnat NEE. A més a més, la possibilitat de garantir una presència suficient de professionals d'educació especial en els centres de primer cicle d'educació infantil pot facilitar la detecció d'aquest alumnat.

REpte 5: DISTRIBUIR ELS RECURSOS PÚBLICS EN ELS CENTRES EDUCATIUS EN FUNCIÓ DE LA POBLACIÓ ESCOLAR QUE ATENEN

L'activitat desenvolupada pels centres educatius de la ciutat es veu significativament influenciada per la població escolar que atenen. A més a més, segons s'ha mostrat en l'informe, els centres de màxima complexitat socioeconòmica estan distribuïts d'una manera desigual entre els diferents territoris de la ciutat i entre els sectors de titularitat. A l'educació primària, el percentatge d'alumnat NESE en els centres de titularitat pública quasi duplica el dels privats concertats (el 12,5 % i el 6,8 %, respectivament, en el conjunt de la ciutat). Més enllà d'establir mesures que permetin reduir la segregació escolar a la ciutat de Barcelona, l'administració educativa ha de ser capaç de donar una resposta efectiva als centres que concentren una proporció més elevada d'alumnes amb un baix nivell socioeconòmic i/o d'origen estranger. Això passa, inexorablement, per dotar aquests centres de més recursos (econòmics, materials i humans), de manera que puguin compensar les majors dificultats educatives del seu alumnat; un exemple és la incorporació de nous professionals en alguns centres educatius que s'està duent a terme en el marc del Pla de Barris (iniciativa recollida en el capítol d'experiències rellevants).

D'altra banda, cal tenir en compte que, en alguns casos, el model actual de màxima complexitat esdevé un factor d'estigmatització per als centres que pertanyen a aquesta categoria. A més a més, la política de màxima complexitat no és capaç de donar resposta a aquells centres que atenen un percentatge significatiu d'alumnat de baix nivell socioeconòmic, però que no assoleixen uns nivells de concentració suficients per ser categoritzats com de màxima complexitat. En aquest sentit, dues propostes principals

poden millorar la correspondència entre l'alumnat que atenen els centres i els recursos de què disposen.

Recomanacions:

5.1. Augmentar i prioritzar la inversió en els centres que tenen més necessitats educatives estudiant mecanismes de finançament per fórmula que assignin als centres recursos addicionals, com ara la reducció de ràtios, l'increment de professorat, d'especialistes i/o d'altres professionals, així com més recursos econòmics i materials en funció del nombre d'alumnes de baix nivell socioeconòmic o estrangers que atenguin. Més enllà de la diversitat de dissenys d'aquesta política, els sistemes de finançament per fórmula es basen en l'assignació progressiva de recursos en funció de les característiques de l'alumnat que escolaritza cada centre⁶³.

5.2. Millorar la informació del perfil socioeconòmic i cultural de les famílies de l'alumnat. Un dels impediments més significatius per a la planificació dels recursos condicionats a la composició social dels centres és la falta d'informació rellevant i actualitzada del seu alumnat. Recollir informació suficient sobre l'ocupació, el nivell educatiu, els ingressos o el país de procedència de les famílies és un requisit indispensable per al desenvolupament de polítiques compensatòries.

REpte 6: REDUIR LA DESIGUALTAT DE RESULTATS A ESCALA TERRITORIAL I SEGONS LES CARACTERÍSTIQUES SOCIOECONÒMIQUES DE L'ALUMNAT

Encara que els resultats educatius només són un dels àmbits analitzats en l'informe, tenen un impacte significatiu en les trajectòries educatives dels alumnes. Les dades presentades amb relació als resultats de les proves de competències bàsiques i de graduació a l'ESO mostren importants diferències entre els territoris i segons les característiques socioeconòmiques dels alumnes. D'una manera molt similar a l'informe anterior, alguns districtes presenten uns nivells de no assoliment de prop del 20 %, com és el cas de Ciutat Vella o de Nou Barris, mentre que en d'altres, com ara l'Eixample, les Corts, Sarrilà-Sant Gervasi i Gràcia, els nivells de no assoliment són inferiors al 10 %. Per tant, s'observa clarament una relació entre el context socioeconòmic dels districtes i els resultats en competències bàsiques.

Al marge d'aquestes desigualtats, resulta especialment preocupant que més de la meitat dels alumnes d'entre el 2 % i el 4 % dels centres de primària i de secundària de la ciutat no assoleixin un nivell mínim en les diverses competències bàsiques; a Ciutat Vella, per exemple, aquests alumnes representen el 27 % i a Nou Barris o a Sant Andreu superen el 10 %. La reducció de les importants desigualtats de resultats a la ciutat de Barcelona requereix continuar avançant i dissenyar noves actuacions en els àmbits següents.

⁶³ L'any 2012, l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) va publicar una revisió de les experiències desenvolupades en aquest àmbit: Fazekas, M. (2012). «*School Funding Formulas: Review of Main Characteristics and Impacts*», *OECD Education Working Papers*, núm. 74. OECD Publishing, París.

Recomanacions:

6.1. Expandir els programes de suport educatiu que permetin compensar les desigualtats de resultats que es deriven de les característiques socioeconòmiques de l'alumnat. Diversos programes d'acompanyament educatiu, com ara el «Èxit», impulsat pel Consorci d'Educació de Barcelona i recollit en el capítol d'experiències rellevants, han demostrat un impacte positiu en el rendiment dels alumnes socialment més desafavorits.

6.2. Desenvolupar mesures de des-segregació específiques en aquells centres amb concentracions elevades d'alumnes amb dificultats socioeconòmiques que puguin afectar d'una manera significativa el rendiment educatiu de l'alumnat. És a dir, assegurar que els nous processos de preinscripció no perpetuen elevats nivells de concentració d'alumnes amb un baix nivell socioeconòmic. En aquest sentit, l'establiment de màxims d'alumnat NEE específics per a aquests centres pot ser una mesura que permeti reduir aquestes situacions d'alta concentració.

6.3. Acompanyament i processos de renovació en els centres on un percentatge significatiu dels alumnes no superen les competències bàsiques o no es graduen a l'ESO. Aquestes estratègies d'acompanyament i renovació han de permetre identificar les causes del baix rendiment i realitzar actuacions que possibilitin la seva millora, a més de transformar la dinàmica dels centres educatius. En aquest sentit, el projecte «Escoles enriquides», que van posar en marxa conjuntament l'IMEB i el CEB en el context del Pla de Barris de Barcelona, apunta en aquesta direcció, ja que dota de recursos extraordinaris (professionals de l'àmbit educatiu, social i de la salut) i promou una atenció més integral als infants i adolescents de les escoles amb més necessitats. D'altra banda, també cal promoure l'activació i el reforç dels programes de vinculació educativa i de lluita contra l'absentisme que s'adrecin preferentment a aquests centres i als perfils d'alumnat amb més risc d'abandonament dels estudis.

REpte 7: REFORÇAR EL PES DE L'OFERTA PÚBLICA D'EDUCACIÓ OBLIGATÒRIA DE LA CIUTAT, EN ESPECIAL EN L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA, PER ACOSTAR-LO AL DE LA MITJANA CATALANA

Revertir el menor pes de l'oferta pública respecte a la privada concertada en el segon cicle d'educació infantil, en l'educació primària i, en especial, en la secundària, a través de la planificació escolar, per tal que el pes de la xarxa pública a Barcelona s'adapti millor a la creixent demanda de matriculació en els centres públics i s'apropi a la mitjana de Catalunya. La ciutat de Barcelona, malgrat l'increment experimentat en els darrers anys, encara se situa 20 punts per sota de la mitjana catalana d'escolarització en els centres públics a P3, 24 punts per sota en l'educació primària, i 27 punts per sota a secundària.

Recomanacions:

7.1. Actualitzar la planificació escolar de la ciutat augmentant les places públiques en tots els nivells educatius i, en especial, en l'educació secundària obligatòria, amb un enfocament territorialitzat per revertir els dèficits històrics de l'oferta pública en alguns districtes, com ara el de l'Eixample i el de Gràcia.

8.2.3 L'educació secundària postobligatòria

REPTA 8: REDUIR L'ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR COM A OBJECTIU DE CIUTAT I ACONSEGUIR L'EQUITAT EN L'ACCÉS A L'EDUCACIÓ POSTOBLIGATÒRIA

L'obtenció d'un títol d'educació postobligatòria ha esdevingut un requisit mínim i necessari, encara que no sempre suficient, per garantir que el jove pugui desenvolupar el seu projecte de vida. A més a més, l'abandonament educatiu prematur s'ha convertit en un dels principals reptes del nostre sistema educatiu i, en aquest context, el paper de l'educació postobligatòria és fonamental. Tot i que, tradicionalment, la taxa de graduació a l'ESO ha estat el principal indicador d'èxit o de fracàs de les trajectòries educatives, cal focalitzar els esforços en garantir que el màxim nombre possible de joves transitin cap a l'educació postobligatòria i es graduïn en alguna de les modalitats formatives d'aquesta etapa, amb l'objectiu d'assolir fites internacionals com les recollides en l'estratègia Europa 2020, que estableix que caldria reduir per sota del 10 % l'índex d'abandonament educatiu prematur⁶⁴. De fet, la creació recent de l'Àrea d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial en el Consorci d'Educació de Barcelona és una mesura adreçada a donar més protagonisme i importància en l'àmbit de l'administració educativa local a aquesta etapa educativa i a les modalitats formatives que la componen.

Recomanacions:

8.1. Establir dispositius d'orientació educativa i laboral que tinguin en compte la dimensió socioeconòmica en la continuïtat i l'abandonament dels estudis. Més enllà d'intensificar l'orientació educativa i laboral dels joves, cal dissenyar actuacions d'orientació que prenguin en consideració el fet que l'origen socioeconòmic de l'alumnat condiciona les seves trajectòries i eleccions educatives.

8.2. Incrementar l'oferta pública en aquesta etapa educativa, i en especial en els cicles formatius de grau mitjà, per garantir la corresponsabilitat de l'administració pública en un nivell educatiu que es considera clau en el desenvolupament formatiu de la gent jove. Cal tenir en compte que en 3 dels 10 districtes⁶⁵ de la ciutat no hi ha cap centre de titularitat pública que ofereixi alguna modalitat de CFGM.

8.3. Valorar, a partir d'una anàlisi en profunditat prèvia, la necessitat de reforçar polítiques d'assequibilitat que afavoreixin l'accés als cicles formatius en condicions d'equitat i que evitin la ruptura o l'abandonament per motius econòmics. En aquest sentit, cal disposar de dades suficients i territorialitzades sobre la quantia i l'abast dels ajuts econòmics disponibles i estimar els costos de l'escolarització en l'educació postobligatòria a la ciutat.

⁶⁴ [Estratègia Europa 2020.](#)

⁶⁵ En el curs 2018-2019, el districte de Gràcia ha incorporat la modalitat de CFGM en dos centres educatius de titularitat pública, i ha rebaixat a dos els districtes sense oferta pública en aquesta modalitat formativa de l'educació secundària postobligatòria.

REpte 9: MILLORAR L'ATRACTIU DELS CICLES FORMATIUS

Donat que els cicles formatius han estat clau per a la reducció de l'abandonament educatiu prematur, cal continuar incrementant l'atractiu d'aquesta modalitat formativa. Al llarg de la darrera dècada, la matrícula en els CFGM s'ha incrementat el 43 %, però no ha comportat una reducció significativa de la matrícula de batxillerat. Per tant, part de la millora en les taxes de participació i de graduació en l'educació postobligatòria passa, inexorablement, per potenciar les modalitats de formació professional. Al marge dels aspectes vinculats amb la comunicació, la millora de l'atractiu dels cicles formatius requereix unes mesures específiques.

Recomanacions:

9.1. Eliminar obstacles per continuar els estudis de formació professional i millorar les passarel·les amb altres modalitats formatives de l'educació postobligatòria (batxillerat i universitat) per garantir que l'alumnat que opta pels CFGM pugui transitar cap a altres modalitats formatives sense impediments i amb el reconeixement de les competències assolides. Així, per exemple, permetre la transició directa entre els CFGM i els CFGS ha de comportar una millora de l'atractiu d'aquesta modalitat formativa i fomentar la continuïtat en els estudis dels joves que opta pels CFGM durant l'educació secundària postobligatòria.

REpte 10: REDUIR LES DESIGUALTATS EN L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA POSTOBLIGATÒRIA

La reducció de les desigualtats és un element clau per garantir la continuïtat de l'expansió d'aquesta etapa educativa. Segons es recull en l'informe, hi ha importants desigualtats de sexe entre les diferents modalitats formatives de l'educació postobligatòria, així com una infrarepresentació de l'alumnat estranger.

Recomanacions:

10.1. Dissenyar processos i dispositius d'orientació adreçats específicament a promoure i facilitar la participació de les noies en els CFGM i de l'alumnat estranger en l'educació secundària postobligatòria. Cal iniciar aquests processos d'acompanyament durant l'educació obligatòria, per tal de facilitar la continuïtat en el sistema educatiu i promoure la participació dels col·lectius infrarepresentats en l'educació secundària postobligatòria.

10.2. Estudiar la possibilitat d'establir una reserva de places per als col·lectius infrarepresentats en la formació professional (noies i alumnat estranger). A més de facilitar l'accés d'aquests col·lectius als CFGM, en una situació de sobredemanda d'algunes famílies professionals, la reserva de places també pot servir com a incentiu per a la incorporació en l'educació secundària postobligatòria dels col·lectius que actualment estan infrarepresentats en algunes modalitats o famílies professionals dels CFGM.

REpte 11: LA REINCORPORACIÓ DELS JOVES, TANT NOIS COM NOIES, QUE HAN ABANDONAT EL SISTEMA EDUCATIU

Un dels principals reptes amb relació a l'educació postobligatòria a la ciutat de Barcelona consisteix a reduir les taxes d'abandonament educatiu prematur. Per això, cal promoure mesures que permetin la reincorporació en el sistema educatiu d'aquells joves que han abandonat l'educació, en especial en el cas dels que no han assolit l'ESO. Tot i que les causes i els factors explicatius de l'abandonament educatiu prematur són diversos, i que sovint fan referència a l'experiència educativa durant el període de formació obligatòria, cal generar dispositius que permetin la reincorporació dels joves que han abandonat prematurament els estudis i que tinguin en compte, precisament, aquesta dimensió més relacional i fomentin la vinculació educativa.

Recomanacions:

11.1. Continuar apostant per les escoles de noves oportunitats, i expandir-les, per tal d'acompanyar i dotar d'instruments els joves que han abandonat prematurament els estudis, amb el propòsit que puguin continuar la seva trajectòria formativa i aconseguir una titulació d'educació postobligatòria. L'any 2016, l'Ajuntament de Barcelona va presentar una mesura de govern que contenia, com a aposta estratègica, la promoció dels dispositius de nova oportunitat. Per tant, cal continuar treballant en aquesta línia i expandir els programes orientats a facilitar que els joves que han abandonat prematurament els estudis s'hi reincorporin.

11.2. Avaluar l'eficàcia dels programes i de les escoles de noves oportunitats per garantir que assoleixen els objectius plantejats. En el marc del procés de consolidació i expansió de les escoles de noves oportunitats, cal establir mecanismes i processos d'avaluació que permetin verificar que aquests programes i dispositius realment assoleixen l'objectiu de promoure la reincorporació dels joves, tant nois com noies, en el sistema educatiu, a més d'identificar possibles actuacions orientades a la seva millora. Més enllà de l'avaluació de l'eficàcia en termes de titulació, aquestes propostes d'avaluació han de tenir en compte altres aspectes de caràcter més qualitatiu, relacionats amb l'experiència dels joves en aquests dispositius de noves oportunitats i els seus impactes en matèria de vinculació educativa.

8.2.4 L'educació més enllà del temps escolar

REpte 12: ARTICULAR I RECONÈIXER L'EDUCACIÓ MÉS ENLLÀ DE L'ESCOLA COM A PART FONAMENTAL DELS DRETS A L'EDUCACIÓ I AL JOC I AL LLEURE DELS INFANTS I ADOLESCENTS

Malgrat la riquesa del teixit social de la ciutat dedicat al lleure i el creixent reconeixement social de la importància i els beneficis del lleure educatiu, així com de les activitats culturals i artístiques, aquest és un àmbit desarticulat, desequilibrat des d'un punt de vista territorial i social, i amb un desenvolupament insuficient com a política pública integral que contempli i vertebrï totes les dimensions de l'educació més enllà de l'escola, tal com ja s'apuntava en l'informe anterior.

Recomanacions:

12.1. Desenvolupar una estratègia transversal de lleure educatiu, cultural i esportiu de la infància i l'adolescència a la ciutat, que se centri en els territoris amb més mancances i amb recursos suficients per optimitzar l'oferta, ampliar-la, diversificar-la i fer-la accessible i coneguda. Cal també integrar les diverses dimensions i els agents que organitzen i impulsen activitats d'educació en el lleure, culturals i esportives, activitats amb un alt valor en tota mena d'aprenentatges i que són també font de desigualtat educativa en els nois i noies. En aquest sentit, caldrà tenir en compte la concreció operativa de la mesura de govern «Cap a una política pública de cultura i educació» (desembre del 2018).

12.2. Establir una estratègia de recollida sistemàtica de dades en l'àmbit de l'educació més enllà del temps escolar que inclogui informació sobre el perfil socioeconòmic dels infants i adolescents que participen en diverses activitats, per tal de poder analitzar l'abast de les experiències educatives en el seu temps lliure, així com de les polítiques i mesures de promoció. Aspectes com ara el nivell formatiu o laboral de les famílies, la nacionalitat de l'infant o adolescent, o el nivell d'ingressos familiars poden ser elements molt rellevants a l'hora d'analitzar l'accés en condicions d'equitat a l'educació més enllà del temps escolar.

12.3. Optimitzar els usos d'equipaments públics de proximitat per a l'oferta d'activitats de lleure, en especial dels centres escolars, que sovint són infrautilitzats fora de l'horari lectiu i que tenen un alt potencial vertebrador de lleure educatiu en els barris. Així, es proposa, per exemple, obrir les escoles —i sobretot els instituts— a la tarda, perquè s'hi desenvolupin activitats en el marc d'una xarxa educativa de barri amb treball col·laboratiu entre centres, famílies, entitats socials i equipaments del territori, en la línia de l'experiència analitzada dels instituts a temps complet, segons es recomanava en l'informe del 2016 i tal com impulsa la iniciativa Educació 360, promoguda el 2018 per la Diputació de Barcelona, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica i la Fundació Jaume Bofill.

12.4. Impulsar i reforçar programes que promoguin la participació de les famílies en els centres educatius i el seu apoderament en l'acompanyament de l'escolarització dels seus fills i filles, involucrant-les, entre altres aspectes, en les estratègies de suport escolar en l'educació més enllà del temps escolar, tal com apuntava l'informe anterior i segons s'analitza en l'experiència rellevant de Tangram.

REpte 13: AVANÇAR EN L'EQUITAT A LES ACTIVITATS EDUCATIVES FORA DEL TEMPS ESCOLAR

Reconèixer i articular els diversos agents implicats en les activitats durant el temps lliure, tant si es consideren d'educació en el lleure, com si són socioeducatives, esportives, culturals i/o artístiques, és una condició prèvia fonamental per poder compensar les desigualtats en l'accés, bé per motius culturals i/o econòmics, o per una manca d'oferta de proximitat i diversificada en tots els territoris, tal com es recollia en l'informe anterior. Les barreres econòmiques per accedir a activitats de lleure educatiu

generen fortes desigualtats segons els perfils socials, de manera que exclouen infants i adolescents d'entorns més desafavorits i/o diferencien les activitats segons els seus perfils socials.

Participar en condicions d'equitat en activitats de lleure, culturals i esportives fora de l'horari escolar i en períodes de vacances és un element clau per a la igualtat d'oportunitats educatives de la infància i l'adolescència de la ciutat. Les dades analitzades evidencien que s'han reforçat les dues polítiques principals d'accessibilitat econòmica en aquest àmbit —la de les beques vinculades a la Campanya de Vacances d'Estiu i la d'activitats esportives extraescolars— i que tenen un abast significatiu entre la població infantil i adolescent, tot i que les dades disponibles no permeten ponderar-ne la cobertura respecte a la població objectiu.

D'altra banda, caldria analitzar més a fons les implicacions i els marges de millora pel que fa a la igualtat d'oportunitats de la infància i l'adolescència en risc ateses pels serveis socioeducatius en centres oberts i en centres diaris d'atenció socioeducativa (l'1,2 % de la població d'entre 3 i 17 anys).

Recomanacions:

13.1. Sistematitzar i reforçar el conjunt d'ajuts destinats a activitats extraescolars de la ciutat, en especial les esportives i les artístiques (organitzades per diversos agents, tant públics com privats o socials i associatius), gestionades per les associacions de famílies d'alumnes per analitzar-ne l'abast i facilitar-ne la difusió, a més d'estudiar la possible necessitat de crear una línia d'ajuts, similars als atorgats per a la Pràctica Esportiva Fora de l'Horari Escolar, a fi i efecte de garantir l'equitat en l'accés a un conjunt d'activitats diverses en horari extraescolar. Així, per exemple, l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), en col·laboració amb l'associació Escoles de Música d'Iniciativa Privada de Catalunya (EMIPAC), desenvolupa una línia d'ajuts econòmics per a aquells infants i adolescents que realitzen activitats de formació musical fora de l'horari lectiu en entitats de caràcter privat.

13.2. Identificar la població objectiu per poder conèixer la incidència real de la cobertura dels ajuts i establir un sistema de recollida d'informació que permeti conèixer i afinar les necessitats de la població objectiu. En molts casos, aquests ajuts estan vinculats amb la renda familiar dels infants i adolescents, de manera que permeten identificar amb claredat, mitjançant la col·laboració entre els diferents departaments de l'Ajuntament de Barcelona, quina és la població objectiu.

13.3. Promoure el debat informat sobre el model actual d'atenció socioeducativa a la infància i adolescència en risc, a partir d'una anàlisi de dades i de la necessària gestió de la informació i els registres, així com de l'anàlisi dels models de dispositius específics, en relació a la seva capacitat i idoneïtat d'afavorir la incorporació de la infància en risc en activitats educatives i lúdiques inclusives.

Les activitats que es duen a terme en el marc de l'associacionisme de lleure educatiu són espais de desenvolupament personal i social, així com de participació, de cohesió social i de vertebració del territori. A Barcelona, la distribució territorial d'aquest tipus d'entitats és desigual, amb una presència clarament inferior en alguns dels districtes amb uns nivells socioeconòmics més baixos. Això es tradueix en una taxa de participació en aquests espais de lleure inferior al 10 % en el conjunt de la ciutat, així com en importants diferències territorials. L'origen comunitari d'aquestes iniciatives és un dels seus actius principals, però també pot ser el seu desavantatge principal a l'hora d'expandir la seva oferta.

Cal dotar la ciutat d'una estratègia transversal, que incorpori una mirada comunitària i territorial, i que fomenti l'arrelament de l'associacionisme educatiu en els territoris on hi ha més mancances. En aquesta línia, es destaca la mesura de govern per garantir i millorar la incidència de l'associacionisme educatiu de base comunitària a la ciutat⁶⁶ (maig del 2018) i, concretament, es proposen les recomanacions següents.

Recomanacions:

14.1. Impulsar projectes que permetin arrelar i vincular el lleure educatiu de base associativa en el territori, en especial en els entorns més desafavorits, tal com s'està fent amb el projecte «Baobab», iniciativa que es recull en el capítol d'experiències rellevants.

14.2. Assegurar l'accés de tots els infants i joves de Barcelona a les activitats de lleure educatiu de base comunitària, dotant les entitats de suport econòmic perquè puguin garantir l'equitat en l'accés a les seves activitats. En aquest sentit, cal reforçar la línia de finançament específic per a la incorporació dels infants i joves amb pocs recursos i impulsar un seguiment de l'efectivitat de la mesura. Així mateix, sembla necessari reconèixer la importància que la diversitat cultural i social estigui representada en els diversos espais educatius i, si bé no hi ha dades disponibles que permetin aproximar la magnitud del fenomen, cal treballar per garantir l'obertura d'aquestes entitats i fer-les més heterogènies socialment, establint mesures perquè incorporin perfils d'infants i adolescents que actualment no hi participen.

⁶⁶ Ajuntament de Barcelona (2018). Mesura de govern per garantir i millorar la incidència de l'associacionisme educatiu de base comunitària a la ciutat.

